

אוסף גלידנות

מבית "צוף" הוצאה לאור

המחיר:

3

ש"ח

פרשת כי תשא • גליון מס' 88 • אדר א' תשע"ט

מוסר התורה ומעתיק השמועה

קוים לדמותו של מרן ראש הישיבה הגאון הגדול
רבי **חיים שלמה ליבוביץ** זצ"ל
ראש ישיבות קמניץ ופוניבז' ובעל "משנת רבי חיים שלמה"
לרגל יום השנה להסתלקותו – י"ח אדר א' תשע"ו

לעילוי נשמת

האשה הצדקנית מרת **לאה שרון** ע"ה
בת רבי משה הכהן קרוק ע"ה
נלב"ע י' אדר א' תשע"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

לעילוי נשמת

מרן ראש הישיבה הגאון הגדול
רבי **חיים שלמה** ב"ר יעקב משה **ליבוביץ** זצ"ל
נלב"ע י"ח אדר א' תשע"ט
ת.נ.צ.ב.ה.

אוסף גליונות

מבית "צוף" הוצאה לאור

שיעורי דעה

משיעורי הג"ר גרשון מלצר שליט"א

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה

תובנותיו של הרב הגאון
רבי מרדכי דוד נויגרשל שליט"א

אז נדברו

מחשבות לבני הישיבות

תוספת שבת

מעלת השבת וקדושתה

מים זכים

משא ומתן ופילפול
בנידונים ערבים ונחמדים

הפרשה המחכימה

לקחים מעשיים ואקטואליים מהפרשה

לענין הלכה

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

מוסר התורה ומעתיק השמועה

יריעה נרחבת לדמותו של מרן ראש הישיבה
הגאון הגדול רבי חיים שלמה ליבוביץ זצ"ל
במלאות שלוש שנים לסילוקו - י"ח אדר א' תשע"ו

עם הספר

הודעות ועוד מבית הוצאת הספרים 'צוף'

חישבתי דרכי

נקודות אור במשנתו של
הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

פניני זאת ליעקב

מתוך כתבי הגאון הגדול
רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל

ביאור עניינם של הלוחות השניות

שיחת מרן ראש ישיבת חברון
הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א

נחל אליהו

משיעורי הג"ר אליהו דיסקין שליט"א

שיעורים על סדר המצוות

מפי הג"ר ישראל בונים שרייבר שליט"א

תמצית הש"ס

דף היומי - מ"ב ומוסר

עינינו גל

מאמרי 'עין לא ראתה'

עומק הפשט

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

"ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד"

הוצאות האוסף מרובות, מצוה חשובה לתרום בקופת "נדרים פלוס"
או "קהילות", בחיפוש המילים: "אוסף גליונות" (ניתנת אפשרות הנצחה).

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 037630543 אוסף גליונות 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 0732757000 אוסף גליונות 9641

ניתן לפרסם בגליוננו מודעות פרסום על ספרים וכדומה, בפניה למייל האוסף.

ניתן להשיג את ה"אוסף גליונות" בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

בני ברק:

כולל "פוניבז"
כולל "בית הלל"
כולל שע"י ביהכ"ס הגדול
ישיבת "אורחות תורה"
ישיבת "בית מדרש עליון"
בית הכנסת "נחלת משה"
בית הכנסת "רמת אלחנן"
בית הכנסת "משכנות יעקב"
בית הכנסת "נאות יוסף"
בית הכנסת "מנין אברכים" פרדס כץ
בית הכנסת "אהל יעקב ולא" אוה"ח

פתח תקוה:

ישיבת "נחלת דוד"
ישיבת "לומזא"
בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר

חיפה:

ישיבת "נחלת הלוויים" נווה שאנן
ישיבת "תפארת ישראל" שכונת הדר
בית הכנסת "מקלט" נווה שאנן
בית הכנסת "צא"י" שכונת הדר
בית הכנסת "נדבורנא" שכונת הדר

רכסים:

בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב'
בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'

אשדוד:

כולל "עטרת צבי" רובע ז'
שטיבלאך "קהל חסידים" רובע ז'

נתיבות:

בית המדרש "משכן התורה"
בית הכנסת "בוכריס"

תל ציון:

בית הכנסת "אבי עזרי"

מודיעין עילית:

ישיבת "מיר"
כולל "עטרת שלמה"
כולל "יששכר באהלך"
כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב)
כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י
בית הכנסת "משכן תורה" ברכפלד
בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא
בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא"
בית הכנסת "שיח יצחק" קרית ספר
בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר
בית הכנסת "חסד לאברהם"
בית הכנסת "אהל אברהם"
בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי

בית שמש:

ישיבת "אור לשרים"
בית הכנסת "היכל אברהם" קריה
בית הכנסת "לב אליהו" רמה א'
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א'
בית הכנסת "משנת מרדכי" רמה א'
בית הכנסת "פני שמואל" רמה א'
בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג'

באר יעקב:

ישיבת "באר יעקב"
בית הכנסת "הכולל"

רחובות:

בית הכנסת "כולל בר שאול"

תל אביב:

מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב'

אופקים:

בית הכנסת "קוית השם"

טלזסטון:

בית הכנסת "קהילת בני תורה"

ירושלים:

ישיבת "מיר"
ישיבת "חברון" גבעת מרדכי
ישיבת "אהבת שלום"
ישיבת "הר"ן" – רמות ד'
בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן
בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב
בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה
בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה
בית הכנסת "יחי ראובן" גבעת שאול
בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול
בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול
בית הכנסת "זופניק" גבעת שאול
בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף
בית הכנסת "בוסטון" הר נוף
בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף
בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף
בית הכנסת "היכל אפרים" רמות א'
בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א'
בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א'
בית הכנסת "צא"י" רמות ג'
בית הכנסת "שומרי החומות" רמות ד'
בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמות ד'
בית הכנסת "אהל יוסף" רמות
בית הכנסת "מנין אברכים" רמות
בית הכנסת "כנסת יהודה" סהנ"מ
בית הכנסת "בני הישיבות" סהנ"מ
חנות "גל פז" רח' מלכי ישראל

אלעד:

ישיבת "תורה בתפארתה"

גבעת זאב החדשה:

בית הכנסת "בית אליהו"

ביתר עילית:

בית הכנסת "ישיבת הר"ן" זוועהיל 2
בית הכנסת "זכור לאברהם" גבעה A
בית הכנסת "בני הישיבות" גבעה B

לכל ענייני 'אוסף גליונות', נקודות הפצה, פרסום ספרים וכדו', תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים), או באמצעות מייל: 9518479@gmail.com

ברכת מזל-טוב

הננו לשגר בזאת מעומקא דליבא לידידנו
היקר, חבר המערכת, המקדיש מכוחו ומרצו
להגדיל תורה ולהאדירה ביתר שאת ועוז,

הרה"ג ר' **חיים פרובין** שליט"א
כותב הגיליון החשוב "שיעורי דעה"
שיעורי הגאון רבי **גרשון מלצר** שליט"א

לרגל השמחה השרויה במעונו בהולדת הבת
במזל טוב ובשעה טובה ומוצלחת.

יה"ר שיזכה לרוות רוב נחת דקדושה ממנה
ומכל יוצאי חלציו, ולהמשיך בפועליו
הברוכים ובזיכוי הרבים, מתוך בריאות גופא
ונהורא מעליא, שובה ונחת כל הימים.

בברכה ויקר
חברי המערכת

מערכת 'אוסף גליונות'

9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט"א

חברי המערכת:

הרב חיים וכסלר שליט"א

הרב משה הכהן שליט"א

הרב יוסף בן יהודה שליט"א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט"א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט"א

הרב בנימין יודלביץ שליט"א

הרב אליעזר וייס שליט"א

חשבותי דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת כי תשא תשע"ט | גליון מס' 84

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוינ' ע"ה

והנתי את אשר אחון אף על פי שאינו הגון – שרש הגילוי העתידי

כל המהלך של הבריאה. אם גם אינו הגון ואינו כדאי זוכה למשהו מדוע אנחנו צריכים להיות הגונים וראויים, הרי זה מה שדורשים מאתנו, וכך נבראנו, להיות הגונים וראויים.

השורש הראשון הוא הכונה להיטיב

לביאור הדברים, נשוב לשורות הראשונות בספר מסילת ישרים. "שיתברר ויתאמת אצל האדם מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מבטו ומגמתו בכל אשר הוא עמל כל ימי חייו", היינו, מה אנחנו חייבים לעשות, לאן אנו חייבים לשאוף להגיע, מה תכלית מעשינו והיותנו כאן, "והנה מה שהורנו חז"ל הוא שהאדם לא נברא אלא להתענג על ה' וליהנות מזיו שכינתו וכו'" זו תכלית האדם, הבריאה כולה נבראה כדי להיטיב לנבראים. בורא העולם ברא את כל הבריאה כולה כדי להיטיב איתנו. "כי אמרתי עולם חסד יבנה", זה היה המכוון, ואין שום מכוון אחר בבריאה. אבל, כידוע, כדי שהחסד הזה יהיה חסד, צריך שהוא יהיה שלנו ויגיע לנו, לכן ברא בורא העולם את כל סדר הדברים, את כל המערכת כולה, שעל ידה אנחנו זוכים בכל מה שאנחנו זוכים. וכך מתחלק העולם לשנים, היום לעשותם ומחר לקבל שכרם. (כלשון רש"י דברים ז' י"א), לעולם לא נגיע אל השכר, אל אותו המכוון האמיתי, העמוק, והפנימי בבריאה, לאותה הטבה שאלה היתה הכוונה מעיקרא, אלא אם כן נעבור את כל המערכת שעל ידה אנחנו זוכים בטובה הזאת. לכן, היום לעשותם ומחר לקבל שכרם.

נמצא, שבתוך הבריאה עצמה מונחת הכוונה להיטיב, זו התשתית וזה היסוד הראשון העמוק והפנימי יותר שעליו הבריאה כולה עומדת, הדבר מונח בשורש הבריאה, והבריאה עומדת על הרצון הזה, שהיא כולה מכוונת להיטיב. כמובן, בורא העולם קבע שאין אפשרות להגיע לזה כהטבה בעלמא אלא הדבר ניתן כמתן שכר, וזה צריך להיות דבר שזוכים בו בדין, כי אחרת זה לא שכן, והאופן איך מתגלה דבר זה, הוא על ידי כל המהלכים שהם כל התורה כולה. כל מהלכי התורה, המשפט, והדין, כל המהלכים שכל אחד חייב לזכות במה שהוא חייב לזכות. אבל הדבר הזה נמצא ביסוד ושורש הבריאה, הנושאת בתוכה כוונה זו, הבריאה בסופו של דבר מתכוונת להגיע להטבה שאין כמותה.

כאן נתחדש, שכשמגיע מצב ששורש הקיום עצמו נהיה מסופק, מתמוטט, אז חוזר השורש והרצון הראשון של הבריאה. אותה כוונה להיטיב בלי גבול חוזרת וניעורה, והיא לא נותנת שיקרה משהו שיסתור את הכוונה היסודית הזאת. לכן, קיימת מציאות, שבזמן שמרחפת גזירת כליה המטילה בספק את עצם הקיום, והיינו, הקיום של כלל ישראל, שהוא המכוון הראשון שאליו התכוין בורא העולם בבריאת העולם, להגיע לתכלית של "בראשית, בשביל ישראל שנקראים ראשית", כשמתעורר ספק על עצם הקיום שוב חוזר וניעור אותו רצון ראשון, הכוונה להיטיב תמיד קיימת, ולא יתכן שיהא העדר וסילוק גמור, זה דבר בלתי אפשרי, וזה לא יהיה, לכן הדבר הזה חייב להגיע ולהתגלות.

אכן, עדיין צריך ביאור, איך בכל זאת קורה דבר כזה, ש"אינו הגון ואינו כדאי" מקבל, הרי דבר זה נוטל את הבסיס מכל הבריאה כולה. איך זה יתכן. ודאי שזה חייב להיות, כי עצם הקיום עצמו הוא דבר מחויב המציאות, זה רצונו

והנתי את אשר אחון – מידת רחמים למי שאינו הגון

"ויאמר ה' אל משה גם את הדבר הזה וגו' ויאמר הראני נא את כבודך. ויאמר אני אעביר כל טובי על פניך וקראתי בשם ה' לפניך. והנתי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם". לשון רש"י "ויאמר אני אעביר כל טובי, הגיע שעה שתראה בכבודי מה שארשה אותך לראות. לפי שאני רוצה וצריך ללמדך סדר תפילה וכו' וקראתי בשם ה' לפניך ללמדך סדר בקשת רחמים כו'". עוד מצינו בברכות (ז' ע"א) דדריש רבי מאיר "והנתי את אשר אחון אף על פי שאינו הגון ורחמתי את אשר ארחם אף על פי שאינו הגון", אף מי שאינו הגון ואינו כדאי יזכה לרחמים. גם אם מידת הרחמים לא מגיעה לו, גם הוא יזכה לרחמים. זה מה שהבטיח הקב"ה באותו מעמד למשה רבינו, בזמן שגילה לו את אותו סדר תפילה.

העניין בזה. מידת רחמיו יתברך, זאת המידה שהעולם עומד עליה, מאז ומעולם. עוד מתחילת הבריאה, כפי שמביא רש"י בתחילת התורה את דברי המדרש, עלה במחשבה לברוא את העולם במידת הדין, וראה שאין העולם מתקיים, עמד ושיתף עימו מידת הרחמים. למדנו מכאן שבלי מידת הרחמים המצב הוא "ראה שאין העולם מתקיים", אין קיום לעולם, ואחר שראה שאין העולם מתקיים, עמד ושיתף עימו מידת הרחמים כדי שהעולם יתקיים.

כאן, בחטא העגל, הגיע מצב, שאותה מידת רחמים שעליה העולם עומד לא היה בה די כדי לקיים את כלל ישראל, לקיים את העולם, היא לא הספיקה להציל את כלל ישראל, ולמרות מידת הרחמים הקבועה והקיימת, שעליה עומד העולם, נגזר על ישראל דין של "ויחר אפי בהם ואכלם", ואז צריכה הייתה להתגלות מידת רחמים חדשה, מימד חדש צורה חדשה, גילוי חדש של רחמים. הגילוי הזה נקרא והנתי את אשר אחון, אף על פי שאינו הגון ואינו כדאי.

כי הנה, גם במידת הרחמים צריך לזכות. במידת הרחמים הקבועה והקיימת מאז ומעולם, מי שלא זוכה לה, לא יקבל אותה. כאשר הגיע המעשה הזה, לא היה די באותה מידת רחמים, היא לא הספיקה כדי לקיים את כלל ישראל, שלא תהיה גזירת כליה, כי לא היינו הגונים וראויים למידת הרחמים, ומי שאינו הגון ואינו כדאי, לא זוכה לרחמים. כך היה המצב עד שנתגלה מה שנתגלה באותן י"ג מידות הרחמים. כשנתחדשו י"ג מידות הרחמים, החידוש היה שנתגלה כאן מידת רחמים גם למי שאינו הגון ואינו כדאי, ומידת רחמיו יתברך, חלה גם באופן שהיא לא מגיעה למי שמקבל אותה, הוא לא הגון ולא ראוי לה,

אכן, יש כאן קושי גדול ונורא. אם הבריאה קיימת באופן שהיא קיימת, היא חייבת להיות מעוגנת באיזה שהוא סדר ומהלך, אדם חייב לזכות. לשם כך הרי ברא בורא העולם את הבריאה בצורה שהוא ברא, כדי שזוכה בדין, כדי שאותם דברים שאנחנו זוכים בהם יגיעו לנו והם יהיו שלנו. איך יתכן שכאן התחדשה הנהגה שהיא כשלעצמה סותרת את כל הבריאה כולה, את כל המבנה והמהלך של הבריאה. הרי למי שאינו הגון לא נותנים. אם מי שאינו הגון ומי שאינו כדאי מקבל, אם כן לשם מה כל העבודה הגדולה, הרי בורא העולם יכול להשפיע ולתת כרצונו. בני אדם סובלים וטורחים מאד כאן בעולם כדי לזכות במשהו, ואילו כאן מגיעים לכן בלי להיות ראויים, מאין נובע דבר זה הנראה כסותר את

של בורא העולם. ורצונו קיים, וזה חייב להיות. אבל איך יתכן שמשפיעים פה על הבריאה דבר שלא מגיע.

גילוי מידה זו – תשובה לבקשת משה רבנו

נבאר נקודה שנוגעת אלינו בפרשה זו, שעניינה גילוי י"ג מידות, היאך היה האופן שהדבר נתגלה. משה רבינו ביקש "הראני נא את כבודך", ובורא העולם ענה לו "אני אעביר כל טובי על פניך וגו' וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם", זה אכן יתגלה, אך התשובה לשאלה הקודמת "הראני נא את כבודך" היא "ויאמר לא תוכל לראות את פני", הדבר בלתי אפשרי "כי לא יראני האדם וחי". והנה, כאשר בורא העולם ענה לו "אני אעביר כל טובי וגו' הכונה היא, שאת זה הוא כן יכול לקבל מתוך בקשת "הראני נא את כבודך", וכפי שכותב רש"י "הגיעה השעה שתראה בכבודי מה שארשה אותך לראות", והקדים בתחילה את החלק שמשנה רבנו יורשה לראות וכאן נתגלה לו "וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם", וכך בהמשך הפסוקים עונה לו הבורא על בקשה זו "ויאמר לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי. ויאמר ה' הנה מקום אתי ונצבת על הצור, והיה בעבור כבודי ושמתיך בנקרת הצור ושכותי כפי עליך עד עברי. והסירותי את כפי וראית אחורי ופני לא יראו", כל זה היה צורת הגילוי של אני אעביר כל טובי על פניך. אני אעביר כל טובי על פניך, אבל אתה תראה זאת רק אחרי שזה יעבור. לא תראה את פני אלא תראה רק את אחורי. "ושכותי כפי עליך עד עוברי", ואחר כך אתה תוכל לראות, אחרי שאני אעבור. כך התגלתה אותה מידה שנקראת וחנותי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם, על ידי שמשנה רבינו ביקש הראני נא את כבודך, ובורא העולם נתן לו מתוך הבקשה הזאת את אותו חלק שנתן לו "מה שארשה אותך לראות" ותו לא. כלומר, הגילוי של המידה הזאת, היה גילוי של עומק "הראני נא את כבודך", אותו הראני נא את כבודך, הגיע עד המקום שיכול היה להגיע.

והנה, כאשר משה רבנו ביקש "הראני נא את כבודך", הכבוד הוא בדרך כלל בפנים, כך מציינו כאשר התורה מחייבת לנהוג כבוד בזמן נאמר "והדרת פני זקן", הדרת פנים, הפנים הם מקום הכבוד. שם הוא מתגלה. כשמשנה רבינו ביקש הראני נא את כבודך מונחת כאן בקשת ראיית פנים, ועל כך ענה לו בורא העולם "לא תוכל לראות את פני", אבל "וראית את אחורי ופני לא יראו". כתוב כאן במפורש בתורה, שזה חלק ממה שמשנה רבינו ביקש.

ביאור הדבר. טבע המציאות הוא כך, שכאשר מכירים בן אדם, הוא מוכר מפניו והוא מוכר גם מעורפו. כשרואים אדם מאחוריו, היינו, מהעורף, אחורי פניו, גם זה מקום שבו הוא ניכר. אין זו הכרת פנים ממש, אבל זאת הכרה מעין הכרת פנים. יש בזה משהו מהפנים, מהעורף ומטה, מי שינסה זאת יווכח כי אף אנשים שהוא רגיל עמם הרבה הוא לא יכיר אם לא יראה את החלק העליון, היינו את הפנים או את העורף, אלא אם כן יזהה בזיהוי רחוק על פי סימנים כצורת הילוך מסוימת וכדומה, אבל זאת לא הכרה. להכיר אדם ניתן אדם מפניו ומעורפו. כשאמר בורא העולם "וראית את אחורי ופני לא יראו", הכוונה היא, אתה ביקשת הכרת פנים ואני אתן לך חלק ממה שביקשת, דהיינו, תקבל את הכרת הפנים, מאחור. אין הפירוש כאן שהוא ביקש דבר אחד וקיבל דבר אחר. אלא הוא קיבל את מה שביקש עד המקום שהורשה, עד המקום שניתן לו, משה רבינו ביקש הכרת פנים, וניתנה לו הכרה שהיא מעין הכרת פנים. יש משהו מהפנים שניכר גם בעורף.

ננסה להבין. בודאי, כשמדובר על פנים של בורא העולם, הכוונה היא, לאן הוא מתכוין להגיע. אלו הם הפנים שלו. זה נקרא פנים. הפנים הם אלו שמתכוונים והולכים לאותו מקום שהם רוצים להגיע. הפנים מגלים את הכוונה כביכול של בורא העולם, הכוונה שהוא מתכוין אליה, זה מה שנקרא פנים. כתוב כאן "לא תוכל לראות פני", משום שהפנים אינם יכולים להיות נראים, את זה אי אפשר לתפוס, לא יראני האדם וחי. האדם לא יכול לחיות ולהיות מחובר לגוף פה בעולם הזה ולהתבונן במכוון הסופי שאינו שייך כאן, הבריאה הזאת נבראה באופן שלא נמצאת בה אותה כוונה. אותו "פני" לא נמצא פה בעולם הזה, שהוא עולם של היום לעשותם, זה משהו אחר שמעבר לעולם הזה, לכן, "לא תוכל לראות את פני כי לא יראני האדם וחי", זה בלתי אפשרי. אי אפשר להישאר חי פה בעולם הזה, ולראות את מה שנקרא פנים, שזה אותו מכוון של בורא העולם, אשר בעצם עניינו עובר את הגבולות של העולם הזה. הכוונה היא אל מעבר לעולם הזה. אי אפשר להשיג במכוון ההוא, משום שהוא מעבר לחיי העולם פה, שהם החיים של היום לעשותם, פני, מתכוין למה שמעבר לזה, לעולם השכר, לזה הייתה הכוונה מלכתחילה וזאת מגמת פניו, לכן "כי לא יראני האדם וחי".

אבל, "וראית את אחורי", פירוש, הדברים עצמם אחרי שהם התרחשו, זה נקרא אחורי, פני זה סוד הכוונה, ההתכוונות מלכתחילה, היינו לאן הולכים, מלשון "לאן פניך", אלו הם הפנים, לאן רוצים להגיע. אחורי, הכונה, מה שמתגלה מהפנים מתוך המעשה, בורא העולם אמר למשה רבנו כי יוכל לראות את אותו עומק שמתגלה מתוך מה שנעשה, להבין בדיעבד מתוך המעשה, אבל לא את הכוונה עצמה. דוגמת הגמרא בחולין (י"ב ע"ב) דקאמר התם דקטן יש לו מעשה ואין לו כונה, וקמבעיא ליה ב"מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו", והיינו שאין לו התכוונות, ואינו סומכים על קטן האומר מראש שהוא מתכוין לעשות דבר זה, אבל, אם הוא יספר לנו אחר כך שלזה הוא התכוין, ורואים זאת מתוך המעשים, המלמדים על הכוונה, כאן אין זה נקרא שאנו סומכים עליו, אלא אנו רואים זאת, הדבר הזה כאילו מונח במעשה עצמו. המעשה עצמו נושא בתוכו גם את ההתכוונות.

כאשר בורא העולם הראה למשה רבינו את מה שנקרא בלשון חכמים (ברכות ז' ע"א) קשר תפילין, קשר תפילין זה כל מה שצריך לצאת למעשה, הפועל יוצא מתוך הכוונה העליונה, וכל מה שניתן ללמוד מתוך המעשה על הכוונה העליונה, את כל זה הוא הראה לו. לזה הוא נתן לו רשות לראות. זה נקרא "קשר תפילין הראה לעניו". הקשר של תפילין יורד לעולם המעשה. ממנו נמשכות הרצועות היורדות לגוף. דהיינו, כאן זה המקום של סוף קצה המחשבה ותחילת המעשה. כאן נמצא הקצה של כל ההתכוונות, של כל המחשבה, ושל כל המערכת הפנימית, ומשם מתחיל עולם המעשה, את זה הוא הראה לו. דהיינו, את שרשם של כל הדברים, ונקודת החיבור שלהם אל הכוונה העליונה. אבל את הכוונה העליונה עצמה הוא לא יכול להשיג. הוא יכול להשיג בחיבור של המעשים אל הכוונה העליונה, אבל מה שהוא רואה, הוא רואה רק את הקשר. דהיינו, את החלק של הכוונה שהוא קשור למעשה, שמונח בתוך המעשה.

עתה, הואיל והכוונה העליונה כשברא הבורא את העולם שאנחנו חיים בו, היא, שהעולם לא ישאר באותה צורה, הוא לא יכול להיות לעולם "היום לעשותם". זה בלתי אפשרי. "היום לעשותם" זה מוגבל להיות, אבל זה חייב להגיע ל"מחר לקבל שכרם". אותה ההגעה מהיום למחר חייבת לבוא על ידי ביטול גמור של כל הסדרים של "היום לעשותם". אחרת, בתוך סדר העולם, לעולם לא נגיע מ"היום לעשותם" ל"מחר לקבל שכרם". אם העולם ימשיך ויתנהל תמיד בצורה כזאת, שהסדרים יהיו מסודרים כפי שמתחייב מתוך התורה, מתוך הדין והמשפט, וכך ימשיך בקביעות סדר העולם, איפה תהיה נקודת המעבר מהיום למחר, אין נגיע מ"היום לעשותם" ל"מחר לקבל שכרם", והרי זה היה המכוון, להביא לכך את העולם הזה, הבריאה לא נבראה כדי שיתקיים "היום לעשותם" פה בעולם הזה ו"מחר לקבל שכרם" בעולם הנשמות. הכוונה הייתה שיהא "היום לעשותם" בתוך העולם פה, ו"מחר לקבל שכרם" גם כן בתוך העולם פה, נשמות עם גופים פה בעולם, כאן אנחנו צריכים לקבל את השכר, הנשמה עם הגוף, ביחד. מעולם לא הייתה הכוונה לעולם שאחרי המוות, אלא תמיד הייתה הכוונה לעולם שבו נמצאים חיים של נשמות וגופים ביחד. אם כן, איך הדבר הזה יכול להתקיים, איך זה אפשרי. היינו, כיצד ניתן לעבור מתוך מערכת מסודרת, קבועה וקיימת, למצב, שאליו צריך להגיע כל אחד, של קבלת השכר, הרי לשם כך חייבים למות, ולא זאת הייתה הכוונה. הכוונה מתחילה לא כללה את המוות. הבריאה הייתה צריכה להגיע לכך, שכל מי שעושה, עובר, פועל, ומקיים את מה שהוא חייב לקיים, צריך להגיע, מתוך מעשיו שלו, למה שנקרא מחר לקבל שכרם, פה, בתוך העולם הזה.

המעבר ליום הבא מחייב סדר של מצב ביניים

האופן היחידי שאפשר להבין, הוא, שחייבת להיות מערכת ביניים בין היום למחר, שבה הסדרים הקבועים של הבריאה חייבים להתבטל, והבריאה חייבת ללכת שלא כסדרה. אחרת, המעבר בלתי אפשרי. אי אפשר לעבור, בלי זמן ביניים, בלי בין השמשות, לא מיום ללילה, ולא מלילה ליום. חייבת להיות שעה שבה הסדר הקודם נגמר והסדר החדש לא התחיל עדיין. זמן ביניים בין זה לזה, זה דבר שהוא מחויב המציאות, לא יתכן אחרת. לולא כן, הבריאה לא תוכל להגיע מהיום למחר. לכן, חייב להיות בתוך המערכת העולמית, בתוך סדר העולם, זמן, שבתוכו לא נוהגות מידות אלו, לא של היום לעשותן ולא של מחר לקבל שכרן. היינו, זה זמן המעבר. יציאה מדבר אחד לדבר אחר מחייבת זמן מעבר, וזה חייב להיות במהלך, אי אפשר לקפוץ מזמן אחד לזמן שני שלא בדרך של סדר ומהלך, אין דילוגים, לכן, חייב להיות מצב, שעצם המצב הזה הוא לא זה ולא זה.

נתבונן בזמנים שאנחנו נמצאים בהם. כשבורא העולם רוצה להעביר את העולם ממצב אחד למצב שני, היינו, ממה שנקרא היום למה שנקרא מחר. ממה שנקרא היום הזה, למה שנקרא היום ההוא, שעליו נאמר "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". היום הזה, אלה הם הימים של הזה, של העולם הזה, שאנחנו חיים בו. איך אפשר לעבור מן היום הזה ליום ההוא, איך יהיה המעבר. המעבר חייב להיות רק באופן אחד, היום הזה חייב להתחיל להיות בלתי אפשרי, היינו, הסדרים הקבועים, המהלכים של היום הזה, צריכים להתחיל להשתבש. הם צריכים להיות כך, שאפשר יהיה לגלות עליהם, דרכם, ועל גבם, מערכת פנימית ועמוקה יותר, מערכת העוברת את הגבול של היום לעשותם ומגיעה למה שהיתה הכוונה מלכתחילה.

כל זמן שהסדר של היום לעשותם קיים, אנו נמצאים בתחום של היום. אבל כדי להגיע למה שנקרא מחר, וזו מציאות אחרת ושונה, מציאות שכל מערכת הקיום שלה שונה, אז כל המערכות שאנחנו נמצאים בהן היום חייבים להתחיל להתפורר, להיחרב, להיות בלתי אפשריים. כי אם הם ממשיכים להתקיים, אז אנחנו עדיין בתחום של היום. אם לא שקעה חמה של היום הזה, לא יתחיל מחר. כששוקעת החמה, התהליך מהיום למחר מחייב, מעבר של מה שנקרא בין השמשות. שעת בין הערבים. שעה שזה לא זה ולא זה, אבל יש כאן גם מזה וגם מזה. גם יום וגם לילה. אותו בין השמשות חייב להיות בין שני הסדרים, בין הסדר של היום לעשותם ובין הסדר של מחר לקבל שכרם. בין הסדר שנקרא היום הזה, ובין הסדר שנקרא ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. הסדר הזה, האמצע הזה, חייב שיהיה בו גם זה וגם זה. זה גם היום לעשותם, אבל גם יש בו מהמחר. משום שאם לא יהיה בו מהמחר, אז הזמן הזה הוא לא זמן שיעביר אותנו לאותו מחר. כל הדברים האלה הם פשוטים, ובדרך הטבע. כל תהליך הוא כזה. כל תהליך של יציאה ממצב אחד וכניסה למצב אחר מחייב מצב ביניים, ומצב הביניים כולל בתוכו את שני החלקים יחד. שני החלקים מתערבבים יחד, כדי שאפשר יהיה לעבור למצב הבא. זה דבר ברור, כך זה חייב להיות.

הזמן הזה נקרא בלשון חז"ל עקבתא דמשיחא. והגמרא בסנהדרין בפרק חלק ובסוף סוטה כותבת דברים מפורשים מה יקרה בעקבתא דמשיחא, כל סדרי העולם הרגילים של העולם הזה משתבשים. הם חייבים להשתבש כי אחרת אנחנו לא הולכים בכיוון הנכון. אנחנו הרי צריכים לעבור מהסדר הזה לסדר האחר. וכשנעבור לסדר ההוא, אז הסדר הזה כבר לא יהיה קיים, לכן איננו יכולים לקיים אותו הלאה. אנחנו חייבים להתחיל לבטל אותו. ואף זה חייב להיות, שבמקום אותו סדר שמתבטל, אז מתגלה על כל פנים משהו מהסדר העתידי. כמו כל מצב ביניים שבין יום ולילה, כך הם כל המעברים, יום לילה, קיץ חורף, חורף קיץ, וכדומה, כל הדברים האלה, אלה הם המעברים. הדבר הזה קיים גם במינים שבעולם. כך כותבים רבותינו הראשונים, ואף האריז"ל מאריך הרבה בנקודה זו, שבין דומם לצומח יש דברי ביניים, בין צומח לחי יש יצורי ביניים, אף בין חי למדבר יש יצורי ביניים, וגם בין מדבר לישראל יש יצור ביניים, כפי שיבואר.

ישמעאל – פרא אדם – מעביר את העולם ליום הבא

נבאר מעט בעניין זה, ונסה להבין מתוך הראייה של אחורי הדברים, וכפי שנתבאר, שאף שאנחנו לא יכולים להבין את הפנים, שאיננו תופסים את הכוונה, אנו יכולים לתפוס מתוך המעשים לאן הדברים מובילים, נתבונן מעט ונשתדל לראות וללמוד איך בורא העולם מראה את אחורי דרכיו, היינו להבין מתוך הדרך שכבר עברה, שכבר הלכו אותה, כדלהלן.

ר' חיים ויטאל, כותב על היצור הנקרא ישמעאל, שכיניו בתורה הוא פרא אדם, כי הנה, אנו יודעים ש"אתם קרויים אדם", היינו כלל ישראל, ואין צורת אדם אחרת, אבל יש משהו שיש לו קשר ושייכות לצורת אדם, אולם הוא אדם שלא כתיקונו, זה מה שנקרא יצור ביניים, יצור העומד באמצע, בין לא אדם לבין אדם. זה נקרא פרא אדם.

לפי האמור, פירוש התואר הזה, פרא אדם, כאשר אנו אומרים את שני הדברים ביחד גם פרא וגם אדם, אמרנו בזה גם את הפרא, פרא למוד מדבר (כלשון הפסוק בירמיה ב' כ"ד) שאינו מן הישוב, המחריב את הישוב ואת סדר העולם, זה נקרא פרא, אבל יש צד חיבור למה שנקרא אדם. ונתבאר בזה קצת, מדברי רבותינו, אשר גילו לנו משהו כחודו של מחט, שצורת האדם הזאת צריכה לשלוט, להיות קיימת, ואותה צורת אדם, היינו, פרא אדם, צריכה להיות בנקודת המעבר משליטה של לא אדם לשליטה של אדם.

בחזון, במראה של דניאל, שראה בחלום את כל המלכויות, ראה את האחת כאריה, את האחת כדב, ואת האחת כנמר – אלו הן כל המלכויות שאנו נמצאים תחתיהן מאז חורבן בית ראשון, היינו, מאז נבוכדנצר, מאז מלכות בבל, וכך

נמסרנו ביד מלכות אחרי מלכות אחרי מלכות – את החיה הרביעית הוא ראה כמין יצור הכולל בתוכו את כל החיות כולן, זאת החיה שהיא משונה מאד, כלשון הפסוק "והיא משננה מן כל חיתא ד' קדמיה", – זוהי המלכות הרביעית אשר קרוב לאלפיים השנים האחרונות אנו בידה, והיא הארוכה הקשה והנוראה ביותר – ולבסוף הוא ראה "וַאֲרוּ עִם עֲנָנֵי שָׁמַיָא כָּבֵד אֶתְּהָ הָאָא", הוא ראה שעם העננים מגיעה צורת אדם. צורת אדם היא זו שצריכה להתגלות בעולם, זאת התכלית, לזה הכל שואף, לזה הולכים. לגילוי צורת אדם, במהרה בימינו.

כשמגיעים לזמן שבו חייב להיות מעבר לגילוי של מה שנקרא מחר, מי הוא היצור, איזוהי המלכות הראויה שעל ידה הדבר הזה יקרה, הדבר ברור ומחוייב שהאופן היחידי שדבר זה צריך לקרות, הוא על ידי משהו שפורע, מכרית, מקלקל, ומשחית, את כל הסדר הקודם, ובצד מסוים יש לו נגיעה בסדר העתידי.

אנחנו בגלות. אנחנו משועבדים. צורת האדם שלנו צריכה להתגלות אך עדיין היא לא נתגלתה, אותה צורת אדם של כלל ישראל היא עדיין רחוקה. אבל יש כאן די צורת אדם כדי ליצור מצב של בין השמשות, משהו שצריך לחבר את המצב של היום לאותה צורת אדם שעתידיה וצריכה להתגלות. הדבר מובן שכשמדברים על פרא אדם, מדברים על אדם מטורף שאי אפשר להידבר איתו. הוא מין מה שנקרא אדם, אבל אדם בלתי אפשרי. אדם שאין שום מהלך איתו, זה פירוש המושג פרא אדם.

אכן, מה יש בו מצורת אדם, עיקר המכוון בזה כפי הנראה, כי הנה אברהם אבינו נקרא האדם הגדול בענקים, (עי' בהוספה למסכת סופרים), מאז חטא אדם הראשון, כל הדורות מאדם עד נח וכן מנח עד אברהם כולם היו מכעיסים ובאים עד שבא אברהם ונטל שכר כולם. אברהם אבינו נקרא אותו אדם, אותה צורת אדם שקלקל אדם הראשון, אחר שחטא ופגם בצורת אדם, אברהם אבינו היה תחילת אותו התיקון.

העולם מחולק לשלושה חלקים, כדאיתא בסנהדרין (צ"ז ע"א), שני אלפים תהו שני אלפים תורה ושני אלפים ימות המשיח. כך נראה העולם בכל ששת אלפי השנים שהוא צריך לעמוד. תהו זו בריאה לא שלימה, תהו זה מחוץ לסדר, מחוץ לישוב, "לא תהו בראה", היינו, בריאה שהיא לא לפי הכוונה האמיתית. אברהם אבינו התחיל את שני האלפים תורה, ובו התחיל ישוב העולם, "אל תקרי בניך אלא בוניך". זאת צורת אדם שנתחדשה בעולם לאחר שנתבטלה על ידי החטאים ועל ידי שכולם היו מכעיסים ובאים. האדם הזה הוא שצריך להתגלות, אותה צורת אדם של אברהם אבינו צריכה להתגלות, והיא צריכה להיות צורת האדם השליטה בעולם. כך יהיו פני הדברים במהרה בימינו, באותו זמן של "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה", כפי שנאמר בעובדיה (א' כ"א), וכפי שנאמר בזכריה (י"ד ט') "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".

אבל עתה, יש כאן צורת אדם, שהיא בצורה לא נכונה, מעוותת, ובלתי אפשרית, צורה של פרא אדם, צורה שמחזירה את כל הדברים לתהו. זה אדם, אבל אדם של תהו. פרא למוד מדבר, מחוץ לישוב. זו צורת אדם שמחוברת לאמונה, אבל היא מחוברת בצורה בלתי אפשרית. היא מחוברת לאמונה באלוקי אברהם, אמונה בא-ל יחיד, שמשגיח על כל מעשה ומעשה, יודע כל פרט, נותן שכר ומעניש. אף שזו אמונה מעוקמת, אמונה של תהו, אבל משהו של צורת אדם יש בה.

הרי הדבר נפלא למתבונן במה שקורה סביבותינו. מדובר פה בבני אדם, [כמובן שמתוך שבחם נגיע לידי גנותם], שכלב שלם ובנפש חפצה מוכנים למסור את הנפש על דברי הבל, על דברים שהם תהו גמור. אבל, זאת אמונה. אמונה המגיעה עד מסירות נפש, ומסירות נפש לא טבעית, הם מוכנים למסור את נפשם, ואימהות מוכנות למסור את נפש ילדיהן, זאת מסירות נפש על אמונה ברמה הגבוהה ביותר. אנשים אלו מאמינים שכלל שיעשו את מה שהם עושים, חזק וטוב יותר, הם עושים את רצונו של האל, רצונו של בורא העולם, ועל ידי זה יזכו לשכר טוב, אותו שכר שהם מאמינים. ומדובר פה בבני אדם שבפירוש רוצים לחיות. הם לא שונים מכל אחד אחר. התופעה הזאת קורית לעינינו, וזה צריך להבהיל ולעזעז אותנו. האמונה הזאת, שהם מוסרים את הנפש כדי להרוג אותנו, זאת אמונה שמקורה בבית אברהם. הם מאמינים באלוקי אברהם, מה שהשתבש השתבש, אבל על אותו יסוד הם מוכנים למסור את הנפש, זאת אמונה באלוקי אברהם.

כאשר בורא העולם רוצה להעביר את המערכת מהיום הזה ליום מחר. אין מי שיכול להיות זה שיעביר את המערכת העולמית, ולייצג את החורבן המערכת הזו, עם רמז כלשהו לאן רוצים להגיע, כמוהם. כמובן, מדובר כאן בפרא, פרא

למוד מדבר, פרא בלתי אפשרי, אבל מדובר פה בגילוי כלשהו, בגילוי הזה שמתגלה פה, מתגלה העוצמה, הכח הנורא, של האמונה של אברהם. זה הכוח הכביר של האמונה של אברהם. האמונה של אברהם היתה כולה האדם הגדול בענקים, ואילו כאן מדובר על אמונה של פרא אדם, חצי אדם חצי פרא. אבל המעבר הזה של פרא אל אדם, זהו בדיוק המעבר המבוקש. זאת המלכות, שעל ידה בורא העולם מנהיג את הדברים, זה הדבר, שעל ידו בורא העולם מנהיג את הדברים כך, שהדברים יעברו מהיום הזה ליום ההוא. מהיום הזה, שזאת שליטה של כל אלה שאינם נקראים אדם בכלל, הם השליטים, אבל חייב להיות כאן יסוד ובסיס שעל ידו ובכוחו נעבור ונגיע למה שנקרא מחר. דבר זה כבר הובטח ונקבע, הדברים האלה כתובים ומפורשים, ומבוארים היטב בדברי רבותינו. אבל טעם וסדר הדברים, חייב להיות כך.

לכן, אנחנו רואים את מה שאנחנו רואים. לכן קורה מה שקורה. שורש הדברים הוא פה. זאת מלכות שלרוב הראשונים דניאל לא חזה, היא לא נמצאת בחזון של דניאל, אבל המלכות הזאת היא חזקה וגדולה, היא מתפרסת מאד, יש לה הרבה כח, היא נמצאת בכל מקום, וכפי שאנו רואים ידה בכל יד כל בה. זאת המלכות שצריכה להיות זאת שעל ידה הדברים צריכים לעבור מהיום הזה ליום ההוא. היא המלכות שעל ידה יהרס המצב של היום הזה ועל ידה יתחיל להתגלות המצב של היום הבא, היום ההוא. היא צריכה להעביר את הדברים. אחרי שזה יקרה, אז, יתקיים אותו חזון של דניאל. "וַיָּאָרֶוּ עִם עֲנָנֵי שָׁמַיָא כְּכָר אֲנָשׁ אֲתָה הָאָא" זאת תהיה צורת האדם האמיתית, שהיא תהיה צורת האדם שתשלוט בעולם.

י"ג מידות הרחמים – שורש להנהגת המעבר

גילוי זה של שלש עשרה מידות הרחמים, הנקרא "וּחְנוּתִי אֶת אֲשֶׁר אֲחֻן אִף עַל פִּי שְׂאִינוּ הַגּוֹן", ורחמתי את אשר ארחם אף על פי שאינו הגון", היינו, שבורא העולם משפיע ונותן מרחמי גם למי שלא מגיע לו בכלל, דבר זה נקרא מבחינת סדר העולם ביטול גמור של כל סדר, הסדר מחייב שיקבל מי שמגיע לו ובדיוק כמה שמגיע, אם אנחנו רואים שישנה הנהגה שנותנת ומשפיעה בביטול כל סדר, היינו, הנהגה לא מסודרת שמעניקה למי שאינו הגון ואינו כדאי, היאך דבר זה אפשרי. אכן הדבר אפשרי משום שכאן התגלה אותו שורש להנהגה הזאת שהיא תהיה ההתחלה למעבר, כאן חייבת להיות ההתחלה של המעבר למחר.

כביכול, המצב היה כזה, שאחרי שנגזרה גזירת השמד על כלל ישראל, הפירוש היה שאנחנו נשארים כאן, כלל ישראל נשאר בלי מעבר מהיום למחר, כאן הייתה חייבת להתגלות הנהגה שבעומק הדברים היא שורש המעבר מהנהגת היום הזה להנהגת היום ההוא. זה מה שמשה רבינו גילה והוריד. היינו, הקב"ה גילה לו, אני אעביר כל טובי על פניך, ואתה תראה את כל ההנהגה כולה, עד הסוף. כל ההנהגה כולה תתגלה לך. ובורא העולם גילה לו פה גם את מה שיקרה אחרי שתמה זכות אבות. כפי שכותב רש"י. משה רבינו התפלל לזכות אבות, והקב"ה גילה לו פה הנהגה, שהיא תהיה גם בזמן שזכות אבות כבר תמה ולא תהיה תקפה, כפי שקרה אחר חורבן הבית הראשון שתמה זכות אבות, (עי' שבת נ"ה ע"א). ומעתה מה מחזיק ומקיים אותנו, מה יעביר אותנו מהיום למחר, מה יעביר אותנו זה הגילוי שיש בסדר העולם הנהגה כזאת שעניינה להעביר אותנו מהיום למחר.

המהר"ל חזר מספר פעמים על כך ששורש המילה רחמים זה רח"ם, וזה גם אותיות מחר, לכן, כותב המהר"ל, נקראת הרחם כך, משום שהיא נושאת בתוכה את המחר. זה מה שהראה בורא העולם למשה רבנו אחרי שנלקח מאיתנו המחר, כאן נתגלתה מידת רחמים שהיא מחוץ לסדר העולם. זאת מידת רחמים השייכת להנהגה שהיא זאת, שתקיים אותנו עד הסוף, והיא שתביא אותנו למחר האמיתי.

עלינו להצטרף ל"ראו עתה" ולתפילה של י"ג מידות

למדנו כאן שני דברים. האחד, אנו נמצאים בתקופה כזאת שהיא תקופת מעבר, זוהי עקבתא דמשיחא שמתפרשת כבין השמשות שבין היום הזה להיות ההוא, והמושג עקבתא דמשיחא מתפרש גם בזה שעקבות המשיח ניכרים. עקבות העתיד ניכרים כעת בהווה, למי שמתבונן. הרי רואים שכל מה שהובטח, כל מה שכתוב בשירת האזינו, הולך ומתקיים לעינינו פסוק אחר פסוק, אנו כבר עומדים על סף הפסוק האחרון, "ראו עתה כי אני אני הוא ואין א-להים עמדי, אני אמית ואחיה, מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל". זה יקרה אחרי "כי ידן ה' עמו וגו' כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב" אין מי שיעזוב, לשון עזרה, אין מי שיעצור בעמי, לשון מלכות, "ואמר אי אלהימו צור חסיו בו", איפה הם כל אלו שחסיתם בהם מקודם, כל אותם דברים שהשקיעו בהם את כל הכח. הקריבו להם את כל החלבים, "אשר חלב ובחימו יאכלו ישתו יין נסיכם, יקומו

ויעזרוכם יהי עליכם סתרה". אנחנו הרי רואים שאין מי שיעזור, כל מה שבטחנו בו הופך להיות חסר ערך. ועל זה כתוב "ראו עתה כי אני אני הוא ואין א-להים עמדי, אני אמית ואחיה, מחצתי ואני ארפא ואין מידי מציל", הדברים הם ברורים. השירה הזאת היא שירה הכוללת בתוכה את כל סדר המהלך של כלל ישראל מראשית ועד אחרית. ואחרי הפסוק הזה מגיעה הפרשה האחרונה של השירה "כי אשא אל שמים ידי ואמרת חי אנכי לעולם", כביכול, בורא העולם אומר זאת בשבועה, אם שנותי ברק חרבי ותאחז במשפט ידי אשיב נקם לצרי ולמשנאי אשלם וגו'", כל זה מובטח, אלו דברים ברורים, הם חייבים לקרות והם יקרו, אבל זה יקרה רק למי שמצטרף עצמו לאותו מהלך שבורא העולם מוביל. אין שום אפשרות למי שמוציא עצמו מהמהלך הזה, היינו, למי שמתעקש ואינו פונה לרחמי יתברך, אינו פונה לבורא העולם בדבר הזה שהוא גילה לנו, שרק על ידו אנחנו יכולים לעבור מהיום למחר. אכן, מי שכן פונה לבורא העולם, בפניה אמיתית ונכונה, הוא יזכה אף על פי שאינו הגון ואינו כדאי. על זה נתגלתה ההנהגה הזו. אף על פי שאינו הגון ואינו כדאי, יעבור ויזכה. אבל הוא חייב לפנות ולהתפלל לבורא העולם, ולהתפלל עם כל ההכרה, שהסדר האמיתי מחייב שלא מגיע לו.

בתוך סדר העולם הזה אין לנו בכלל קיום טבעי. בדרך הטבע כבר מזמן היינו צריכים לא להיות כמה פעמים, ואף מלכתחילה לא היינו צריכים להיות, בדרך הטבע אנחנו לא קיימים. העובדה שאנו כן קיימים היא רק משום שבורא העולם מתכוין לגלות רק דרכנו ועל ידינו את מה שהוא רוצה לגלות. אם אנחנו נצרף את עצמנו לזה, אז הדבר הזה יתגלה על גבינו ועל ידינו. אותו דבר שבורא העולם רוצה לגלות, ואנו יודעים מה שהוא רוצה לגלות, "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא ברא אלא לכבודו". את זה בורא העולם רוצה לגלות, ואת זה הוא גילה על ידינו. כל מי שמצטרף עצמו לכבוד שמים באמת, כל מי שרוצה בזה ומוכן לתת את עצמו לזה, כל מי שהדבר הזה יקר לו, הוא יזכה. וכל מי שעובר למהלכים אחרים, למערכות אחרות, וסומך על דברים אחרים, אז כביכול בורא העולם יאמר לו, "ואמר, אי אלהימו", איפה הם כל אותם אלוהימו, צור חסיו בו, איפה הם כל אותם אלוהים אחרים.

הסדר הקבוע והמסודר של אותו עולם שהכרנו, הולך ונעלם, והעולם הולך ונהיה מקום שקשה לסמוך עליו, אין על מה ועל מי להישען. ממש כפי שאומרים חז"ל בסוף סוטה, העולם כולו הופך להיות משענת קנה רצוץ. איננו צריכים להיבהל מזה, משום שבלאו הכי אנחנו חיים בניסים. אילו היינו חיים בדרך הטבע היינו צריכים להזדעזע ולהיבהל, אבל אנחנו בין כה וכה חיים באופן קבוע בניסים. נולדנו בניסים, אנחנו חיים בניסים, ונמשך בעזרת השם לחיות בניסים.

אבל כאן יש תנאי, והוא שאנו חייבים לצרף את עצמנו לזה, אם נתעקש להיות קיימים רק בדרך הטבע, ולהישען על כל מיני משענת קנה רצוץ, אז יתנו לנו להישען עליהם. אם זה מה שאתה רוצה, קח לך את זה. התנאי היחידי, כפי שכתוב בשירה, שהוא המעבר האחד והיחיד מהיום הזה ליום מחר, ליום ההוא, זהו הפסוק של המעבר, "ראו עתה כי אני אני הוא ואין א-להים עמדי וגו'" זה הפסוק שמעביר אותנו מכל הצרות למערכת הבאה, למערכת שתבוא למחר. אותה מערכת שכביכול בורא העולם ישיב נקם לצרי. אבל הפסוק הזה מחייב, ראו עתה כי אני אני הוא, מי שמתעקש ואינו רוצה לראות אינו כתוב בפסוק הזה והוא ישאר בפסוקים הקודמים. אלה הם הדברים שבידינו לעשות. להתבונן היטב ולקיים "ראו עתה כי אני אני הוא". יש אחד ויחיד, שמנהיג את כל הדברים, הוא הביא את הדברים עד הנה, וקיים את כל מה שהובטח, הכל מתקיים לעינינו.

אלו הם שני הדברים, האחד "ראו עתה", והשני הוא תפילה, והתפילה הזאת היא תפילה דווקא מכוח אותן י"ג מידות הרחמים. י"ג מידות הרחמים הן אלו שגם עלינו, גם למי שאינו הגון ואינו כדאי, אלו מידות שמצילות, גם על "אף על פי שאינו הגון ואינו כדאי". את שני הדברים האלו אנו צריכים לעשות. ובעזרת ה', אם נקיימם כראוי, נחיה עם שתי התפיסות וההרגשות האלה, התפיסה האחת, שאין לנו על מי להישען אלא על בורא העולם, ואנחנו חייבים להתפלל אליו, ובאותן תפילות של י"ג מידות הרחמים, שהן המצילות גם את מי שאינו הגון ומרחמות גם על מי שאינו הגון, נותנות חנים גם למי שאינו כדאי. והתפיסה השנייה היא הברירות, התפיסה הברורה של ראו עתה כי אני אני הוא, כך הם פני הדברים, זה מה שרוצים להראות לנו ואנו צריכים לראות זאת. ומכיון שזה כתוב בשירה, ראו עתה כי אני אני הוא, אנו חייבים לקיים את זה. כך הוא המהלך, אם את שני הדברים האלו נקיים, אז יתקיים גם בנו בעזרת ה', ונזכה ונחיה ונראה, הרנינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצרי וכפר אדמתו עמו" במהרה בימינו אמן.

פנינו זאת ליעקב

מתוך כתבי רבינו ראש הישיבה
הגאון הגדול רבי שמואל יעקב בורנשטיין זצ"ל

פרשת כי תשא

מושה רבינו נתקשה כיצד מחצית השקל מכפרת
והוציא הקב"ה מטבע של אש מתחת כסא הכבוד

זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש
עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה לה' (ל יג).

פירש רש"י: "זה יתנו, הראה לו כמין מטבע של אש
ומשקלה מחצית השקל, ואומר לו כזה יתנו".

והנה איתא במנחות (דף כ"ט ע"א): "תנא דבי רבי ישמעאל
שלושה דברים היו קשין לו למשה עד שהראה לו הקדוש
ברוך הוא באצבעו, ואלו הן מנורה וראש חודש ושרצים.
מנורה, דכתיב וזה מעשה המנורה. ראש חודש, דכתיב
החודש הזה לכם ראש חדשים. שרצים, דכתיב וזה לכם
הטמא. ויש אומרים אף הלכות שחיטה, שנאמר וזה אשר
תעשה על המזבח".

ועיי"ש בתוס' (ד"ה שלושה) דכתב: "ואם תאמר וליחשוב
נמי ההיא דאלו טריפות (חולין דף מ"ב) דאמר וזאת החיה
אשר תאכלו, מלמד שתפס הקדוש ברוך הוא כל מין ומין
והראה לו למשה ואמר לו זאת אכול וזאת לא תאכל. ויש
לומר דלא חשיב אלא הך דכתיב 'זה'. ויש לתמוה דלא חשיב
מחצית השקל דכתיב "זה יתנו", ואמרינן (שקלים דף ג'
ומ"ד) כמין מטבע של אש הראהו למשה. ויש לומר דלא
שייך התם נתקשה, אלא משום דלא הוה ידע בשום ענין, אם
לא היה מראהו". וצריך ביאור למה לא היה יודע.

ובשיטמ"ק כתב דנתקשה על הכפרה, וצריך ביאור דאם כן
מה נתיישב לו במה שהראהו מטבע של אש.

ויש לומר דהנה איתא במדרש רבה (במדבר פרשה יב פסקא
ג'): "דבר אחר יושב בסתר עליון וגו', אמר רבי יהודה בר

סימון בשם רבי יוחנן ג' דברים שמע משה מן הקדוש ברוך הוא והרתיע לאחוריו, כיון שאמר לו ונתנו איש כופר נפשו, אמר
משה מי יוכל ליתן כופר נפשו (איוב ב) עור בעד עור וכל אשר לאיש ייתן בעד נפשו, ועדיין אינו מגיע שנאמר (תהלים מט) אח
לא פדה יפדה איש לא יתן לאלקים כפרו ויקר פדיון נפשם. אמר לו הקדוש ברוך הוא איני מבקש לפי כוחי, אלא לפי כוחך. זה
יתנו, אמר רבי מאיר נטל הקדוש ברוך הוא כמין מטבע של אש מתחת כסא הכבוד והראה לו למשה זה יתנו, כזה יתנו".

והיינו דכשם שיש בחינה של מקדש של מעלה מכון כנגד מקדש של מטה, וכדכתיב: "כי כל בשמים ובארץ" [ויעוין בארוכה
במדרש (שמות רבה פרשה לג פסקא ד): "רבי ברכיה פתח (ד"ה א כט) לך ה' הגדולה והגבורה וגו', כי כל בשמים ובארץ, אתה
מוצא כל מה שברא הקדוש ברוך הוא למעלן ברא למטון"]. כך כנגד מחצית השקל הניתן למטה, ישנה בחינה עליונה שהיא תחת
כסא הכבוד, ולכן היא מכפרת.

והנה כתיב (שם טו): "העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשותיכם". והיינו זהו דין
במחצית השקל דאין שם "מחצית השקל" בפחות או יותר, והרי זה כנדבה בעלמא.

והביאור על פי הנ"ל, דרק כך הוא מכון כנגד המטבע של אש המצויה מתחת כסא הכבוד.

עצם השבת היא 'אות' והמחללה הרי הוא מבטל את
האות בקום ועשה, מה שאין כן מילה ותפילין

ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמרו
כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה'
מקדישכם (לא יג).

כתבו בתשובות הגאונים דהטעם דמחלל שבת הוי
מומר לכל התורה, משום דשבת הוי 'אות' בין הקדוש
ברוך הוא וישראל [והיינו כדברי רש"י (עירובין דף צ"ו
ע"א ד"ה מי שצריכין אות): "ימים שישראל צריכין
להעמיד אות על עצמן להכיר שהם מחזיקים בתורתו של
הקדוש ברוך הוא, יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן
אות בין הקדוש ברוך הוא לישראל, דכתיב (שמות ל"א)
כי אות היא ביני וביניכם"]. וכיון שהמחלל שבת מבטל
את האות על עצם השייכות לתורה, לפיכך הוא מומר
לכל התורה.

וצריך ביאור מאי שנא ממילה ותפילין דהוי נמי 'אות',
ואין המבטל מילה ותפילין בגדר מומר לכל התורה.

ויש לומר דמדויק בפסוקים דעצם השבת היא אות,
וכדכתיב: "אות היא ביני וביניכם", ופירשו חז"ל כי אות
השבת היא אות גדולה שהנחלתי יום מנוחתי
למנוחתכם. ונמצא דהמחלל שבת מבטל בקום ועשה את
עצם האות.

אבל גבי מילה ותפילין הקיום של האדם הוא האות,
וכדכתיב: "והיו לאות על ידך", וכן מילה ונמלתם וגו'
והיה לאות וגו', ולכן אין כאן ביטול של עצם האות.

שבת היא זכר ליציאת מצרים לדורותיכם, והיא זכר למעשה בראשית לעולם

ואתה דבר אל בני ישראל לאמר אך את שבתותי תשמרו כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם. ושמרתם את השבת כי קודש היא לכם מחלליה מות יומת כי כל העושה בה מלאכה ונכרתה הנפש ההיא מקרב עמיה. ששת ימים יעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון קודש לה' כל העושה מלאכה ביום השבת מות יומת. ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדורותם ברית עולם. ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש (לא יג-יז).

א] יעוין בחידושי מרן רי"ז הלוי שביאר את הפסוקים בזה"ל: "יש לומר דהנה בשבת איכא שני דברים, חדא דהיא 'זכר ליציאת מצרים' שהיא יסוד לבחירת וקדושת ישראל, כדכתיב (במדבר ט"ו מ"א): 'אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים' וגו', וכתיב (ויקרא י"א מ"ה): 'כי אני ה' המעלה אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלקים והייתם קדשים כי קדוש אני', ועוד בכמה מקומות. וזהו גם כן האמור כאן, 'כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת כי אני ה' מקדישכם'."

"ושנית היא 'זיכרון למעשה בראשית', וזהו האות האמור אחר כך: 'ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש'."

"והנה האות הראשון שהוא זכר ליציאת מצרים, בזה לאו דוקא שבת בראשית, רק גם כל המועדות שוים בזה, דכולהו זכר ליציאת מצרים ניהו, והן עצמן אות [ומשום הכי פטירי כולהו מתפילין]. ולהכי נמי האות הראשון כתיב את שבתותי לשון הכולל גם ימים טובים [כמבואר בפירוש רש"י שבועות דף ט"ו ע"ב דכולהו שבתות איקרו עיי"ש]. אבל בהאות השני שהיא זיכרון למעשה בראשית, כתיב את השבת דהוא רק בשבת בראשית לבד, "עכ"ל."

ב] ויש להוסיף לפי זה דמצינו עוד שינוי בין שתי האותות, דבאות הראשון כתיב: "כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם", ואילו באות השני כתיב: "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם."

והוא על פי דברי הגמ' (ברכות דף י"ב ע"ב) בהא דתנן: "מזכירין יציאת מצרים בלילות. אמר רבי אלעזר בן עזריה הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות עד שדרשה בן זומא, שנאמר למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיך, ימי חיך הימים, כל ימי חיך הלילות. וחכמים אומרים ימי חיך העולם הזה, כל להביא לימות המשיח."

ואיתא בגמ': "תניא אמר להם בן זומא לחכמים וכי מזכירין יציאת מצרים לימות המשיח, והלא כבר נאמר הנה ימים באים נאום ה' ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ צפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם. אמרו לו לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתהא שעבוד מלכיות עיקר ויציאת מצרים טפל לו". וקיימא לן כבן זומא.

ואם כן נמצא דה"זכר ליציאת מצרים" הוא עד ימות המשיח, ולכן כתיב: "כי אות היא ביני וביניכם לדורותיכם". מה שאין כן ה"זיכרון למעשה בראשית" הוא נוהג אף לימות המשיח, וזהו: "ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם" (יעוין חידושי מרן רי"ז הלוי פרשת שמות בקרא ד"זה שמי לעולם וזה זכרי לדור דור"), והוא אתי שפיר היטב בס"ד.

הלוחות הראשונות היו בבחינת "כתבם על לוח ליבך"

ויפן וירד משה מן ההר ושני לוחות העדות בידו לוחות כתובים משני עבריהם מזה ומזה הם כתובים. והלוחות מעשה אלקים המה והמכתב מכתב אלקים חרות על הלוחות (לב טו-טז).

איתא בגמ' (שבת ק"ד ע"א): "אמר רב חסדא כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ, כגון נבוב בובן, בהר רהב, סרו ורס".

והנה צ"ב מה תועלת וצורך יש בזה הנס שהיו התיבות נקראות משני הצדדים, והלא היו נקראות באופן הפוך, כגון נבוב בובן.

ויש לומר, דהנה אמרו בגמ' (עירובין נ"ד א'): "ואמר רבי אלעזר מאי דכתיב חרות על הלוחות, אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות לא נשתכחה תורה מישראל". ופירש רש"י: "חרות משמע חקוק ואינו נמחק לעולם, על ידי הלוחות היתה תורה חקוקה לישראל מהשתכח מהם עולמית".

והנה ידוע מה שאמר הגר"ח מולואז'ין ז"ל דההבדל בין הגר"א ז"ל לאחיו הגר"ז ז"ל, דהגר"ז ידע את כל התורה באופן ישר כמו שכל יהודי בקי ב"אשרי", והגר"א ידע את כל התורה אף באופן הפוך.

ואמר הגר"ז בביאור המעלה בזה, דיש בחינה בתורה של "כתבם על לוח ליבך" (עיי' קידושין ל' ע"ב), וכשרואים הכתב אין נפקא מינה בין ישר והפוך, ומדרגת הגר"א היתה בבחינה כמו שהכל כתוב לפניו.

ואם כן, זו היא הבחינה של "חרות על הלוחות - חרות משמע חקוק ואינו נמחק לעולם, על ידי הלוחות היתה תורה חקוקה לישראל מהשתכח מהם עולמית" (רש"י כנ"ל). דעל ידי שהיו הלוחות נקראות ישר והפוך, היתה בחינה זו בליבם של ישראל בבחינת "כתבם על לוח לבך". והיינו דזו היא המדרגה של "לא נשתכחה תורה מישראל" אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות.

להערות והארות, תרומות והנצחות,
ניתן ליצור קשר: 052-7133271

י"ל ע"י הועד להוצאת תורת רבינו בעל הזאת ליעקב
Z0504131412@gmail.com

הגליון נודב לעילוי נשמת

הרבנית הצדקנית רחל בת הרב יוסף גנס ע"ה

נשגח כוס תנחומים לבנה הגאון רבי אשר שליט"א מר"י
קרית מלך, יה"ר שלא ידע עוד שבר

שיחת מרן ראש הישיבה הגאון הגדול רבי דוד כהן שליט"א

פרשת כי – תשא

ביאור עניינם של לוחות השניות "כתב לך את הדברים – כי על פי הדברים"

דעת הרמב"ן בענין כתיבת לוחות השניות

כתוב בפסוק בסוף הפרשה (שמות לד, כז): "ויאמר ה' אל משה כתב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". והנה לכאורה צריך ביאור, דהלא כבר נכרתה ברית לפני כן במעמד הר סיני בטרם קבלת התורה, ולמה הוצרכו כלל ישראל לקבלת ברית נוספת, מה נוסף לה לשנייה שחסרה לה לראשונה.

והנה, מצאנו ענין מיוחד בברית זו, במה שדרשו חז"ל (גיטין ס:) את הלשון: "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית" - שלא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא על תורה שבע"פ. וצ"ב למה דווקא בברית זו נתייחד ענין זה שנכרתה הברית על תורה שבע"פ.

ובעיקר עניינה של ברית זו שהתחדשה לאחר חטא העגל, כבר עמד בזה הרמב"ן (שם) וכתב בזה"ל: "ציווה שיכתוב ספר ברית ויקרא אותו באזני העם, ויקבלוהו עליהם בנעשה ונשמע כאשר עשו בראשונה, כי כל המעשה אשר היה בלוחות הראשונות ירצה לשנותו עימם בלוחות השניות וכו'. והנכון בעיני, כי בעבור שישאל הם החוטאים והעוברים על הברית, הוצרך הקב"ה לחדש להם ברית חדשה שלא יפר הוא להם בריתו, ואמר למשה שיכתוב התנאים, וזה טעם כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל". ומבואר ברמב"ן, דהוא משום שעברו ישראל על הברית הראשונה, ולכן הוצרכו לברית חדשה, והיה גם בברית זו כל מה שהיה בברית הראשונה, ונצטוו על כתיבת "ספר ברית" ולקראות בו לעם כאשר היה בראשונים, והוא בכדי שלא יפר להם בריתו מחמת חטאם, שרצה הקב"ה לעשות ברית כזו שתתקיים אף לכשיחטאו ע"מ שלעולם לא תופר אותה הברית, וצ"ב למה הוצרכו לברית חדשה בשביל שתתקיים אף לאחר שיחטאו, ואיזה כח יש באותה הברית שתתקיים גם לאחר שיחטאו.

דעת הנצי"ב בענין כתיבת לוחות השניות

והנצי"ב בהעמק דבר (שם) תמה על פירוש הרמב"ן, שהרי בפשיטות, הפסוק מדבר על כתיבתם של לוחות שניות, שהיו כבר ראשונות, ולא על כתיבה של ספר ברית, והפסוק עצמו מוכיח כך. והיינו ממה שנאמר בהמשך (פסוק כח) "ויכתב על הלוחות את דברי הברית עשרת הדברים". והוסיף הנצי"ב עוד, דודאי לא איירי הכא רק על עשרת הדברות כבלוחות ראשונות, שהרי את עשרת הדברות הקב"ה בעצמו כתבם, כמ"ש לעיל (פסוק א) "ויאמר ה' אל משה פסל לך שני לוחות אבנים כראשונים וכתבתי על הלחת את הדברים אשר היו על הלחת הראשונים אשר שברת". ותו דעל עשרת הדברות הפסוק לא היה צריך לפרש "כי על פי הדברים האלה" שהוא דבר פשוט שמשם עלה עבור קבלתם. אלא מבאר הנצי"ב שהציווי שבכאן הוא, שמלבד מה שהקב"ה יכתוב את י' הדברים, עוד יכתוב משה "את הדברים האלה" - מבראשית עד לעיני כל ישראל, דכמו שעל גבי הלוחות הראשונות היתה חקוקה כל התורה בידי הקב"ה, כמאמר הכתוב לעיל (כד, יב) "ואתנה לך את לוחות האבן והתורה", כמ"כ ציווהו עתה לכתוב ע"ג את כל התורה. והוסיף הנצי"ב, שאין הכוונה כפשוטו לכתוב את כל התורה ממש אלא הכוונה שיכתוב

את השמות שבהם נבראו שמים וארץ, והן הן גופי תורה אחר שנתפשטו [וזאת דלא כמ"ש הבית הלוי בדרשות (דרוש יח) בשם הירושלמי שכל התורה כולה 'כפשוטו' הייתה כתובה שם].

יסוד כריתת הברית דלוחות שניות - היא בתורה שבע"פ

ונראה שלצורך ביאור תוכן עניינם של הלוחות השניות מן הצורך להקדים את ביאור גופו של מקרא זה הנאמר בהם. דהנה, לכאורה ישנה סתירה גדולה בגופו של מקרא, דמחד גיסא לשון הפסוק בתחילתו: "כתב לך את הדברים האלה" שנראה שמדובר על תורה שבכתב ששייכת בשם תואר של ה"כתב לך", אולם מאידך גיסא חותם אותו הפסוק עצמו בלשון אחר: "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל" ודרשו חז"ל בגיטין (דף ס:) על פסוק זה ש"לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבעל פה" וא"כ צ"ב על איזו מהן נאמרה כריתת הברית [ובעיקר הקושיא הרגיש החת"ס בחידושו לגיטין שם].

והנה, מבואר בדברי הריטב"א (ר"ה טז, א) דכל התורה שבע"פ רמוזה בתורה שבכתב. והוסיף בזה השל"ה הק' דהתורה שבע"פ מגלה את רזיה וצפונותיה של התורה שבכתב, ולפי"ז נמצא שנכלל בכתובה של התורה שבכתב גם התורה שבע"פ, כיון שהתורה שבע"פ נכללת בתורה שבכתב. אמנם עדיין צ"ע, כיון שעיקר הברית היא של תורה שבע"פ, למה הוצרכו בברית זו לכתובה חדשה של תורה שבכתב.

והנה, את הגדרת עניינה של תורה שבע"פ שנתפרש בכתוב שעליה כרת הקב"ה את בריתו עם ישראל, מצאנו בלשון חז"ל במדרש תנחומא (פרשת נח ג') כך: ש"ש בה צער גדול ונדוד שינה, ויש שמבלה ומנבל עצמו עליה. לפיכך מתן שכרה לעוה"ב שנאמר העם ההולכים בחושך ראו אור גדול - אור שנברא ביום ראשון, שגנזו הקב"ה לעמלי תורה שבע"פ ביום ובלילה, שבזכות העולם עומד, שנאמר (ירמיה לג, כה) כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי, איזה הוא ברית שהוא נוהג ביום ובלילה, זו תלמוד. וכה"א כה אמר ה' אם תפרו את בריתי היום ואת בריתי הלילה גם בריתי תפר את דוד עבדי, ואומר (תהלים א, ב) כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה. ואף הקב"ה לא כרת ברית עם ישראל, שלא תשתכח תורה שבע"פ מפייהם ומפי זרעם עד סוף כל הדורות, שנאמר (ישעיה נט, כא) ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך ודברי אשר שמתי בפיך לא ימושו מפיך ומפי זרעך ומפי זרע זרעך מעתה ועד עולם" וכו'. ומבואר בזאת, שהברית שכרת הקב"ה עם ישראל לדורות היא על עמלה של תורה שבע"פ. ומעתה הוגדל קושי ישובו של מקרא ביתר שאת, איך תתקיים כריתת הברית של עמלה של תורה שבע"פ ע"י שיכתוב משה רבנו את התורה שבכתב כמו שצווה אותו הקב"ה, ובעוד שהכתוב עצמו מעיד ע"כ "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית".

נתינת הלוחות - היא ההשלמה של מתן תורה לישראל

וביאור הדברים נראה, ע"פ מה שכתב המהר"ל בתפארת ישראל (פמ"ח) וז"ל: "ומפני גודל מעלת ישראל של דור המדבר לא היה ראוי החטא בהם [חטא העגל], רק מפני שאחר שקבלו ישראל התורה והגיעו למדרגה העליונה הזאת [היינו בזמן נתינת הלוחות], היה היצ"ר והשטן מגרה בהם לחטא, ע"ד שאמרו ז"ל (סוכה נב.) כל הגדול מחברו יצרו גדול ממנו, והדבר הזה ההוא מפני שהגיעו למדרגה העליונה שלא הגיעו שאר הנבראים ולכן היצ"ר הוא השטן מבקש להפילם ממדרגתם וכו'. ולפיכך כאשר הגיעו ישראל למעלה העליונה בסוף מ' יום כאשר נתן ה"ת הלוחות למשה כאילו זכו ישראל בהם ואז היה המדרגה העליונה לישראל שאין ע"ז עוד, ואז היה שולט בהם השטן הוא היצ"ר ולכך באו אל החטא".

וכן מצאנו הדברים בנצח ישראל (פ"ב), שכתב ג"כ לבאר הענין שהשטן החטיא את ישראל בחטא העגל בזמן שקיבלו את הלוחות, וז"ל: "והוא כאשר הוציא הש"י את ישראל ממצרים ונתן להם התורה ובזה קנו ישראל המעלה על הכל, עד שהכתוב אמר עליהם (תהלים פב, ו - ז) אמרתי אלקים אתם ובני עליון כלכם אכן כאדם תמותון, וזה נאמר בשעה שקבלו ישראל התורה שהיו ישראל במעלה היותר עליונה וכו', ולכן באותה שעה שקבלו התורה שהיה מעלתם על הכל יצא החטא אל הפעל, לא קודם ולא אחר נתינת התורה". ומבואר בדבריו, שהיחס לקבלת הלוחות הוא יחס של קבלת התורה ואז נשלמה מעלת ישראל. וצ"ב מה הוא הענין של נתינת הלוחות שאז נחשב שקבלו ישראל את התורה.

ובאמת, דבלשון המשנה בסוף תענית (כו, ב) מבואר דנתינת הלוחות לישראל מוגדרת כמתן תורה, דמבואר שם דילפינן ממקרא (ש"ה"ש ג, יא) ד"צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת ליבר" -

דלא היו ימים טובים לישראל כיוה"כ, דיום חתונתו זה מתן תורה, ופירש"י (שם בד"ה זה מתן תורה) - "יום הכיפורים שניתנו בו לוחות האחרונות", ומפורש דיום נתינת הלוחות בא בשם תוארו של מתן תורה.

ונראה דיסוד הדברים בזה, התבאר בהקדם ביאור עניינם של הלוחות, שעליהם אמרו חז"ל ב'מדרש הגדול' (הובא בחומש 'תורה שלמה' בפרשת כי תישא לא, יח) עה"פ: "לחת העדות - למה ניתן להם לוחות, לרמוז להן שייכתבו דברי תורה על לוח ליבם, שנאמר (משלי ג, ג) כתבם על לוח ליבך". ומבואר, דעניינם של הלוחות הוא קביעת וחיקת התורה בליבם. ונראה דזהו הענין שיש למסירת הלוחות תואר מתן תורה, כיון שעניינם של הלוחות הוא מסירת התורה לישראל להיות חקוקה בתוך ליבם, ולכן ע"י הלוחות הושלם מתן תורה לישראל, שרק בזה שנמסר להם התורה להיות חקוקה בלבם זכו לקבלת התורה בשלימות, שבמסירה זו הם מקבלין את התורה להיות חקוקה בליבם.

וענין זה מבואר בנפה"ח (שער ד, פל"ב) שכתב וז"ל: "זה שכתוב 'והלחות מעשה אל' המה', הם לוחות הלב החומד, [כענין (משלי ג, ג) 'כתבם על לוח לבך'] הוא ית"ש עשאם, והוא היודע עניין יצרך הנטוע בלבך. 'והמכתב מכתב אלקים הוא', שכנגד זה, הוא הנותן לך ענין עסק התורה, לכתבם ולחוקקם על לוחות לבך, להמלט על ידה מעניני היצר. ולזאת תדע, שאין לך בן חורין מעניני היצר, אלא מי שעוסק בת"ת, ולא שום תחבולה אחרת זולתה".

המכתב מאליהו - לוחות השניות המה שהאדם עצמו חורתם בלוח ליבו

ותוספת דברים בזה, מצאנו בדברי הגרא"א דסלר במכתב מאליהו (כרך ב', עמ' 27) שכתב: "אולם ידוע שהתורה ניתנה פעמיים לישראל פעם ראשונה קודם חטא העגל, ופעם שנייה אחר החטא, ב' בתשרי. גדר מתן תורה וקבלתה שונה לגמרי בשני המצבים, ושינוי זה משתקף בהבדלים שבין לוחות הראשונים ללוחות האחרונים. הלוחות הראשונים היו כולם מן השמים - הן הכתב והן האבנים, אבל בלוחות השניים כתיב 'פסל לך' שהיו האבנים מלמטה, ורק הכתב מן השמיים. וכבר העיר הרדב"ז ז"ל (בספר 'טעמי המצות') שהאבנים מסמלות לבם של ישראל אשר עליו חרותם דברי התורה. גדר קבלת התורה שבבחינת הלוחות הראשונים הוא זה של הלב הטהור שכבר הגיע להתבטלות גמורה אל האמת, ואין מתעוררות בו מידות רעות כלל. זהו גדר גן עדן - יצה"ר מבחוץ וכו'. אבל לאחר חטאם של ישראל היו הלוחות השניים מאבנים שלמטה, והעניין ללמד לנו שצריך לחרות את התורה על הלב שעדיין אינו מזוכך. דרגה זו מקבילה אל מדרגת "דעת טוב ורע", שהיצה"ר בפנים, והמידות הרעות פועלות בתוך הלב. קבלת התורה בבחינה זו, ודאי שיש בה מן הצמצום. זו בחינה חיצונית יותר, ואף שיש בה מעין חילול, הסכימו לזה בשמיים כדי לצרף ולתקן את המידות הרעות. זו בחינת התורה שבבריאה המצומצמת, בחינת בראתי לו תורה תבלין. עיקר קבלת התורה הוא בלב ולא בשכל לבד, כמ"ש וידעת היום והשבת אל לבבך, וקבלה שבלב בלתי אפשרית אלא בהסתלקות כל הנגיעות" וכו'.

וגם בדבריו מבואר, שעניינם של הלוחות הוא במה שהם מסמלות את ליבם של כלל ישראל - לחרות את דברי התורה על לוח לבבם, אמנם בזה בא החילוק בין לוחות ראשונות ללוחות שניות, דבלוחות ראשונות כתוב "והלחות מעשה אלוקים המה", ובלוחות שניות כתוב "פסל לך", כיון דבלוחות ראשונות הלב עצמו טהור ונקי לקבל בתוכו את התורה, אבל לוחות שניות הם 'פסל לך', כיון שבלוחות שניות מוכרחים להכשרה מוקדמת של האדם בכדי לזכות בקבלתם, הם אינם 'מעשה אלוקים' שיבואו מאליהם אל ליבו של כל אחד, בלוחות השניות צריכה עבודה של האדם שהיא הכנת לוח ליבו המהווה לכלי קיבול לתורה שבע"פ, ורק אח"כ יוכשר לקבלתם - להכיל בתוכו את דברי התורה.

ומבואר לפי"ז, דהמשמעות של ענין "פסל לך" - הוא להכין את ליבו לתורה כדי להביא התורה בליבו, דבלוחות השניות אין כח התורה פועל באדם באופן דממילא כמו שהיה בלוחות הראשונים, אלא רק אם יהא האדם יגע בתורה שבע"פ. ובזה יביא התורה לתוך ליבו, וזה כמו שמבואר במדרש תנחומא (שם) שאין אדם זוכה לתורה שבע"פ אלא מי שמנבל עצמו עליה, שפירוש הדברים הוא שאם האדם לא יתאמץ להשיגה מצד עצמו אזי לא תהא בידו להשיגה. וזהו התנאי שיש באחרונות מה שאינם בראשונות, שהוצרכה להם הכנת והכשרת האדם לקליטתם ולקבלתם.

המשך חכמה - בלוחות השניות צריך ג': זיכוכ החומר, טהרת ויושר המידות ועמלה של תורה

ו'במשך חכמה' [בפסוק הנ"ל] כתב לבאר עוד, שיש חילוק בין לוחות הראשונים לאחרונים, שהראשונים אינם רק מעשה אלוקים אלא גם הכתיבה הייתה ע"י הקב"ה, אבל לוחות השניים גם הכתיבה הייתה ע"י משה רבנו, ורק החקיקה הינה מעשה הקב"ה, וז"ל: "הענין, כי אלמלא חטאו בעגל ולא נשתברו לוחות ראשונות לא נשתכחה תורה מישראל, ולא היתה אומה ולשון שולטת בהם (עירובין נד). והביאור, כי לולא זה היה הופעת אור האלקי פועל בם והיו מזוככי החומר והיו 'ממלכת כהנים וגוי קדוש', אבל כעת צריך כל אדם ליגע לזכך חומריותו בתכונות נפשו במידות ישרות וטהורות, גם לעמול על לימוד התורה ולהשחיר את פניו כעורב (עירובין כב.), ואח"כ לאסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא סיעתא דשמיא, וכל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ". ומבואר בדבריו, שבלוחות שניות לא ישיג את התורה בלא עמל כמו הראשונות ויצטרך האדם לתקן ולעמול על עצמו בג' חלקים שהם: זיכוכ החומר, טהרת ויושר המידות ועמלה של תורה.

בזאת מוסיף המשך חכמה ומבאר: "לכן הלוחות ראשונות מעשה אלקים המה, הקב"ה בעצמו עשאו - גם הכתיבה, לא כן לוחות שניות, משה פסל אותן, גם בכתיבה משה כתבן כדרך כל אדם הכותב, אבל החקיקה מזה ומזה כדרך שהיה בלוחות הראשונות, שזה עניין ניסי ונפלא כמאמרם ז"ל (שבת קד.) שמ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין, זה היה מפועל אלקי כדי להראות שהחומר צריך אדם לזכך אותו, וירמוז שגם הכתיבה הוא להכנה ממפעל האדם, ואח"כ לחקיקה הוא מצד עזר הקב"ה. ולכן כתוב (דברים י, ד) ויכתוב על הלחת כמכתב הראשון, היינו שהיו חקוקים מזה ומזה, חרות על הלחת (לעיל לב, טז) מזה ומזה (שם, פסוק טו)". כלומר, בלוחות השניות צריך האדם להכין את עצמו לא רק בהכנת הלב אלא גם בהכנת כתיבתם, כמו שאת הלוחות שניות כתב משה, ורק אחר כך תבוא חקיקתו של הקב"ה.

והנה, איתא במדרש רבה (כי תשא פמ"ז, ב'): "דבר אחר כתב לך, אמר הקב"ה למשה הלוחות הראשונות אני כתבתי אותם כדכתיב (שם לא, יח) 'כתבים באצבע אלקים', אבל השניים כתב אתה ולואי אתן בו ידי. משל למלך שנשא את האשה וכתב לה גימיסקוס [היינו שטר כתובה] משלו, לאחר ימים קלקלה וטרדה מביתו, בא שושבינה וריצה אותה למלך, אמר המלך לשושבין הרי נתרצתי לה אלא עשה לה גימיסקוס ולואי אתן בו ידי, הדא הוא דכתיב (דברים י, ב) 'ואכתב על הלחת'. ונראה שביאור דבר המד"ר הוא לפי המבואר, והיינו שהכתיבה של משה וכן כתיבת כא"א היא כתיבה והכנה של עצמו, שכותב את דברי התורה מתוך עמלו וכמ"ש שאיננה נקנית אלא בזיכוכ החומר ובעמלה של תורה, ורק אח"כ חוקק הקב"ה וקובע את הדברים בלוח ליבו המוכן ומוכשר מלפניו כן.

הגרש"ש בהקדמה לשערי יושר - שזהו תוכן הענין של שבירת לוחות הראשונות

וכדרך זו מצאנו בדברי הגרש"ש בהקדמתו לס' שערי יושר, בביאור הסיבה שמשה רבנו שבר את הלוחות עם ראייתו את מעשה העגל ולא המתין עד שישבו ישראל בתשובה ואז להעתיר על לוחות חדשות. ומבאר הגרש"ש, שהיה זה מפני שחשש משה רבנו שבלוחות הראשונים היות והם מעשה ה' יהיה שייך בהם השחתה במקום אחד עם תורה, וזה דן משה ק"ו מקרבן פסח שנאמר בו 'כל בן נכר לא יאכל בו' שלא שייך מצב שכזה, ולכן שברם מיד, ולכן ביקש רק על לוחות שניות, שבהם יש צורך בהכשרה מוקדמת של האדם ואין הד"ת מתקיימין אלא בתנאים וגדרים שיכשיר את עצמו בתיקון של מ"ח קנייני התורה.

וגם לפי דרכו, זהו עניינם של לוחות השניות, שענין הלוחות ביאר הגרש"ש (שם, בהמשך דבריו): "הוא דבר המעמיד ומקיים שלא יהיו אותיות פורחות באויר", ובלוחות שניות שנפסלו ונכתבו ע"י משה הינם "רמז לכל מקבלי התורה שיכין כל איש ישראל לוחות לעצמו לכתוב עליהם דבר ה', וכפי הכשרתו בהכנת הלוחות כן תהיה קבלתו מתחילה, וכן גם אח"כ אם יתקלקלו אצלו הלוחות אז לא תתקיים התורה, וע"ז לא יהא מצוי כ"כ ענין פחד מרע"ה, שלפי ערך מעלת האדם ביראת ה' ובמידות, שהוא לוח לבבו, לפי ערך זה ינתן לו מן השמיים קנין התורה, ואם יפול אח"כ ממדרגתו, לפי ערך זה תשכח התורה ממנו". וזה מתבאר היטב עפ"י מה שנתבאר, שזהו גוף עניינם של הלוחות השניות שהם לא מעשה האלוקים וחסרים את מעלה זו, אך מאידך גיסא יש בהן מה שלא היה בראשונות, שהם תלויים בהכשרתו של האדם, ומכאן זה יש בכוחו להשיגם תמיד ואין הדבר תלוי אלא בהכשרתו והכנת עצמו אליהם.

בית הלוי - ענין תורה שבע"פ נתחדש בלוחות שניות

והנה, כתב הבית הלוי (דרוש יח), באמת דהך פסוק דכתוב לך את הדברים האלה כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית, דרש במסכת גטין דדברים שבע"פ אי אתה רשאי לאומרם בכתב, ופסוק זה כתבו בפרשת כי תשא אחר מעשה העגל, שנתרצה ליתן לוחות שניות. ובודאי נראה מזה מוכרח דבראשונים היה הכל בכתב, דכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש היה הכל נכתב על הלוחות ע"י כתב אלוקים שהיה בנס, ועיין בירושלמי דשקלים (פ"ו), מזה ומזה המה כתובים חנינא בן אחי ר' יהושע אומר בין כל דיבור ודיבור דקדוקיה ואותיותיה של תורה, הרי להדיא דהכל היה כתוב בהם, ורק אח"כ כשחטאו ונגזר גלות אם יחטאו עוד, נתן להם המשנה והתלמוד והאגדה בע"פ, משום הטעם שאמר במדרש הנזכר למעלה.

ומבואר לפי דרכו, דבלוחות ראשונות שניתנו בכתב של הקב"ה, נכתב בלוחות כל התורה כולה, ולא היה בהם חילוק בין תורה שבכתב לתורה שבע"פ, ורק בלוחות שניות שהם כתיבת אדם, נתנה החלוקה של תורה שבכתב לחוד ותורה שבע"פ לחוד, ותורה שבכתב היא כלל התורה כולה רק היא נסתרת ונעלמת, ותורה שבע"פ היא המבארת סודותיה של תורה ומגלה רזיה, ותורה שבע"פ היא הצריכה עמל ויגיעה ויש בה צער גדול, וכמבואר במדרש תנחומא בפ' נח.

ולפי דרכו מבואר, דעניינם של הלוחות השניות שאינם נקנים אלא מתוך הכנת הלב והכתיבה בליבו, שייך בייחוד לתורה שבע"פ, שרק בלוחות שניות נתחדש הענין של עמלה ויגיעתה של תורה שבע"פ, וזהו עצמו החקיקה של התורה שבלוחות שבלבו.

הגרצ"ה - השגת הלוחות שניות רק ע"י עמלה ופלפולה של תורה שבע"פ

ומצאנו תוספת דברים בנוסח אחר בדברי הגר"צ הכהן מלובלין (פוקד עקרים אות ו', אותיות ט - י) שכתב, וז"ל: "ואמרו בראתי תורה הוא התורה שבכתב, והיא המאירה ומזככת הגוף לגמרי ע"י השגת אנכי ה' וגו' שהוא השגה דבהתגלות שהיתה במתן תורה שכולם זכו למראות נבואה והתורה כתיבא ומנחא וגלוי לכל. ובלוחות ראשונות זכו להיות ההתגלות דתורה שבכתב שהיתה במתן תורה חקוק בלוח לבם, וע"ז נעשו חרות מיצר הרע שנעקר מלבם. דזהו הזיכוך הגמור שע"י תורה שבכתב להחומר הגופני, שבסילוק היצר הרע הוא נעשה כגוף אדה"ר קודם החטא שלא היו עליו הכתנות עור ממשכא דחויא להתאוות לתאוות גופניות כלל. ואלמלא חטאו לא ניתנה להם אלא חמשה חומשים וספר יהושע ערכה של ארץ ישראל כמ"ש (נדרים כב, ב). שהיו יודעים הכל מתורה שבכתב שהיה מאיר בלבם, כי ליכא מידי דלא רמיזי באורייתא, דהיה הכל גלוי ומאיר לעיניהם של כל ישראל, עד שאפילו לדברי הנביאים לא היו צריכים, כ"ש לחכמת חכמי תושבע"פ וכו'. אבל החטא גרם שבירת לוחות ראשונות שהיו מעשה שמים. וידוע שגם בתורה יש גוף ונשמה שהם אורות בכלים. הלוחות היו כמו גוף, המכיל בו אור התורה שהוא בהאותיות החקוקות בו. והראשונות היו הגוף והכלי גם כן מן השמים, משא"כ בלוחות אחרונות הראה הקב"ה מחצב סנפירינן באהל משה רבינו ע"ה (ויק"ר לב, ב), והוא הוצרך לחצוב. ומהפסולת נתעשר - זהו פלפולה של תורה שניתן מתנה למשה רבינו ע"ה, והוא נהג טובת עין ונתנה לישראל. והפלפול הוא המשא ומתן של תושבע"פ שא"א להשיג עוד אלא ע"י משא ומתן בהלכה, ומתוך הפלפול והמשא ומתן יעמד על אמיתות ההלכה. ודבר זה הוא עשירות של חכמה מרובה יותר שעיקר עומקה של חכמה בחריפות וחיודוד הלכה הוא ע"ז, וקוב"ה חדי בפלפולא".

וגם לפי דבריו מבואר, שעניינה של תורה שבע"פ נתחדש רק בלוחות שניות שרק מפני החטא הוצרכו ישראל לתושבע"פ, כיון שקודם להחטא הייתה ההתגלות הראשונה דאנוכי חקוקה בלוח ליבם ולא היו נצרכים אלא לתורה שבכתב שכבר בה היה הכל מואר מאור אותה ההתגלות, והחטא גרם לשבירת הלוחות שהם מעשה האלוקים, ונתחדש עניינם של הלוחות האחרונות שהתגלות התורה הוא ע"י פלפולא של תורה שזהו תורה שבע"פ, וזה אינו אלא ע"י עמלה של תורה.

הגדרה של תורה שבע"פ התחדשה רק בלוחות שניות

ולפי"ז מבואר היטב תוכן הענין שרק בלוחות שניות נכרתה הברית של "כי על פי הדברים האלה" - שכרת איתם הקב"ה ברית על תורה שבע"פ. ולא נזכר ענין זה בלוחות ראשונות, כיון שבלוחות ראשונות לא היה כלל הבחינה של עמלה של תורה שבע"פ, דלפי דרכו של הבית הלוי כל התורה שבע"פ הייתה נמצאת על הלוחות, והייתה חקוקה בליבו מתוך קבלת הלוחות. ולפי דרכו של הגר"צ מלובלין בלוחות ראשונות מתוך ההארה של תורה שבכתב זכו לכל ההארה של תורה שבע"פ. ולכן רק

בלוחות השניות נתחדש הענין של הברית על התורה שבע"פ שהיא הברית של העמל והיגיעה של עמלי תורה שבע"פ שיש בה צער גדול ונדוד שינה ומנבל עצמו עליה.

הברית של "כתב לך את הדברים" - היא הברית של כתיבה ע"י האדם

והנה לפי דרכם מבואר, שכל הענין של עמל התורה שבע"פ נתחדש רק בלוחות שניות, וזהו הברית של הלוחות השניות שהן הברית על תורה שבע"פ. ולפי"ז מבואר היטב דאף דהברית היא על תורה שבע"פ באה הברית באופן שאמר הקב"ה למשה "כתב לך את הדברים האלה", וזה משום שהייתה כאן כריתת ברית חדשה על הכתיבה של הלוחות שהיא ביטוי של הכתיבה של כל התורה בליבו, ואי"ז כתיבה רק של עשרת הדברות וכמו שתמה הנצי"ב. דלפי המבואר בדברי המשך חכמה זוהי כתיבה חדשה של "כתב לך" שאיננה הכתיבה של הקב"ה אלא הכתיבה של משה, ועניינה של הכתיבה של ישראל שיכתבו התורה בליבם, ואף שהברית היא על תורה שבע"פ פעולת הכתיבה נעשתה בכתיבה מחודשת של תורה שבכתב שכוללת בתוכה את כל התורה שבע"פ. ותוכן הברית של כתיבה זו היא "כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל" שדרשו חז"ל שהכוונה לתורה שבע"פ. ומה שהקשנו בסתירת גוף הפסוק, הביאור הוא ש"על פי הדברים האלה" - תורה שבע"פ שהיא "על פי" - "הדברים האלה" היינו תורה שבכתב, עליהם כרת הקב"ה את הברית. וזהו הצורך של כריתת ברית חדשה שנכרתה ע"י כתיבה זו, שהיא שמחייבת כתיבה חדשה של כל יחיד, שכתבה זו כוללת את ג' החלקים שאומר המשך חכמה, זיכרון החומר, יושר וטהרת המידות והעמלות בתורה.

והנה פירוש המושג "ברית" כתב המהר"ל (בסנהדרין צט.) שהוא 'חיבור'. ורש"י בשבת (פג: ד"ה ומחבקה ומנשקה) "וזהו לשון ברית אהבה וחיבה". והגר"א כתב ש'אהבה' עולה בגימטריא 'אחד' [ומקור הדברים בספר העיקרים מאמר ד' פמ"ח], שהחיבור והקישור נעשה ע"י ברית שיוצרת את אותו החבור שבין שני הצדדים, והחיבור שמקשר את כלל ישראל לקוב"ה היא תורה שבעל פה, שבה יש עמל יותר מתורה שבכתב, ועליה יש ברית שלא תיפסק מעמליה לעולם. וברית זו היא ברית של אהבה וחיבה, שהרי כתב התנחומא שהברית של עמלי תורה שבע"פ למי שאוהב את הקב"ה בכל לבבו ובכל נפשו, שרק אצלו שייך חיים צרופים של עמל התורה, של מצער ומנבל עצמו עליה.

ודבר זה מבואר ביותר גם במ"ש המהר"ל (בסוף דרוש על התורה), וז"ל: "ובפרק הניזקין (גיטין ס, ב) אמר ר' יוחנן לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבע"פ שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל. והנה יש להקשות למה דוקא בשביל תורה שבע"פ, אבל פירוש הדבר כי כל ברית הוא בין השנים שיש להם חבור יחד בעצמם, הנה מפני כי תורה שבכתב מונחת בארון ואיננה עם האדם בעצמו לכן איננה כריתת הברית לחבר את ישראל בעצמם אליו יתברך, אבל תורה שבע"פ שהיא עם האדם עד שבזה האדם בעצמו הוא בעל תורה, והוא הברית וחבור שיש לאדם בעצמו עם הש"י". ומבואר בדבריו שזוהי סיבת כריתת הברית רק על תורה שבע"פ בדוקא (ולא לכה"פ שתהא הברית על שניהם), משום שמציאות החיבור בין ישראל להקב"ה שהוא תוכן ענין הברית לא נמצא אלא בתורה שבע"פ שבזה האדם נהיה לבעל תורה בעצמו.

הברית החדשה הייתה כריתת ברית שתתקיים גם לאחר שיחטאו

והנה, כבר הבאנו מש"כ הרמב"ן דהברית החדשה הייתה, לקיים בהם את הברית גם לאחר שיחטאו. ונראה בביאור הדברים, דהנה בסיום התוכחה של פרשת האזינו המקיפה את כל תולדות ישראל בכל הדורות, כתבה התורה "ויכל משה לדבר את כל הדברים האלה" וגו', "ויאמר עליהם שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנוכי מצוה בכם" וגו', "בדבר הזה תאריכו ימים על האדמה". ומבואר, דקיום ישראל בכל הדורות הוא ב"שימו לבבכם אל הדברים האלה", וענין זה של "שימו לבבכם על הדברים" יסודו בנתינת לוחות שניות, ששם נתחדש ענין זה לשים את ליבו להיות לכלי לקלוט ולקבל בתוכו את הדברים, ובזה תתקיים הברית עם ישראל בכל הדורות, הברית שכרת הקב"ה עם ישראל על תורה שבע"פ, שהיא יסוד הקיום של ישראל בחיבור ובדיקות להקב"ה בבחינת ישראל ואורייתא וקוב"ה חד הוא.

נחל אליהו

הטעם שמשוה שבר את הלוחות רק אחרי שקרב אל המחנה

כל ישראל? אומר רש"י: שנשאו לבו לשבור הלוחות לעיניהם, שנאמר (לעיל ט, יז): ואשברם לעיניכם. השבח הכי גדול על משה רבינו, שבו התורה מסיימת, זה לא רק שהוא קיבל את התורה, אלא ששיבר את הלוחות לעיני כל ישראל. ומפני שבלי זה לא היה תקנה לעם ישראל.

מעלת השמחה במצוה וכנגדה בעבירה

דרך שלישית, על פי דברי הספורנו, דברי אלוקים חיים: וירא את העגל ומחולות ויחר אף משה - כשראה שהיו שמחים בקלקול שעשו, כענין (ירמיה יא, טו): כי רעתכי אז תעלוזי, ובזה התקצף ונואש שיוכל לתקון המעוות באופן שיחזרו לתמותם, ויהיו ראויים לאותן הלוחות.

כל זמן שמשוה רבינו לא ראה שיש מחולות, אפילו שהוא כבר ידע שהם חטאו בעגל, יש עוד תיקון לתקן את עם ישראל עם הלוחות האלו. אבל בשעה שהוא ראה שלא רק שחטאו, אלא "כי רעתכי אז תעלוזי", הם שמחים וחוגגים עם החטא, הוא הבין שאין להם תיקון, רק בשבירת הלוחות. ולפי דבריו מבואר למה הוא לא שבר את הלוחות כשהקב"ה אמר לו, הקב"ה לא סיפר לו שיש מחולות, הקב"ה רק אמר לו לך רד כי שחת עמך, וזה התורה מדגישה: ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות, הוא ראה שהם שמחים עם החטא, אז ויחר אף משה וישלך מידיהו את הלוחות וישבר אותם תחת ההר.

זהו יסוד גדול רבותי, כשאדם חוטא יש עוד סיכוי שהוא יחזור בתשובה, אבל אם הוא עושה חגיגה, הוא עושה שמחה מהחטא, אז הסכנה היא הכי גדולה, ועל כך משה רבינו אמר שאין עצה, חוץ מהניתוח הגדול של שבירת הלוחות.

ויהי כאשר קרב אל המחנה וירא את העגל ומחולות ויחר אף משה וישלך מידיהו את

הלוחות וישבר אותם תחת ההר (לב, יט).

יש פה קושיה חזקה, למה משה רבינו לא שבר את הלוחות עד שהוא ראה את העגל, הרי עוד לפני שהוא ירד מהר סיני, הוא כבר ידע שיש עגל, הקב"ה אמר לו את הכל, הקב"ה אמר למשה: לך רד כי שחת עמך אשר העלית מארץ מצרים, ולמה הוא היה צריך לראות בשביל לשבור את הלוחות?

ואפשר לבאר בזה בשלושה דרכים: דרך אחת, שאפילו שהקב"ה אמר למשה מה שכלל ישראל עשו, וזו ידיעה ברורה ואמיתית, עדיין אדם יותר מתפעל מדבר שהוא רואה בעיניים. בן אדם ששומע שהיה פיגוע, ושומע את כל התיאורים רחמנא ליצלין, הוא לא מקבל הלם כמו מי שנמצא בפיגוע ורואה את הכל בעיניו. אפילו שכן אדם שומע ויודע שלא שיקרו לו, הוא יודע שהכל אמת, כשרואים את זה בעיניים זה מזעזע הרבה יותר. ולכן, בחטא העגל שזה הפיגוע הכי נורא שהיה, ומשה שמע מהקב"ה שהיה פיגוע, כשהוא נכנס לזירה וראה את זה בעיניו הוא הזדעזע יותר, ואז הוא שבר את הלוחות.

דרך שניה, שהיה למשה ענין לשבור את הלוחות לעיני בני ישראל, כדי לזעזע אותם. וכך משה רבינו הדגיש בפרשת עקב (דברים ט, יז): ואתפוש בשני הלוחות ואשליכם מעל שתי ידי ואשברם לעיניכם, היה לו ענין לשוברם דוקא לעיניהם, כדי לזעזע אותם שיחזרו בתשובה. וזה באמת עזר וכלל ישראל התעוררו.

וכשהתורה מדגישה את שבחו של משה רבינו בסיום התורה, התורה אומרת: ולא קם נביא עוד בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים, לכל האותות והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מצרים לפרעה ולכל עבדיו ולכל ארצו, ולכל היד החזקה ולכל המורא הגדול אשר עשה משה לעיני כל ישראל. מה זה לעיני

ויש חילוק עצום, בין אדם שחוטא אבל הוא מרגיש מרמור, הוא עושה את זה בצער, וליבו נוקפו, שאז המלאכי חבלה שנבראים מהחטא הם נכים, לבין מי שעושה את החטא בשמחה, שאז המלאכי חבלה שנבראים מהחטא הם נורא ואיום!!

ועד כדי כך, אומר רבינו יונה בשערי תשובה דבר נורא. חז"ל הקדושים אומרים, שהמלבין פני חבריו ברבים אין לו חלק לעולם הבא. שואל רבינו יונה: הרי רוצח יש לו גהינום נורא, אני לא מקנה בגהינום שלו, אבל בסוף הוא יגיע לעולם הבא, ומלבין פני חבריו ברבים הרי זה מקסימום אביזריהו דרציחה, ומדוע אין לו חלק לעולם הבא, זה יותר חמור מרוצח?

אומר רבינו יונה דבר נורא: רוצח, כל החיים הוא הולך עם יסורי נפש, יסורי מצפון. אבל מלבין פני חבריו ברבים, אין לו יסורי מצפון, הוא מרגיש בעצמו מה כבר עשיתי לו, סך הכל עשיתי עליו איזה כתבה, הוא לא יכול לצאת ברחוב, השפלתי אותו, ואין לו יסורי מצפון. ולכן, אפילו שרוצח זה הרבה יותר חמור, אבל יש לו יסורי נפש, ולכן הוא יגיע בסוף לעולם הבא. ולעומתו, מלבין פני חבריו ברבים, אפילו שזה יותר קל, אבל זה עבירה בלי יסורי נפש, ואין לו חלק לעולם הבא.

ומדה טובה מרובה, ואם כל כך חמור המחולות של העבירה, כמה חשוב וחביב לפני הקב"ה שמחה של מצוה. הזכרנו כמה פעמים מה שכתוב באורחות צדיקים, שמצוה שעושים בשמחה, שווה אלף פעמים לאותה מצוה כשנעשית בלי שמחה.

וכך כותב הרמב"ם בסוף הלכות סוכה ולולב: השמחה שישמח אדם בעשיית המצוה ובאהבת האל שצוה בהן, עבודה גדולה היא, וכל המונע עצמו משמחה זו ראוי להפרע ממנו, שנאמר (דברים כח, מז): תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב - כל התשעים ושמונה קללות שבמשנה תורה בפרשת כי תבוא, על מה הם באים? תחת אשר לא עבדת את ה' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב! והשמחה עבודה גדולה היא, כמו שכותב הרמב"ם.

אמר פעם אחד מגדולי ישראל, באחד מספרי החסידות: למה כל כך חשוב לעשות סעודת מצוה, עד שחז"ל הפליגו כל כך בענין של סעודת מצוה.

מפני שבכל מצוה שיהודי עושה, מיד השטן - היצר הרע מנסה למצוא עבירה מקבילה, עבירה שהוא עשה כנגד המצוה הזאת, ולטעון בשמים נכון הוא עשה את המצוה אבל כנגד זה יש לו עבירה.

ובדבר אחד ויחיד השטן לא יכול למצוא משהו נגד זה, אדם שעושה שמחה של מצוה, הוא עושה ברית מילה - עושה שמחה, עושה סיום מסכת שמחה, לבר מצוה - הבן הגיע למצוות שמחה של מצוה. וכנגד זה מה יבוא השטן ויגיד? יש לו שמחה של עבירה, אתם ראיתם פעם מישהו שעושה עבירה ואחר כך עושה על זה מסיבה, חגיגה? מי שעושה כך הוא לא שפוי! ולכן יש מעלה גדולה בשמחה של מצוה.

לע"נ הרב
יצחק בן הרב שמואל נתן
זצ"ל
נלב"ע יב אדר א תשנ"ה
ת.נ.צ.ב.ה.

לתרומות להוצאת הגליון ניתן לפנות לפל': 052.7683029
להצטרפות בלבד לקבלת הגליון בדוא"ל:
2132817@gmail.com
להערות ותגובות בדוא"ל:
n0527683029@gmail.com

לזכות ולע"נ
ר' יוסף ב"ר יהושע זליג
נלב"ע ו' שבט תשע"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

מקדש וכלים

נאמר בפרשת השבוע "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. ככל אשר אני מראה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן תעשו" (שמות כה ט). ואפשר לפרש את פשט הפסוק בב' אופנים - (א) הפסוק מתחיל במצוה לעשות מקדש ואח"כ מופיע פירוט מהו המקדש - ככל אשר אני מראה אותך. (ב) או שהם ב' ענינים נפרדים: מצוה לבנות את הבית, ואחריה בא הפסוק "ככל אשר אני מראה אותך וגו'" כהקדמה לציווי הכלים שנתפרטו אח"כ ומסיים "וכן תעשו" והיא מצוה בפני עצמה.

רש"י מפרש עה"פ "ככל אשר אני מראה אותך" - "מחובר למקרא שלמעלה הימנו ועשו לי מקדש ככל אשר אני מראה אותך", ולפי זה המצוה של עשיית המקדש כוללת את המצוה של עשיית הכלים. ונראה שגם הרמב"ן סבר כרש"י דכתב "אמר ועשו לי מקדש, בית וכלים כמקדש מלך ובית ממלכה", ומשמע שבית ממלכה כולל את הבית ואת הכלים, ויתבאר דבריו בהמשך.

פלוגת הרמב"ם והרמב"ן במצות עשיית הכלים

ומצאנו שנחלקו בזה הרמב"ם והרמב"ן. דכתב הרמב"ם בסה"מ "והמצוה העשרים היא שצונו לבנות בית עבודה. בו יהיה ההקרבה והבערת האש תמיד, ואילו יהיה ההליכה לרגל והקיבוץ בכל שנה כמו שיתבאר. והוא אמרו יתעלה ועשו לי מקדש... וכבר בארנו שזה הכלל הוא כולל חלקים ושהמנורה והשולחן והמזבח וזולתם כולם הם מחלקי המקדש והכל ייקרא מקדש, וכבר ייחד הציווי בכל חלק וחלק". ומוסיף דאע"ג דמפשטיה דקרא "מזבח אדמה תעשה לי" נראה שהיא מצוה בפני עצמה שאינה שייכת לבנין הבית, ובשעת היתר הבמות הקריבו על המזבח בלא בית, אך היות ובמכילתא ילפי' מינה שיש לבנות מזבח אדמה בבית עולמים, הרי הוא ציווי הנוהג לדורות והוא מחלקי המקדש. כעין זה כתב הרמב"ם גם בהלכות (ריש הלכות בית הבחירה) ומפרט את כל הכלים - "ואלו הן הדברים שהן עיקר בבנין הבית, עושין בו קודש וקודש הקדשים... ועושין במקדש כלים, מזבח לעולה ולשאר הקרבנות, וכבש שעולים בו למזבח... וכיור וכנו... ומזבח לקטורת ומנורה ושולחן...". וצריך הסבר מה טעם השמיט עשיית הארון מהכלים המחויבים להיות במקדש.

בסה"מ (מצוה לג) מנה הרמב"ם מצוה נוספת ללבוש בגדי כהונה ואז יעבדו במקדש שנאמר "ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת". וברמב"ן משיג וסובר דהבגדים הם הכשר מצוה לעבודת הכהן בביהמ"ק שאם עבד הכהן בלא הבגדים עבודתו פסולה ואינם מצוה בפני עצמה, ומוכיח דאם היו הבגדים מצוה בפ"ע היה ראוי שתימנה מצוה לבגדי לבן ביוה"כ ומצוה לבגדי כה"ג. וממשיך הרמב"ן דמהאי טעמא גם עשייתם של כלי המקדש אינם נמנות כמצוות נוספות דאינם אלא הכשר מצוות - השולחן הוא הכשר למצות הנחת

לחם הפנים, המנורה היא הכשר להטבת והדלקת הנרות וכן כולם. היוצא מן הכלל הוא הארון שיש למנות עשייתו כמצוה, מאחר ואין הארון הכשר למצוה. ופליג בזה על הרמב"ם, דלדעת הרמב"ם הכלים הם חלק מחלקי המקדש ובכלל מצות בנין המקדש נצטוונו גם על עשייתם, ואילו לדעת הרמב"ן אין בעשייתם מצוה כלל שאין הכלים חלק מן הבית אלא הם הכ"ת לקיים את מצוות העבודה התלויות בהם. עוד טוען הרמב"ן שאין לומר שהכלים הם חלק ממצות בנין הבית שהרי אין הכלים מעכבים זה את זה, ולא את המקדש, דגם אם אין מנורה או שולחן מתקיימת מצות המקדש ויכולים לעלות לרגל, וא"כ כל אחד הוא מצוה בפני עצמה. ונמצא שהרמב"ן פליג על הרמב"ם בתרתי, דס"ל שאין לכלול מצות הכלים במצות המקדש שהרי אין מעכבין זה את זה, וגם חלוק על הרמב"ם מעיקרא וס"ל שאין להחשיב את הכלים כמצוה כלל, שהם רק הכשר מצוה.

(המנחת חינוך (מצוה צה) כותב דהכלים אינם מעכבים זה את זה אך אפשר שמזבח החיצון מעכב לעשיית המקדש כי עיקר המקדש להקריב קרבנות, אמנם ברמב"ן נראה שלא חילק וגם עשיית המזבח אינה מעכבת).

ובמגילת אסתר הקשה ע"ד הרמב"ן דמה שאין כלי המקדש מעכבין זה את זה אינו סיבה להיותם מצוות נפרדות, דמצינו כמה פעמים שיש במצוה אחת כמה חלקים והגם שאינם מעכבים זה את זה, כגון תכלת ולבן במצות ציצית. וה"נ מצות בנין המקדש כוללת עשיית הכלים והם חלקים נפרדים במצוה אחת.

אמנם הר"י פערלא (רס"ג פרשיות פרשה נב) מעמיד את דעת הרמב"ן, וכתב ליישב קושיית המגילת אסתר, שיש לחלק בין מצות ציצית שהתכלת ולבן ביחד הם מצוה אחת, לבין כלי המשכן שנמסרו בפרשיות חלוקות בתורה וענינו של כל אחד מכלי המשכן עומד לעצמו, ומה"ת לאחד את כולם ולומר שהם מצוה אחת. ובשלמא אם היו מעכבים זה את זה היה מוכח מכך שכולם מצוה אחת, אבל עד כמה שאינם מעכבים זא"ז פשוט שאינם מצוה אחת וכמו שהניח הרמב"ן.

הקושיות בשיטות הרמב"ם והרמב"ן

ובשיטת הרמב"ם צ"ב שהרי מקריבין אע"פ שאין בית, וא"כ אין העבודה בכלים תלויה במקדש ואיך פסק שהכלים הם חלק ממצות בנין הבית. אמנם אם העמידו את השולחן כשאין המקדש קיים נפסל הלחם ביוצא (כדאי' בזבחים סא: גבי "ונסע אהל מועד" ובתוס') וכן המנורה, אך ממזבח יקשה.

ובשיטת הרמב"ן יש להקשות דבפירושו עה"ת (הובא לעיל) כתב שמצות "ועשו לי מקדש" היא לעשות בית וכלים כמקדש מלך ובית ממלכה, ומשמע דס"ל כהרמב"ם שנצטוונו על עשיית הכלים בכלל המצוה

לבנות את המקדש, ואילו בסה"מ פליג על הרמב"ם בתוקף בתרתי וס"ל שאינן הכלים בכלל הבית ועוד שאין בעשייתם מצוה כלל.

עשיית הארון

ולגבי הארון כתב הרמב"ן דפשוט שעשייתו היא מצוה בפני עצמה, אך ברמב"ם לא מנה מצות עשיית הארון וגם לא הזכירו במנין הכלים שהם בכלל המקדש. ובפשטות טעמו של הרמב"ם שאינו מונה במנין המצוות את המצוות שאינן נוהגות לדורות (כמש"כ בשורש ג באריכות), וה"נ נעשה ארון אחד ע"י בצלאל במשכן והוא נשאר לעולם ועד ואין מצוה זו נוהגת שוב. אמנם הרמב"ן (בסה"מ שם) מפרש שהיא מצוה הנוהגת לדורות שאם נעלה על דעתנו ח"ו שהארון יאבד או ישבר, בוודאי מצוה לעשותו כמידה הראשונה לשום שם לוחות העדות.

מאידך הרמב"ם מונה את בנין המקדש למצוה, ואע"פ שלכא' אינו נוהג לדורות שהרי כתב רש"י (ר"ה ל. סוכה מא.) וכן בתוס' (שבועות טו:) שבית המקדש השלישי העתיד לבוא ירד בנוי מן השמים כדכתיב "מקדש ה' כוננו ידיך". אכן כבר כתב בסוף הל' מלכים (פי"א ה"א) שהמלך המשיח יבנה את המקדש, וכמו"כ מצינו באחרונים שהביאו ראיות לכאן ולכאן אם דברי רש"י ותוס' מוסכמים ויתכן שהרמב"ם פליג על רש"י ותוס'. אך בלא"ה יש לפרש שאין המקדש דומה לארון, דהארון קיים אלא שהוא נגזר ואינו לפנינו, ולכן אין מצוה לעשות ארון, אבל המקדש חרב ואיננו ומוטלת על ישראל המצוה לבנותו. והגם שכאשר יגיע הזמן יקדים הקב"ה את מעשה האדם וירד המקדש בנוי מן השמים, אין ידיעה זו מפקיעה ופוטרת מן המצוה לבנות את המקדש, ולכן מנה הרמב"ם את בנין המקדש ולא מנה את עשיית הארון.

בנין המקדש בלילה

כתב בירושלמי (ריש יומא) שמקדש שיבנה בלילה יהיה כשר רק לעבודת לילה ופסול לעבודת יום וכ"כ בראב"ד (בתו"כ סוף פרשת צו.) והקשו הר"י פערלא (רסג עשין יג) ובמקדש דוד (סי' א) מדברי רש"י ותוס' הנ"ל שכתבו שהמקדש השלישי יכול להיבנות בלילה מפני שעתידי לירד בנוי מן השמים, ולפמש"כ בירושלמי אם יבנה מקדש השלישי בלילה יהיה פסול לעבודת יום. ויש ליישב שהסיבה שהמקדש שנבנה בלילה פסול לעבודת יום מפני שהמקדש הוא בית עבודה - מקום מוכן להקרבה כמש"כ ברמב"ם וליעוד זה מיוחדים אותו בבנייתו. והיות ובלילה אינו מוכן לעבודת יום אי אפשר גם לייחד את המקדש בלילה לעבודה שאינה כשרה אלא ביום. מעין מה שדנה הגמ' בזבחים (כא.) שקידוש ידים ורגלים של הלילה אינו כשר לעבודת יום כיון שהקידוש מיוחד ומקדש את הכהן לעבודה ומאחר והלילה אינו כשר לעבודת יום אין הקידוש שבליילה מועיל לעבודת יום. ולפי זה מובן שהמקדש שבני אדם בונים כל מהותו וקדושתו היא ייחוד המקום לצורך הקרבה, ולכן יחוד בלילה אינו מועיל לעבודת יום. אך המקדש שיוורד מן השמים הוא קדוש בעצם ולא מחמת יחוד ואין נפק"מ אם ירד בלילה או ירד ביום.

ויש להביא לדוגמא בעלמא, מבעל מום מעיקרו שלא חלה בו קדושת הגוף מלבד בבכור ובמעשר שגם בבעלי מומין חלה קדושת הגוף. והטעם דבמעשר כתיב להדיא "לא יבכר בין טוב לרע", ובבכור פירש רש"י (חולין קל.) שחלה עליו קדושה מרחם. וההסבר בזה שהסיבה שלא

חלה קדושה בבעל מום היא מפני שא"א לייחד בהמה שאינה ראויה להקרבה אבל בכור שהוא קדוש מרחם קדושתו בעצם ואינו זקוק לייחוד ואע"פ שהוא בעל מום הוא קדוש (וזאת גם המצוה להקדישו מלבד מה שהוא קדוש מרחם). וה"נ מקדש שיוורד בנוי מן השמים הוא קדוש בעצם ואין צורך לייחד אותו לתכליתו לעבודה.

שיטת הרמב"ם - מצוה לבנות בית עבודה מוכן להקרבה

ולפי זה יש לבאר מחלוקת הרמב"ם והרמב"ן, דמתוך דבריהם נראה שנחלקו בהגדרת תכלית המצוה להעמיד ולבנות בית הבחירה. הרמב"ם מגדיר את בית המקדש כבית עבודה. והמצוה היא "לעשות בית לה' מוכן להיות מקריבים בו הקרבנות" (ריש הלכות בית הבחירה). אולם הרמב"ן כשמבאר ענינו של המקדש לא הזכיר כלל מעניני העבודה, אלא כתב שהוא כמקדש מלך ובית ממלכה. ולפי זה מבואר שלדעת הרמב"ם עשיית הכלים בכלל המצוה לבנות בית המקדש, דמאחר וכל ענינו של הבית הוא לצורך עבודה אזי כל הכלים הם חלק מחלקי המקדש, דבלא כלים אין עבודה. וא"כ אע"פ שמקריבין אע"פ שאין בית, אך המצוה לבנות מקדש היא מצוה אחרת לעשות ולבנות בית עבודה - מקום המיוחד לעבודה ועשיית הכלים בכללה.

ואי נימא הכי מבואר היטב כדברי המגילת אסתר, דבאמת מצות בנין בית הבחירה היא מצוה שתכליתה האחת היא להכין בית עבודה, והיא כוללת את כל הפרטים והחלקים של הבית וכליו. ודמי שפיר לתכלת ולכן בציצית, דאע"פ שאין מעכבין זה את זה אפ"ה הם חלקים במצוה אחת.

שיטת הרמב"ן - מקדש מלך ובית ממלכה

ולדעת הרמב"ן שהמצוה היא לבנות מקדש מלך ובית ממלכה, ובוודאי המקדש מתבטא במקדש וגם בכליו, אך לדעתו הכלים מצד עצמם אינם מעמידים את המקדש אלא המקדש נעשה ע"י העבודה שנעשית בו. ואשר על כן המצוה אינה להכין מקום מיוחד להקרבה שהיא מצוה שחלה על המקום ועל הכלים, אלא היא מצוה להעמיד 'בית ממלכה' שהוא מקום שבו נעשות העבודות, וכל הכלים הם הכשר מצוה לעבודות שיעשו אח"כ שהם יהיו את בית הממלכה בפועל.

ולפי הגדרה זו גם מבואר ופשוט הטעם שלא מנה הרמב"ם עשיית הארון למצוה ולא הזכירו בכלל הכלים של המקדש, שמאחר והמקדש הוא המקום המיוחד לעבודה, אין הארון מיועד לעבודה ואין עשייתו בכלל המצוה של עשיית מקום המיועד לעבודה. ומאידך להרמב"ן שענינו של המקדש הוא בית ממלכה, א"כ עיקר בית ממלכה מתבטא בארון וכל שאר הדברים הם הכ"ת ביחס לארון.

נמצא - נחלקו הרמב"ם והרמב"ן בהגדרת המצוה לבנות בית הבחירה. לדעת הרמב"ם יש לבנות בית מוכן להקרבה והבית והכלים הם חלקים במצוה זו ואע"פ שאינם מעכבין זה את זה, כולם מצוה אחת. לדעת הרמב"ן יש לבנות בית שהוא כמקדש מלך ובית מלוכה וענינו להכין בית המיועד לעבודה וכל הכלים הם הכשר למצות עבודה ואין בעשייתם מצוה. הארון - לדעת הרמב"ם אין בעשייתו מצוה אם מפני שהוא מצוה שאינה נוהגת לדורות אם מפני שאינו מוכן לעבודה ואינו בכלל עשיית המקדש. לדעת הרמב"ן עשייתו היא מצוה בפני עצמה והוא תכלית המקדש להיות בית ממלכה.

תמצית הש"ס

גליון 93

מתנדב גרגיר או אשכול היה תולה שם), וכן הא דתנן שהיו צריכים ג' מאות כהנים כדי להטביל את הפרוכת, תורה הא דכתיב "ערים גדולות ובצורות בשמים", ונביאים דכתיב "ותבקע הארץ לקולם".

באיזה ירך יש איסור גיד הנשה

לתנא דמתני' האיסור הוא בין בירך של ימין בין בירך של שמאל. ולר"י אינו נוהג אלא באחת, והיינו ירך ימין (מסקנת הגמ' צ"א). מהא דתנן שאם אכל ב' גידים מב' בהמות לוקה ארבעים, ומה שאינו לוקה שמונים הטעם הוא משום שאין באחד מהם כזית. ולחכמים לוקה שמונים).

העצמות והגידים והנותר ישרפו בט"ז ניסן. הגמ' מבארת שהכונה לגיה"נ, (שהרי גידים בשר נאכלים, ואם נותרו הרי הם בכלל נותר, ואם הכונה לגידי צוואר, אם אינם בשר יזרקם), ואין מכאן ראיה שר"י מסתפק איזה גיד נאסר, די"ל דאיידי לשיטת ר"י שגיה"נ נוהג רק בגיד אחד, ונתערבו ב' הגידים, ולכן שורף את שניהם דאותו המותר באכילה הרי הוא נותר. או דאיידי בשמנו של גיד, שהוא מותר וישראל קדושים נהגו בו איסור. או דאיידי בגיד החיצון הסמוך לבשר, שלרב יהודה אין לוקים עליו כמו שלוקים על הגיד הסמוך לעצם.

צ"א. האוכל כזית מכל גיד לרבנן לוקה שמונים, ולר"י להצד דמספקא ליה איזה גיד אסור, הדין תלוי, שאם לר"י התראת ספק שמה התראה לוקה ארבעים, ואם אין שמה התראה אינו לוקה, (ונחלקו בזה תנאים דאיתא בברייתא שהמכה או מקלל שני אנשים שאחד מהם הוא אביו, לר"י אם עשה זאת בבת אחת חייב, אבל בזה אחר זה פטור משום דהוי התראת ספק, ולרבנן חייב. ומאידיך בברייתא אחרת מבואר שלר"י אין לוקין על נותר משום שניתקו הכתוב לעשה, ולא משום דהוי התראת ספק, ולרבי יעקב אין לוקים בנותר משום שזה לאו שאין בו מעשה), ואם פשיטא לר"י שהימני אסור לכו"ע לוקה ארבעים.

המקור של ר"י לאסור רק גיה"נ של ימין - לרבא ר"י לומד מדכתיב "הירך" והיינו המיומנת שבירך, ורבנן לומדים מ"הירך" שהחיוב הוא על הגיד שאיסורו מתפשט בכל הירך והיינו הגיד הפנימי. ולרבי"ל ר"י לומד מדכתיב "בהאבקו עימו" והיינו כאדם החובק את חברו וידו מגיעה לכף ימינו של חברו, ורבנן לומדים מזה שהם העלו אבק עד כסא הכבוד. ולרבי שמואל בר נחמני המלאך היה נדמה ליעקב כעכו"ם שהפוגשו בדרך צריך לטופלו לימינו. ולרבא בר עולא היה נדמה לו כת"ח, והמהלך לימין רבו הרי זה בור. ולרבנן המלאך הגיע מאחוריו.

נקרא שמו גיד הנשה לפי שקפץ ממקומו ועלה.

י"א שגיה"נ נאסר גם לבני נח.

אין לת"ח לצאת יחידי בלילה.

חלום יעקב, ומאבקו עם המלאך

ויותר יעקב לבדו - שנשאר בשביל כפים קטנים, מכאן לצדיקים שממונם חביב עליהם יותר מגופם, לפי שאין פושטים ידיהם בגזל.

צ"א: כשהגיע יעקב מבאר שבע לחרן אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ולא התפללתי, מיד קפצה לו הדרך, ואמר הקב"ה צדיק זה בא לבית מלוני וכי יפטר בלא לינה, מיד שקעה השמש. ולקח כמה אבנים למראשותיו וכל אחת אמרה עלי יניח צדיק ראשו, וכולם נתחברו יחד.

רחבו של הסולם שראה בחלום היה ח' אלפים פרסאות, שהרי עלו בו ב' מלאכים וירדו ב', וכל אחד הוא ב' אלפים פרסאות.

המלאכים היו עולים ומסתכלים בדיוקנו של מעלה פרצוף דמות יעקב שבארבע החיות, ויורדים ומסתכלים בדיוקנו של מטה, ורצו לפגוע בו מחמת קנאה, מיד "והנה ד' ניצב עליו" כאדם המניף את בנו במניפה להצילו מהשרב, (ואלמלא מקרא כתוב א"א לאומרו).

קיפל הקב"ה את כל א"י והניחה תחת יעקב, כדי נוחה ליכבש לפני בניו כד' אמות.

גיד הנשה:

פ"ט: איסור אכילת גיד הנשה - גיד הנשה (להלן גיה"נ) נוהג בארץ ובחול, בפני הבית ושלא בפני הבית, בחולין ובקדשים (כדלהלן), בבהמה ובחיה, אבל אינו נוהג בעוף מפני שאין לו כף.

גיד הנשה של קדשים

באיזה אופן גיד הנשה נוהג בקדשים-

אין לפרש דאיידי שהקדיש בהמה חיה, וס"ל לתנא שיש בגיד בנותן טעם ולכן יש בגיד איסור הנאה מקדשים, וחל איסור קדשים על איסור גיד. דא"כ הול"ל שקדשים נוהגים בגיה"נ. ואין לומר שהתנא סובר שאין בגידים בנותן טעם, ואין איסור קדשים בגיה"נ. דהא איתא במתני' לקמן שירך שנתבשלה עם הגיד ונתן בה טעם אסורה.

וכן אין לבאר דאיידי בולדות קדשים, וסובר התנא שאיסור גיה"נ נוהג בשליל, ושהקדושה חלה במעי האם, וממילא שני האיסורים חלו יחד, (לרבנן דס"ל שיש איסור גיה"נ בשליל). שהרי אין האיסורים חלים יחד, וכמו שמצינו שנפל שלא נקשרו אבריו בגידים ואין עליו כזית בשר הוא מטמא, והנזיר מגלח על טומאה זו (כמו על כזית מן המת), ומבואר שאיסור גיה"נ חל אחרי איסור קדשים דיצירת העובר היא לפני יצירת הגידים. ואין לומר שאיסור גיה"נ חל אף אחרי שכבר חל איסור קדשים, מפני שהוא אסור גם לבני נח, וכשיטת ר"י, ונימא שאף שתנא דמתני' חולק על ר"י במה שהוא אסור ירך של ימין ושל שמאל, מ"מ לענין איסור גיה"נ לבני נח סבר כוותיה. דלא אמר ר"י שאיסור גיה"נ חל על איסור אחר, אלא לענין בהמה טמאה שזה איסור לאו, ולא לענין קדשים שזה איסור כרת.

צ. ולכן הגמ' אומרת דאיידי בבכור, שאם חל איסור גיה"נ ברחם זה קוד, ואם חל בלידה, אז שני האיסורים חלים יחד.

או דבכל קדשים חלה הקדושה בלידה.

האוכל גיה"נ של קדשים לוקה.

העלאת גיד הנשה ע"ג המזבח-

לל"ק דרב פפא מותר, ולל"ב אסור להעלותו בפני עצמו, אבל כשהוא בירך א"צ להוציא.

לרב נחמן בר יצחק יש מחלוקת אם מותר להעלותו כשהוא בירך, דאיתא בברייתא דהנה כתיב "והקטיר הכהן את הכל המזבחה" ומשמע שגם העצמות והגידים והקרניים והטלפיים בכלל ההקטרה, ומאידיך כתיב "ועשית עולותיך הבשר והדם", ולומדים מזה שאם הם מחוברים לבשר יעלו ואם פרשו אפי' בראשו של מזבח ירדו, וכדעת רבי. אבל לרבנן אפי' בפרשו מעלים אותם למזבח, אלא שאם נפלו גידים ועצמות אין מחזירים אותם, אבל בשר שנפל מחזירים אותו, ולדבריהם גיה"נ אין מעלין אותו למזבח, דכתיב "ממשקה ישראל" מן המותר לישראל, וחלב ודם אע"פ שאסורים לישראל מעלים אותם למזבח מפני שמצותן בכך.

צ: גיד הנשה של עולה מעלהו למזבח כדי שלא יביא בעל מום דכתיב "הקריבהו נא לפחתך", ולמעלה חולצו ומשליכו לתפוח, דבעינן "ממשקה ישראל" מן המותר לישראל. וכן איתא בברייתא שגיה"נ של עולה חולצו לתפוח. ולרב חסדא מעלהו ומקטירו, דלא כתיב "על כן לא יאכל המזבח".

גיד הנשה של שלמים זורקו לאמה וא"צ לשורפו משום נותר.

תפוח היה באמצע המזבח, ופעמים היה עליו ג' מאות כור, והוא לשון **גוזמא**, כמו מה שכתוב שהיו משקים את התמיד בכוס של זהב. והתורה והנביאים והחכמים דיברו **לשון הוואי**, חכמים כנ"ל, וכן הא דתנן שפעם אחת היו צריכים ג' מאות כהנים כדי לפנות את הגפן של זהב שהיתה בפתח ההיכל (שכל מי שהיה

המלאך ביקש מיעקב שישחררו בעלות השחר, כי זו הפעם הראשונה שהגיע זמנו לומר שירה.

ג' כתות של מלאכי השרת אומרות שירה, אחת אומרת קדוש, והשניה אומרת קדוש קדוש, והשלישית אומרת קדוש קדוש קדוש ד' צבקות. וישראל חביבים לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת, שישראל אומרים שירה בכל פעם שירצו, ומלאכי השרת רק פעם ביום, וי"א פעם בשבוע, וי"א פעם בחודש, וי"א פעם בשנה, וי"א פעם בז' שנים, וי"א פעם ביובל. ואין המלאכים אומרים שירה למעלה עד שישראל אומרים למטה. וישראל אומרים את השם אחרי ב' תיבות "שמע ישראל", והמלאכים אחרי ג' תיבות קדוש קדוש קדוש, (ומה שהם אומרים "ברוך כבוד ד' ממקומו" ששם מוזכר השם אחרי ב' תיבות זה נאמר ע"י האופנים, וי"א שאחר שכבר ניתנה להם הרשות להזכיר שם השם יכולים לומר שוב).

יעקב נעשה שר למלאך, והמלאך בכה לו שישלח אותו. והא דכתיב "כי שרית עם אלוהים ועם אנשים" זה רמז שעתידים לצאת ממנו נשיא שבא"י וראש גולה שבבבל, ורמזה בזה הגלות.

ביאורי חז"ל על כמה מקראות

ובגפן שלשה שריגים - י"מ שבכל דור יש מישראל ג' שרי גאים –עשירים וקרובים למלכות, אחד בבבל וב' בא"י או איפכא. וי"מ ג' שרי גוים שמלמדים זכות על ישראל בכל דור.

כמה פירושים לגפן, שלשה שריגים, והיא כפורחת עלתה ניצה, הבשילו אשכולותיה ענבים - י"מ דהיינו העולם, אברהם יצחק ויעקב, האמהות, והשבטים. וי"מ דהיינו תורה, משה אהרן ומרים, סנהדרין, והצדיקים שבכל דור (דאין מראים לאדם אלא מה שעתידי להיות). וי"מ דהיינו ירושלים, מקדש מלך וכה"ג, פרחי כהונה, נסכים (שכולם במקום אחד). וי"מ דהיינו תורה, באר עמוד ענן ומן, ביכורים, ונסכים. וי"מ דהיינו ישראל, ג' רגלים, הגיע זמנם של ישראל לפרות ולרבות, והגיע זמנם של ישראל להגאל.

ג' כוסות האמורות במצרים היינו א' ששתה בימי משה, ואחד ששתה בימי פרעה נכה, ואחד שעתידה לשותות עם כל העכו"ם.

ישראל נמשלו לגפן, הבעלי בתים הם הזמורות, הת"ח הם האשכולות, עמי הארץ הם העלים, והריקנים הם הקנוקנות. וצריכים האשכולות להתפלל על העלים, שבלי העלים אין קיום לאשכולות.

ואכרה לי בחמשה עשר כסף וחומר שעורים ולתך שעורים - היינו שהקב"ה קנה את ישראל בט"ו בניסן שגאלם בזכות הצדיקים שיש ל' בא"י וט"ו בבבל, ורובם בבית הכנסת שתחת היציע.

ואקחה שלושים הכסף ואשליך אותו בית ד' אל היוצר - י"מ דהיינו ל' צדיקים שבא"י שהקב"ה מבקש שיחזירו לו, וי"מ דהיינו ל' צדיקי אומות העולם שהם מתקיימים עליהם, וי"מ דהיינו ל' מצוות שקיבלו עליהם בני נח ואינם מקיימים אלא ג', שאין כותבים כתובה לזכרים, ואין מוכרים בשר המת באיטליז, ומכבדים את התורה.

עוד באיסור גיד הנשה

צ"ב: גיד הנשה אינו נוהג בעוף לפי שיש לו כף בשר סביבות הקולית העליונה ואינו עגול. ורבי ירמיה הסתפק אם נמצא עוף שיש לו עגול, או בהמה שאצלה אינו עגול, אם הולכים אחרי אותו בעל חי או אחרי המין. תיקו.

חלב וגיה"נ של שליל - לר"מ שניהם אסורים, דס"ל ששליל בן ט' חי טעון שחיטה, ולר"י שניהם מותרים, דס"ל שאינו טעון שחיטה.

חלבו של גיה"נ - לת"ק צריך לחטט אחרי הגיד בכל מקום שהוא, ולחתוך את שומנו מעיקרו מכל מקום שהוא נבלע ונשרש בבשר, דאף שמדאורייתא שומנו מותר, מ"מ מדרבנן אסור. ולר"י די לחותכו בשוה.

איזה חלק מהגיד נאסר - לרב התורה אסרה רק את הקנוקנות שבו גידים דקים, שהם רכים ונותנים טעם, אבל הגיד עצמו הוא קשה והוא כעץ בעלמא, ולעולא הגיד הוא עץ והתורה חייבה עליו, ואביי אמר שמסתבר כעולא, שהרי באיסור חלב החוטים (או שבכוליא) אסורים מדרבנן ואין חייבים עליהם כרת, דכתיב "חלב" ולא חוטים, וא"כ ה"ה "גיד" ולא קנוקנות.

איזה חלב אסור באכילה

לובן הכליה נחלקו רבי ורבי חייא אם הוא אסור, ורבה וריו"ח היו משרשים אחריו, ורבי אסי היה חותך רק את מה שלמעלה, ואמר אביי שמסתבר לומר כרב אסי,

דכתיב "ואת שתי הכליות ואת החלב אשר עליהן" ולא חלב שבתוכן, וכן הא דכתיב בהמשך הפסוק "אשר על הכסלים" בא למעט שחלב שהבשר חופה אותו מותר, אמנם החלב שתחת המתנים אסור, כיון שבחיי הבהמה אבריה מתפרקים –נעים כשהיא הולכת, והמתניים נמשכים כלפי מעלה והכסלים כלפי מטה ונמצא שהחלב אינו מוכסה.

צ"ג: חלב שעל ההמסס ובית הכוסות אסור והאוכלו ענוש כרת, וזהו חלב שעל הקרב. וחלב שעל הקליבוסת אסור, וזהו חלב שעל הכסלים.

חוטים שביד אין לאוכלם משום איסור דם, אמנם אם מלחם מותר לבשלם אפי' בקדירה.

צריך לגרור את החלב אמה מתחילת המעיים, וזהו חלב שעל הדקין.

חלקים בבהמה האסורים באכילה

חוטין שבעוקץ אסורים, ויש שם ה' חוטים, ג' בצד ימין והם מתפצלים לשניים, וב' משמאל והם מתפצלים לשלש, ואם מוציאים חמים הם יוצאים, ואם לא צריך לחטט אחריהם.

חוטי הטחול והכסלים והכליות אסורים משום חלב, ואין להם תקנה, וחוטי היד והחלי אסורים משום דם, ואם חותכם ומולחם מותרים.

דין הקרומים - חמשה קרומים יש בבהמה, הקרום שעל הטחול ועל הכסלים ועל הכליות אסורים משום חלב, והקרום שעל הביצים ועל המח אסורים משום דם. י"א שמספיק לקלף את הקרום מהטחול בחלקו העליון במקום עוביו שהוא מחובר שם לכרס ולחלב, וי"א שצריך לקלף גם מלמטה, ובברייתא איתא שהוא אסור ואין חייבים עליו. וכן קרום שעל הכליות על העליון חייב ועל התחתון פטור.

ביצי זכר המעורים בגופו נחלקו רב אמי ורב אסי אם הם אסורים כאבר מן החי, שהרי אינם חוזרים ומבריאים (ואינם מסריחים משום שאינם פתוחים לאויר), או שהם מותרים דממה שאינם מסריחים מוכח שיש בהם חיות (ואינם מבריאים משום כחישותא). וריו"ח אמר לרב שמן בר אבא שהם מותרים, אבל שלא יאכלם משום "אל תטוש תורת אמך".

צ"ג: ביצי דגדיא וכדו' עד ל' יום מהלידה מותר לאוכלם בלי לקלף את הקרום, מכאן ואילך, אם יש בהם זרע (והסימן לזה הוא שיש בהם חוטים אדומים) אסורים, ואם אין בהם זרע מותרים.

אומצא שהאדימה וביעי ומזרקי, אם חתכם ומלחם מותר אף לבשלם בקדירה, ואם תלאם בשפוד בתוך התנור ומלח אותם מעט, לרב אחא מותרים מפני שהגחלים שואבים את הדם, ולרבינא אסורים מפני שהגחלים מייבשים את הבשר, (ובג' אלו בלבד רב אחא לקולא ורבינא לחומרא, והלכה כרב אחא, אבל בשאר דברים רבינא לקולא ורב אחא לחומרא, והלכה כרבינא).

ראש שהטמינוהו ברמץ, אם בית השחיטה היה למטה מותר כיון שהדם זב. ואם נקבי החוטם למטה י"א שמוותר, וי"א שרק אם נעץ שם משהו מותר. ואם הניחו על הצדדים, י"א שאסור, וי"א שאם נעץ שם משהו מותר.

איזה גיד נאסר - הגיד הפנימי הסמוך לעצם אסור וחייבים עליו, והחיצוני הסמוך לבשר אסור ואין חייבים עליו, אמנם גם הפנימי יש מקום שהוא נכנס בבשר, וחייבים עליו, וגם החיצוני יש מקום שהוא סמוך לעצם הקולית, והיינו במקום שהטבחים חותכים.

נאמנות הטבחים-

טבח שנמצא אחריו חלב כזית מלקין אותו, וי"א שזה אפי' אם הכזית הוא בב' או ג' מקומות. אבל מעבירין אותו כבר מחלב כשעורה, והיינו במקום אחד.

לר"מ אינם נאמנים על הגיד לומר שנטלוהו, מפני שזה טורח לחטט אחריו, וכן אינם נאמנים על החלב, ולחכמים נאמנים על הגיד ועל החלב. י"א שבתחילה פסקו שאין נאמנים, דסברי כר"מ שצריך לחטוט את כל הגיד וטריחא להו מילתא, ולבסוף פסקו שנאמנים, דסברי כר"י שא"צ חטיטה. וי"א שבתחילה האמינו דסברי כר"י, ובדורו של ריו"ח לא האמינו כי פסקו כר"מ ויש לחוש שהוא נוהג כר"י, ואמר רב נחמן שבזמן הזה נאמנים, משום שכבר שכחו את דעת ר"י והוחזק המנהג כר"מ.

איסור גניבת דעת

צ"ד. איסור לגנוב אפי' דעת העכו"ם, וכדמצינו ששמואל אמר לתת שכר לבעל המעבורת שהעבירם, ונתן לו תרנגולת טריפה במקום שחוטה, וי"א יין מזוג במקום יין שאינו מזוג, והקפיד עליו שמואל. אמנם אין משם ראיה גמורה, די"ל שהקפיד משום שהשהה טריפה ברשותו, או ביין משום שאמר לתת לו אנפקא שזה יין חי והקפיד משום שעבר על דבריו.

אסור להפציר בחבירו לסעוד אצלו אם הוא יודע שחבירו יסרב כי הוא חושב שמזמינו באמת, או להרבות בתקרובת אם יודע שאינו מקבל.

אסור לפתוח חבית יין חדשה לאורח, אם מכרה לחנוני, כי הוא חושב שלכבודו מוכן להפסיד שיתקלקל שאר היין שבחבית, ובאמת הוא נותנה מיד לחנוני, (וברש"י צ"ד: מבואר דאיידי שאומר לו שפותח לכבודו). ואם הודיעו, או שבאמת היה פותח אפי' בלא שמכר לחנוני מותר.

אסור לומר לחבירו לסוך מפך שמן ויודע שאינו סך, אם הפך ריק, ואם כוונתו לכבודו להודיע לבריות שהוא חביב עליו מותר.

אסור להביא לבית האבל כלי עם מעט יין או מלא מים, ואם יש שם רבים וכוונתו להחשיבו בעיניהם מותר, דגדול כבוד הבריות.

אסור למכור סנדל של בהמה שמתה כאילו הוא משחוטטה, מפני שמטעהו ועור של שחוטטה חזק יותר, ומפני הסכנה שמה מנשיכת נחש והאדם נבלע בעור.

אסור לשלוח לחבירו חבית יין שיש למעלה שמן שמה יזמין אורחים ויחשוב שיש לו הרבה שמן, ומעשה היה שעשו כך והמקבל חנק את עצמו מפני הבושה.

אסור לאורחים לתת לבני בעה"ב ממה שנתנו להם, אא"כ נטלו רשות מבעה"ב. ומעשה היה שעשו כך, ולא היה לבעה"ב דבר אחר לתת להם, וחבט האב את בנו בקרקע ומת, ומחמת כך עלתה אמו לגג ונפלה ומתה, ומחמת כך עלה האב לגג ונפל ומת.

מתי יש לחוש שהבשר אינו כשר

שליחת גיה"נ לעכו"ם - מותר לשלוח ירך שלימה לעכו"ם ואין חוששים שימכרנה לישראל ויאכלנה בגידה, מפני שמקום הגיד ניכר. לל"ק מותר אפי' במקום שמכריזים והיינו שכל הטבחים שם ישראלים, ואם נמצאה טריפה ומכרוה לעכו"ם מכריזים על כך, ואם לא הכריזו מותר לקנות בשר מעכו"ם, ואין חוששים שהנכרי יחתוך והישראל יחשוב שישראל הוציא את הגיד, מפני שחתוך עכו"ם ניכר. ולל"ב וכן ללישנא השלישית רק במקום שאין מכריזים מותר. ואם הירך חתוכה, לל"ק דווקא במקום שמכריזים אסור, אבל במקום שאין מכריזים מותר, ולל"ב אסור אף במקום שאין מכריזים ואסור לקנות שם מעכו"ם, דיש לחוש שישראל יראה את הנתניה ויחשוב שהישראל הוציא את הגיד, וללישנא השלישית ג"כ אסור אף במקום שאין מכריזים, משום שגניבת דעת אסורה אפי' בעכו"ם.

שליחת גיה"נ לישראל - השולח ירך לחבירו, אם היא שלימה א"צ ליטול את גיה"נ, ואם היא חתוכה צריך ליטול את גיה"נ.

צ"ד: מכירת נבילות וטריפות לעכו"ם - אסור למכור נבילות וטריפות לעכו"ם, מפני שמטעהו, ושמה ימכור אותם לישראל אחר. לאביי ורבא איירי במקום שמכריזים ובאותו יום לא הכריזו, ולרב אשי איירי במקום שאין מכריזים, וחוששים שישראל אחר יראה שהוא נותן לנכרי וילך לקנות ממנו.

אין לומר לעכו"ם קנה לי בדינר זה בשר, שמה יאנוס את הטבח לתת לו בחינם, ושמה ימכרו לו נבילות וטריפות. לאביי ולרב אשי איירי במקום שאין מכריזים, ולרבא איירי במקום שמכריזים ובאותו יום הכריזו.

דרך ההכרזה - מכריזים שנפל לידם בשר הראוי לעכו"ם, (ולא יכריזו שזה טריפה, מפני שהעכו"ם לא יקנו), ואין בזה משום גניבת דעת מפני שהם מטעים את עצמם מפני שהיו יכולים לשאול אם זה טריפה, ומטעים זה כשהלכו רבא ורב ספרא וחשב מר זוטרא שיצאו לכבודו, אמר רבא שא"צ לומר לו שלא יצאו לכבודו (כמו שעשה רב ספרא), מפני שהוא הטעה את עצמו.

תמצית ספרי מוסר:

ד' דרגות בחובת עבודת השם, לפי גודל הטבת ד' לכל אחד-

א' טובות הבורא על כל בני האדם, והיינו מה שהקב"ה ברא את האדם יש מאין, והוא מחיה אותו, ומיטיב לו בצורה מופלאה (כמו שמוזכר בשער הבחינה), מחייבת את כל בני האדם לקיים את המצוות השכליות, כפי שעשו הצדיקים לפני מתן תורה. והעושים כך לשם עבודת ד' יקבלו שכרם בעוה"ז ובעוה"ב, ואלו הנמנעים מלעשות כך הרי הם בדרגת בהמה, ונפשם נכרתת מהעוה"ב שזה העונש החמור ביותר.

ב' טובות הבורא לאומה מסוימת כמו יציאת ישראל ממצרים, מחייבת בנוסף לקיום המצוות השכליות, גם קיום מצוות שאינם שכליות שד' ציווה. והעושים כך לכבוד ד' זוכים להטבה נוספת, המחייבת בעבודה מיוחדת, וכמו ששבת לוי ד' בחר בהם בגלל שמסרו נפשם לכבודו, ונצטוו במצוות יותר משאר האומה, והבטיח להם הרבה שכר בעוה"ב. ואלו הממרים רצון השם יפסידו גם את המעלה הקודמת, ויענש בעוה"ז ובעוה"ב.

צ"ה. קניית בשר מעכו"ם - מותר לקנות מעכו"ם בשר שקנאו באיטליז של טבחי ישראל, דאולינ בתר רוב טבחי ישראל, ואין לחוש שישראל מכר לו טריפה, כיון שאין למכור טריפה לנכרי, ואם שמענו שישראל אחד מכר טריפה לעכו"ם, לל"ק אין לאסור משום כך את כל האיטליזים כיון שלא הכריזו, ולל"ב כיון דאיתחזק איסורא יש לחוש שמכר ממנה להרבה עכו"ם.

בשר שנתעלם מן העין

שיטת רב שבשר שנתעלם מן העין אסור, אפי' אם היה מונח על שלחנו, שמה החליפוהו עורבים לנבילה, ואין לאכול בשר אא"כ לא העלימו ממנו עין מהשחיטה, או היכא שהוא צרור וחתום, או היכא שיש בו סימן או טביעות עין (שזה מועיל גם לחוטי תכלת. וטביעות עין עדיפה מסימן, שהרי אדם מותר באשתו אף שהוא סומן או בלילה, וכן אם מעידים על רוצח לפי סימן אינו נהרג ולפי טביעות עין נהרג, וכן השולח למצוא אדם על פי סימנים לא ודאי שיכירו אבל ע"פ טביעות עין יכירו), או אם הניחוהו במחרוזת. אמנם בערב יוה"כ, כיון שבאותו יום רוב הבשר בעולם הוא של התר, מותר לאכול אפי' בשר שהשליך עורב.

בשר שהיה ביד עכו"ם והעכו"ם לא שחטו מותר.

ולפי זה הא דתניא שעיר שיש בה ט' חנויות מוכרות בשר שחוטטה וחנוות אחת של בשר נבילה, (ספיקו אסור ו)בנמצא הלך אחר הרוב, איירי שנמצא ביד עכו"ם.

והא דתניא שהמוצא בשר בעיר, אם אינו מבושל הולכים אחרי רוב השוחטים, ואם הוא מבושל הולכים אחרי רוב אוכלי הבשר, צ"ל שראה את הבשר מאז שנפל, דאל"כ הרי נתעלם מן העין ואסור.

בשר שנמצא בגבולין ורוב השוחטים מישראל, לרב האברים נבילות דדרך לחתוך נבילה לאברים ולהשליכה לאשפה, וחתכיכות מותרות משום טומאת נבילה, ואסורה באכילה מספק כדין בשר שנתעלם מן העין, וללוי מותרות אף באכילה.

צ"ה: מקור הדבר שרב אוסר בשר שנתעלם מן העין הוא ממה שהיה אדם שנפל לו למים ראש בהמה והביא סל ועלו לו שני ראשים, ואסר רב את הראשים משום דאיסורא שכחי טפי במקומות הרחוקים, וחישינן שעורב הביא משם אע"פ שרוב השוחטים ישראל, כיון שנמצאו שם שני ראשים. (תוד"ה אסיק). ואמנם אין מזה ראייה גמורה, כיון שבאותו מקום היה רוב עכו"ם.

עוד מצינו שרב בא לבית חתנו ויצאו כולם לקראתו ונזהר שלא להעלים עיניו מהבשר שהיה שם, ואמר שלולא זה היה אסור לאוכלו, ומ"מ רב לא אכל מאותו בשר, מפני שנזהר שלא להנות מסעודת הרשות בת ת"ח לעם הארץ.

איסור ניחוש והתר סימן - המנחש ואינו סומך על ניחושו ממש, כאליעזר עבד אברהם וכיונתן בן שאול, אין בזה איסור ניחוש. ולכן רב היה בודק אם באה מעבורת מיד ואם לא היתה באה מיד לא היה הולך, ושמואל היה בודק בספר, וריו"ח היה בודק בינוקא שהיה אומר לו פסוק לי פסוק. ומעשה בריו"ח שרצה לצאת לשמואל (שהיה כותב לרב "לקדם רבינו שבבל", ולשמואל כתב "חברינו", ושלח לו שמואל חשבון עיבור ס' שנים, ואמר ריו"ח שזה חשבונות בעלמא, ושלח לו שמואל הרבה מיני ספיקי טריפות, ואמר שהוא רבו ורצה לצאת לקראתו), ואמר לו הינוקא "ושמואל מת", אמנם באמת לא מת, אלא שמשמים לא רצו שריו"ח יטרח.

מי שבנה בית או נולד לו תינוק או שנשא אשה, ואח"כ הצליח ג"פ בסחורה, אע"פ שאסור לנחש, יש בזה סימן.

ג' טובות הבורא למשפחה מסוימת, כגון כהונה לוי'ה ומלוכה, מחייבת עבודה מיוחדת לאותה משפחה, וכמו שנאמר על בית דוד "דינו לבוקר משפט והצילו עשוק מיד עושקו". ומי שמקיים חובה זו לשם שמים זוכה לשכר בעוה"ז ובעוה"ב ויבחר למנהיג או למורה צדק. ואלו הממרים רצון ד' בטובות מיוחדות אלו, מפסידים את כל המדרגות שלהם בעוה"ז, ויסבלו צער רב בעוה"ב, כדמצינו בקרח ועדתו.

ד' טובות הבורא לאדם מיוחד, כגון נבואה או מלכות או חכמה, מחייבת עבודה מיוחדת, ועי"ז הטובות מתקיימות אצלו, ויזכה לסייעתא דשמיא ולחכמה מיוחדת במה שהוא עושה. והממרה רצון ד' בטובה שקיבל מפסיד את כל המדרגות שלו, ויענש בדקדוק בעוה"ז, ועונשו חמור יותר בעוה"ב.

וככל שהבורא מיטיב יותר לאדם מסוים, הוא חייב להוסיף בעבודת ד', כדמצינו גבי מעשר, והחסידים הראשונים כשהיתה באה להם טובה היו נבהלים שמה יקצרו מהעבודה וההודאה על אותה טובה, וכן שמה הם מקבלים שכר מצוותיהם בעוה"ז במקום בעוה"ב. (חוה"ל שער עבודת האלוקים פרק ו').

תמצית משנה ברורה

יחיד או שניים ששבתו בבקעה, והקיפו את מקומם במחיצה גרועה, אם הקיפו עד בית סאתים מותר לטלטל בכל ההקף, אבל אם ההקף הוא יותר מבית סאתים, אסור לטלטל בכל ההקף יותר מד"א, אפי' אם הוא צריך זאת לתשמישיו, וכן אסור לטלטל משם לכרמלית גמורה, ואפי' הגיעו לשם עוד ישראלים אחר כניסת השבת, נשאר המקום באיסורו באותה שבת. ואם היו שם בכניסת השבת ג' ישראלים דינם כשיירה (אבל עכו"ם אינו מצטרף, וי"א שגם קטן לא מצטרף), ומותר להם להקיף ע"י מחיצה גרועה אפי' שטח גדול, ובלבד שלא יהיה במקום המוקף שטח של בית סאתים שאינו נצרך להם. ואפי' אם מת אחד מהם אחר כניסת השבת, מותרים באותה שבת, אבל לא בשבת הבאה. ואם לא הקיפו יותר מו' סאין, דעת השו"ע שמותר לטלטל שם אפי' אם נשאר יותר מבית סאתים שאינם נצרכים להם, וכל הראשונים אוסרים גם בזה.

שלשה שכל אחד הקיף מקום לעצמו ע"י מחיצה גרועה, והם סמוכים זה לזה, ועיברו יחד, אם החיצוניים רחבים והאמצעי צר, שנמצא האמצעי פרוץ במלואו לחיצוניים, יכולים לטלטל בכל ההקף אפי' אם הוא גדול הרבה יותר מבית סאתים, כיון שרואים כאילו כולם דרים באמצעי והחיצוניים נעשים כחצר לאמצעי. וי"א שהחיצוניים מותרים לטלטל רק עד בית סאתים, ואם אחד מהם יותר מבית סאתים גם האמצעי אסור, אבל השני מותר כיון שאינו פרוץ במלואו לאמצעי. והלכה כדעה קמיתא, אך לכתחילה אין כדאי להקל. ואם החיצוניים פרוצים במלואם לאמצעי והאמצעי מגופף, וכגון שהוא רחב מהם, ויש יחיד בכל אחד, אם אחד מהחיצוניים יותר מבית סאתים הוא אסור, אבל האמצעי או השני מותרים, וא"כ הפתח הוא יותר מו' אמות שאז כולם אסורים, והמ"א מפסק בזה דאפשר שכיון שהפירצה יותר מו' נחשב שהם דרים יחד ומותר כל צרכם, אבל התו"ש חולק עליו. ואם האמצעי יותר מבית סאתים כולם אסורים, אמנם אם יש שני אנשים באמצעי, או שיש שניים בכל אחד מהחיצוניים, וכותלי הקטנה נכנסים לתוך הגדולה והם מרוחקים ג"ט מכותלי הגדולה, נותנים לשני החיצוניים כל צרכם, והאמצעי מותר לדעה קמיתא הנ"ל, ולדעת הי"א אין נותנים לו אלא בית סאתים, ואם כותלי הקטנה אינם נכנסים לגדולה או שאינם מרוחקים ג"ט מכותלי הגדולה, נחשב שאין אחד פרוץ לחבירו, ואין נותנים לכל אחד מהם אלא בית סאתים.

קרפף שנפרץ לחצר - קרפף שהוא בית סאתים מצומצמות, ולא הוקף לדירה, שנמצא ליד חצר, ונפרצו זה לזה במילואם, אסור לטלטל בין בחצר בין בקרפף. ואם החצר רחבה יותר מהקרפף ונשארו גיפופים מהצדדים, ואין בפרצה י' אמות, אבל הקרפף נפרץ במילואו (וכגון שכותלי הקרפף בולטים לתוך החצר, או שאין בכותלי החצר שבצדדים יותר מד"א), מותר לטלטל בחצר אבל לא בקרפף, מפני שאף שהחצר אינה מצטרפת לאסור כיון שמותר לטלטל בה, מ"מ מקום המחיצה מצטרף לקרפף אע"פ שהוא שימש גם את החצר, ונעשה הקרפף יותר מבית סאתים, ואסור לטלטל שם. ואם הקרפף יותר רחב מהחצר, ואין בפרצה יותר מו' אמות, מותר לטלטל בשניהם. והק' הבה"ל שהרי השו"ע בתחילת הסימן פסק כהרא"ש, ולשיטתו עד אמה אחת יותר מבית סאתים לא מיקרי יותר מבית סאתים, וא"כ למה כאן עובי המחיצה אוסר, וצ"ע.

אם ביטול הדירה מחשיב שהמחיצות לא נעשו לדירה - מחיצות שנעשו לשם דירה, ונפל הבית, או שפתח פתח ואח"כ הקיף את המקום ונסתם הפתח, דעת התוספת שבת שנשאר הקרפף בהתירו, והבה"ל כתב שהדברים אינם ברורים, ואפי' לדברי התו"ש זה רק בנפל או נסתם מאיליו, אבל אם עשה כך בכונה ודאי בטל שם מוקף לדירה, וצ"ע.

סימן שנ"ט:

טלטול בחצרות שמאחורי הבתים - חצר (-רחבה) שאחורי הבתים, אם היא יותר מבית סאתים, אסור לטלטל בה יותר מד"א. אבל אם היא בית סאתים או פחות, או שפתח פתח מהבית לשם ואח"כ הקיף את המקום, מותר לטלטל בכולה או ממנה לבית, (אע"פ שהיה שם גורן לפני ההקף), והיינו ברחבה, אבל קרפף שהוא בית סאתים מצומצם ולא הוקף לדירה, מותר לטלטל ממנו לחצר, אבל אסור לטלטל משם לבית, או לכרמלית, או לקרפף יותר מבית סאתים ואפי' הוא שלו. וכתב הרמ"א שבזמננו סתם חצר שאחורי הבתים נחשבת מוקפת לדירה כמו חצר שלפני הבתים, ומותר לטלטל שם.

סימן ש"ס:

טלטול ע"י מחיצה גרועה

מחיצה גרועה היינו מחיצה ע"י שתי בלא ערב, כגון מקלות התקועות בקרקע ואין בין מקל למקל ג"ט ואינם נדים ברוח, (דאי לאו הכי לא חשיב מחיצה כלל), או ערב בלא שתי, כגון כמה חבלים זה למעלה מזה ואין בין החבלים ג"ט. ואיתא בגאון יעקב בשם הרשב"א והריטב"א, שגם בעומד מרובה על הפרוץ חשיב מחיצה גרועה, והדין כנ"ל, אך בירושלמי ובשאר הפוסקים לא משמע הכי. ואם יש ג' מחיצות מעולות, והמחיצה הרביעית היא גרועה, מצדד התוספת שבת דלא חשיב מחיצה גרועה. ואם העמיד מקלות סמוכים אחד לשני, אף שתי בלא ערב או ערב בלא שתי הוי מחיצה מעולה. ובפמ"ג מצדד ששתי ששם בו קנה אחד למעלה הוי מחיצה מעולה.

לתשומת לב - תרומות נצרכות, כל סכום יתקבל בברכה.
התורמים 300 ש"ח או הר"ק של 25 ש"ח לחודש, יקבלו בדואר
כל חודש 8 עותקים של תמצית מ"ב, וכן את כל החוברות
שיצאו עד כה. אפשרות להנצחה. לפרטים - 052-7692282.

ניתן לתרום בנדרים פלוס עבור "תמצית".
או ב"נדרים פון" 03-7630543. קופה 1450.
או בקהילות דרך ביהכ"נ אהל תורה, ברכפלד.

לפרטים והערות נא להתקשר ל-052-7692282.

גליון זה יוצא מידי שבוע על החומר של השבוע הבא, הנלמד בדף
היומי, וכן בדף היומי בהלכה וספרי המוסר לפי סדר מבחני "דרשו".

הגליון מודפס במסגרת ה"אוסף גליונות".

כמו כן יו"ל מידי חודש סיכומים חודשיים על כל החומר של אותו
חודש, וניתן לקבלם בנקודות ההפצה ברחבי הארץ או במייל -

A0527692282@gmail.com

לפרטים והערות נא להתקשר ל-052-7692282.

ניתן לקבל במייל - 9518470@gmail.com או באוסף גליונות

פרשת כי תשא
(מבין כתלי ישיבת מיר)

גיליון שבועי מבית
"עין לא ראתה"

מאמרי עינינו גל

בין פורים קטן לפורים גדול

א. אנו עומדים בין פורים קטן לפורים גדול. כמדומה שע"פ חסידות יש שני רעיונות מרכזיים בעניינו של פורים קטן ההפוכים זה מזה, דאו שהמכוון הוא שפורים קטן כ"כ מרומם עד שאפי' מי שהוא בקטנות גמורה, פורים קטן יכול להאיר אליו. או שבדיוק להיפך, פורים קטן אינו נרגש אלא לאדם גדול, דרך אדם גדול יכול לתפוס אפי' הארה קטנה.

אמנם נראה לומר מהלך שלישי בזה, דהמיוחד בשנה שיש 'פורים קטן', שאז הפורים האמיתי נהיה 'פורים גדול'! ולכן מכנים אותו פורים קטן להדגיש שבשנה כזאת הפורים האמיתי נעשה גדול ומרומם יותר. ודוגמא לדבר מה שאמר מרן הגרש"ז אוירבאך זצ"ל בטעם ששבת שלפני פסח נקרא שבת ה'גדול' להוציא מליבן של צדוקים שהיו אומרים במה שאמרה תורה לספור ממחרת השבת דהכוונה לשבת של ששת ימי בראשית, ולהיפך מדעתם המשובשת אנו קוראים לשבת שלפני פסח 'שבת הגדול' שיובן מזה שפסח נקרא 'שבת הקטן' דלכן שפיר ממחרת השבת שנאמר בספירת העומר יתפרש לגבי הפסח שגם הוא שבת ה'קטן'.

ב. והביאור במה שפורים מתעצם להיות פורים 'גדול' ע"י שקדם לו פורים 'קטן', דהנה פורים הוא תשלום עבודת כל השנה, ומצינו שיו"כ הקדוש והנורא נקרא גם הוא ע"ש ה'פורים' וכמו שמביאים בשם האריז"ל שכיפורים הוא כ- פורים, ויש כמה בחינות בזה, א. שבשניהם היה קבלת תורה, ביו"כ לוחות שניות, ובפורים הדר קיבלוה מאהבה, ב. מצד מחיית הרע, שביורה"כ זורקים את השעיר לעזאזל ובפורים היה מחיית המן שהוא אדום ושעיר, ג. ששניהם ימי פיוס ביו"כ סליחה וכפרה זה לזה, ובפורים מצוות משלוח מנות.

אמנם יש עוד בחינה עמוקה בזה, דהנה איתא בהגר"א שעשרת ימי תשובה הם כנגד עשרה ימים שבין ההילוך של החמה והלבנה. והיינו כדאי' בשל"ה שיש ב' פגימות ללבנה, אחת שאורה חשוך ביחס לחמה, והשני שמפגרת במהלך עשרה ימים אחרי החמה, וע"י עבודת עשי"ת זוכים לתיקון פגימת הלבנה בדרגה מסוימת - עכ"פ לגבי ההילוך. אלא שיש לתמוה בדברי הגר"א דבכמה מקומות מבואר שיש י"א ימים בין חמה ללבנה, והיכן הוא התיקון ליום האחד עשרה, ואשר מבואר בזה, שיום הפורים הוא היום הי"א של התיקון, באופן שגמר תיקון פגימת הלבנה הוא פורים, ולכן כיפורים הוא כמו פורים, שאע"פ שבי"כ נשלם רק י' ימים לתיקון, הרי"ז כאי' נשלם גם היום הי"א. אך עיקר השלימות בפורים.

ומעתה יובן מדוע בשנה מעוברת פורים נעשה גדול, שהרי מה שחידש הגר"א שעשי"ת הם כנגד עשרה ימים שבין חמה ללבנה הוא רק ה'בכוח' של התיקון, שהרי אותם עשרת ימים נספרים במהלך השנה הרגיל, אלא שבכוח הם ימים יותר עליונים, אבל בשנה מעוברת שמוסיפים חודש נוסף כדי לסדר את הפיגור בהילוך הלבנה שנצבר בשלשה שנים (כל שנה עשרה ימים כנ"ל), אזי התיקון נעשה גם 'בפועל' ממש, שמשווים בין ההילוך שלהם ע"י חודש העיבור, ונשלם תיקון פגימת הלבנה עכ"פ מצד הילוכם.

ולכן קוראים 'פורים קטן' ליום י"ד של אדר א', כדי להדגיש שע"י חודש העיבור מתגדל פורים דאדר ב' ונעשה לפורים 'גדול' שהוא היום הי"א שמצטרף אל עשרת ימי תשובה להשלים את תיקון פגימת ההילוך בכוח וגם בפועל. (וזוהי עוד בחינה שמצינו גם ביו"כ וגם בפורים ענין 'קטן', דהנה כמו שיש 'פורים קטן', כך יש 'יום כיפור' קטן, וזהו בכל ר"ח שבנו אנו מתפללים לה' שיתכפר ענין פגימת הלבנה, ואי' בחז"ל שאמר הקב"ה הביאו עלי כפרה שמיעטתי את הלבנה, והכל ענין אחד).

ג. ונראה לומר עוד דבר נחמד בדרך דרוש, דהנה כבר נתבאר שמצינו גדר קטן בפורים ובשבת (כדברי הגרש"ז שיש שבת ה'גדול' ויש שבת ה'קטן' שהוא חג הפסח, ובפרט שבפסח גופא מצינו גדר פסח שני שהוא ג"כ גדר קטנות של היום הראשון, שנועד למי שהיה טמא מת או בדרך רחוקה, כלומר שלא תפס את הארת הפסח כשהיא בגדלות גמורה).

ומצינו שהמן רטן לפני אחשוורוש אודות היהודים שלא עושים כל השנה מלאכה כי אומרים שה"י פה"י, שבת היום ופסח היום, וכבר תמהים המפרשים שלכא' שקר דיבר שהרי פסח פעם בשנה, ובשבת לא עושים מלאכה רק ביום השביעי, ומתריצים, דהמן ראה שאצל היהודים כל החיים שלהם סביב הציר של המועדים והשבתות, עד שנראה כאי' כל השנה כולה סביב שה"י פה"י, שזה מה שחיים כל ימיהם.

ולדרכינו זה המיוחד בימים טובים אלו, שיש בהם בחינת 'קטן', להראות שהם ממלאים את כל השנה כולה אפי' בימי הקטנות של אמצע שנה. (ונפלא שאפילו בקטנות הם נתפסים, כדמצינו שבליל הסדר יש עסק שלם סביב הקטנים 'והגדת לבנך', וכדאמר השל"ה שראוי שאפילו תינוקות שיונקים מאימם ג"כ יהיו מצויים בליל הסדר. וכן בשבת נצטוונו על שביתת הקטנים, וכמעט שזה החינוך הראשון שמחנכים לילד מהו 'מוקצה', דו"ק).

וה' יזכינו ללכת מקטנות לגדלות, מהאור של פורים קטן להאור הגדול של פורים גדול, ליטול מלא חפניים משפע השמחה וקבלת התורה מאהבה שבימים קדו' אלו.

האושר הגדול ביותר

א. על הפסוק בפרשתן "ונתת מהודך עליו" דרשו חז"ל בבבא בתרא (ע"ה, א) 'מהודך' ולא כל הודך, זקנים שבאותו הדור אמרו, פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה אוי לאותה בושא אוי לאותה כלימה. ופרש"י שם: אוי לאותה בושא שבזמן מועט נתמעט הכבוד כל כך, שהרי יהושע היה נביא ומלך כמשה ולא יכול להגיע לכבודו, עכ"ל. ולפי דבריו יוצא שאין גבול לתביעה כמה נדרש מהאדם בתורה ויר"ש, שהרי יהושע עשה את כל אשר ביכולתו לשמש את משה לשמוע ממנו את התורה וללמוד מאורחותיו, ומשלא זכה לדרגת משה ממש, הרי מגיע בושא וכלימה ליהושע על זה.

אמנם בעל העקידה פירש זאת להיפך שאמרו זאת למעלתו של יהושע על זקנים שבאותו הדור, ואדרבה להם מגיעה בושא וכלימה שלא התקרבו למשה רבינו כמו יהושע תלמידו, וז"ל: והיותר נכון שיראה לי במאמר זה הוא, שרצו לבאר עד היכן מגיע כוח שימוש החכמים, וכמו שאמרו בברכות (ז, ב) גדולה שימושה יותר מלימודה, שהרי אלישע ע"י שיצק מים ע"י אליהו ז"ל זכה ומלא מקומו, וכן אמרו (בב"ר יז) על יהושע "נוצר תאנה יאכל פריה", שאע"פ שהיו בדור זקנים וחכמים מיהושע כמו שהיו בדורו של אלישע, זכה מחמת עוצם שימושו התמידי למלא מקום רבו.

ואל הענין הנכבד הזה אמר פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, וזה שהחמה הוא כמלך בגדודי השמים, וכל צבאם ושאר הכוכבים כמשרתים לה, והנה היה דרך המלך לסבוב כל אפודת המזלות שנה בשנה חדש בכל מזל, וכה משפטו כל ימי עולם סובב, סובב והולך כי שם ביתו וכמש"כ לשמש שם אהל בהם, והנה שאר הכוכבים אינם הולכים לרגלו של המלך השמש, ואינם שומרים משמרתו כל אחד הולך גם הוא בדרך ההוא או קרוב לו, איש אל עבר פניו ופגעו בו לא יחוש אליו. (כלומר כל אחד מכוכבי הלכת יש לו ציר סביב כדור הארץ כמו החמה, ואין להם קשר ושייכות מסוימת עם החמה, אלא דבקים במסילתם תמיד).

אמנם הלבנה חגרה בעוז מתניה, ותרץ ותתצב לפניו בכל מזל ומזל שני פעמים אחד בדבוקה ואחד בניגודה (תחילת חודש וסוף חודש), כלומר הנני הנני, לעמוד לפניך ולא תסור מעשות כן כל ימי עולם, והנה הלבנה נוטלת פרס מרבו למלא מקומו יותר מגל זקני דורו כמו שאמר ומשרתו נער לא ימיש מתוך האוהל, וכבר היה עניינם בתוך הנביאים (כלומר התבלטות משה ויהושע בין הזקנים שבאותו הדור) כענין אלו שני המאורות בין שאר הכוכבים כי כולם נקראו ע"ש נבואתם: ישעיה הנביא, ירמיה הנביא, יחזקאל הנביא וזולתם, כמו שנקראים: ככב שבתאי, ככב צדק, ככב מאדים וזולתם, אמנם משה ויהושע לא נמצאו לעולם שנקראו ע"ש נבואתם לומר משה הנביא יהושע הנביא, אלא משה

ויהושע סתם בשמם כמו שאומרים שמש וירח או חמה ולבנה, דפני משה כפני חמה ופני יהושע כפני לבנה... עכ"ל. (ועיי"ש מה שהאריך עוד, שגם הזקנים היה להם יתרון יותר משאר הנביאים שהיו נקראים 'זקנים' ולא נביאים, אמנם לא היו בדרגה כל כך גבוהה כמו יהושע, עיי"ש).

ב. ומתבאר בדברי העקידה יסוד גדול, שדרגת נבואתו של יהושע חלקה מקום לעצמה, ולא היתה נכללת בהגדרת סתם נבואה, אלא הוא מסגנון הגילויים של משה, דלכן לא מצינו שיהושע נקרא הנביא כמו שלא מצינו שמשה יהיה נקרא נביא, אלא הם כחמה ולבנה שמאירים לארץ ולדירים.

ויש מזה התעוררות גדולה עד כמה חשוב הענין של שימוש חכמים, דגם מי שאין בו חכמה יתירה, אם יזכה לשמש חכם שבדורו, יזכה שיאציל עליו מרוחו לתת מהודו עליו, וממילא עי"ז יחכם יותר מכל שאר בני גילו, וכמו שמצינו בלבנה שהיא זוהרת יותר מכל הכוכבים, שאע"פ שישנם כוכבים שגודלם פי מאה מהלבנה, מ"מ היא מאירה יותר מהם, כי היא משמשת את החמה יותר מכל הכוכבים.

ג. מרן הברכת שמואל היה דבק ברבו הגר"ח מבריסק בלי גבול ומדה, וחתנו רבי ראובן כותב בהקדמת הברכת שמואל: "הוא היה אומר כי איננו מבין איך יכול אדם לחיות בעולם אפילו שעה אחת בלי רב, ולזאת היה רואה את האושר הגדול ביותר לאחד שזכה לרב שהוא גאון, ואת האושר לדור ראה כשזכה שיש בו גאון ועל אחת כמה וכמה כשיש בו גאונים הרבה שאז פני הדור ההוא אחר לגמרי, וברכתו היתה לכל אחד אפילו בהיותו באמריקה, שיזכה שבניו יהיו גאונים וצדיקים", עכ"ל. ומבואר בדברי הגר"ב זצ"ל היסוד הנ"ל, שמכיון שכל חכמת התלמיד יונקת מהרב, לכן אין אושר גדול מלזכות לרב גאון, שע"י"ז יש סיכוי גם לתלמידיו להיות גאונים, אך אם הרב בינוני גם תלמידיו יהיו כמותו. ועצם המצאותם של 'גאונים', מעלה את הרמה של כל הדור.

ואולי יש ישיבות שמנסות לתת לתלמידיהם 'גב זקוף', מתוך אמונה שע"י שיראו את עצמם בגדלות האדם שבהם, ישכילו לכלכל צעדיהם בתבונה, ובכוח דיבוק החברים יגדלו בתורה ויר"ש, אמנם בוודאי שגם הם אינם מתכוונים לאבד את המושג של מסירת התורה מפי רב לתלמיד, וגם אינה מודו שעיקר השגת התורה נמדד בשיעור הקומה ובגאונות של הרב שזוכים לו, דמה"ט כל בחור מוכרח לרדוף בכל כוחו אחרי הרמ"ם שמשמים הזמינו לו כדי להשיג שכל וחכמה בש"ס. ורק שסוברים שראוי גם לתת לבחור בגרות עצמאית, וחשיבה מפותחת, אך לא 'במקום' רב ח"ו אלא במקביל לזה.

וברוך השם שגם בימינו לא חסרים גאונים ומרביצי תורה חשובים שליט"א שמאצילים מרוחם על צעירי הצאן שיחי', ואשרי התלמידים הזוכים ליצוק מים על ידיהם ולשמשם, ולהחכים בסוגי' הש"ס, ויה"ר שיזכו להיות גאונים וצדיקים.

בשם אומר

א. הקנין תורה האחרון בשלהי אבות, הוא: ה'אומר דבר בשם אומר', ומסיימת המשנה: הא למדת שכל האומר דבר בשם אומר מביא גאולה לעולם שנאמר "ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי". ושמעתי פעם מרבה של רמות הגר"ש ניימן שליט"א לבאר בדרך צחות מאמרם ז"ל 'אלמלא היו ישראל משמרים שתי שבתות מיד היו נגאלים' דקאי על שבת שובה ושבת הגדול, שבב' שבתות אלו הרבנים דורשים ברבים, ואילו היו הרבנים משמרים אותן כהלכתן, להקפיד לומר כל דבר רק 'בשם אומר', היו מביאים בזה את הגאולה.

ב. וברוח חיים כתב דבר נפלא שהחשיבות לומר כל דבר בשם אומר, הוא משום שיש מהלך בלימוד שנקרא 'לשיטתו' שמחבר שתי מימרות של אותו חכם ועי"ז מצליח לעמוד על עומק שיטתו, ואפשרות זאת נתנת רק אם יודע מי הוא בעל השמועה, שע"ז יוכל לחבר כמה מימרות שלו.

ויש להעיר כאן, שמובן מתוך זה שהמהלך של 'לשיטתו' הוא בדווקא הקנין תורה האחרון, דרך אחרי שיש בידו את כל הקנייני תורה שזכה לכל הדרגות של תורה, רק אז יוכל לשער שכבר העמיק וירד לסוף דעתו הרחבה של חכם אחד מקמאי, להעזיז לשזור ב' מימרות שלו זו בזו ולפרשן, אבל אם לומד בשטחיות אזי נעשה משוחד לתלות המימרות זו בזו, ואף שכלפי חוץ נראה הכל מסודר ומבריק, אינו אמת!!!

ויתכן לפי דרך זו להבין מה שקנין תורה זה מביא גאולה לעולם, דהנה יש שבעים פנים לתורה, ואי' בספה"ק שבכוח שבעים פנים אלו זוכים ישראל לשלוט על שבעים אומות שיש בעולם, וידוע שמרדכי היהודי היה בקי בכל שבעים לשון, כי הגיע לתכלית השבעים פנים לתורה, ועי"ז זכה להגיע לשליטה על כל שבעים אומות (עי' בכ"ז בקדושת לוי).

ובאמת שבכל סוגיא בש"ס יש בחינה של שבעים פנים לתורה, והם אלו השיטות השונות והמהלכים הנפלאים שנתבארו ע"י ראשונים ואחרונים עד גדולי ראשי הישיבות בדור האחרון, וכאשר אומר דבר בשם אומר וזוכה להבין את ה'שיטה' של כל אחד מקמאי, עד שזוכה כבר לעשות 'לשיטתו', הרי זה גילוי שזכה לפן הזה בתורה, וכאשר יגמרו לגלות את כל השבעים פנים לתורה, ויצליחו לסלול את כל ה'לשיטתו' של כל אחד מקמאי, הרי בזה יושלם כל החלקי תורה שצריכים להתגלות, וממילא אז יוכל לבא משיח. דכמו שאין בן דוד בא עד שיכלו נשמות מן הגוף, כך אינו בא עד שישלימו את כל החלקי תורה שצריכים להתגלות, (כ"כ היעב"ץ בסידורו על עשות ספרים הרבה אין קץ, דעד שלא יתגלו כל החידושי תורה, לא יבא משיח, והיינו השלמת ע' פנים דתורה).

והנה במעשה זה גופא שגילה מרדכי את המזימה שרצו להרוג את אחשוורוש בא לידי ביטוי שליטתו בשבעים

לשון, שהרי בגתן ותרש דיברו בלשון טרסיים ולא האמינו שמרדכי יודע ובקי גם בשפה זו, ולכן ב'ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי' נרמז גם הענין של שליטת השבעים לשון של מרדכי, והרי"ז מקור לדברי התנא שהאומר דבר בשם אומר שהוא ההיכר תימצוי לשליטה בע' פנים דתורה, מביא גאולה.

ג. אולם עומק הענין, מדוע הגאולה תלויה באמירת דבר בשם אומר במובן הפשוט של הדברים, מבואר במכתב מאליהו (ח"ד עמ' 239) וז"ל: גאולה פירושה גילוי האמת... והנה האומר דבר **שלא** בשם אומר, אף אם אומר ששמע זאת מאחרים או שקראו בספר ואינו מפרט שם אומר, הרי שומעיו לא ידעו מקור אחר חוץ ממנו, וממילא יכירו לו טובה ולא למחבר האמיתי, אבל כשמפרט את הדבר בשם אומר, בזה יכניע את הנגיעה הדקה ההיא, כי אז יפנו השומעים בדעתם אל המקור האמיתי. (ובמכתב י"ד שם חידד את הדברים, שבני אדם גאוותנים, אף שלא ישקרו, מטמינים לכל הפחות את הנקודה הזאת, שאומרים בסתמות 'שמעתי' אך לא אומרים 'בשם מי', ובאמת גם זה יש בו משום שקר. ומביא שדרכם של האנגלים בבית המשפט שמשביעים: שאומרים אמת, ושכל דבריהם אמת, ושאין בדבריהם כלום זולת האמת" שאפילו הגויים מבינים שיש דברים שהם אמת אבל מתערב בהם מן השקר).

והנה לגאולה שהיא גילוי האמת צריך להקדים את האמת הגמורה בכל דקותה, והיינו שהשי"ת מסבב הסיבות להביא את הגאולה, ולא ישתמש לצורך הגאולה בשום סיבה אא"כ בנויה כולה על דרך האמת הגמורה, כי אפי' הדק שבשקר לא יהיה לו שום חלק בשרשרת הסיבות המובילות אל הגאולה, וכ"כ המהר"ל (דרך החיים) שגאולה היא השבת כל העולם אל מקורו האמיתי, וע"כ כשמדקדק לומר דבר בשם אומר, היינו להשיב את הדברים אל מקורם, יש לו חלק בגאולה, וכן כ"א לכשיזכה לגאולה נפשו הפרטית צריך הרבה סיעתא דשמיא, ולמדנו עיצה טובה שכדי לזכות לה, עליו לדקדק מאד במידת האמת, ובפרט באמירת דברים בשם אומר, כי בזה יביא גאולה גם לעולמו הפרטי וגם לעולם בכלל, עכ"ד.

ד. למעשה בסגנון גיליון כזה למרות ההשתדלות לכתוב כל דבר בשם אומר, מ"מ לפעמים הענין נשמט מכל מיני טעמים, אכן מחובתנו להתחזק בזה ביותר מחמת מש"כ המכתב מאליהו שהחסרון הוא: ש"שומעיו לא ידעו מקור אחר חוץ ממנו וממילא יכירו לו טובה ולא למחבר האמיתי", ולפעמים יש רעיונות יפים או סיפורים שהעתקתי מזולתי בלי ציון מקור, ונתלים אח"כ כ'מקור' בגיליון זה אף שבאמת אי"ז המקור. (וכגון מה שארע לפני שבועיים שהגליון השבועי של 'דרשו' פרסם סיפור שהובא בגיליונינו על הוידי והסליחה הפומבית שביקש האב הגביר מבנו החתן בדרשת השבע ברכות שלו, וכמקור לסיפור ציינו לגיליונינו, ובאמת את הסיפור העתקנו מגיליון הועד השבועי דראש ישיבת אור אלחנן, ועימו הסליחה).

חיים' של תורה

א. כאשר נשתברו הלוחות וירד שכחה לעולם, נוצר מצב של חוסר סיפוק, דכאשר אדם לומד תורה ומשכחה, מרגיש שלא העלה דבר, וממילא אינו מרגיש שום סיפוק במעשיו.

אין זה סוד שה'סיפוק' וה'שביעות רצון' ממה שעושה, הוא המנוע הכי מרכזי של האדם, ואדם צריך לשאול את עצמו, לחקור ולברר היטב, מה הם הדברים שיביאו אותו לסיפוק ממה שהוא עושה. ובוודאי שאיננו מתכוונים למה שנקרא בעולם 'הנאה וכיף', שהם דברים ארציים מגושמים שאינם יכולים ליצור סיפוק באדם שמורכב מנשמה וגוף, אולם דברים רוחניים יכולים להעניק 'סיפוק' אמיתי לאדם.

ופעם שמעתי שהגר"ר שמואלביץ זצוק"ל בירך לפני ר"ה את אחד הרמ"ם בשיבה בשנה טובה, והר"מ ביקש ברכה, אמר לו רבי רפאל: אני מברך אותך 'שתהיה מרוצה מעצמך'!! כי אדם שמרוצה ממה שהוא עושה, עובד ללא לאות. וחז"ל אמרו "איזהו עשיר השמח בחלקו", דאם מוצא את תכליתו בעולם, מרגיש עשיר ושבע. אמנם ענייני הסיפוק רבים הם, לא ראי זה כראי זה, ונראה לתת למעשה ארבעה כותרות מסכמות, להראות כיצד ענין הסיפוק בא ע"י ארבעה גורמים מרכזיים שסימנם 'חיים', והם: **ח'**יבור אל הפעולה, **י'**צירה, **י'**דיעה שעושה טוב. **מ'**טרה. ונפרטם כעת אחד לאחד:

א. 'חיבור' אל הפעולה - זהו הגורם הראשון לסיפוק משום שהאדם בנוי על מערכת מוח ולב, ורק כאשר מושג חיבור מושלם למה שעושה, אז זוכה לבחינת "כל עצמותי תאמרנה" ומזה מגיע הסיפוק, החיבור הזה תלוי בב' מרכזי הבקרה שבאדם, המרכז הראשון הוא ה'מוח' שבו תלוי כל התפיסה ומהירות הקליטה, ענין זה מורכב ביותר בלימוד, והוא משמעותי ביותר כי הוא קובע עד כמה יהיה שייך בגיל יותר מבוגר לעמילות בתורה כדבעי, לצורך כך מוכרח להיות חיבור פנימי למה שהוא עושה, כי אם הוא מרגיש ש'גורר' את עצמו, מחוייב למצוא את הדרכים ולשקוד על עיצות איך וכיצד למצוא את החיבור ללימוד.

הדבר הבסיסי ביותר הוא סגנון הלימוד, מכיון שלימוד התורה מכיל סגנונות מגוונים, לא בקל מושגת התאמה, יש מי שלומד בקיאות ומתאים לו עיון וכן הפוך, ישנה בעיה שהחברה היא זאת שמכתיבה את הסגנון וקשה ללכת נגד הזרם, לכן מה ראוי למצוא סביבה תומכת שתתאים לסגנונו.

מרכז הבקרה השני הוא הלב, בדרך כלל רגילים לחשוב שהחיבור בלימוד הוא ע"י ההבנה ב'מוח', אמנם באמת ענין החיבור מושג גם ע"י ה'לב', לצורך כך ניתן ללמוד בצורה חווייתית שתעמיד חיבור אל הרובד של הלב, ואדרבה זה אולי צריך להיות החיבור העיקרי כי אז יוכל ללמוד כל סוגיא שבעולם, בידעו שסו"ס זה תורה. דוגמא לדבר ממצוות תפילה, במשך השנה אדם רגיל להניח את זה במושגים של

'מוח', שמתרכז במקומות המחוייבים ע"פ הדין או הנצרכים לו לישועה, משא"כ בימים נוראים הרבה מגיעים לחוייה של 'לב', עד שאפילו בלי המגנינות המוכרות הוא יכול לחוש טעם ערב של חוייה רוחניות, כך בתורה ישנם ב' בחינות, ואף שאנו רגילים להתייחס אל הלימוד בעיקר במושגים של 'מוח', באמת נצרך לפתח כלפי זה מושגים של עבודת ה'לב', וכן איתא בחז"ל 'ולעובדו בכל לבבכם' - זהו תורה.

ניקח דוגמא מאדם שאוכל באמצע הלימוד, למה הוא עושה את זה, מכיון שהאוכל הוא עיסוק של הגוף ובנתיים המוח משתעמם ומציק לו, אבל כשהוא קורא משהו ומפעיל את המוח מושגת הרמוניה ושלימות בין חלקי הגוף ואז מתפשטת תחושת הנאה המביאה את הסיפוק. והנה גם שם יש שתי אנשים, אחד שרצונו לאכול ומחפש בכל זאת משהו לקרוא, במצב כזה האוכל הוא העיקרי והלימוד רק מגביר את חויית האכילה, אך יש מקרה הפוך שרצונו לקרוא, אלא שדחפו לו באמצע ממתק שזה מגביר את חויית הקריאה, כך בלימוד, יש בחינה שעסוק בעיקר עם המוח אלא שהניגון והגישמאק של ההתמדה מגביר את חויית העיסוק המוחי, ויש בחינה שעסוק בעיקר עם חויית הלימוד בלב, וכל פשט שמתחדש לו תוך כדי הלימוד מגביר את חויית הלימוד.

ב. 'יצירה' - הוא הסיפוק שעולה מהתוצאה, כאשר זוכה לכתוב חבורה או סיכום סוגיא, וכ"ש לסיים מסכת, מקבל מזה הנאה מרובה שנותנת לו תמריץ להמשיך ולהתקדם בלימוד, וצריך לדעת להפיק מזה את המקסימום ולא לזלזל בהישגים, וטוב יעשה אם יראה את החבורה לרב או לאוהבו, שיתפעלו מיצירתו, וכן בסיום כבר אמרו בגמ' לערוך יו"ט.

ג. 'ידיעה שעושה טוב' - הכלל הוא שכאשר אדם מאמין שפועל טוב, אז אפילו אם יטילו עליו משהו קשה ומרגיז ע"י שיראה את התועלת שמושגת ממעשיו ימשיך בדבר ויתמלא סיפוק, כיון שהסיפוק הוא מהתוצאה. וגם בלימוד הידיעה שעושה טוב היינו ההבנה האמיתית מהי דרגתו של הלומד תורה, ויש בזה הרבה דרגות, יש בחינה בעוה"ז שידוע שיהיה לו הכי טוב בעולם, ורוב חשיבותו ושכל העולם תלוי בו ועומד עליו לטוב ולמוטב, ויש בחינה בעוה"ב כמו שנאמר עין לא ראתה אלקים זולתך.

ד. 'סימון מטרה' - ומגיע בשתי צורות, **א.** מטרה קרובה עד סוף הזמן, עד סוף הישיבה, **ב.** מטרה כללית להיכן להגיע בחיים. המטרה הקרובה היא החשובה ביותר שהיא הריאלית ביותר, המטרה הרחוקה היא כוח דחיפה שמשמש יותר בתת מודע, אמנם מצד שני התת מודע הרבה יותר חזק כי הוא פועל תמיד מאחר שהוא חייב לנבוע ממהו שתפס את האדם לגמרי, משא"כ המטרה הקרובה יכולה להשכח.

וה' יזכינו להגיע לחיים' של תורה, מלאי חיבור ואהבה אמיתית לתורה, שע"ז נוכל לשקוד בתורה יומם ולילה.

עומק הפשט

בס"ד, יום ג' פרשת כי תשא י"ד אדר א' פורים
קטן תשע"ט, מאמר בענין העומד על הפרק.

בירורי הלכה ופסקי דין אקטואליים, מפי גדולי
ופוסקי הדור שליט"א. לעורך לב המעיין, ואין
לסמוך על הדברים הלכה למעשה.

גליון נושא:

'האם יש חשש ערלה באונס'

'פולמוס האונס'

הקדמה: מנהג פשוט מקדמת דנא בכל תפוצות ישראל, לברך על פרי האונס 'בורא פרי האדמה', ואין חוששים בו משום ערלה, כדין 'פרי האדמה'.

פרי העץ: לפני מספר שנים, התחיל לעורר הג"ר מאיר שלום האלבערג שליט"א מחשובי הלומדים בישיבת ליקווד, ופרסם דבריו בקונטרס 'ביאור דין האונס לענין ברכה ולענין ערלה' (61 עמודים), שהאונס דינו כעץ לכל דבר, וכל האונס המצוי בשוק, אסור משום ערלה, שכל האונס המשווק הוא מיבול שנה ראשונה של הצמח, ולכל היותר משנה שניה, ואין שיווק של שנה רביעית ואילך, בין הגדל בארץ ישראל ובין המיובא מחו"ל.

לשיטתו, ברכת האונס 'בורא פרי העץ', ושמע שכך נהגו הג"ר גדליה שור זצ"ל, והג"ר שמואל יעקב וויינבערג זצ"ל, ועוד תלמידי חכמים, לברך על האונס 'בורא פרי העץ'.

הסכים לדבריו הג"ר דוד אריה מורגנשטרן שליט"א, וכפי שכתב בנו הג"ר ישראל מאיר מורגנשטרן שליט"א בסוף ספרו החדש בית כהלכה 'קונטרס האונס', שיש לחוש באונס משום ערלה, וכל האונס אסור באכילה.

פרי האדמה: ונחלק עליו בתוקף הג"ר בן ציון אברהם יעקב הלברשטאם שליט"א מו"ץ בעיר ליקווד, ובירר שיטתו ב'קונטרס תשובה בענין האונס' (39 עמודים), והביא 12 ראיות מההלכה והמצאות שאין חשש ערלה באונס.

'משיב כהלכה'

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה בכתב על השאלה נכנס להגרלה!

הפרס השבוע: 100 שקל במזומן

תשובות ניתן להעביר עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד) באחת האפשרויות הבאות:

- ✓ תיבת 'עומק הפשט' בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים
- ✓ במקס מספר 1532-6507823
- ✓ במייל 5047867@gmail.com
- ✓ בעמדות 'נדרים פלוס', קופת 'עומק הפשט' (ההגרלה על דעת רבני המפעל)

שאלה: האם מותר לזרוק אשפה לפח ברחוב בשבת, והרי לכאורה הפח הוא 'קרפף שלא הוקף לדירה', ומובדל במחיצות מהרשות שנמצא בה, ואסור להוציא מבית לקרפף אפילו פחות מבית סאתים, ולא מועיל עירוב?

מקורות: מבואר ברא"ש (עירובין פרק ב סימן ב) שאשפה נחשבת קרפף שלא הוקף לדירה. ונפסק בשו"ע (סימן שנה סוף סעיף י) שקרפף שלא הוקף לדירה אסור להוציא מבית לקרפף. וכתב המשנ"ב (ס"ק עה) הוא הדין אפילו פחות מבית סאתים.

המדור השבוע נודב על ידי הרב נ. חשין שליט"א

השאלה בגיליון הקודם: אני נמנע בשבת מזריקת אשפה לפח חכם, האם מותר לי לבקש לזרוק את האשפה - לאדם אחר, או ילד קטן, או בני הקטן, שאינם יודעים שיש חיישנים?

תשובה מובהקת: מותר לבקש לילד קטן, או לבנו הקטן, שיזרוק לצורך עצמו את האשפה. אך לאדם גדול או לילד שאינו זורק לצורך עצמו, תלוי שאם האומר נוקט לאיסור רק בגדר חומרא מותר, ואם נוקט כן מעיקר הדין אסור. ואם אחר עושה עבורו בלי ציווי, למקור חיים ש'מתעסק' הוא מעשה היתר אין צריך למחות בו, ולהגרע"א ש'מתעסק' נחשב מעשה איסור יתכן שיצריך למחות בו! (על פי: שו"ע סימן קנט סעיף ז, ביאור הלכה סימן שמג ד"ה מדברי סופרים, משנ"ב דרשו סימן שמג ביאורים ומוספים מספר 32, מקור חיים או"ח סימן תל, שו"ת הגרע"א סימן ת).

שם הזוכה בהגרלת הגיליון הקודם (203) על סך 100 ₪ במזומן
הרב בנימין שטיין שליט"א ישיבת מיר ירושלים בית המדרש 'בית שלום'

תשובה בענין האננס לענין ברכה ולענין ערלה

והיא תגובה
לקונטרס ביאור דין האננס לענין ברכה ולענין ערלה

מאת בן ציון אברהם יעקב הלברשטאם

בעז"ה

קונטרס

ביאור דין האננס לענין ברכה ולענין ערלה

מאת

מאיר שלום האלבערט

אייד תשע"ח לפ"ק

וכן ביררו להלכה הג"ר יוסף אפרתי שליט"א (הליכות שדה ניסן תשע"ח, אלול תשע"ח גליון 202), והמומחה הגדול במצוות התלויות בארץ הג"ר שאול רייכנברג שליט"א בעל מחבר ספר משפטי ארץ, והג"ר שניאור זלמן רווח שליט"א (חלקת השדה חלק א ערלה סימן טו), וכן נוקטים למעשה כל גופי הכשרות, וכן נוהגים בוועד הכשרות בד"ץ העדה החרדית ירושלים, שאין כלל חשש ערלה באננס, וברכתו 'האדמה' ללא פקפוק. וכך נקטו מחברי זמננו על הלכות ברכות, וזאת הברכה, שערי הברכה, פתחי הלכה, דיני ברכת הנהנין, שברכת האננס 'בורא פרי האדמה' ללא פקפוק.

אחד הרבנים כאשר שמע על השאלה, הפסיק זמנית לאכול אננס, כי חשש אולי זה ערלה, כעבור חצי שנה כשסיים לברר היטב את הנושא, והעלה להלכה שמותר לאכלו ללא פקפוק, עשה 'סעודת אננס' לכל ידידיו ורעיו! בגיליון זה, יובא בעז"ה שורש הויכוח, ותמצית הראיות לכאן ולכאן, האם פרי האננס דינו כמו ירק או כמו עץ.

עדכון: ממידע שקבלנו מוועד הכשרות שעל ידי בד"ץ העדה החרדית, המציאות היא, שכל האננס בשימורים ואננס מיובש, מיובא מחו"ל. אננס טרי, אם יש לו כתר גדל בארץ ישראל, ואם אין לו כתר מיובא מחו"ל.

נקי מתולעים: הנחיות לגבי תולעים כפי ששמעתי מהג"ר משה ויא שליט"א; אננס טרי, בשר הפרי נקי מתולעים, אך עלול להימצא חרקים על קליפת הפרי ובכתר, ולכן לא להשתמש בהם במאכל. אננס בשימורים במים עם סוכר, נקי מחשש תולעים ואינו טעון בדיקה. אננס בשימורים במיץ טבעי, עלול להיכנס בו תולעים מקליפת הפרי, עדיף לא לקנותו, ואם קנו יש מקום להקל, והמהדר יסנן את המיץ וישטוף את הפרי. אננס מיובש מסוכך בחזקת נקי מתולעים, ויבדוק קלות לוודא שלא נדבק עליו כלום.

1. מה ההגדרה של עץ

איתיה לגווא: הגמ' בברכות (דף מ.) מגדירה מה מגדירו כעץ שמברכים על פירותיו 'בורא פרי העץ', כאשר קוטפים את הפירות 'איתיה לגווא והדר מפיק', אבל אם כאשר קוטפים את הפירות 'ליתיה לגווא והדר מפיק' - לא מברכים 'בורא פרי העץ' אלא 'בורא פרי האדמה'.

ישנם כמה שיטות בראשונים מה הפירוש 'איתיה לגווא'; שיטת רש"י (ד"ה גווא) וכן פסק באגודה הובא במגן אברהם (סימן רג ס"ק א), 'איתיה לגווא' פירושו שנשאר הענף של העץ לשנה הבאה ומוציא פירות

חדשים. שיטת הגאונים הובא במרדכי (ברכות רמז קלא), 'איתיה לגוזא' פירושו שנשאר גזע העץ לשנה הבאה ומצמיח פירות חדשים. במחצית השקל (סימן רג ס"ק א) משמע שגם הגאונים סוברים כשיטת רש"י שצריך את הענף. שיטת הרא"ש (ברכות פרק ו סימן כג), 'איתיה לגוזא' פירושו שנשאר השורש משנה לשנה ומצמיח פירות חדשים, אבל אם צריך לזרוע מחדש נקרא פרי האדמה.

עולה מגזעו: נוסח שונה מצינו בירושלמי (כלאים סוף פרק ה), אם יוצא מהשורש נחשב 'פרי האדמה', ואם אין יוצא מהשורש נחשב 'פרי העץ'. ותמה הירושלמי הרי כרוב עולה מגזעו ונחשב 'פרי האדמה', והשיב הירושלמי 'כאן בודאי כאן בספק'.

סימן דומה מצינו בתוספתא (כלאים פרק ג משנה יג) כל המוציא עלין מעיקרו הוא ירק, וכל שאין מוציא עלין מעיקרו הוא אילן. ודנו האחרונים, האם הירושלמי והתוספתא הם אותה שיטה, והאם שיטתם היא כשיטת הבבלי או גדר חדש.

להלכה: בהלכות ברכות, מכריע הרמ"א (או"ח סימן רג סעיף ב) שלא נקרא עץ, אלא אם מוציא עלים מהעץ, אבל אם מוציא עלים מהשורש אינו עץ. והתותים כיון שהעצים כלים לגמרי בחורף, ובשנה הבאה צומחים פירות חדשים מהשורשים, מברכים עליהם 'האדמה' (טור ומרדכי בשם תשובת הגאונים). ודעת המגן אברהם (ס"ק א) בביאור דברי הרמ"א, הובא במשנה ברורה (ס"ק ג), שהעיקר כשיטת רש"י ש'איתא לגוזא' פירושו שהענף מוציא עוד פירות.

יוצא מהענף: בשולחן ערוך הרב (סדר ברכת הנהנין פרק ו סעיף ז) מביא את שלושת הדעות ופסק לחוש לחומרא לשלושתם שיברך האדמה על כולם, ובדיעבד אם בירך העץ על הכל יצא. ומחלק, שכל המחלוקת היא רק כשהעצים מוציאים ענפים מהגזע והפירות והעלים יוצאים מהענפים, אבל אם העלים והפירות יוצאים מהגזע, ברכתו 'בורא פרי האדמה' לכל הדעות, שאינו נקרא עץ. והיינו שלפי השו"ע הרב צריך שקומת העץ תהיה מורכבת מפירות ענפים גזע ושורשים, ומקורו לכאורה מהירושלמי והתוספתא.

הולך ומשביח: בברכי יוסף (יו"ד סימן רצד סעיף ד) כתב בשם מהר"ם אלשיך לגבי ההיתר של חצילים, שכל אילן עושה פירות בכל שנה והולך ומשביח משנה לשנה, אבל אילן שכל שנה הולך ומתקלקל הרי הוא סימן שאינו אילן אלא ירק. סמך לדבר, הביא המהרש"ם (חלק א סימן קצו) מדברי הרמב"ן (על התורה ויקרא פרק יט פסוק כ) בטעם של ערלה, משום שהאילן לא נותן בפרי טעם או ריח טוב בתוך שלוש שנים, ורובם לא מוציאים פירות כלל עד שנה הרביעית. הרי שדרך האילן להתחזק עם השנים, ואם נחלש סימן שהוא ירק.

לגבי תות שדה הכריע הגרי"ש אלישיב זצ"ל (נתיבות שדה עמוד 51) שדינו כירק, כי צורתו כירק ולא כאילן, על סמך דברי הברכי יוסף. וכאשר שאלוהו הרי כתב החזו"א (ערלה סימן יב ס"ק ג ד"ה ובהגר"א) "וצריך תלמוד מהו המכריע העושה ודאי ירק", השיב הגרי"ש, שהחזו"א דיבר בדבר שנראה כמו עץ, ובזה אי אפשר להגדירו כירק על סמך סימנים שלא מפורשים בגמ'. אבל בדבר שנראה כמו ירק, אפשר לסמוך בודאות על אותם סימנים.

הוכחת האוסרים

1. הגבעול של הפרי השני גדל מתוך הגזע הראשון העלים עולים על הגזע

3. מתקיים יותר משלש פעמים. 4. אינו עושה פירות בתוך שנת זריעת הגרעין.

עץ = רב שנתי: היוצא מהדברים, עץ הינו גידול רב שנתי שמצמיח כמה יבולים, ירק פירושו שמצמיח כל יבול מחדש, כלשון הגמ' שאחרי נטילת הפרי 'איתיה לגוזא והדר מפיק'. ובראשונים מצינו הגדרות שונות מתי נחשב המשך לגידול הקודם, ומתי נחשב גידול חדש. בנוסף צריך שקומת העץ תהיה מורכבת מפירות ענפים גזע ושורשים, וכן האילן הולך ומשביח.

2. צורת גידול האננס

צורת גידול האננס: לצמח האננס גזע קשה נמוך לא חלול, המוקף כולו בענפים ארוכים, כשנה לאחר נטיעתו יוצאים כמאה או מאתיים פרחים ממרכז הגזע, ונחנטים כל פרח לעצמו, ואחרי חצי שנה הפרחים מתחברים יחד לאננס אחד גדול, עם הגבעול הטמון בתוך הפרי לאורכו, והפרי גדל והולך סביבות העץ. זמן קצר לפני סוף הבישול של הפרי, יוצא חוטך (כמו ענף) מתוך הגזע שגם הוא יהיה גזע המוקף בעלים שיצא ממנו פרי. בדרך כלל החוטרים בוקעים מהגזע למטה סמוך לשורשים, ולפעמים הם בוקעים יותר למעלה.

בגמר גדילת הפרי, העלים והגזע שסביב הפרי הראשון לא מוציאים פרי נוסף, ולרוב מתייבשים ונופלים, כעת מתחיל לגדול בחוטך החדש פרי נוסף, דרך המגדלים לעקור את החוטרים ולנטוע אותם ישירות באדמה, מכיון שהפירות נחלשים והולכים בכל מחזור יבול נוסף.

3. סברת האוסרים

כעץ: האוסרים את האננס משום ערלה, מצטטים דברי המומחים שצמח האננס בכוחו להצמיח פירות בשלוש מחזורי גידול, ולפעמים גם מחזור רביעי, וכולם מאותו שורש ואינם מפתחים שורשים חדשים, ולכן דינו כאילן שהרי הוא עץ רב שנתי שמצמיח מספר יבולים, ואינו עושה פירות בתוך שנת זריעת הגרעין, כאשר הגידול השלישי מסתיים אחרי 4 שנים משתילת הצמח. ועוד שהרי באננס העלים עולים על הגזע, וצורתו כעץ.

ומה שהמגדלים לא משאירים את החוטך על העץ לגדל יבול נוסף, בגלל שהפרי השני יותר קטן בכמות מהראשון, כיון שהראשון ינק הרבה מכח היניקה של העץ, ובגידול השלישי נחלש עוד יותר, שהרי אותו צמח שגידל יבול ראשון, כעת מגדל יבול נוסף, כוחו נחלש. ובאמת היבול השני יותר טוב בטעם וריח מהראשון, ובשנים קדמוניות בתחילת התקופה של גידול האננס (בערך שנת תר"ע), לא היו עוקרים את החוטרים מהשיח, אלא כל שיח אננס היה מוציא גידול שני ושלישי וגם רביעי, ולא היה חשוב בעיני המגדלים הירידה בגודל הפרי אלא באיכותו, והסיבה שכיום המגדלים עוקרים את החוטך מצמח האם, כי כאשר החוטך נטוע ישירות באדמה יצמיח את הפרי יותר מהר.

ומוכיחים כדבריהם, משיטת הרא"ש ש'איתיה לגוזא' פירושו שצומח מהשרשים, וכל אחד רואה שהאננס מצמיח פרי שני מאותם שרשים, וכיון שהיחורים יוצאים מעל פני הקרקע, אין סיבה לדונם כיוצאים מהקרקע. ולדעת המרדכי ש'איתיה לגוזא' פירושו שהגזע מתקיים ומוציא יבול נוסף, סוברים שגם שיח האננס הוא גזע לכל דבר, שמוציא כמה יבולים. וביחס לשיטת רש"י ש'איתיה לגוזא' פירושו שצומח מהענף, הרי להלכה לא פוסקים כרש"י.

ואין להקשות משיטת השו"ע הרב, שאם הפרי יוצא מהגזע מוכח שהוא ירק, שמדויק בלשונו שהכלל תקף רק כאשר הגזע רך, אבל באננס שהגזע קשה גם אם הפרי יוצא מהעיקר נחשב עץ. ועוד, אמנם היבול

הראשון של האננס יוצא מעיקרו, אבל הפרי השני שיוצא מהחומר אינו מעיקרו, אלא מהחומר שהוא כענף. ועוד שהרבה אחרונים חולקים על השו"ע הרב ומפרשים את התוספתא שהוא מקור דבריו באופן אחר, שכל דבר שמתחדש מהשורש דינו כירק.

ברכה וערלה: לגבי ברכה, גם אם באמת האננס דינו כפרי העץ, ובירך עליו 'בורא פרי האדמה' יצא, כמבואר בשו"ע (סימן רו סעיף א) בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה, יצא. אבל אם בירך על פרי האדמה בורא פרי העץ, לא יצא. אכן, לגבי חשש ערלה הנדון יותר משמעותי, שכמעט ואין להשיג אננס משנה רביעית, ולשיטת האוסרים אין היתר לאכול אננס מארץ ישראל, ולגבי אננס שמגיע מחו"ל יש מקום להתיר מדין 'ספק ערלה בחו"ל מותר', אולם זה תלוי בשיטות הפוסקים האם גם ספק בהלכה מותר או רק ספק בהלכה, וכן תלוי בשיטות הפוסקים האם ספק ערלה בחו"ל מותר, כאשר יש רוב צדדים לאסור.

4. סברת המתירים

כירק: המתירים את האננס משום ערלה, מצטטים את המומחים שקובעים חד משמעית שבדרך כלל לא יצמח כלל יבול שני, וגם אם יצמח יבול נוסף, הוא יהיה גרוע ביותר ביחס ליבול הראשון, היבול השני גרוע מהראשון, והשלישי גרוע מהשני, ולכן מגדלי האננס בכל העולם עוקרים את החומר, ונוטעים אותו ישירות באדמה, כדי שיהיה גידול שני מוצלח לשיווק, הרי שנחשב כמו ירק, שאין לו יבול שנה שניה כמבואר בברכי יוסף שצמח שכל שנה פירותיו הולכים ומתקלקלים, מוכח שהוא ירק.

גזע האננס בפנים אינו דומה לגזע עץ, אלא לבן ורך, כמו פרי הקולורבי וכמו הגבעול של הכרוב, וכאשר תולשים את הגבעול מתייבש ונרקב במשך הזמן, וממעות הגבעול רך ולח כירק, ואפשר לחתוך את כל הגבעול עם השורש, ומבואר בכפתור ופרח (פרק נו) שאין איסור ערלה בבננות למרות שצמח הבננות הוא רב שנתי ומתחדש משנה לשנה, כיון שגזעו לבן ורך. ועוד שהגידול השני של האננס אינו נראה כענף של הצמח הראשון, אלא נראה כצמח חדש שצומח על הצמח הראשון.

ועוד שצורת הצמח אינה נראית כעץ אלא כירק, שהעלים ארוכים ביחס לגבעול וסמוכים לקרקע ממש, ועוד שכל גובה שיח האננס נמוך ביותר - כמה עשרות ס"מ. סברה זו שמסתכלים אחרי הצורה של הצמח, מוזכרת במחזיק ברכה (סימן רב, ג) לגבי מאכל שנקרא באיטליה פראבלא"ם, אחד חכם ואחד טיפש יאמר שהוא ירק ולא אילן, ולכן ברכתו 'בורא פרי האדמה' ואין בו ערלה.

מדברי הראשונים: והוכיחו כדבריהם, משיטת רש"י ש'איתיה לגוזא' פירושו שצומח מהענף, ואין חולק שענף האננס לא מוציא פרי נוסף. ואדרבה הענף נובל, ורק חומר חדש מצליח לגדל עוד אננס. ואף לדעת המרדכי ש'איתיה לגוזא' פירושו שהגזע מתקיים ומוציא יבול נוסף, באננס אין גזע כלל אלא אסופת עלים בעלמא, שנובלים כעבור ימים ספורים מהתלישה ואין להם עץ.

וגם לדעת הרא"ש ש'איתיה לגוזא' פירושו שהשרשים קיימים ומוציאים עוד פרי, כבר בדקו טובי מומחי האגרונומיה, ומפקחי ועדי כשרות מהודרים, בדקו ומצאו שהחוטרים בגידול השני יונקים ישירות מהקרקע על ידי שורשים עצמאיים, ולא באמצעות שרשי גזע האם, ולפעמים כאשר החומר השני קרוב לקרקע החומר מצליח לפתח שרשים ישירות מהקרקע בלי צמח האם, וכשהוא רחוק מהקרקע החומר מצמיח שרשים חדשים ישירות לאדמה דרך צמח האם, ואינו נסמך כלל על שרשי האננס הראשון. נמצא שגזע האם מוציא רק יבול אחד, וממילא דינו כירק.

וביותר יש להוכיח משיטת השו"ע הרב שכל מחלוקת הראשונים, הוא רק כשהעצים מוציאים ענפים מהעיקר והפירות והעלים יוצאים מהענפים, אבל אם העלים והפירות יוצאים מהעיקר, ברכתו 'בורא פרי האדמה' לכל הדעות כיון שאינו נקרא עץ. והרי באננס הפרי הראשון יוצא מהגזע ולא מהענף, ואף שהגידול השני כן יוצא מהענף, הרי מקור השו"ע הרב מהירושלמי ועל דברי הירושלמי מפורש ברמב"ם ובשו"ע 'כל שאינו מוציא מעיקרו הרי זה אילן', ואם כן הגידול הראשון שיוצא מעיקרו הוכיח שנחשב ירק.

ספק ערלה: מבואר במשנה (ערלה פרק ג משנה ט), ונפסק ברמב"ם (הלכות מאכלות אסורות פרק י הלכה יא), ובשו"ע (יו"ד סימן רצד סעיף ח), ספק ערלה בארץ ישראל אסור, בסוריא ובחוץ לארץ מותר. ומבואר בר"ן (על הר"ף קידושין דף טו: מדפי הר"ף ד"ה גרסינן בגמ') ובביאור הגר"א (סימן רצד סעיף ט) ובמנחת חינוך (מצוה רמו) שבחו"ל אפילו ספק קלוש מותר.

וגם לטענת האוסרים, הרי יש כמה צירופים להגדירו כירק, ומכלל ספק לא יצא, וגם יש אחוז קטן של פירות מהשנה הרביעית, ולהלכה נוקטים שההיתר של ספק ערלה בחו"ל, הוא אפילו אם יש רוב לאיסור.

הוכחת המתירים

4. הגידול השני נראה כצמח חדש ולא כענף של הצמח הראשון.

3. העלים ארוכים ביחס לגבעול וסמוכים לקרקע ממש.

2. הממשות של הגבעול רך ולח כירק ואפשר לחתוך את כל הגבעול עם השורש.

1. הגבעול מתייבש ונרקב במשך הזמן.

י"ש כח: ברכת תודה לאחי הג"ר ראובן נתן נטע לוי שליט"א בעל מחבר ספר נטע רענן ועוד ספרים, שבירר היטב את דברי הראשונים והפוסקים בסוגיא סבוכה זו, בטוב טעם ודעת, בקונטרס מיוחד על הנושא של ערלה בפסיפורה. והרבה מהדברים בגיליון מקורו שם.

סיכום הגיליון:

5. דינים העולים

- א. הגדרת עץ: אילן הינו גידול רב שנתי, שאחרי נטילת הפרי 'איתיה לגוואז והדר מפיק', לרש"י שהענף מתקיים משנה לשנה ומוציא עוד פירות, למרדכי צריך שהגזע יתקיים משנה לשנה, לרא"ש שהשורש יתקיים משנה לשנה ויוציא עוד פירות. לשו"ע הרב צריך שקומת האילן תהיה מורכבת מענפים גזע ושורשים, ולפי האלשיך צריך שיהיה האילן הולך ומשביח.
- ב. אננס ירק: מנהג רוב ישראל, וכן נוהגים כל ועדי הכשרות המהודרים, שאננס דינו כודאי ירק ואין בו ערלה וברכתו 'האדמה'. מכמה טעמים שהתבארו בפנים.
- ג. אננס פרי: יש אומרים, שאננס דינו כעץ ויש בו ערלה וברכתו 'העץ', מכמה טעמים שהתבארו בפנים. לשיטתם כמעט כל האננס המשוק כיום באיסור ערלה, שבדרך כלל הם משנה ראשונה. ❖

'עומק הפשט'

נייד: 052-7687405 | פקס: 02-6507823 | 5047867@gmail.com

הנושא לשבוע הבא;

זריקת אשפה בשבת

אפשרות להנצחה; לע"נ, לרפו"ש, לישועה, וכדומה!

ניתן לשלוח - רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה.

אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדריים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

וכן בקו הצדקה 073-2757000 יש להקיש עבור קוד 1529.

הגיליון הוקדש

לעילוי נשמת מרן

המשגיח הגה"צ רבי

יחזקאל לוזנשטיין

זצוק"ל נלב"ע יח

אדר תשל"ד

ת.נ.צ.ב.ה.

ברכת מזל טוב

להרב אברהם

בלוי שליט"א

לרגל הולדת בנו

נ"י זה הקטן גדול

יהיה לתפארת

בית ישראל

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 59
פרשת כי תשא
תשע"ט

האם יש לייחד כלים נפרדים של סוכר לקפה ולתה ♦ הרב יוסף צוויג

פרוז בן יומו ומוקף בן יומו בפורים קטן ♦ הרב יוסף מאיר אייזנשטיין

לצאת מקטן כששכח להזכיר על הגפן בברכת על המחיה ♦ הרב אברהם זנגר

הרב יוסף צוויג

האם יש לייחד כלים נפרדים של סוכר לקפה ולתה

שעדיין לא נתבטל יכול לבא לידי ביטול איסור כשיניחנו בתוך התבשיל. ועפ"ז דן הצ"צ לאסור לערב חלב ביין כיון שעשוי לשתותו עם הבשר בסעודה, וכיון דמערב בידים אע"ג דנתבטל לאלתר הו"ל כמבטל איסור בידים, ולא דמי למניח זה בצד זה דאינו עושה התערובת בידים.

והנה הנחלת צבי סי' צ"ז חולק וס"ל דאפי' אם נפרש הגמ' כדברי הצ"צ מ"מ י"ל דרק משום דחיישינן שיתן לתוך הבשר עצמו נחשב כמבטל איסור אבל לבטל חלב ביין לשתות עם הבשר שאין האיסור בזה רק משום סייג (לפי שאינו מבטל עם הבשר) אין לאסור משום ביטול איסור. אבל המ"ב תמ"ז ס"ק ק"ו הביא דברי הצ"צ ופסק דלא כוותיה מטעם אחר, לפי שאינו מכוין לבטל החלב אלא לתקן היין, ומשמע דאם היה מכוין לבטל אין להתיר ולא אמרינן דאיסור זה קל יותר.

ובשבט הקהתי ח"א ר"כ דן להקל באיסור אכילת חלב אחר בשר דקיל יותר מלאוכלו עם הבשר, וי"ל דבזה לכו"ע אין איסור לבטל חלב בסוכר, ומ"מ צ"ע המקור לחלק בכך.

והנה בניד"ד דהשתמש בסוכר עם כפית שיש עליה חלב ג"כ לא התכוין לבטל, אבל סברא זו מועילה רק כשא"א באופ"א וכמש"כ ה"ט"ז צ"ט סק"ז, וא"כ יהא חילוק בדין זה, דאדם שנמצא בביתו שבקל יוכל ליקח סוכר אחר הרי דאסור לו להשתמש בסוכר זה, אבל כשנמצא במקום ציבורי שפיר יוכל

דבר מצוי הוא בהכנת קפה שנוטלים סוכר מתוך הכלי ע"י כפית שנשארו עליה כמה טיפות חלב והחלב נוטף אל תוך הסוכר שבכלי, ויש להסתפק אם מותר להשתמש בסוכר זה למשקה ששותה בתוך שש שעות מאכילת בשר הואיל וטיפות החלב בטלים בתה בששים.

יסוד הדין במבואר בחולין קיב. בעא מיניה רב דימי מרב נחמן מהו לאנוחי כדא דמלחא גבי כדא דכמכא, אמר ליה אסור, דחלא מאי, אמר ליה שרי, ומאי שנא וכו' האי איתיה איסורא בעיניה והאי ליתיה איסורא בעיניה. ומבואר שחששו שיפול מן הכותח אל המלח ואל החומץ אלא שבמלח לא יתבטל ובחומץ יתבטל. אך צ"ב איזה חשש איסור יש בזה, דאע"ג דעומד המלח להנתן בקדרה של בשר הרי לא יעבור בו על איסור בישול בב"ח דסתמא דמילתא דיש יותר מששים בתבשיל כנגד המלח וא"כ יתבטל המלח בבשר ומה החשש. וביאר הצ"צ סי' פ' דטעם האיסור דנחשב כמבטל איסור, והא דס"ד לאסור גם בחומץ הוא משום דאפי' ההנחה זה בצד זה חשיב כמבטל איסור, ומסיק דזה אינו נחשב כביטול ולכך רק במלח

להשתמש כיון דא"א באופ"א ולא נתכוין לבטל שהרי אינו רוצה את החלב במשקה שעושה עכשיו.

אמנם גם בבית אין לאסור אא"כ רואה שיש מקומות בסוכר שנרטבו מהחלב אבל כשאינו ניכר הרי כתב הרמ"א צ"ה ה' דאפי' הניח מלח ע"י כותח אין להחזיק איסור כל שלא ראינו שנפל לתוכו וא"כ הה"נ בזה. וגם כשניכר בסוכר שנבלע בו דבר לח ואינו יודע אם היה חלב או מים בעלמא נראה דאפשר להקל וכמש"כ הש"ך פ"ד סק"מ דבמקום שיש ספק אם יש איסור מותר לבטל.

אולם היתר זה הוא רק בדיעבד שאינו יודע במה השתמשו דבזה כתב הרמ"א צ"ה ב' דבדיעבד אין להחזיק איסור, אבל להשתמש בידים בחלב ולסמוך על הביטול שיבטלנו אח"כ מספק אסור, וכמו שאסרו להניח כותח ע"י המלח שלא יבא אח"כ לידי ביטול איסור כשלא ישים לבו לכך, ולכן ראוי לייחד כלי אחר לסוכר לצורך שתיית תה או קפה בתוך שש שעות מאכילת בשר אשר יקפידו לא להשתמש בסוכר זה בחלב.

הרב יוסף מאיר אייזנשטיין

פרוז בן יומו בפורים קטן

יש לדון אם יש דין פרוז בן יומו ומוקף בן יומו בפורים קטן לפ"ד הראשונים דיש חובת משתה ושמחה בפורים קטן, וכתב הרמ"א סי' תרצ"ז דראוי לצאת יד"ח שיטות אלו. [והנה הפמ"ג נקט דגם לשיטות אלו אין דין משתה ושמחה אלא ב"ד אף למוקפים והעתיקו המשנ"ב, ולפ"ז אין מקום לחקירה זו, אולם כבר העירו פוסקי זמנינו דהפמ"ג פירש כן בדברי רבינו פרץ המובא בב"י, אבל בדברי ר"פ במקורם מפורש דפרזים נוהגים במשתה ושמחה ב"ד ומוקפים בט"ו, וכתב הגרשז"א צ"ל בהליכות שלמה פ"ט הערה כ"ח דלמעשה נקטינן דלא כהמשנ"ב בזה, וכ"ה בארחות רבינו להקה"י].

שורש הנידון, דשמא עיקר דין פרוז בן יומו הוא רק לענין קריאת המגילה, ושאר מצוות היום נגזרים בתריה, והכי משמע מלישנא דמתני' מגילה יט. 'בן עיר שהלך לכרך ובן כרך שהלך לעיר אם עתיד לחזור למקומו קורא כמקומו ואם לאו קורא עמהן',

הרי דעיקר הדין נאמר על הקריאה עמהם, ובביאור הדבר י"ל דיסוד דין פרוז בן יומו הוא משום דחובת הקריאה עיקרה היא לפרסומי ניסא, ועיקר הפרסומי ניסא תלוי בציבור ולכן דין הקריאה נקבע לפי הציבור שהוא שרוי בתוכו ביום הקריאה, וכיון שנטפל לבני הכרך לענין הקריאה נגזרים ממילא גם שאר הדינים בתריה, וביותר מצאנו ד' רש"י תענית יח: דדין פרוז בן יומו הוא רק לענין הקריאה ולא לענין שאר המצוות, ובטורי אבן מגילה ה: כתב דאינו נראה, דודאי כיון דגלי קרא דפרוז בן יומו קרוי פרוז ומוקף בן יומו קרוי מוקף פרוז מיניה חובת מקומו לגמרי וחל עליו חובת המקום שהוא שם לכל דבר, אבל מ"מ י"ל דיסוד דין פרוז בן יומו הוא מחמת שנטפל לקריאת בני המקום כאמור.

ויש להוסיף דגם בעיקר חילוק הזמנים של פרזים ומוקפים מדוקדק מסדר דברי הרמב"ם דיסוד החילוק נאמר לגבי הקריאה ושאר הדינים נגזרים בתריה, דבפ"א ממגילה ה"ד כתב הרמב"ם 'איזה הוא זמן קריאתה זמנים הרבה תקנו לה חכמים שנאמר בזמניהם, ואלו הן זמני קריאתה, כל מדינה שהיתה מוקפת חומה' וכו', והאריך בכל דיני פרוז ומוקף, ורק בפ"ב ה"ד כתב הרמב"ם 'מצות יום ארבעה עשר לבני כפרים ועיירות ויום חמשה עשר לבני כרכים להיות יום שמחה ומשתה' וכו'.

[וע"ע בקונטרס הביאורים להגרמ"ש שפירא צ"ל על פורים בענין נזכרים ונעשים ובספר אור אברהם להג"ר אברהם גורביץ שליט"א מגילה סי' א' ומאורי המועדים בשם הגרמ"ד סולוביצקי שליט"א שהאריכו לחדש דגם עיקר תקנת יום הפורים הוא לקריאת המגילה, דהחפצא דימי פורים שיש להם דין ימים מיוחדים וחל עליהם שם ימי פורים נקבעו בעיקרן לקריאת המגילה, ושאר המצוות נאמרו על החפצא של יום הפורים לקריאת המגילה, ולכן לא מנה הרמב"ם במנין המצוות דרבנן בפתיחה להל' מגילה אלא קריאת המגילה ולא שאר המצוות, וכן מדוקדק בל' הגמ' יד. שכל הנביאים לא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה, ולא נזכרו שאר המצוות, וע"ש בארוכה].

וכן ראיתי בספר אגרת הפורים להגרמ"ז גרוסברג צ"ל פ"ז חמרא וחיי סק"א שצידד לענין פורים המשולש דשמא אין דין פרוז בן יומו ומוקף בן יומו בפורים המשולש הואיל ושיום כולם בזמן הקריאה

(וכן נקט הגרשז"א זצ"ל בהליכות שלמה פכ"א מטעם אחר ע"ש), אך דעת רוב ככל פוסקי זמנינו דגם בפורים המשולש יש דין פרוז בן יומו ומוקף בן יומו לענין חובת משתה ושמחה ומשלוח מנות וכן הזכרת על הנסים וקרה"ת בשבת, וכ"כ בספר חוט שני בשם החזו"א, ובספר ימי הפורים להגרצ"פ פראנק זצ"ל עמ' ס"א כתב להיפך מדברינו, דעיקר קרא דפרוז בן יומו נאמר לגבי עשיה כלומר לדיני משתה ושמחה ולא לגבי זכירה כלומר לקריאת המגילה, (וכתב לפשוט עפ"ז מה שנסתפק בספר תורת מרדכי אם י"ד שחל בשבת ומקדימים לקרא בי"ג או ט"ו שחל בשבת למ"ד דמקדימים לקרא ביום הכניסה אם יש דין פרוז בן יומו ביום הקריאה, וכתב דלהנ"ל נראה דאין דין פרוז בן יומו אלא ביום שיש בו מצות משתה ושמחה), וא"כ בניד"ד מסתבר דיש דין פרוז בן יומו ומוקף בן יומו לענין משתה ושמחה בפורים קטן, וצ"ע עוד בזה.

[גם במה שכתבנו לדקדק מסדר דברי הרמב"ם דעיקר חילוק פרזים ומוקפים נאמר לגבי קריאת המגילה, הנה בחידושי ר' מאיר שמחה ד. כתב להיפך, דדין הירושלמי דבן כרך שקרא בי"ד יצא הוא רק לגבי מגילה ולא לגבי משתה ושמחה, וביאר החילוק בזה"ל; 'ודע דמשתה ושמחה בודאי לא יצאו אם עשה בי"ד דעיקר מנוחתם הוה בט"ו, רק בקריאה קורין על הנס שאירע להם גם בי"ד, ודוק' עכ"ל].

הרב אברהם זנגר

שכח להזכיר על הגפן בברכת על המחיה האם יכול לצאת מקטן

מצוי בקידושא רבא בשב"ק שאחד מקדש על היין ושותה רביעית יין ואוכל מזונות ומברך על המחיה ושוכח להזכיר על הגפן, ונחלקו פוסקי זמנינו אם חוזר ומברך על הגפן או לא. יסוד הנידון הוא לפי מה שנקטו רוב האחרונים לדינא דברכת על המחיה פוטרת יין בדיעבד כמו שברהמ"ז פוטרת יין בדיעבד כמבואר בסי' ר"ח סי"ז משום דין נמי מיזן זיין, אלא די"ל דזהו רק אם בירך להדיא על המחיה על היין או כיוון להדיא לפטרו, אבל בניד"ד שבירך על המזונות ולא כיוון להדיא לפטור את היין י"ל

דלא נפטר בסתמא הואיל ואי"ז ברכה הראויה לו. [בספר קרן ישי להגר"י זילברמן זצ"ל ברכות מא. כתב שיצא, וכ"כ בכה"ח סי' ר"ח סקע"ו, וכן מובא בשם הגריש"א זצ"ל (אשרי האיש עמ' רמ"ט ושיעורי מרן הגרי"ש ברכות עמ' שע"ד, אך הוסיף דלכתחילה ראוי לחזור ולשתות רביעית יין ולברך על הגפן, אולם מאחרים שמעתי שהשיב דודאי חוזר ומברך על הגפן), וכ"כ הגר"ח ק שליט"א דא"א לחזור ולברך (שאלת רב עמ' רפ"ז). אולם מובאים בקרן ישי כמה מכתבים מהגר"א ראם זצ"ל שנו"נ עמו וחלק עליו בתוקף רב שלא יצא, והסכימו לו הגרצ"פ פראנק זצ"ל בשו"ת הר צבי ח"א סי' ק"ה והגרשז"א זצ"ל במנחת שלמה ח"א סי' צ"א אות ו' והביא לזה ב' ראיות, וכ"כ בספר שערי הברכה פי"ד הערה ע"ח בשם בעל שבט הלוי זצ"ל, והארכנו בענין זה בספר בירורי ברכות סי' א-קפד-קצז ומסקנת דברינו דהעיקר לדינא דחייב לחזור ולברך].

והנה הרוצה לצאת מן הספק ראוי לו לשתות עוד רביעית יין ולברך על הגפן או לבקש ממי שמברך על הגפן להוציאו בברכה. ויש להסתפק אם קשה לו לשתות יין ויש לפניו קטן המברך על הגפן האם יכול לצאת ממנו יד"ח, דהנה בשו"ע סי' ר"ט ס"ג פסק דברכת מעין ג' היא מדרבנן ולכן בספק אם בירך אזלינן לקולא, אולם המשנ"ב כתב בשם האחרונים דהואיל וד' הרבה ראשונים דמעין ג' מה"ת (וכן פסק הטור) יש להחמיר ולהוציא עצמו מן הספק, וא"כ להצד דהוי דאו' אינו יכול לצאת יד"ח ע"י קטן שחיובו מדרבנן, ועוד דגם להצד דהוי דרבנן הלא הקטן הוא תרי דרבנן והגדול הוא חד דרבנן ובמשנ"ב סוס"י קפ"ו כתב דיש להחמיר דקטן לא יוציא גדול בכה"ג.

אולם נראה לדון דיכול להוציאו יד"ח, דיש מקום לומר דלהשיטות דמעין ג' דאו' ודאי יצא יד"ח מה"ת בברכת על המחיה כמו שיבואר להלן, ורק מדרבנן לא יצא יד"ח, ולענין החיוב דרבנן שפיר יכול לצאת ע"י הקטן, ואף דבעלמא אנו מחמירים דתרי דרבנן אינו מוציא חד דרבנן, מ"מ הואיל ולדעת הראשונים דמעין ג' דאו' הוי הקטן חד דרבנן, יש מקום לומר דבניד"ד יש לצרף דעות אלו להקל בזה, (וכמדו' הוא דעת רוב הראשונים דמעין ג' דאו', ועכ"פ מבואר באחרונים דאף שהשו"ע סתם דהוי דרבנן מ"מ לדינא יש לחושבו כספק גמור, עי' מש"כ בזה בספר בירורי ברכות סי' ט"ז).

ביאור הדברים, דנראה פשוט דלגבי דאו' אין שום חילוק בחיוב הברכה בין מזונות ליין ופירות, דכל ז'

שתה עד שאינו תאב לשתות הוי ספק דאז, וכן בסי' ר"ח מ"ז סק"א כתב לגבי פירות דשביעתם הוא אם אכל עד שאינו תאב לאכול עוד, וצ"ע.

עוד נראה בהאי ענינא, דאף אם נימא שלא כדברינו, דלא יצא יד"ח מה"ת, וא"כ אינו יכול לצאת מקטן, מ"מ נראה דיוכל לצאת מאשה או מנער בן י"ג שאין ידוע אם הביא ב' שערות, דאף דלגבי דאז חשבינן להו כספק (דחזקה דרבה לא מהני לגבי דאז, ולדעת כמה מגדולי האחרונים הוי ספק גמור, וכן אשה ספק חייבת מה"ת במעין ג' כמו בברהמ"ז), מ"מ יכולים להוציאו מדין ספק ספיקא, ספק אם מעין ג' דאז, ואת"ל דהוי דאז שמה גם הם חייבים מדאז, ומצאנו כה"ג בדברי הגרע"א סי' קפ"ו דאשה יכולה להוציא בברהמ"ז איש שאכל כדי שביעה וספק אם בירך מדין ספק ספיקא, וכן מצאנו בביאור הלכה (סי' רע"א סוד"ה מיד) דאיש שהתפלל ערבית בליל שב"ק יכול לצאת יד"ח קידוש מנער בן י"ג שלא ידוע אם הביא ב' שערות מדין ספק ספיקא, ספק שמה יצא האיש יד"ח קידוש דאז בתפלה (כד' המג"א שם), ואת"ל דלא יצא שמה הנער הביא ב' שערות וחייב מדאז בקידוש ע"ש.

אולם בפשוטו דברי הגרע"א והביה"ל נסתרים מסוגיא ערוכה בר"ה כט. דטומטום אינו מוציא את מינו בתקיעת שופר ונפסק בשו"ע סי' תקפ"ט, וכן מבואר בתוספתא לענין מגילה ונפסק בשו"ע סי' תרפ"ט, וכבר עמדו בזה גדולי האחרונים מ"ט לא יוכל להוציאו מדין ספק ספיקא, ספק שמה הוא נקבה ופטור מתקיעת שופר, ואפי' אם הוא זכר שמה גם התוקע הוא זכר ויכול להוציאו. וכן לענין מגילה הביאו תוס' במגילה ד. דעת בה"ג שהוכיח דאשה אינה מוציאה איש במגילה מהא דטומטום אינו מוציא זכר במגילה, וקשה כנ"ל דא"כ מ"ט אין טומטום מוציא טומטום מדין ס"ס.

ובתהל"ד סי' קצ"ז וחידושי ר' בונם איגר מגילה ה: (לאחיו של הגרע"א) כתבו דמזה מוכח דאשה אינה יכולה להוציא איש שספק בירך בברהמ"ז, ודלא כד' הגרע"א, [ובקובץ לחמה של תורה נדפס שיעור ממר"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל שאמר דשמה משום כך לא העתיק המשנ"ב את דברי הגרע"א הללו אע"פ שהעתיק את דבריו שם לענין אשה שספק בירכה דפטורה מדין ספק ספיקא, אך כבר הבאנו מהביה"ל סי' רע"א שנקט להדיא דעבדינן ספק ספיקא כה"ג]. ובמק"א הארכנו בישוב הדבר ואכ"מ.

המינים חיוב ברכה אחד להם, וחילוק נוסח הברכה בין יין מזונות ופירות הוא רק מדרבנן. ומה"ט נראה פשוט במה שדנו האחרונים אם חצי שיעור מזונות וחצי שיעור ענבים מצטרפים לחיוב מעין ג' או דאינם מצטרפים ויברך בורא נפשות (כמו האוכל חצי שיעור מזונות וחצי שיעור שהכל דמצטרפים לבורא נפשות לד' המג"א והמשנ"ב סי' ר"י), ויסוד הנידון הוא אם חשובים כב' חיובי ברכה נפרדים או כחיוב אחד, (ד' הגר"ז בסדר ברכות הנהנין פ"ח ס"ז והדה"ח סי' ק"כ סכ"ו דמצטרפים לחיוב מעין ג', ואילו ד' הקיצשו"ע סי' נ"א ס"ד ואפיקי מגינים ר"י סק"א ובא"ח מסעי ס"ה והובא בכה"ח ר"י סק"ד דמברך בורא נפשות). אכן נראה פשוט דזהו רק לגבי חיוב מעין ג' דרבנן, אבל לגבי החיוב דאז פשיטא דהוי חיוב אחד ומצטרפים, (אך עדיין יש מקום לומר דיברך בורא נפשות לפ"מ שצידד הפמ"ג סי' ר"ח מ"ז סק"א דמה"ת יוצאים יד"ח בברכת בורא נפשות, אך הביה"ל סי' ר"ח ס"ז נקט דמה"ת בעינן הזכרת ארץ וירושלים, והרחבנו בדין זה בס' בירורי ברכות סי' קצ"ו, ולפ"ז ודאי חייב לברך מעין ג').

ומעתה י"ל דכלפי הדאז יוצא יד"ח על היין בברכת על המחיה אף אם לא כיוון להדיא, דכלפי הדאז חיוב ברכה אחד הוא ליין ולמזונות כאחד ואין מקום לומר שיצא יד"ח רק על אחד מהם, וביותר לפ"ד הפמ"ג בפתיחה לברכות סק"י ובסי' ר"ז א"א סק"א דברכה אחרונה לאו בכונה תליא מילתא, ועל כן אם אכל ב' פירות ובירך בורא נפשות אף אם כיוון להדיא לפטור רק את אחד מהם נפטרו שניהם, (והרחיב בזה בשו"ת הר צבי ח"א סי' צ"ו וסי' ק"ה, וכע"ז בחזו"א סי' ל"ד סק"ז, אולם בשו"ת רב פעלים ח"ב סי' ל"ב חולק, וכן מצאנו לחד מקמאי בספר הבתים הל' ברכות שער ט' פ"ד אות ב' בשם הראב"ד דאף בברכה אחרונה אם לא כיוון לפטור מין השני לא נפטר).

[והנה מה שנקטנו כדבר פשוט דלפי הדעות דמעין ג' דאז יש כאן חיוב דאז הוא עפ"ד הח"א כלל נ' בנשמ"א סק"ב דשיעור שביעה בשתיה הוא רביעית וכ"כ בחזו"א סי' ל"ד סק"ה בשמו. אולם דברי הח"א הם חידוש רב, דהתיינח לפ"ד החזו"א שם דכדי שביעה מיקרי מה שהדרך לאכול ממין זה, אבל לפי סתימת דברי הח"א והמשנ"ב דכדי שביעה היינו ששבע מזה לבדו, א"כ מהיכ"ת ששבע ממשקה ברביעית. ומסתימת דברי המשנ"ב שלא העתיק את ד' הח"א בזה משמע דלא פסיקא ליה כוותיה, ועי' פמ"ג סי' ר"ב א"א סקכ"ו דרק אם

הלכה | מוסר | מידות שיעורי דעה

להצלחת בתשבע אסתר בת לאה

הל' מכה ומקלל אביו ואמו

יו"ד סי' רמא סעי' א-ג

סעיף א

שו"ע - המקלל אביו או אמו אפילו לאחר מיתתו חייב סקילה, אם הוא בעדים ובהתראה, אחד האיש אחד האשה שקללו, במה דברים אמורים שקללום בשם מהשמות המיוחדים, אבל קללום בכינוי אינו חייב אלא בלאו כמי שמקלל אחד מישראל.

רמ"א - וכן המכה אביו או אמו בחייהם, בין איש בין אשה חייבים חנק, ודוקא אם עשו בהם חבורה, אבל אם לא עשו חבורה אינו אלא בלאו כמו מי שמכה אחד מישראל.

חומרת איסור המקלל

שו"ע ח"מ סי' כז המקלל אחד מישראל בשם או בכינוי או באחד מהשמות שקורים הגוים להקב"ה, אם היה בעדים והתראה לוקה אחת משום "לא תקלל חרש", ואם היה דיין לוקה עוד אחרת משום "אלוהים לא תקלל" וארור הוי לשון קללה.

וכתב הנתיבות שם: ובעונותינו הרבים רוב המון העם אינם נוהרים ואומרים בלשון אשכנזי 'גאט זאל איהם שטראפן', 'גאט זאל איהם שלאגן' (ועיין זה באנגלית G-D DAMN YOU) ועוברים על לאו של תורה עכ"ל. מבואר שהמקלל בין בשם בין בכינוי עובר על איסור דאורייתא.

מה נקרא שמות הקודש:

כתב הבה"ט: עי' לקמן סי' רע"ו.

איתא שם: בשו"ע יו"ד סי' רע"ט אסור למחוק אפילו אות אחת משבעה שמות שאינם נמחקים, ואלו השבעה שמות: שם ההויה. ושם אדנות. וק-ל. אלו-ק. אל-קים. ש-די. צב-ות. וי"א גם אהי-ה אשר אהי-ה.

ובגמ' סנהדרין מט. אמר רב היינו דאמרי אינשי תהא לוטא ולא תהא לאטה. רש"י - נוח לך להיות מן המקוללים ולא מן המקללים לפי שסוף קללת חיים לשוב אל המקלל. (ה"י)

ורק רשעים גמורים עוקרי הדת מותר לומר עליהם ימח שמו. וכך מבואר באבות דר' נתן פרק ט"ז וכן בליקוטי תניא עיי"ש. וכן מבואר בפוסקים בהל' ס"ת דקללת שחיק עצמות נאמר רק על רשעים גדולים ועוקרי הדת כגון שבתי צבי ימ"ש ונבוכדנצר וכיוצ"ב. וגם על סתם גוי אסור לומר ימח שמו שהרי הוא בריה של הקב"ה.

המקלל את רודפו או מוסר דינו לשמים

גמ' ב"ק צג. אמר רב חנן המוסר דין על חבריו הוא נענש תחילה שנא' "ותאמר שרי אל אברהם חמתי עליך אלוקים ישפוט ביני וביניך" וכתב "ויבא אברהם לספוד לשרה ולבכותה" וה"מ דאית ליה דינא בארעא. תוס' - ובימי שרה היה ב"ד של שם קיים.

רמ"א ח"מ תכב אסור לבקש דין מן השמים על חבריו שעשה לו רעה, ודווקא דאית ליה דינא בארעא, וכל הצועק על חבריו הוא נענש תחילה. ויש אומרים דאפילו לית ליה דינא בארעא אסור לצעוק עליו אלא אם כן הודיעו תחילה.

מבואר שההיתר רק אי לית דינא בארעא, וגם אם כן צריך להודיעו תחילה. כמבואר במדרש שוחר טוב לגבי דוד המלך שאמר להקב"ה על שאול המלך שאין לו למי לפנות, חזן דאי לית דינא בארעא מותר למסור דינו לשמים.

וכן בגמ' גיטין ז. (מסופר על גניבא שירד לחיי מר עוקבא) שלח ליה לר' אלעזר קא מצערי לי טובא ולא מצינא דאינקום בהו, שלח ליה "דום לה" והתחולל לו דום לה. והוא יפילם לך חללים חללים" הדבר יצא מפי ר"א ונתנוהו לגניבא בקולר.

תוס' - אע"ג דאמר בב"ק צג. המוסר דינו לשמים הוא נענש תחילה ה"מ דאית ליה דינא בארעא.

כל מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו למחיצתו של הקב"ה
אבל יזהר מאד למסור דין חבירו לשמים שהרי כתוב בגמ' מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו למחיצתו של הקב"ה.
ואמנם בס' ערך מישרים הוכיח שזה נאמר רק על מי שביקש להדיא שיענישוהו.

אבל בגמ' ב"ב מוכח אחרת:

בגמ' ב"ב כב. נהגו דכשת"ח מגיע לשוק למכור סחורתו, היו סוגרים בשוק את שאר החנויות המוכרות אותו הסחורה, כדי שכולם יקנו ממנו ויוכל לחזור לתלמודו.

אזלינו רב דימי מנהרדעא אייתי גרוגרות, א"ל ריש גלותא לרבא פוק חזי אי צורבא מרבנן הוא, נקיט ליה שוקא, א"ל רבא לרב אדא בר אבא תהי ליה בקנקניה, נפק, בעי מיניה: פיל שבלע כפיפה מצרית והקיאה דרך בית הרעי מהו? לא הוה בידיה, א"ל מר ניהו רבא? טפח ליה בסנדליה הכהו על סנדלו במקל דרך שחוק כשם שמכין למי שאינו חשוב.

א"ל רב אדא בין ידי לרבא איכא טובא, מיהו על כרחך אנא רבך ורבא רבה דרבך, לא נקטו ליה שוקא, פסיד גרוגרות ידיה. אתא לקמיה דר' יוסף א"ל חזי מר מאי עבדו לי? א"ל מאן דלא שהייה שלא נמנע מלהיפרע לאוניתא לאונאת בושטו דמלכה דאדום אע"פ שהוא אדומי לא נשהייה לאוניתך.. נח נפשיה דרב אדא בר אבא.

רב יוסף אמר אנא ענישתיה דאנא לטייתיה. רב דימי אמר אנא ענישתיה דאפסיד גרוגרות ידי.

אביי אמר אנא ענישתיה דאמר להו לרבנן אדמגרמיתו גרמי בי אביי תו אכלו בישראל שמינה בי רבא שהיה רגיל לומר לתלמידים עד שאתם הולכים אצל אביי לגרם עצמות כלומר ללמוד שלא לשובע בואו ולמדו הלכות מרווחות אצל רבא.

ורבא אמר אנא ענישתיה דכי הוה אזיל לטבחא למשקל אומצא א"ל לטבחי אנא שקילנא בישראל מיקמי שמעיה דרבא דאנא עדיפא מיניה.

רב נחמן בר יצחק אמר אנא ענישתיה ועיי"ש ומסתברא דרב נחמן בר יצחק ענישה. עכ"ד הגמ'.

תוס' – כל אחד מהם היה מתאונן שעל ידו מת רב אדא משום דאמרין שבת קמט: כל מי שחבירו נענש על ידו אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה. חזינן שהם חששו שמא גרמו לו ליענש ואפילו שלא מסרו דינו לשמים להדיא.

סעיפים ב – ג

המכה את הוריו

שו"ע – הכהו על אזנו וחרשו חייב מיתה, שאי אפשר שיעשה חרש בלא חבורה, דטיפת דם יוצא מבפנים באוזן ועל זה נתחרש.

שו"ע – היה קוץ תחוב לאביו לא יוציאנו, שמא יבוא לעשות בו חבורה, וכן אם הוא מקיז דם או רופא לא יקזי דם לאביו ולא יחתוך לו אבר אע"פ שמכוון לרפואה.

רמ"א – במה דברים אמורים כשיש שם אחר לעשות, אבל אם אין שם אחר לעשות והוא מצטער הרי הוא מקיז וחותך לו כפי מה שירשוהו לעשות.

מותר לרפאותו אם אין שם אחר

יש לדון מה הגדר 'אין שם אחר'? האם כאשר יש לו מכות תספורת בבית, והוא מרויח טירחה או זמן או כסף ע"י שבנו מספר את שערו, מ"מ יש חשש שמא יחתך, האם זה נקרא ש"אין שם אחר'?

וכן אם היה בנו רופא או חובש, וכגון שהאב צריך זריקת אינסולין וכדו' מידי יום, וטירחא גדולה להיטלטל כל יום לבי"ח, או להביא אחות לבית כל יום, זה הוצאה כספית גדולה, האם זה 'אין שם אחר'.

פסק הגר"י פישר שהרבה כסף חשיב 'אין שם אחר', אבל קצת כסף וקצת טירחא לא חשיב 'אין שם אחר'.

(ומעשה שהיה באחד ששאל את הגר"מ הלברשטם בענין אביו החולה שצריך לעבור טיפולים לא נעימים, והאב היה מתפרע ולא נותן לצוות ביה"ח לטפל בו, עד כדי שהם היו מוכרחים לקשור אותו וזה היה כרוך בכאבים ובזיונות, והספק היה האם מותר לבן לטפל באביו באופן יותר הגון, ואביו שמע על כך ואמר לבנו שאמנם הוא לא יתפרע עליו, אבל אינו מוחל לא בעולם הזה ולא בבא, ושאל מה לעשות? והורה לו הגר"מ הלברשטם לטפל באביו והוסיף 'עלי ועל צווארי', וכשראה שהלה עדיין מסופק, סיפר לו הגר"מ מעשה שהיה באמו שחלתה במחלה הנוראה רח"ל, והיו לה ייסורים נוראים, והגר"מ למד איך להזריק לה זריקות הרגעה, ושאל את הרב מטשיבין אם מותר לו להזריק לה, מחשש שמא ירד לה דם, ולא היה להם כסף להביא אחות, ואמר לו הטשיבנער רב באותו הלשון: 'עלי ועל צווארי'!)

חטא העגל!! עבודה זרה!! אחרי מתן תורה!! היתכן?

הרמב"ם אומר שבמעמד הר סיני עיניהם ראו ולא זר ואזניהם שמעו ולא אחר. ורמח"ל במבוא למאמר הוכוח אומר כי ראו במעמד בצורה בהירה שאין למעלה ממנה את עיקרי האמונה כולם. "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני" שמעו ללא ספק ישירות מפי הגבורה, איך אפשר שאחרי זמן כה קצר עשו, ולו רק מעטים משולי הקהל, עגל מסכה?

מדובר כמובן באבק עבודה זרה ובחטא שחטאו בדקויות וכפי שאומר ריה"ל שהיה זה "חטא שהגדילוהו עליהם לגדלותם, והגדול מי שחטאיו ספורים"¹ ועי' בביאורנו לספר הכוזרי שם במקום שהראינו כי גם מפשוטו של מקרא ברור כי מדובר בחטא דק שבדקים שאינו נחשב כחטא אלא מפני הנסיבות - שהיה זה אחר מעמד הר סיני וכו'.² ועדיין צריך להעמיק ולראות מה באמת התרחש שם? ויש להתבונן.

כיום קשה מאד לדון את עובדי העבודה הזרה בכלל ואת עובדי העגל בפרט נוכח העובדה שאלפי שנים עברו מאז ביטלו אנשי כנסת הגדולה את היצר הרע של עבודה זרה.³ כשם שאין עיוור מלידה מסוגל להבין את התענוג שבראית מראות וממילא אינו בר בקורת על ההולכים אחרי עיניהם וחוטאים. וכשם שאין החרש מסוגל להבין את הנהנים משמיעה ולא לדון את החוטאים באזניהם. כך אנו לא נוכל להבין את עובדי העבודה הזרה של הימים. ויודגש. כי לא נאמר שאנשי כנסת הגדולה ביטלו את העבודה הזרה. עבודה זרה קימת גם קימת. בכל פינות העולם עובדים אנשים עבודות זרות ושונות ומשונות, אך הם עושים זאת מתוך שאינם מכירים את האמת, אלו הן עבודות זרות הנובעות מטעות. אך היצר שהיה בזמנו התבטל. הרב הוטנר מסביר שמשמעות ביטול היצר הרע היא שהיצר הזה גמר את תפקידו ומיצה את עצמו וממילא גורלו להעקר מן העולם, אין בו עוד צורך.

יחד עם בטול יצר הרע של עבודה זרה נסתם חזון הנבואה. אנשי כנסת הגדולה היו אחרונים הנביאים. הדברים כרוכים זה בזה.

בבטלם את יצר הרע של העבודה הזרה סגרו במו ידיהם את שערי הנבואה. שכן לא יתכן שתהיה נבואה ולא יהיה יצר הרע של עבודה זרה שאם כן יופר איזון הבחירה.

למדנו אפוא שהיצר של עבודה זרה הוא "זה כלעומת זה" כנגד חזון הנבואה. מזה נלמד שככל שדרגת הנבואה גבוהה יותר, גם יצר הרע של עבודה זרה אמור להיות חזק יותר שכן אמור הוא לאזן את חזון הנבואה ולאפשר בחירה.

בני ישראל בעומדם למרגלות הר סיני היו בדרגת נבואה גבוהה מאד "פנים בפנים דבר ה' עמכם" ואמר הספורנו כי דרגה זו דומה למה שנאמר אצל משה רבנו "פה אל פה אדבר בו". וממילא גם יצר הרע היה גדול עד מאד שכן כאמור "זה כלעומת זה ברא אלוקים" ואיזון הבחירה חייב להיות.

כשאומרים שיצר הרע היה גדול אין הכוונה שהפתוי גדול. כשאומרים שהגדול מחברו יצרו גדול גם הוא אין הכוונה שלאדם הגדול יש פתויים באותו תחום ומאותו סוג כמו שיש לאדם הרגיל רק חזקים יותר. לא ראינו ולא שמענו כן אצל גדולינו לאורך כל ההיסטוריה, אנשים אלה היו נקיים מכל אותן תאוות המסחררות את

1. כוזרי מאמר א' אות צ"ג.

2. כוזרי עם באור מדרכי הלב היהודי מאמר א' אות צ"ג-צ"ד הוצאת "יהדות מזוית שונה".

3. עי' סנהדרין ס"ד ע"א.

ראשיהם של אנשים פשוטים. "יצרו גדול ממנו" משמעותו במונח "גדול" שאנו משתמשים בו ביחס לאדם "גדול" כמו שהאיש "גדול" ונעלה מעל כל ענייני הגשמיות הפשוטים כך גם ייצרו "גדול" ונעלה.

כיון שדור המדבר, כולל החוטאים בחטא העגל היו "אנשים גדולים" לא בכדי נקראו "דור דעה", "דור אוכלי המן" גם היצר שהביאם לטעות הנוראה של חטא העגל גדול היה בהתאמה לגדלותם.

ובאמת כשנתבונן בפסוקים נראה בעליל על מה מדובר:

הם באו לאהרן ובקשו "קום עשה לנו אלהים אשר ילכו לפנינו" כי "זה משה האיש לא ידענו מה היה לו". ברור שלא חפשו תחליף לאלוקי ישראל, שהרי משה מעולם לא הציג עצמו כאלוהים כך שבהעדרו יש לחפש תחליף לאלהים. גם לא מסתבר שחפשו תחליף למשה רבנו המנהיג, שאם כן מדוע צריך לעשותו בזהב? אם רצו מנהיג, יש לבחור אותו ולא "לעשות", היו אמורים לומר לאהרן: "קום היה לנו לאלהים", או "קום בחר לנו אלהים אשר ילכו לפנינו..." (המילה אלהים יכולה לשמש גם כתואר למנהיג, שהרי כל בעל כח נקרא "אלהים" כגון דיינים המכונים אלהים).

כיון שלא חפשו תחליף למשה רבנו. מסתבר כי חיכו שמשה רבנו ירד מן ההר ויביא אתו משהו שילך לפניו, או צווי לעשות משהו שילך לפניו, ועתה אינם יודעים מה לעשות. ובאמת משה רבנו ציוה אותם לעשות משכן שבמרכזו ארון ברית ה' ועליו כרובים מזהב, ארון זה הלך לפניו במדבר. ועתה משה לא בא ואינם יודעים מה ילך לפניו...

ידעו שמדובר ביצירה העשויה מזהב וצורה לה כאחת מצורות המרכבה.

נאמר על יחזקאל שהסיבה שפרט את שראה בפירוט כה רב היתה משום שמראה הנבואה היה מראה נדיר עבורו כבן כפר הרואה את המלך. ממילא ברור שהנביאים שהיו לפניו ראו את שראה ויותר, כך שגם במעמד הר סיני ראו את המרכבה על ארבעת הפנים שבה.

כאמור, הם ידעו כי יש לעשות בזהב את אחת מהדמויות שראו במרכבה, כפי שאכן היה שעשו מזהב פני אדם. גם ידעו שמה שראו למעלה בגדלות יש לעשות למטה בקטנות, כפי שצו לבסוף לעשות את הכרובים פני תינוק ותינוקת. אלא שכיון שמשה בושש לבוא, לא ידעו באיזו מדמויות המרכבה לבחור.

הם עשו חשבון, אנו נמצאים במדבר ובמדבר שולטת מדת הדין. זאת ועוד, הסיבה שהעולם לא נוהל במידת הדין היא ש"ראה הקב"ה שאין העולם יכול להתקיים" והם חשבו שבדרגה בה הם נמצאים יכולים הם להיות מנוהלים על ידי מידת הדין ולכן בחרו בדמות שראו בצד שמאל של המרכבה - פני שור ולכן אמרו אם למעלה נראה שור בגדלות אנו נעשה שור בקטנות וכך נוצר העגל.

הטעות שלהם היתה בכפלים. א. לא עושים לבד אלא שואלים. היה עליהם לבוא לאהרן ולשאול אותו מה לעשות או לבקש ממנו שיברר למעלה מה יש לעשות אך לא לבוא עם הוראות מה לדעתם צריך לעשות. כיון שהביעו את דעתם ולא ראו צורך לשאול. הרי מתוך גדלותם חטאו ביותר משמינית שבשמינית של גאוה זו באה לידי ביטוי גם בהרגשה שהם כבר במצב של שלמות כה גבוהה שיכולים הם להיות מנוהלים על ידי מידת הדין ללא מורא. לאבק גאוה כזו יכלו להגיע רק מתוך גדלותם, והיא היא שהוכיחה שאין הם בדרגה כזו שיכולים הם להתקיים במידת הדין.

הוא שאמר ריה"ל חטא שיכלו לחטאו רק מתוך גדלותם. כי כל הגדול מחברו גם היצר "גדול" הוא.

{ אז נדברו }

פרשת כי תשא תשע"ט | גליון מספר: 410 | לסדר: "נגד כל עמך אעשה נפלאות..."

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

ניתן להשיג עלונים יחידים מידי
שבוע:

בבני ברק ברחוב חזון איש 34
(פינת דסלר מ' דרייפוס)

ובר' הרב גנחובסקי 26 קומה א'
קרית הרצוג.

ובירושלים: בר אילן 39 ק"א.

משפחת אלה, עמס 20 ק"א.

ובביתר עילית רחוב החוזה
מלובלין 19/3

לחשתתפות בחוצאות
הגליון:

בבני:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדירים כלום"

"קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

תודה מראש!!!

מעשה שעשו אנשי טבריה... אמרו להם חכמים: אם בשבת...

בפרשתנו... פרשת כי תשא התורה מעידה על עם ישראל: **ושמרו בני ישראל את השבת!!!**
כן... יש כאן שתי עדויות. **בלילה אנחנו מעידים על הקב"ה:** שביום השביעי הוא שבת מכל מלאכתו!!!
ולמחרת הקב"ה מחזיר לנו עדות, **והוא כעת מעיד עלינו בקידושא רבא:** **ושמרו בני ישראל את השבת...** כן!!! כלל ישראל שומרי שבת!!!
לא יעזור לאף אחד!!! כל מרשיעי ברית שינסו לטשטש את העובדה הזו... לא יעזור להם... שבת קודש נמצאת בנשמתו של כל יהודי...
בתקופה האחרונה כל עם ישראל מלויים בדאגה ובכאב את אחינו תושבי טבריה שנאלצו בזמן האחרון ללמוד בעיון את פרק "מי
שאחזו קרדייקוס..." ולהתמודד מול אדם שאחזו רוח רעה וכל מעשיו בבהלה ובשגעון והוא מהלך אימים על כל הקדוש והיקר
ובפרט על שמירת שבת קודש... שהאמורא רב נחמן מעיד על תושבי העיר טבריה במיוחד שהם שומרי שבת... וכשעולא אומר:
שהלכה כאנשי טבריה שמותר לתת סילון של צונן לתוך אמה של חמין... עונה כנגדו רב נחמן: **כבר תכרינהו אנשי טבריה**
לסילונייהו... הנושא כבר הוכרע ממזמן!! ברגע שחכמים אמרו לאנשי טבריה שהסילון הזה מנוגד לדעתם... באותו שבוע שברו
אנשי טבריה את הסילון וזהו... ואכן גם כיום... ק"ק טבריה בחרה בדרך ייחודית משלה כיצד לצאת במאבק על קדושת השבת...
במקום לצאת בהפגנות ובאלימות וכו'... הם בחרו לצאת במלחמה מתוך בית המדרש!!! וכולם כאיש אחד התחזקו בללמוד הלכות
שבת בעיון וכך מתוך מלחמתה של תורה הם לבטח ינצחו... ויתן ה' שכשם ששברו אנשי טבריה את סילונייהו... כן יתן ה' ויכניע
כנגדם את הסילון (-קין) הממאיר שקם על אותה עיר שקטה... ויתמו חטאים מן הארץ ורשעים עוד אינם...

בא נלמד גם אנחנו מתושבי טבריה וננסה לחשוב מה כל הדברים האלו באים לעורר אותנו?
מה קרה שבזמן האחרון יש חילולי שבת מכאיבים במיוחד שקמים אינשי דלא מעלי ורומסים את השבת ברגל גסה ובצורה שגורמת
לכולנו לזעזוע ולשאט נפש... עזוב אותם... אלו שעושים את זה הם לא מבינים כלום מהחיים שלהם... אין אצלם לא סוף מעשה ולא
מחשבה תחילה... בא נדבר כמו יהודים!!! שידעו להסתכל פנימה!!! מה הקב"ה רוצה מאיתנו? למה הקב"ה מזמין לנו כאלו מחזות??
כידוע... באותו גשר יהודית היה מחזה שכולם צחקו עלי... ניצפו שם פועלים יהודים שעבדו בשבת וחיללו אותה בריש גלי... ובמקביל תוך
כדי העבודה הם גם עשו קידוש... כולם עשו מזה צחוק... אבל זה ממש ממש לא מצחיק... אתה יודע למה זה לא מצחיק??

כי מי אמר שאני יותר טוב מהם! אולי גם אני עושה קידוש -- ומחלל שבת!!!!

אולי הקב"ה הראה לי את הבהואה שלי? אולי גם אני... שאף פעם לא למדתי הלכות שבת ברצינות... אולי גם אני עושה קידוש
מידי שבת ואח"כ עובר על בישול ובורר ומוקצה ומחתך וטלטול מרשות לרשות...?? יש לך מה לענות על זה?? אתה יכול לסמן וי
ולהגיד לי: לא!! זה לא אני?? הרי בשביל להגיד שזה לא אני... אנחנו צריכים לעבור לכה"פ פעם אחת מסימן רמ"ב בשו"ע ועד
לכה"פ סימן שד"מ... נו... עשינו את זה פעם אחת?? האם פעם אחת עשינו סקירה רצינית האם אנחנו שומרי שבת?? אז למה
הפועלים האלו כ"כ מצחיקים אותנו?? מי אמר שזה לא אנחנו?? **אני רוצה שתבין: יש טעות מפורסמת** שיש כאלו שחושבים
ששבת קודש זה יום קדוש שהוא מקור הברכות וכו' וכו' **ובגלל!!!!** בגלל שהוא יום כזה קדוש... לכן יש בו גם הלכות ודינים
שקוראים להם הלכות שבת... **אז זהו שלא!!!!** מי שידע פרק כלל גדול בשבת... הרי האיסור מלאכה זה השבת בעצמה!! כל מהות
השבת זה שבייתה ממלאכה!!! (ומי שלא יודע מלאכות שבת נקרא שוכח עיקר שבת) מי שלא כ"כ נזהר בהלכות שבת אז אין לו שבת... הוא
לא שומר שבת...

הבנת מה אמרת?? אם לא... אז אני אסביר ברחל בתך הקטנה: הנה... יש כעת ראש עיר שכולנו מזועזעים ממה שהוא עושה
בשבת... מה...?? מה הוא עושה...?? מה כ"כ נורא במה שהוא עושה?

שבמקום שיהודים ישבו בבית כנסת וישירו לכה דודי... אז הם מבלים שם בטיילת?? **זו הבעיה??**

שבמקום שיהודים ישבו בשולחן שבת... אז הם אוכלים בפיצריה שפתוחה בשבת? **זו הבעיה??**

שבמקום שיהודים יתפללו בביהכ"ס בשבת... אז הם נוסעים בתחבורה ציבורית שפתוחה בשבת? **זו הבעיה??** לא!!!! נכון שאולי
חיצונית זה מה שמעורר בנו את רגש הזעזוע הטבעי... אבל לא זו הבעיה!!! הבעיה היא: שאוטובוס שנוסע בשבת הוא **עובר על**
אחד מל"ט מלאכות שבת!!!! ומי שפותח חנות בשבת... הוא עובר על שבות של חז"ל של איסור מקח וממכר...

ובזה!!!! בזה גם אנחנו שייכים!!!! כי בדיוק כמו שאותו ראש עיר מחלל שבת... במה?? בזה שהוא **לא שומר את הלכות שבת!!!!** הרי
בנקודה הזו... גם אנחנו במפלגה שלו... גם אנחנו יכול להיות שלא מקפידים על הלכות שבת... לא תאמין... אבל אם אתה יושב
בשולחן **שבת** מול נרות **שבת** ואכלת דגים ואמרת לכבוד **שבת קודש** וכו'... ותוך כדי עברת על איסור בורר מחוסר ידיעה... אז אתה
וראש עיריית טבריה חברים!!!! **שניכם מחללי שבת!!** אז הוא אמנם עושה את זה במזיד ובברוטאליות ובלי כיפה ובשאט נפש
ובפרהסיא... ואתה עושה את זה עם עניבה או שטריימל אחרי מקווה מול נרות שבת תוך כדי עונג שבת... אבל למעשה שניכם
עוברים על אותו איסור... שניכם פגמתם באותו היכל בשמים... וממילא!!!! כשהקב"ה מעמיד לנו בן אדם מחריף ומגדף שמחלל
שבת להכעיס... החשבון נפש הראשון שאנחנו צריכים לעשות זה רגע רגע... מי אמר שאני כן שומר שבת?? וכי בגלל שאני הולך
למקוה בערב שבת ויש לי בגדי שבת ויש לי שלחן שבת ואני שבת הוי הוי שבת... לכן אני יותר טוב?? סוף סוף כפי שסכמנו
שבת קודש מתחילה ונגמרת במלאכות!!!! נזהרת מאיסור מלאכה-- שמרת שבת!! לא נזהרת מאיסור מלאכה-- אין שבת!! אין
מנוס!!!! ושמרו בני ישראל את השבת!!! הקב"ה נתן בנו אימון שאנחנו שומרי שבת... ובאמת יש לנו רגש לשבת... אבל אנחנו לא
יכולים לפשוט באימון הזה!! חובתנו ללמוד הלכות שבת וליזהר בהלכות שבת כי זה כל השבת!!!!

ניתן לקנות את הקונטרס הנקוב בשם

בשנת שלוש למלכו עשה משתה...

שמונים

ומאת יום

(נראה אותך מנחש מה פשרו של השם המזוה של החוברת... ומה ראיתי על ככה ומה בא אלי...??
(נו... תנחש...))

ובו מאמרים בענייני ימי הפורים והמסעתף..

בפלא': 0548446691

כמו כן ניתן להשיג חוברת זו אצל הנציגים הממונים שבישיבות

ניתן להשיג במוקדי המכירה כדלהלן:

ירושלים:

מרכז העיר: רחוב נחמיה 10.

בית וגן רח' הרב פרנק 29 קומה ב'

נווה יעקב: 0527171721

רמות: רובין 47 קומה ב'

רוממה: המ"ג 31. 0527682281

ביתר עילית: גבעה ב' אזור רמי לוי 0548450998

בני ברק:

קבוץ גלילות 9

משפחת בויס רחוב השלושה 11.

חזו"א 34 (פינת דסלר מוש' דרייפוס) - 0527117271
(ניתן לקבל גיליונות יחידים מידי שבוע בכתובת זו)

בית שמש: נהר הירדן 9 רמה ב', מוש' צוויבל.

אשדוד: 0504120311

אלעד: 0548418684

קרית ספר: מרומי שדה 3 052-7174781

ברכפלד - 0533109169 (כולל עטרת שלמה)

גרין פארק - 0527644795

אופקים: שפירא 12035 05341

נתיבות: 0548473542

צפון:

חיפה: הדר, שכפולית רחוב ביתר.

נווה שאנן: חניתה 81א' משפחת זלושינסקי

רכסים: הורדים 4 א' משפ' קריצ'לר לתאם 0548415410

כרמיאל: 0527136165 משפחת שטיימן.

צפת: 046970339

נצרת עילית הר יונה: וייזר 054-8431731

מה בחוברת??

א. איזה מאה שמונים מעלות עשה אחשוורוש באותם שמונים ומאת יום??

ב. למה לא קוראים את מגילת אסתר בתשעה באב??? הרי גם בה כתוב מציאות עגומה של גלות???

ג. הערה למוכרי התחפושות... קולקציה חדשה לתחפושות של מרדכי הצדיק ואסתר המלכה, פרטים בחוברת...

ד. מה פשרה של מסכת מגילה?? מה הקשר בין אוסף הסוגיות הלא קשורות שנקבצו למסכת זו??

ה. מה ההבדל בין עני לאביון? ומעניין מאוד: מי אני? האם אני אחד מהם? וא"כ מה?

פרטים בחוברת...

אי אפשר להחביא אנרגיות ותכונות בתוך מקפיא... זכור זאת!!

הגמ' אומרת: שישאל הם עזים שבאומות!!!! לישאל יש תכונות חזקות!! וזה לטוב ולמוטב... איפה זה מגיע לידי ביטוי בצורה הכי בולטת?? כאן... בפרשיות האלו...

בפרשת כי תשא... עם ישראל נתבעים לחטא העגל ונותנים... נותנים תכשיטים עם כל המרץ...

אחרי שלושה חודשים... בפרשת ויקהל... עם ישראל נתבעים למשכן ונותנים... עם כל הלב...

מה זה??? איך אומר הירושלמי: "אי אתה יכול לעמוד על אופיה של אומה זו??

מה האופי שלהם??? בחטא העגל... אהרן הכהן רק הציע לתת משהו לעגל... וכולם מגיעים עם כל המרץ... קמים מוקדם בבוקר... נו... אז כנראה שזה מה שהם... הם חוטאים...

והנה!!! לאחר כמה חודשים... משה רבינו רק אומר להביא נדבה למשכן... וכולם מגיעים עם כל החשק ועם כל הכיסופים... נו... אז תחליט... מה הם??? מה הסיפור שלהם???

נו... באמת מה??? התשובה היא: עם ישראל הם עזים שבאומות!!!! ליהודי יש תכונות חזקות!! רק מה?? בשלב הראשוני התכונות האלו חלולות!!!! והם פתוחות להצעות!!!

יש כאן אנרגיה עוצמתית כמו טיל... שהיא מוכנה לשיגור... רק תגיד לאיפה...

אמרת עגל?? בום!!!!!! הטיל נשלח לעגל... תוך כמה שעות... ויצא העגל הזה...

אמרת משכן??? הטיל נשלח למשכן... תוך ארבעה ימים... והמלאכה היתה דיים והותר...

נו... ס"ס אנחנו יהודים... ואנחנו מדברים פה על עצמנו... מה עושים עם כאלו תכונות עוצמתיות?? איך מווסתים אותם??? איך שומרים עליהם??

אין ברירה!!! חייבים כל הזמן לדאוג לאנרגיה הזו שיהיה לה על מה להתפרק!!!!

וכאן צריך להסביר: יש טעות מוכרת... בחור או אברך שיש לו מרץ... יש לו בעירה פנימית... וזה כמובן גורם לו לעשות שטויות... הוא מתפרץ איפה שלא צריך... ואח"כ הוא אוכל את הלב... והוא כל הזמן עסוק בלהרגיע את עצמו!!!! אין!!!

תשכח מזה!!! אין כזה דבר להרגיע את עצמך!!! יש לך אנרגיה!!! ולאנרגיה הזו יש תפקיד!! וממה נפשך... אתה לא תצליח לדכא אותך... ואם כן תצליח... זה הכי גרוע... אסור לך להצליח!! הקב"ה נתן לך תכונה מסוימת!!! צריך להשתמש איתה... צריך לחשוב על מה לתת לה להתפרק... ותזדורזור!!!! למה תזדורזור?? כי אם לא תתן לאנרגיה הזו להתפרק על תרומת המשכן... אל תתפלא שהיא פתאום תצא מכלל שליטה והיא תתפרק על תרומת העגל... כי

התכונה הזו צריכה לצאת על משהו!! האנרגיה הזו היא השליחות שלך!! והיא חייבת להיות מתורגמת למשהו מסוים... והיה: אם תתן לאנרגיה שלך להתפרק על רצון ה'... אתה תגיע למדרגה הכי גבוהה... אבל אם תדכא אותה... היא תתפרץ איפה שלא צריך... היא תתפרץ בעגל חלילה... הטעות הגדולה ביותר בעולם זה לדכא תכונות!!!

וזה לא פשוט בכלל!!! ס"ס כולנו נמצאים בתוך מסגרת... בפרט כשמדובר בבחורים... והמסגרת לא מספקת **ולא יכולה** לספק את כל סוגי התכונות והאנרגיות... וממילא זו הוראה אינדיבידואלית שכל אחד צריך לקבל מרבותיו... כל אחד צריך לזהות מהו החלק הדומיננטי בנפש שלי שחייב להתבטא ו... ואם לא... אז זה מתפרץ לדברים לא טובים...

יש גמ' במסכת בבא בתרא (ק') על שבואל בן גרשום... **כיון שראה דוד שממון חביב עליו ביותר, מינהו על האולרות, שנאמר: "ושבואל בן גרשם בן מנשה נביד על האולרות"** שים לב מה כתוב כאן: דוד מחפש בן אדם שיהיה ממונה על האולרות של בית המקדש... נו... מי הכי מתאים?? הלך דוד וזיהה שלשבואל יש יצר מיוחד של רכושנות!!!! רכושנות זו תכונה שביום יום היא שלילית... אדם שיש לו רכושנות הוא לעול להיות קמצן וגם רודף אחרי ממון... אבל ברגע שלוקחים את הרכושנות ומגייסים אותה לעבודת ה'?? אז אדרבה!!! במקום שהבן אדם הזה יהיה סתם קמצן וסתם כלי... הוא לקח את התכונה הזו לקודש הקדשים!!! בהקדש חייבים רכושנות!! גזברי הקדש חייבים להיות האינטרסנטים הכי גדולים של ההקדש... ע"פ דין הם מחויבים לחפש תמיד את המחיר הכי זול שההקדש יפסיד הכי פחות... ולמכור הכי יקר כדי שההקדש ירויח הכי הרבה... ובשביל להיות כזה חייבים את התכונה של הרכושנות!!! הנה לך אדם שלקח תכונה שלילית ועשה ממנה קודש לה'... ואומר על זה ר' צדוק הכהן מלובלין וזה לשונו: (צדקת הצדיק קפ"א) **כל אדם יש לו חמדה מיוחדת ונבואות דבר שחמדו ותאוותו גוברת ביותר בדבר זה ענמו הוא כלי מוכן לקבל ברכת ה' אם ישוב אל ה' ככל לבו היינו להכיר**

שחמדה זו הנטועה בו מהשם יתברך הוא: אך באמת דרשו שם ושבואל ששכ ככל לבו והתשובה היינו שמשיב חמדה זו למקורה ומכיר שכל יתברך הכסף והזהב. ולכך הוא ראו להיות על האולרות דוד המלך ע"ה... כיון שראו השם יתברך בנריחה חומד ממון על כן יש בו כח עמום בזה וכיון ששכ ככל לבו הרי ברכת ה' בממון על ידו: אומר ר' צדוק זיע"א: ששבואל נקרא על שם ששב לא-ל בכל לבו... ובמה הוא שב?? בזה שהוא קיבל תכונה!!! והתכונה הזו ניטרלית... הוא יכל לקחת אותה לאן שהוא רוצה... למקום חיובי או שלילי... והוא השיב אותה וויסת אותה לרצון ה'... וזו התשובה הגדולה ביותר!!! לקחת את התכונה היחודית שלך ולהשיב אותה למקום הנכון!!! להבין לאיזה אפיק בעבודת ה' היא צריכה לצאת!!!

זה לא על רגל אחד... זה שיעורי בית שייכולים לארוך תקופה ארוכה... צריך הרבה תפילות והרבה הדרכה מרב צמוד... ואפשר לומר שגם על זה נאמר: ירבה בשיבה ויבקש רחמים... לא קל לאדם לזהות את התכונות שלו... ובעיקר לאיזה אפיק הוא צריך להוציא אותם... **מה שבטוח הוא: שאנרגיות ותכונות אי אפשר להקפיא במקרה!!! זה לא עובד!!! ואסור שזה יעבוד!!!** מי שחושב שהוא הצליח לדכא תכונה... שלא יתפלא אם פתאום יגיע איזה עגל ואז התכונה הזו תקפוץ לשמים בלי הודעה מראש...

בראש חודש ניסן כתוב: ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן... ויהי לשון צער... למה לשון צער? אומר המדרש: שבמשך כל התקופה הזו שעם ישראל היו עסוקין במשכן הם לא עשו עבירות, כי הם היו עסוקים במלאכת המשכן... (כן... אם כעת היו תובעים לעגל הם לא היו נותנים... כי הם כעת נותנים למשכן...) אבל ברגע שמשה כילה וסיים את מלאכת המשכן הוא נאנח... אוי אוי... מה יהיה עכשיו... עם ישראל נשארים עם אנרגיות ואין להם על מה להוציא אותם... א"כ מה ילד יום... כן... זה שיעורי בית שכל אחד צריך לעשות!!! צריך לדאוג לאיזה מלאכת המשכן... לאיזה תפקיד ומשימה בעבודת ה'... שהקב"ה ייעד לי... לא!!!

שלא תבין לא נכון!! זה לא ביביסטר של תכונות!! זה להבין מה רצון ה' שאעשה בתכונות האלו ודו"ק...

בראש חודש ניסן כתוב: ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן... ויהי לשון צער... למה לשון צער? אומר המדרש: שבמשך כל התקופה הזו שעם ישראל היו עסוקין במשכן הם לא עשו עבירות, כי הם היו עסוקים במלאכת המשכן... (כן... אם כעת היו תובעים לעגל הם לא היו נותנים... כי הם כעת נותנים למשכן...) אבל ברגע שמשה כילה וסיים את מלאכת המשכן הוא נאנח... אוי אוי... מה יהיה עכשיו... עם ישראל נשארים עם אנרגיות ואין להם על מה להוציא אותם... א"כ מה ילד יום... כן... זה שיעורי בית שכל אחד צריך לעשות!!! צריך לדאוג לאיזה מלאכת המשכן... לאיזה תפקיד ומשימה בעבודת ה'... שהקב"ה ייעד לי... לא!!!

שלא תבין לא נכון!! זה לא ביביסטר של תכונות!! זה להבין מה רצון ה' שאעשה בתכונות האלו ודו"ק...

בראש חודש ניסן כתוב: ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן... ויהי לשון צער... למה לשון צער? אומר המדרש: שבמשך כל התקופה הזו שעם ישראל היו עסוקין במשכן הם לא עשו עבירות, כי הם היו עסוקים במלאכת המשכן... (כן... אם כעת היו תובעים לעגל הם לא היו נותנים... כי הם כעת נותנים למשכן...) אבל ברגע שמשה כילה וסיים את מלאכת המשכן הוא נאנח... אוי אוי... מה יהיה עכשיו... עם ישראל נשארים עם אנרגיות ואין להם על מה להוציא אותם... א"כ מה ילד יום... כן... זה שיעורי בית שכל אחד צריך לעשות!!! צריך לדאוג לאיזה מלאכת המשכן... לאיזה תפקיד ומשימה בעבודת ה'... שהקב"ה ייעד לי... לא!!!

שלא תבין לא נכון!! זה לא ביביסטר של תכונות!! זה להבין מה רצון ה' שאעשה בתכונות האלו ודו"ק...

בראש חודש ניסן כתוב: ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן... ויהי לשון צער... למה לשון צער? אומר המדרש: שבמשך כל התקופה הזו שעם ישראל היו עסוקין במשכן הם לא עשו עבירות, כי הם היו עסוקים במלאכת המשכן... (כן... אם כעת היו תובעים לעגל הם לא היו נותנים... כי הם כעת נותנים למשכן...) אבל ברגע שמשה כילה וסיים את מלאכת המשכן הוא נאנח... אוי אוי... מה יהיה עכשיו... עם ישראל נשארים עם אנרגיות ואין להם על מה להוציא אותם... א"כ מה ילד יום... כן... זה שיעורי בית שכל אחד צריך לעשות!!! צריך לדאוג לאיזה מלאכת המשכן... לאיזה תפקיד ומשימה בעבודת ה'... שהקב"ה ייעד לי... לא!!!

שלא תבין לא נכון!! זה לא ביביסטר של תכונות!! זה להבין מה רצון ה' שאעשה בתכונות האלו ודו"ק...

בראש חודש ניסן כתוב: ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן... ויהי לשון צער... למה לשון צער? אומר המדרש: שבמשך כל התקופה הזו שעם ישראל היו עסוקין במשכן הם לא עשו עבירות, כי הם היו עסוקים במלאכת המשכן... (כן... אם כעת היו תובעים לעגל הם לא היו נותנים... כי הם כעת נותנים למשכן...) אבל ברגע שמשה כילה וסיים את מלאכת המשכן הוא נאנח... אוי אוי... מה יהיה עכשיו... עם ישראל נשארים עם אנרגיות ואין להם על מה להוציא אותם... א"כ מה ילד יום... כן... זה שיעורי בית שכל אחד צריך לעשות!!! צריך לדאוג לאיזה מלאכת המשכן... לאיזה תפקיד ומשימה בעבודת ה'... שהקב"ה ייעד לי... לא!!!

שלא תבין לא נכון!! זה לא ביביסטר של תכונות!! זה להבין מה רצון ה' שאעשה בתכונות האלו ודו"ק...

בראש חודש ניסן כתוב: ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן... ויהי לשון צער... למה לשון צער? אומר המדרש: שבמשך כל התקופה הזו שעם ישראל היו עסוקין במשכן הם לא עשו עבירות, כי הם היו עסוקים במלאכת המשכן... (כן... אם כעת היו תובעים לעגל הם לא היו נותנים... כי הם כעת נותנים למשכן...) אבל ברגע שמשה כילה וסיים את מלאכת המשכן הוא נאנח... אוי אוי... מה יהיה עכשיו... עם ישראל נשארים עם אנרגיות ואין להם על מה להוציא אותם... א"כ מה ילד יום... כן... זה שיעורי בית שכל אחד צריך לעשות!!! צריך לדאוג לאיזה מלאכת המשכן... לאיזה תפקיד ומשימה בעבודת ה'... שהקב"ה ייעד לי... לא!!!

שלא תבין לא נכון!! זה לא ביביסטר של תכונות!! זה להבין מה רצון ה' שאעשה בתכונות האלו ודו"ק...

בראש חודש ניסן כתוב: ויהי ביום כלות משה להקים את המשכן... ויהי לשון צער... למה לשון צער? אומר המדרש: שבמשך כל התקופה הזו שעם ישראל היו עסוקין במשכן הם לא עשו עבירות, כי הם היו עסוקים במלאכת המשכן... (כן... אם כעת היו תובעים לעגל הם לא היו נותנים... כי הם כעת נותנים למשכן...) אבל ברגע שמשה כילה וסיים את מלאכת המשכן הוא נאנח... אוי אוי... מה יהיה עכשיו... עם ישראל נשארים עם אנרגיות ואין להם על מה להוציא אותם... א"כ מה ילד יום... כן... זה שיעורי בית שכל אחד צריך לעשות!!! צריך לדאוג לאיזה מלאכת המשכן... לאיזה תפקיד ומשימה בעבודת ה'... שהקב"ה ייעד לי... לא!!!

מי אתה??

איש יהודי...?? או איש ימיני...??

הקב"ה מזוג זיווגים... וגזרה חכמתו העליונה שדווקא שני הניגודים הקיצוניים ביותר ביהדות יגורו בשכנות ובהדדיות...

תנחש מי הם אותם שני ניגודים קיצוניים?? **יהודה ובנימין!!!**

בנימין כל כולו קודש קדשים... כל כולו דבקות ה'... ידיד ה' ישכון לבטח עליו חופף עליו כל היום... שבת בנימין כל הזמן מחובר לה'... בנימין הוא היחיד שנולד בארץ ישראל... הוא היחיד מהשבטים שלא חטא במכירת יוסף והוא היחיד שלא הסכים להשתחוות לעשיו... בנימין נקרא איש ימיני!!! למה?? כי יד ימין שלו כל הזמן אוצזת בה' ובתורתו... גם כשבנימין נאלץ לעשות איזה משהו בחובת ההשתדלות או השתדלות הוא לא מוכן לשחרר את יד ימין!!! הוא מוציא את יד שמאל... גם כשהוא נאלץ לצאת למלחמה וצריך לדרוך קשת ולקלוע למטרה גם אז!! בנימין לא מוכן לשחרר את האחיזה של יד ימין שלו... כי יד ימין תמיד נשארת דבקה ומכוננת לקלוע למטרה אחת ויחידה: אין עוד מלבדו!!! בנימין ישחרר רק את יד שמאל... ואיתה הוא יקלע היישר למטרה ולא יחטיא במילימטר מתוך דבקות במטרה אחת ויחידה שרק אליה הוא קולע ללא היסח הדעת והיא: אין עוד מלבדו... (אם תעיין, שים לב שבשבט בנימין רובם היו אטרי יד ימינים, אם זה אהוד בן גרא, ואם זה כל הלוחמים בפילגש בגבעה, ואם זה גיבורים של דוד, ומבואר בספרים שזה ביאור העניין... ואיני מוצא כעת את המקור, מי שידוע אשמח מאוד) ככה זה בנימין!!! איש ימיני!!! ידיד ה' חופף עליו כל היום...

ולכן בנימין לא יכול לסבול חטא. בנימין יודע שיש בית ה'... ושם יהודי צריך להיות כל ימי חייו לחזות בנועם ה'... והוא לא יכול לסבול יהודי שיוצא מבית המדרש... לאן אתה יוצא?? מה יש בעולם חוץ מבית ה'???

לעומת זאת יהודה??? זה מהלך הפוך!!! יהודה מכיר ומגלה את הקב"ה דווקא ממקום של נפילה... דווקא ממקום של יציאה ונטיה... משם הוא מודה על האמת... יהודה מסמל את היהודי כמות שהוא... בן של הקב"ה ללא תנאים... ובכל מצב... איפה שאני נמצא... גם ברגעים הכי קשים של התרחקות מהבית... גם אז אבא תמיד מחכה לי בבית!!!! ותמיד הוא עומד ומחכה מתי יהודלה יחזור אלי הביתה...

ואת זה בנימין בעצם טבעו לא מסוגל לקבל...

בנימין לא עוזב לרגע את הבית!!! הוא נמצא כל הזמן לצידו של אבא בבית... בנימין לא עוזב את אבא שבשמים רגע אחד... והנה!!! פתאום בנימין שומע דפיקות בדלת... הוא מסתכל בקורק ואת מי הוא רואה?? את יהודה!!! מה...?? יהודה?? אתה מעיז לנקוש בדלת...?? אתה מעיז לחזור הביתה?? איפה נעלמת?? אני הייתי פה כל הזמן בבית עם אבא... אני ראיתי איך יום אחד עזבת ונטשת את אבא... אני ראיתי איך נפלת ועזבת את הקב"ה...

אני ראיתי איך אבא בוכה ומצטער וכועס עליך למה עזבת אותנו... ועכשיו!!!! אתה עוד מעיז לחזור הבייתה...?? בשום פנים ואופן!!! צא! צא מפה... אין לך כניסה... בנימין ידיד ה' עומד בפתח ומצידי הוא לא מוכן לתת ליהודה להיכנס ולחזור לאבא!!!

אבל בשביל זה!!! בדיוק בשביל זה אבא לא נותן לבנימין שליטה מוחלטת על הבית!!! עם כל הכבוד והערכה שאבא מעריך את בנימין הבן המסור שלא ימשיך מתוך האוהל... אבל אבא מבהיר לבנימין... נכון... אתה הבן יקר לי... אבל תדע לך: שגם יהודה הוא הבן שלי... גם היהודי שלפעמים יש לו נפילות... גם אותו בן שלפעמים סר מן הדרך... תמיד המו מעי לו!!! ותמיד אני מחכה שהוא יחזור וידפוק בדלת... וברגע שהוא רק ידפוק בדלת... אני מיד רץ לדלת ופותח שער לדופקי בתשובה... **ולכן!!! לכן אבא שבשמים משאיר בכוונה אמה אחת במזבח שלא שייכת לבנימין!!!** כמעט כל המזבח נמצא בחלקו של בנימין... חוץ מהאמה של היסוד! האמה הזו שייכת ליהודה!!! **והיה בנימין הנדיק מלעטער עליה כל יום לטורפה!!!** בנימין שכל כולו דבקות בה' הוא משתוקק גם לאמה הזו... **אבל הקב"ה לא נותן לו אותה!!!**

לבנימין מאוד חבל על האמה הזו... כי האמה הזו היא קריטית... היא מעכבת בדין מזבח... זו האמה של יסוד המזבח... בלי האמה הזו המזבח פסול... נכון!!! בדיוק מהסיבה הזו הקב"ה לקח את האמה הזו והפקיד אותה בידיים של יהודה בתוך צ'ק נאמנות! כי אבא שבשמים רוצה שבנימין ידע שהוא לא יכול להתבצר לו בתוך הבית ולנעול אותו בפנים ולהשאיר את יהודה מבחוץ... אם יהודלה שלי ידפוק בדלת לחזור בתשובה... תדע לך שהיסוד נמצא אצלנו!!! הכפרה אצלנו!!! הכשר מזבח נמצא אצלנו!!! הכרטיס כניסה והקוד האישי נמצאים אצלנו... לכן אל תשאיר אותו בחוץ... הוא חשוב לי... הוא יקר לי... יהודלה שלי...

כשדוד המלך נענש על חטא בת שבע (שכמובן כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה...) העונש הרביעי והאחרון היה שאבשלום בנו מרד בו ורצה להרוג אותו... ואז דוד המלך ברח מירושלים... והוא היה עולה במעלה הזיתים וראשו חפוי ומהלך ברגלים יחפות... ובאותו זמן דוד המלך נטרד מלהיות מלך (הגמ' אומרת שבאותם ימים הוא היה מתכפר בשעירה כהדיוט ולא בשעיר כמלך) ואז... תוך כדי שדוד המלך מהלך שם בבושת פנים... והנה!!! מי יוצא לקראתו?? **אחד משבט בנימין... מי זה?? שמעי בן גרא!!!**

והנה משם איש יוצא ממשפחת בית שאול ושמו שמעי בן גרא, יוצא יוצא ומקלל ויסקל באבנים את דוד... וכה אמר שמעי בקלל צא צא איש הדמים ואיש הבליעל ואבישי בן צרויה נתקף בקנאות על כבודו של דוד... ואמר אבישי בן צרויה אל המלך, למה יקלל הכלב המות הזה את אדוני המלך, אלעזרה ואסיריה את ראשו... ודוד המלך מסרב ולא מרשה לאבישי בן צרויה לעשות כלום... למה?? ה' אמר לו קלל!!! דוד ממשיך ללכת... ושמעי בן גרא

ממשיך ללכת לצידו ולזרוק עליו כל הזמן עוד אבנים ועוד עפר... ומקלל ומקלל... והוא קללני קללה נמרצת... אומר המדרש: **נמרצת נטריקון נ- נוף, מ- מואבי, ר- רוצה, ז- זורח, ת- תועבה... עכשיו: בינינו... בא נעצור כאן ונשאל: איך שמעי בן גרא נשמע לך כאן???** זה נשמע שמדובר פה באיזה סיקריק אלים וחסר תרבות מינימלית שזורק אבנים ומקלל ומתנהג בברוטאליות...??

אבל לא!!! תתפלל לשמוע!!! שהזוהר הקדוש אומר משפט נורא!!! שבשעה ששמעי בן גרא קילל את דוד... באותה שעה דוד המלך בכה בכי כפי שהוא לא בכה כל ימי חייו... מוסיף הזה"ק ואומר יותר מזה: שהמשפטים והקללות ששמעי בן גרא הטיח בדוד המלך **היו קשים לדוד יותר מככל הצרות שעברו עליו כל ימי חייו...** אתה שומע??

מה קרה?? למה?? למה דוד המלך לקח כ"כ קשה את דברי שמעי בן גרא?? הרי אבישי בן צרויה קורא לו כלב מת והוא כמעט הרג אותו... אז למה דוד המלך לוקח ללב את מה שהוא אומר?? **אומר הזה"ק:**

שמעי בן גרא לא היה כלב מת!!! ממש לא!!! הוא היה גדול הדור!!! הוא היה ראש הסנהדרין!!! דוד המלך ידע את הגדלות העצומה של שמעי בן גרא... והוא ידע שאם שמעי בן גרא ככה מקלל וככה מדבר... **אז אלוקים אמר לו קלל!!! זה כפשוטו!!!** שכניה מדברת מתוך גרונו... הוא כעת אומר לי את האמת האמיתית שאני צריך לשמוע אותה... ואם הוא אומר לי מואבי... חוטא, רוצח, נוף, אז כנראה שזה מה שאני... וממילא לא נותר לדוד המלך אלא להרכין את ראשו ולקבל את כל ההטחות האלו והוא בכה ובכה ו... וחזר בתשובה מעומק לב!!!!!!!

וברגע שיהודה חוזר הביתה ונוקש בדלת... ומבקש: אבא תפתח לי את הדלת... אז בנימין אמנם מסתכל בקורק ולא נותן להיכנס!!! שמעי בן גרא משבט בנימין טורק עליו את הדלת... סוקל אותו באבנים... צא איש הדמים... אבל בסופו של דבר אבא שבשמים לא נותן לבנימין לסגור את הדלת... אבא שבשמים לפתע מזיז את בנימין לצד... ופותח את הדלת...

זה מה שבאמת קרה!!! מיד אחרי ששמעי בן גרא קילל את דוד... דוד חזר בתשובה... מאותו רגע התחיל המהפך לטובה... ואבשלום נסוג לאחור... דוד המלך חזר למלכותו בייתר שאת והוריד לנו עולה של תשובה וחזר להיות דוד מלך ישראל חי וקיים... ואז!!! אז הגיע שמעי בן גרא והשתטח לרגלי דוד המלך וביקש סליחה... סליחה שלא נתתי לך לחזור הבייתה... מה אעשה... אני שייך לשבט בנימין ואני ידיד ה'... אני ממשפחתו של שאול המלך שכן שנה במלכו... בן שנה לחטא... נקי לגמרי מכל נדנדוד חטא... אני לא מסוגל לסבול מציאות של חטא... (כששאלו חוטא בחטא אחד הוא מיד נטרד ממלכותו...) וכשאני פוגש את יהודה שלפעמים יש לו מעידות ואח"כ הוא רוצה לשוב הבייתה... אני לא מסוגל להכיל אותו... אני צועק עליו: צא איש הדמים... צא טמא... נוף... רוצח... צא ממחננו...

יכול לעזור ולהקל במה שאפשר??

מאז שמרדכי היהודי משנה למלך אחשוורוש... הוא רצוי רק לרוב אחיו!!! אבל לא לכל אחיו... מה קרה? מה אפשר לעשות... סוף סוף הוא משבט בנימין... ובשבט בנימין יש תביעה לדבקות מוחלטת בה' בלי להתעסק בשתדלנות היהודית... והנה מרדכי פתאום נהיה היהודי... דורש טוב לעמו ודובר שלום לכל זרעו... כאן כבר בשבט בנימין הוא לא מקובל על כולם!!! יש כאלו שרואים בזה נחות דרגא!!!

אבל מרדכי מזכיר להם ופונה אליהם בתחינה... אנא מכס... אל תשכחו... אני נכד של שמעי בן גרא שסיקל את דוד המלך באבנים... על מה??? בטענה שלדוד המלך לא מועיל תשובה!!! ומה התברר? שלא רק שלדוד המלך הועילה התשובה והוא חי וקיים... אלא גם לשמעי בן גרא בעצמו הועילה התשובה... ודוד בעצמו מחל לו והשאיר אותו בחיים...

משם!!! מהמחילה הזו אני נולדתי!!! אני נכד של שמעי בן גרא...

כל זכות קיומי היא משם!!!! כל זכות קיומי בעולם הוא רק בזכות ההכלה של דוד משבט יהודה!!!! אז מה אתם רוצים שאני אעשה??? שאני לא אהיה דובר שלום לכל זרעי? שאני לא אנהיל לזרעי ואחנך אותם מהיכן הם הגיעו? אין לי ברירה... אני אמשך להיות דובר שלום... ואני אמשך לספר לכל הנכדים והננים שלי ולכל כלל ישראל... ובעזה"ש יום אחד זה גם יכתב בעלון אז נדברו... **יהודים יקרים הקשיבו הקשיבו:**

כן!!!! צריך את בנימין!!! צריך את ידיד ה' המושלם והקדוש שתורתו אומנתו ותובע דבקות מוחלטת בה'... אבל במקביל!!! גם הוא צריך לדעת שאסור לו לקלל את יהודה... אסור לו לבטל את היהודי שלפעמים יורד מאת אחיו ויוצא מהבית ויום אחד גם הוא צריך לחזור הביתה...

מרדכי היהודי מצווה את כל עם ישראל לתת משלוחי מנות איש לרעהו!!!

להרבות אהבה ואחוה ושלוש ורעות!!!! להבין את המכלול... להבין אחד את השני... להבין שכנסת ישראל היא שילוב מנצח בין ניגודים שמיני ומינך יתקלס עילאה... רק ככה אפשר לחזור לחרבות ירושלים ולבנות אותם... לא יעזור לנו כלום... בסופו של דבר ביהמ"ק תמיד ישאר שייך גם לבנימין וגם ליהודה!!!! הם יצטרכו להסתדר אחד עם השני... לא יעזור להם כלום... ירושלים הבנויה חייבת להיות עיר שחבורה לה יחדיו... זה התנאי המעכב לגאולה... פורים זו ההזדמנות!!! פורים זה יום שמאיר בו הכח המשלב והמנצח של מרדכי היהודי שבהארה שלו נזכה גם אנחנו לשוב ולבנות את בית המקדש השלישי במהרה בימינו אמן.

ומאידך: גם לשמעי בן גרא אסור לסקול את דוד באבנים!!! ועל זה שהוא כן סקל אותו באבנים... על זה נקנסה עליו מיתה... (ודוד יודע שהראשון שיפסיד ממיתתו של שמעי בן גרא זה בנו שלמה המלך... אבל אין מה לעשות... דוד דואג לעולם הבא של שמעי בן גרא... ומי שמורד במלכות בית דוד אחת דינו למיתה...)

מה היה סוף הסיפור??? איפה התאחדו יהודה ובנימין???

איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי בן יאיר בן שמעי בן קיש **איש ימיני!!!** כה!!! לקראת סוף הגלות... לקראת הגאולה יש פתאום שילוב מנצח... יש כאן מצד אחד **איש יהודי** משבט יהודה... ומאידך הוא **איש ימיני**... אביו מבנימין ואמו מיהודה... היהודי הזה ששמו מרדכי מצד אחד כל כולו בנימין... איש וגפרית: אסור ללכת לסעודה של אחשוורוש... הוא תובע שלא יהנו מסעודתו של רשע... צריך להתרחק מהרשע ולא להחניף לו... אבל ברגע שעם ישראל לא שומעים בקולו והולכים לסעודה... מי הראשון שהם פוגשים שם?? **את מרדכי!!!** רבה... מה אתה עושה כאן?? אתמול צעקת עלינו כמו בנימין... אמרת לנו שמי שהולך לסעודתו של אותו רשע... הוא טמא... בליעל... וכו' וכו'?? עונה מרדכי... נכון... אני איש ימיני... **אבל יש לי עוד כובע!!!** אני גם **איש יהודי!!!** אני גם נכד של יהודה!!! ואני פה איתכם בנפילה בשביל להודיע לכם שגם אחרי שנפלתם ואתם פה... הרי "גם שם נמצא השם יתברך..." וכעת אני אשמור עליכם שלכה"פ לא תכשלו במאכלות אסורות... ואני גם אלוהו אתכם בכל השלבים... ואני פה בשביל להראות לכם את הדרך חזרה... ובואו יחד נברח מפה ונשוב לאבינו שבשמים... **מרדכי איש ימיני-- לא יכרע ולא ישתחוה**... לא מעניין אותו כלום... לא דפלומטיה ולא כלום... ידיד ה'... לא קם ולא זע ממנו... אבל במקביל!!! כשבאה הצרה ועם ישראל צריכים ישועה הוא יושב בשער המלך ומאחורי הקלעים הוא מוביל מהלכים דפלומטיים עם אסתר כיצד ולהציל את עם ישראל... **מרדכי איש ימיני!!!** מחביא את אסתר חמש שנים בתוך בונקר כדי שלא תגיע חלילה למקומות שלא מתאימים לבת ישראל... אין חכמות... אין פשרות... אם יש פה סכנה רוחנית אזי היא תתחבא בבונקר במשך חמש שנים... אבל ברגע שקרה מה שקרה ואסתר נלקחת בע"כ למקום הגרוע מכל... כאן **איש ימיני** מחליף את הכובע **לאיש יהודי**... ובכל יום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר... מה שלומה... האם הכל בסדר איתה??

רבש"ע: איך אפשר להגיד מה שלום אסתר בכזה מקום מזעזע?? הרי חמש שנים החבאת את אסתר בבונקר רק בשביל שלא להגיע למקום הנוראי הזה... והנה... קרה מה שקרה והיא נמצאת שמה... ואתה עוד שואל: מה שלומה?? איזה שלום יכול להיות שם?? רק רע ורע ואיום ונורא...??? התשובה היא: לא!!!! למרדכי יש שני כובעים!!!! כובע של איש ימיני שילחם עד הסוף ויתחבא בבונקר עד הרגע האחרון!!! אבל ברגע שהקב"ה בכבודו ובעצמו מזמין את הנפילה... ואסתר נלקחת בעל כרחא לבית אחשוורוש... כאן מרדכי מחליף כובע ומתמודד מול הנתונים... וגם במקום הנוראי ביותר מגיע לאסתר דרישת שלום יומיומית... מה שלומך? איך את מרגישה?? במה אני

שמעי בן גרא מתחנן לדוד המלך: תסלח לי שלא היכרתי באחי יהודה!!! **דוד המלך מקבל את תשובתו של שמעי בן גרא!!!!**

כן... בטח... מי כמו יהודה יודע מה זה לחזור בתשובה... כמו שדוד יודע לחזור הוא בעצמו בתשובה... ככה הוא מוכן לקבל את תשובתו של שמעי בן גרא... **דוד לשם שינוי כן יודע להעריך את בנימין**... דוד יודע שחייבים את בנימין!!! חייבים את שמעי בן גרא!!! דוד יודע שבנימין עם השלימות שלו, ועם התביעה הבלתי מתפשרת שלו לדבקות בה' הוא שומר ומאזן את יהודה שלא יפול... דוד יודע שבזכות שמעי בן גרא הוא חזר למלכותו!!! שמעי בן גרא בתובענות הבלתי מתפשרת שלו ובזעקה צא איש הדמים... שם הוא הצליח לסחוט ממנו הכי הרבה דמעות ולהביא אותו לתשובה שלימה עד כלות הנפש... **כן... צריך את בנימין**... וגם כשדוד ביום פטירתו רוצה לכפר על חטאו של שמעי בן גרא והוא מצוה את שלמה המלך שיעניש אותו... הרי שלמה עושה אמנם כמצוות אביו!!! **אבל הוא משלם על זה מחיר מאוד מאוד יקר!!! כי כל זמן ששמעי בן גרא חיים לא נשא שלמה את כה פרעה!!!** עצם המצאותו של שמעי בן גרא הדבוק בה' באופן בלתי מתפשר... זה שמר על שלמה המלך... וברגע ששמעי בן גרא איננו... ברגע שבנימין לא עומד כקונטרה ליהודה!!! הרי כעת שלמה נשא את בת פרעה... ובאותו יום בא מלאך ונעץ קנה בים ועליו נבנתה איטליה של יוון... (שבת מד:) ואז נגזר על מלכות בית דוד שתתחלק... כל זה!!! כל הצרות האלו לא היה קרו כל זמן ששמעי בן גרא היה חי!!! כן... אותו שמעי בן גרא שמקלל קללה נמרצת... אותו שמעי שזורק אבנים ועפר על דוד... והוא חוטא בזה... והוא בעצמו מודה שהוא חטא בזה והוא מבקש מדוד סליחה על זה... **אבל עדיין... דוד ושלמה מבינים שאנחנו צריכים את זה!!!**

וזה לא כ"כ פשוט להבין שצריך את זה!!! דוד הבין שהוא צריך את שמעי בן גרא... אבל אבישי בן צרויה לא כ"כ הבין את זה... כשאבישי בן צרויה ראה את הקללות ואת ההתנהגות של שמעי בן גרא הוא מצידו ראה פה כלב מת שנובח וצריך להוריד לו את הראש...

אבל דוד המלך!! במידת המלכות שלו שכוללת את כל התמונה המושלמת של היידישקייט... דוד המלך הבין שאנחנו צריכים את שמעי בן גרא!!! הוא מאזן אותנו... יהודה צריך את האיזון והקונטרה של בנימין! שכשיהודה יצא מהבית... יהיה את בנימין שישאר בבית... וכשיהודה ירצה לחזור הוא לפחות את הכיוון... לאן לחזור... לאיפה שבנימין נמצא ונשאר... אבל!!! במקביל!!! גם בנימין צריך לדעת לפתוח את הדלת ליהודה... ולא לצעוק עליו צא איש הדמים... בנימין צריך לדעת שלאבא יש גם בן כמו יהודה... שאבא מקבל אותו בכל מצב... גם אחרי נפילה... ולפעמים גם אבא עומד מאחורי הנפילה...

בקיצור: לשניהם יש עבודה לא קלה!! גם ליהודה וגם לבנימין!!!!

מצד אחד **לדוד אסור להרוג את שמעי בן גרא!!!**

המשך: צריך להתפלל להיות שכן טוב... זה גם לא פשוט...

תקרי משהו עכשיו: (נזכרנו בליל השכן הכושף שהאליט "אדפוק" את כל בני הגלגל וכל המזוי, והוא לא הסכים להפגש בלילי אצלנו, וכך הוא אסר על כולם ללכת מהבית אלצד... ושיחק את כל הגלגל והמזוי כאחד, וכך כלם כוללים חז"ל... והפסק כבר הולך אלצד מהלל שלמה... והללרים הממוממים כבר מתאבדים בציבור... ואנחנו אומרים כלל בלילי שבת אירוס שאלה המזין אולם ואחר אלה:)

לחידודי:

"ויאמר ה' אל משה פסל לך" "הראהו מהצב סנפירון מתוך אהליו..." והמשיל שם רש"י את הלוחות לכתובה שהיו הם בתורת כתובה מהקב"ה לכנסת ישראל, וקשה: אם אכן הלוחות היו בתורה כתובה, הא גבי קי"ל דצריך שהכתובה תהיה ממומן הבעל דהוא צריך ליתן שכר הסופר?

הערה:

בשבוע שעבר בגיליון זה (בעמוד האחורי) נכתב מאמר אודות משיח בן דוד שהוא לא יהיה רק סבאלע טוב שמחלק ישועות... אלא הוא יחזיק שבת ומקל ויכריח אותנו לעשות מה שצריך...

הדברים האלו נכונים... אבל לא לגמרי מדויקים!!!

שהרי יש נבואה מפורשת בישיעה (מב): **עבדי אתמך בן, בחיירי רצתה צפתי... לא יענק ולא יעל ולא ישמעו בחזון קולו, קולו רצין לא ישבור... לא יכזה ולא ירץ עד ימים בארץ מפלט** כתוב כאן: שהמשיח לא יצטרך להשתמש במערכת אכיפה, ולא יצטרך לעבוד באיומים, מסיבה פשוטה: כי בעצם הופעתו וגילוי הבהירות שהוא יביא איתו לעולם הוא יהיה פרוזקטור שכל הוראה שתצא מפיו כולם ירצו מעצמם לקיים אותה מהבנה ומרצון, וממילא הוא לא יצטרך להגיע לשפת המשמעת והציטוט...

ולכן תנוח דעתך!!! אם חשבת שהמשיח הולך להגיע עם מקל גדול והוא הולך להרביץ לך? לא!!! תרגע... זה לא יקרה...

מה כן יקרה? מה שהוא יגיד לך... אתה תרוץ על ארבע לקיים את זה מתוך הבנה ובהירות שזה הדבר הנכון ביותר...

אבל!!! בשביל לזכות לאותו משיח שיביא איתו דעה כמים לים מכסים... בשביל זה אנחנו צריכים להקדים נכונות לקבל הנהגה... וכעת בשלב הזה הנכונות הזו מנוגדת לטבע שלנו...

זה בדיוק כמו שאנחנו אומרים לבחור בגיל הטיפש עשרה... תפסיק לעשות שטויות... תפסיק להסתובב ברחובות כל היום... תקשיב למה שאנחנו אומרים לך... אם לא תקשיב... אז אחר כך... כשתגדל יהיה לך רע ומר!!! כשהוא שומע משפט כזה איך הוא מבין אותו? כן... מה פירוש שכשאתה אגדל יהיה לי רע ומר? כנראה שכשאתה אגדל אני עוד יותר ארצה לעשות שטויות... ואז עוד יותר יצקו עלי ולא יתנו לי... ואז יהיה לי רע ומר...

אבל בינינו... מה האמת? ממש לא!!! כשאני אומר לבחור בגיל הטיפש עשרה... שאני ואבוי לך... כשתגדל יהיה לך רע ומר...

מה אני מתכוין באמת לומר לזו? שכשתגדל!!! אתה בעצמך תבין עד כמה צדקתי!!! ואתה בעצמך לא תרצה לעשות שטויות!!! אבל אז כבר יהיה מאוחר... אתה כבר תהיה עסוק בכיבוש שרפות ולשלם מחיר יקר על כל מה שעשית שכעת אתה כבר מבין שזה היה שטויות...

זה בדיוק הרעיון גם כאן: כשמשיח יבא אל דאגה... הוא כבר לא יצטרך להסביר לנו ולהכריח אותנו ולעמוד לנו על הראש לעשות ככה וככה... כי אז אנחנו כבר נבין הכל לבד!!! אז כבר מלאה הארץ דעה את ה' ואת כל מה שלא רצינו להבין היום נבין אז... **רק מה?!**

מיו שהיום לא יביע נכונות לקבל משיח ולא יתקן את עצמו כבר עכשיו... הרי אז זה כבר יהיה מאוחר... אז הוא כבר לא יקבל שכר על מה שכעת הוא נזכר להבין שככה לא עושים וככה כן... הבנת?!

ובכן: בחורים יקרים: כיון שע"פ דין אין שום איסור במה שגעצל עשה, אז מי שיעשה לו נזק הכי קטן ישלם על זה בבית דין טבין ותקילין... **אבא חזר והזהיר:** בחורים יקרים... כולכם זוכרים מה שהיה כאן לפני שלושה חודשים... אחד הבחורים מהשכונה שלנו מאוד התעצבן על חבר שלו ונתן לו "סנוקרת"... בסה"כ איזה מרפק... ותבעו אותו לבי"ד וחייבו אותו לשלם שלושה סלעים רק על הבושת שנגרמה לאותו אחד... והוא כבר חודשיים עובד פה כמו חמור במאפיית מצות ריחיים של יד רק בשביל לשלם את ה"סנוקרת" האומללה שהוא בעט ביהודי ברגע של חוסר שליטה. וא"כ אני מבקש מכם לשלם בעצמכם ולתת לנו המבוגרים לפתור את הבעיה... ואתם אל תעשו כלום!!!! **אבא סיים את דבריו**... העונג שבת הסתיים... וההפגנה התפזרה... הגיע מוצאי שבת... ר' איצקל לא חיכה אפילו ליום ראשון... הוא כבר הסתובב בין המתפללים וחיפש למי יוצא מחר להגיע לעיר הלויים הקרובה ביותר... ואז הוא נזכר ברב דימי... רב דימי תמיד יוצא בתחילת שבוע לעיר הלויים הקרובה יותר... ושם הוא עושה שטייגן ושימוש ב"יורו משפטי" ליעקב ותורתך לישראל... אבא צייד אותו בשאלה... שילך וישאל את הלויים האם יש עדכונים מלשכת הגזית אודות המקרה שלנו... (ס"ס הלויים תמיד מעודכנים יותר מכולנו... תורתם אומנותם וכל הזמן הם הולכים לירושלים וחוזרים...) אבא חיכה בכיליון עיניים לתשובה... ובנתיים התפתח על זה נייעס שקט בבית המדרש... מה אפשר לעשות... סוגיות שלמות במסכת עירובין נפתחו שם... והיה ריתחא דאורייתא... אבא לא היה רגוע!!! ס"ס געצל הוא יהודי... אז נכון שהוא יהודי מסכן... ומאוד נחית... וטיפוס שמתעצבן מהר... לכן מה? לכן הוא לא יהודי???

אבא ישב בארוחת ערב ופתאום הוא אמר: **לא מעניין אותי כלום!!!! עד פורים הסיפור חייב להסתדר!!!** בשביל זה יש לעם היהודי דין של משלוח מנות איש לרעהו... אני רוצה שבפורים כבר ניתן לגעצל משלוח מנות... אבל מה אתה חושב... לבנתיים לא נראה שזה מתקדם לכיוון הזה... געצל מסתובב בשכונה בפנים חמורות סבר... הוא יודע שכועסים עליו אז הוא מקשיח בחזרה... וילדים זורקים לו מילות גנאי והוא מאיים עליהם... ו... זה לא נעים... יש כאלו שכבר חושדים בו שהוא מוייסר... ומותר לעשות לו מה שרוצים... אבל אבא לא הסכים לקבל את הגירסא הזו!!! תדעו לכם: געצל הוא יהודי עם נשמה טובה. אמנם יהודי שבור... אבל יהודי... לבנתיים ר' דימי חזר מעיר הלויים... ודפק אצלנו בבית... והוא ביקש להסתודד עם אבא בשקט...

בכן: שאלתי... ברתתי... התייעצתי מה עושים... והלויים נתנו לי רעיון קצת מסוכן!!! הם שאלו האם יש סיכוי שאשתי של געצל תשתף איתנו פעולה?? אבא הנהן בראשו... כן... אשתי של געצל מכירה אותו והיא מנסה תמיד להרגיע את הרוחות ולגשר... ולא פעם יש לה התייעצויות איתנו... אז זהו!!! חכמים באופן יוצא דופן התירו לאשה לערב שלא בידעת בעלה בשביל שלא יהיה תיגרא!!! האמת היא שאבא לא כ"כ התלהב מהפתרון הזה... כי זה מאוד מאוד רגיש... אם אנחנו הולכים להשתמש בהיתר הזה... זה רק בתנאי שגעצל לא עולה על זה שאשתי שיתפה איתנו פעולה... כי אם הוא ח"ו שומע שאשתי עשתה את זה מאחורי הגב שלו... הרי גם את אשתי הוא יכניס לרשימת הדחיה... וזה אסור שיקרה!!! אסור לנו שהבית הזה יתפרק!!! אבא חשב ואז הוא משיך בכתיפו ואמר: נו... שבת הבאה פתאום געצל רואה שכולנו מטלטלים... והוא ישאל למה?? מה ההיתר? בעצם כולם ישאלו מה ההיתר? אז מה נענה? נגלה לו שהפעם אשתי הכריזה עליו הפגנה... **לא!!! לא בא בחשבון**... אני חייב עוד פתרון הלכתי נוסף... לפחות בשביל שיהיה לנו מה להגיד לציבור... אבא ראה שזה לא תכל"ס... והוא החליט לתפוס את הרגלים וללכת הוא בעצמו לעיר הלויים יוטא שרחוקה מעירונו ג' פרסאות... יום שלישי בבוקר אבא התפלל ויצא לדרך...

ואז!!! מרחוק מרחוק הוא רואה מישהו עומד באמצע הדרך תקוע... עם חמור רובץ תחת משאו... הבן אדם היה נראה במצוקה... כל האופק לפניו ואף אחד לא מופיע באופק... האמת היא שמעיקר הדין אבא היה פטור מלעזור לו... כי החיוב הוא ב"כ תפגע" ושיעור פגיעה במרחק של שני שלישי מיל... וכאן זה היה הרבה הרבה יותר רחוק... אבל אבא החליט שבכל זאת... **ואבא התקרב והוא לא האמין למראה עיניו!!!! געצל!!!!** געצל שלנו... אוי... מה קרה לחמור שלך?? תגיד לי כמה זמן אתה תקוע פה? בהתחלה געצל "שיחק אותה" קשוח... אבל אבא לא נתן לו... געצל... לפי הפנים האדומות שלך זה נראה שאתה תקוע פה כמה שעות... ואז דמעה נקוה בריסי עיניו של געצל... כן... אני כבר ארבע שעות תקוע כאן!!! וגם לקחתי בחשבון שגם אם מישהו יעבור כאן אף אחד לא ירצה לעזור לי... כי אני געצל... אבא לפתע נתן לו חיבוק עז... ואמר לו: געצל!!! בחיים!!! בחיים אל תגיד כזה דבר... אנחנו יהודים... אנחנו אחים... גם אם יש לנו כל מיני תקרים לפעמים... אבל זה כמו אחים שרבים... דבר ראשון אבא עזר לגעצל לפרוק את המשא מהחמור... ואז אבא הוציא מהתרמיל פירות עסיסיים ומיני תרגימא... אבא לא סיפר לגעצל לאן הוא הולך... געצל לא מעלה על דעתו שאבא כעת בדרך לעיר הלויים אודותיו!!! אבא תכנן לתת לתלמידי חכמים קצת פירות הדר עסיסיים מהגדלים בכפר שלנו בתור ביכורים... (כל המביא דורון לת"ח כאילו מביא ביכורים) אבל אבא החליט שכעת... געצל המסכן דוחה... אבא לא שאל יותר מידי הרבה שאלות... הוא פשוט העמיד את געצל בפני עובדה... תקשיב געצל: עכשיו גמרנו לפרוק את המשא שעל החמור!!! עכשיו הגיע תורנו!!! שנינו עכשיו מתיישבים וגם אנחנו צריכים לפרוק את המשא שלנו... ואז הם התחילו לדבר... אבא הסביר לגעצל עד כמה שהוא מבין אותו... וגעצל בכה ובכה וסיפר לאבא את כל קורות חייו האומללים... באיזה בית קשה הוא גדל... ומה הרקע שעומד מאחורי הנפש הפצועה שלו... ואיך שהוא לא רוצה להיות כזה והוא לא מצליח... ואבא ישב והסביר לו שגם אנחנו אובאים אותו... ואף אחד לא רוצה לריב איתו... אבא סיכם איתו כמה מסקנות... לבנתיים השקיעה התקרה... כעת אבא עזר לגעצל להעמיס את החמור בחזרה... ושניהם חזרו יחד העירה... אבא כבר לא צריך ללכת לעיר הלויים... השאלה כבר ב"ה לא רלוונטית... ברוך ה' הרוחות נרגעו... ועד פורים אבא כבר דאג שכל אחד מבני החצר הבין מעצמו שכדאי לתת משלוח מנות לגעצל... געצל זרח מאושר... הוא הרגיש אהוב... מוערך... ופתאום הוא התגלה כאדם נעים שיחה... יש לו אפילו בדיחות... והוא גם נעים שיחה... מה שלא היכרנו... ובפורים... כשאבא היה קצת שיכור הוא נעמד והכריז: שהשנה!!!! כשאנחנו עולים לירושלים... הרי ולקח הוא ושכנו הקרוב במסכת נפשות... בעזה"ש אני מזמין את געצל ובני ביתו לבני חבורה איתי... **אבל געצל גם היה שיכור!!!** והוא ענה לאבא בחזרה: השתגעתי??? אתה לוקח סיכון לעשות איתי קרבן פסח משותף? תאר לעצמך שאני ברגע האחרון מתעצבן ומסכן קריזה... ומחליט בשניה האחרונה שאני רוצה לאכול קרבן פסח לבד... ואז אתם נכנסים לפלונטר ומחלוקת בין רבי יהודה לרבי שמעון האם הפסח נאכל בשתי חבורות או לא... המשיך געצל בשכרותו ואמר: אני אהיה מסודר... אני מגיע מהעיר של ר' יהודה... אני יכול לאכול בשתי חבורות... אבל אתה תלמיד של ר"ש ואתה תהיה איתי בבעיה קשה... ומה אתה חושב?? שאבא לא חשש מזה?? חשש!!! געצל לא השתנה ביום אחד... עדיין יש תקרים איתו... אבל עם אהבת ישראל אמיתית אפשר לאחות כל פצע ולהתאחד...

המדריך להפירת מנהרות...

בתקופה הקרובה הולך להיפתח קטע נוסף של כביש שש... מדובר במנהרה ארוכה ארוכה שאני כבר בונה אותה במשך כמה שנים טובות... כן... אני אחד כזה ש-בונה דרך החלון של האוטובוס... אני כבר כמה שנים נוסע באוטובוס משני עברי המנהרה ורואה איך שבונים ובונים...

אז פעם פועל אחד הסביר לי אחת ולתמיד איך בונים מנהרה...

אז ככה: לכל מנהרה יש כמובן שני פתחים משני הכיוונים... לדוגמא: המנהרה הנוכחית... הכניסה הראשונה היא מתחת העיר רכסים והיציאה שלה היא באזור מחלף סומך... (כידוע לטרמפיסטים...) אז מתחילים לבנות את המנהרה משני הצדדים ביחד!!!! יש חברה אחת שחופרת מהצד הזה ויש חברה אחרת שחופרת מהצד השני... והם חופרים וכל יום הם מתקדמים בחומשה מטרים... אבל משני הצדדים!!!! חמש מטרים מהכיוון הזה וחמש מטרים מהכיוון השני... **עכשיו!!!** לעת עתה הם לא נפגשים!!!! כי באמצע עדיין סתום... אדרבה... הם כל הזמן חופרים ומשתדלים להתקרב אחד לכיוון השני... הם כל הזמן הולכים ומתקרבים עד... עד שיום אחד הם יפגשו!!! שלום עליכם ואז בשעה טובה המנהרה תפתח לרווחה... ואז המנהרה תהפוך להיות כביש מהיר שרכבים יחלפו שם ביעף במהירות 120 קמ"ש ותוך שלוש דקות הם יעברו מצד לצד...

עד כאן ברור??? אז בדיוק!!!! אבל בדיוק אותו דבר בעבודת ה'!!!!

זו בדיוק תכנית העבודה של בחור ישיבה בעבודת ה'!!!

כל בחור בן עליה צריך לחפור מנהרה!!!! מאיפה לאיפה??

התשובה: מהשמים לארץ!!! או יותר נכון: מהארץ לשמים!!!!

שורה תחתונה: היעד שלנו הוא **לחבר שמים וארץ!!!!** שיהיה מעבר וחיבור נגיש בין שמים לארץ!!! **תבין:** ביום השני של בריאת העולם נעשה רקיע שמבדיל בין שמים לארץ... ומאז היחיד שנבחר לחבר ביניהם זה יהודי... ובשביל זה כל יהודי מקבל את משימת חייו לזכות את מנהרת חייו שמחברת בין שמים לארץ... (אולי זו המנהרה שכל מי שעובר מוות קליני רואה... או שכן או שלא...) מועד סיום כריית המנהרה הוא בעצה"ש ביום שתחתון ותישא אשה... אז הכביש בעצה"ש יפתח לתנועה ואז כל עבודת ה' נכנסת לליגה אחרת לגמרי... **אבל עד אז!!!!** עד שהכביש יפתח לרווחה... **בנתיים!!!** אתה כעת עסוק בכריית המנהרה!!!!

עד כאן ברור??? אפשר להמשיך הלאה??? עכשיו ככה: כמו שלמנהרה של חוצה ישראל שהזכרתי מקודם יש שני פתחים!!! שתי כניסות!!! יש כניסה אחת מכיוון צומת העמקים... ויציאה מכיוון מחלף סומך... ככה!!!! על אותו משקל... גם אתה... גם המנהרה שאתה צריך לבנות... גם לה יש שתי כניסות!!! **כניסה אחת מכיוון השמים!!!! וכניסה אחת מכיוון הארץ!!!!**

וכעת!!!! בשלב זה אין מפגש ביניהם!!!!

יום אחד אתה באורות... ביום הזה אתה מגיע **מכיוון השמים...** אתה מתחיל ללמוד בהתלהבות עצומה... איזה חשק... איזה גישמאק... אתה מרגיש שאתה עעעף... אתה מרגיש על טורבו ואתה חופר עם כל החשק מכיוון השמים... ברקע של העננים... **והנה!!!! אחרי כמה ימים... טראח...** התרסקות... עעעל הפנים... אין לי חשק לכלום... אין לי כח לכלום... עזוב... אין לי שום סיכוי... ועכשיו אתה מתחיל לחפור שוב!!! **אבל מהכיוון ההפוך!!! מכיוון הארץ...** אתה חופר וחופר ומשתדל לגרום את עצמך עם כל הכח ולשרוד ובכל זאת לקום בבוקר ובכל זאת לשבת מול הגמי... **ונתה לא מובזבז זמן!!! אתה עכשיו חופר-- רק מכיוון הארץ!!!! והופה! פתאום שוב חוזר לך החשק וההתלהבות והשמחה והגישמאק בעבודת ה'...** ואתה שוב אתה מוצא את עצמך בשמים... שוב חוזרת לחפור את המנהרה מהכיוון של השמים... ואחרי שבועיים שוב נפילה... שוב אתה חופר מכיוון הארץ... וחוזר חלילה...

ואז אתה מגיע עם דמעות בעיניים ושואל: הרב... אני לא יציב!!! אני כל הזמן בתנודות... אני אף פעם לא מצליח ללכת על קו אחד ישר ויציב... יום אחד אני באורות ואני בשטייג עד הסוף... ואז טראח... אני נופל ואני גורר את עצמי עד הסוף... כל הזמן אני קופץ... אני אף פעם לא מתקדם למטרה אחת... אי אפשר ככה... אני מסתובב סביב עצמי...

אז זהו שלא!!! בחור יקר!!! אני מאוד מבין אותך...

יום אחד אתה חופר **מלמעלה לכיוון מטה...** ויום אחד אתה חופר **מלמעלה לכיוון מטה...** ותכלס... בשורה התחתונה... כעת בשתי ההפירות אתה לא רואה תוצאה... בשניהם אתה בסופו של דבר **נתקע בקיר!!!!**

אבל לא!!!! אתה לא נתקע בקיר!!! אתה פשוט חופר מנהרה!!!!

וצריך לחפור אותה משני הכיוונים ואתה עושה את זה מצוין!!!!

אז נכון ששבוע אחד אתה חופר אותה **מלמעלה!!!**

ובשבוע הבא אתה חופר אותה **מלמטה!!!**

אבל בסופו של דבר יום אחד שני הצדדים יפגשו!!! והמנהרה תפתח לרווחה ואז תגלה שלא בזכות אפילו דקה אחת מיותרת... כל שבוע של קטנות המוחץ וכל יומיים של גדלות המוחץ שניהם חתרו למנהרה אחת.

עד כאן מילים קצת גבוהות... המשל אולי טוב... אבל תכלס... איך מתרגמים את זה לפרקטיקה??? אז ככה: אצל בחור ישיבה בן עליה יש רקיע שמבדיל בין **הקומה** של הבית מדרש **לקומה** של הפנימיה!!!! זה רקיע!!!! ולבחור בן עליה אמיתי מאוד מאוד קשה לשלב בין שתי הקומות בצורה מאוזנת... יום אחד אני תופס חזיון ואני רוצה ללמוד... לא לדבר דברים בטלים... לא כלום... אני גם לא רוצה ליכנס לחדר אוכל... כי זה מוריד אותי ברוחניות... אל תצחק אית... כי אני רוצה להיות עוביד... וזה!!! אחת שאלתי!!! ואני... נניח שזה מחזיק יומיים שלוש... ואז טראח... מה טראח??? בשלב מסוים לא החזקתי מעמד וכל החזיון התפוצץ... ואז ירדתי לחדר אוכל והתחלתי לתקוף עוף... ועוד עוף... ועוד שניצל... ושמותי חומים... ופספסתי עם החברה והתגלגלתי מצחוק... ונתתי ציפחות על הגב... ואח"כ יצאתי מהחדר אוכל והרגשתי גוי גמור... מה זה??? ככה מתנהג בן עליה??? ביומיום האחרונים הייתי כזה עוביד... הייתי שקוע כל הזמן בלימוד... ואיך נפלו גיבורים... פתאום ככה חתתי לתוך הצלחת ולתוך הצחוקים... ובכלל... עוד מעט מתחילה האוירה של פורים... ואני קראתי בספה"ק את גודל נוראות הימים הנשגבים... ואז מתחילים כל הצחוקים עם הבחורים... **בקיצור: האם התחושות האלו מוכרות לך מאישהו מקום????** מי שמכיר את זה... מכיר ומי שלא...

מה זה??? מה זה התחושות האלו??? מה זה הסתירה הזו???

אז זהו שתדע לך!!! שאליבא דאמת זה בכלל לא סתירה!!!! אתה יכול להיות העוביד הגדול

ביותר... ולרדת לחדר אוכל ולאכול שניצלים וחמום ופסטרמות וליהנות מהחיים... כן... מיעוט תענוג זה אחד מקייני תורה... אתה יכול להיות בחור שכל כולו דבקות בה... וזה לא סתירה שיהיה לך כמה דקות של שיחה לבבית עם החברה ועם פרצי צחוק... רק מה??? מה אפשר לעשות??? אתה כעת באמצע כריית מנהרה!!!

וכעת אין מפגש בין שני הצדדים!!!!

יום אחד אתה חופר מכיוון השמים ועכשיו רק שטייג ורק רצינות ודבקות ולמחרת אתה חופר מכיוון הארץ וכולך נמצא בחדר אוכל ובפסטרמים ובבלשה"ר ומשם אתה משתדל להיות שומר תורה ומצוות ולא להיכשל בלשון הרע ולקום לתפילה ולא להפסיד זמן ק"ש גר"א...

יום אחד ככה ויום אחד ככה!!! לשלב ביניהם??? כעת לא כ"כ הולך לך!!

כעת אתה מרגיש שזה או ככה או ככה!!!!

או שאני נמצא בקומה של הבית המדרש!! או בקומה של הפנימיה!!

אבל האם יש אפשרות שזה לא יהיה סתירה???

כן!!!! יש ויש ותדע לך שלשם!!!! לשם אתה צריך לחתור... יום אחד זה יקרה... ועד שזה יקרה... תדע שלשם!! לשם אתה צריך להגיע...

מה אני מתכוין ש-לשם צריך להגיע???

אני אספר לך: כשהייתי בחור והיה לי קשה עם החוסר יציבות הזו... שיום אחד אני בבית מדרש... ויום אחד אני בפנימיה... **אז מה הייתה השאיפה והכנייה שלי???** ה' תעזור שאני אצליח להתנתק לגמרי לגמרי מהפנימיה... לא רוצה שום שייכות לעולם הזה... אני רוצה רק בבית המדרש... רק ללמוד... רק להתפלל... רק דבקות... רק רק רק...

אז זהו!!!! שזה לא נכון!! לא לשם אנחנו חותרים!!!

אנחנו לא חותרים להתנתק מהעולם הזה!!!

אנחנו חותרים להפגיש שמים וארץ!!! לה ב ר שמים וארץ!!!!

השאיפה שלך בתור בחור בן עליה צריכה להיות אחרת: רבש"ע... תעזור לי שאני אצליח להיות איתך ולהיות דבוק בך בכל מקום... **גם** בבית המדרש **וגם** בפנימיה... **גם** בשמו"ע **וגם** כשאני מתעסק עם כסף... תזכר אותי להיות סולם מוצב **ארצה**-- וראשו מגיע **השמימיה** להיות בן אדם שכל כולו קודש קדישים בלתי לה לבדו ויחד עם זה דעתו מעורבת עם הבריות... **זו השאיפה שצריכה להיות!!!** ששני צדדי המנהרה יפגשו ואז הכביש יצא לדרך... כעת רבש"ע!!!! כעת אני חי כל הזמן בסתירה פנימית... כשאני לומד ואני בשטייג וברצינות... אני מרגיש שמשוה תקוע לי בגרון... אני מרגיש שחסר לי משהו... חסר לי קצת את השמחת חיים הטבעית... את המצב רוח והצחוקים והטוב לבב... **ומאידך:** כשאני לא עומד מזה... ורוח השוכבות והנערות שלי מתפוצצת (כ"ה שיה קורא כל... אי ואני אם לא...) אז בבת אחת אני פורק את כל המרץ שלי ויש לי מצב רוח ואני מרגיש מושחרר וצחוקים ובדיחות... אבל אז אני מרגיש חלל עמוק בפנים... מין ריקנות וחוסר תוכן ומשמעות בחיים...

אנא רבש"ע: תזכר אותי להפגיש בין שני צדדי המנהרה!!!

שאני אצליח להפגיש שמים וארץ... ואני אוכל לשלב בין שניהם... שמצד אחד אני אהיה עובד ה' באופן עקבי ויציב... לא מתנער כל הזמן... ומאידך: יהיה לי את השמחת חיים הטבעית... ואת המיעוט שיחה ומיעוט שחוק ומיעוט תענוג שהם בעצמם יגייסו לעבודת ה' ויהיו חלק מהעבודה

ומה כל זה קשור לפרשת השבוע???

ובכן: מה זה חטא העגל?? מה היה החטא של עם ישראל???

שהם היו בטוחים שמשוה רבינו עלה לשמים בשביל להישאר שם!!!! **זה! זה היה החטא שלהם!!!** הם היו בטוחים שהמטרה היא לעלות לשמים וזהו!!! ולהישאר שם!!! **אבל לא!!!** מי שעולה לשמים ונשאר שם... זה לא תורה... זה לא רצון ה'... זה אולי הרצון של מלאכים... הם רצו ש-תנה הודך על השמים... ובדיוק בשביל זה משה בא לכאן בשביל **להוריד** תורה לארץ... התביעה על עם ישראל הייתה: איך חשבתם שמשוה רבינו יישאר בשמים?? הרי כל התכלית של התורה זה לחבר שמים וארץ... אז אם משה רבינו עלה לשמים... אז... אז... אז לא עשינו כלום??? מה עשינו???

זו הייתה התביעה עליהם!! ומה התיקון של אותו חטא??

להבין שאנחנו צריכים לעלות ולהתעלות ולהגיע עד השמים... אבל בשביל מה?? בשביל **להוריד את השמים עד הארץ!!! לחבר שמים וארץ!!!**

ביום כיפור היה התיקון!!! ש... ש... מה קרה ביום כיפור??

שבאותו יום משה רבינו **ירד!!!! ירד מהשמים!!! לא!!!** לא עלה לשמים!!!!

כן... בתור בחור אתה צריך לעלות ולהתעלות... שטייג... רצינות... ועד הסוף... אבל ההחל... לאן?? לאן זה חותר?? לאיפה אתה רוצה להגיע?

אני רוצה להגיע עד השמים!!! בשביל שאת כל זה אני אצליח להוריד לארץ!! אני לא שואף להתנתק מהעולם... ואנינו כי לקח אותו האלוקים

לא!!! אני כן שואף לעלות ולהתעלות עד השמים... אני משתדל לנצל את השנים האלו בשביל לרכוש קנייני נצח... לקבל מושגים בגדלות... בדבקות בה... לגמוע עוד כמה מאות דפי גמ'... **אבל בסופו של דבר המטרה הסופית היא: לקחת את כל השמים האלו ולתרגם אותם לחיי המעשה**

ולכן!!!! בגלל זה!!! שבוע אחד הקב"ה נותן לך לחפור את המנהרה מכיוון השמים... ואח"כ מגיע שבוע אחר... שהקב"ה מסמן לך לחפור את אותה מנהרה... אבל מכיוון הארץ... וזה קשה... וזה עייף... **אבל למה זה ככה?** כי סוף סוף המטרה לחבר בין שניהם!!! לכן אסור לך לאבד קשר עין... צריך לשמור כל הזמן על תוואי אחד ביניהם... שלא תשכח את הארץ... לכן אל דאגה... אתה אף פעם לא מבזבז זמן!!!

אל תחשוב שאתה לא יציב!! אל תחשוב שאתה כל שבוע משתנה... לא!!! זה אותה מנהרה... ואתה חופר את אותו תוואי... רק משני כיוונים... אל דאגה... בקרוב ממש יפגשו שני הכיוונים ותפתח המנהרה ואז אתה כבר לא תתקע בקיר... פתאום תגלה שאפשר לשלב וללמוד בין שמים לארץ... בין חיי רוממות וחי נשגבים לבין ישובו של עולם... יבא יום שהעסק יסע... הכביש יתנועה והכי תוכל ביום אחד למצא את עצמך בשמים ובארץ... והכי הכי: בשניהם יחד!!! סולם מוצב ארצה וראשו השמימיה...

היותר גדול הוא שרבים וגדולים יוצאים להקבלת שבת. ומפני זה נהגו מאות בשנים להתאסף בציבור ולומר מזמורים ושבתים לכבוד השבת, והוא יקרא דשבתא כשמתאספים צבור גדול, והוא קיום של כבוד שבת ממש, והמזלזל בזה ואינו משתתף הרי הוא מראה בעצמו שאינו חש לכבוד השבת, והוא כמלך שיוצאים לקראתו והוא אינו יוצא, על כן יש על כל אחד ואחד להזדרז לבוא בזמן הראוי להקביל פני השבת, ויזכה להמבואר שם בגמ' ל"נחלה בלי מצרים".

עוד מבואר שם בגמ' דההכנה והטירחה בערב שבת ג"כ באופן הנ"ל, כמו שאמרו שם, רבה בר רב הונא איקלע לבי רבה בר רב נחמן, קריבו ליה תלת סאוי טחיי [רקיקין טחין פניהם בשומן אליה או בשמן, רש"י], א"ל מי הוה ידעיתון דאתינא, אמרו ליה מי עדיפת לן מיניה, פרש"י, כלום אתה חשוב לנו מן השבת, לכבוד שבת הכנוסם ולא היינו ידועים שבתבוא. רב נחמן בר יצחק מכתף ועייל מכתף ונפיק [בערב שבת יוצא ונכנס להביא תמיד משואות כלי תשמיש ובגדי חופש ומגדים כאדם שמקבל את רבו בביתו ומראה לו שהוא חשוב עליו וחרד לכבודו לטרוח ולהרבות בשבילו, רש"י] אמר אילו מקלעין לי ר' אמי ור' אסי מי לא מכתפינא קמייהו. הרי לנו הנהגת האמוראים להמחיש את הקבלת פני שבת כאילו מגיעים לביתו גדולי הדור. ונמשיל לעצמנו, אדם שיודע שיגיע לביתו גדול הדור בשעה מסוימת, בודאי ידאג שכל הבית ותפוציו והמאכלים יהיו מוכנים במקומם לפני זמן הגעת האורח, ולא שיגיע האורח והוא עדיין באמצע הכנותיו, ק"ו שבת קודש שבזמן הראוי לקבלת שבת יהיה הכל מוכן, ויהיה יושב ומצפה בכבוד ראש כמבואר ברמב"ם, וישמח בביאת השבת כמ"ש בשו"ע. וכבר כתב במ"ב ובפרט בימים הקצרים ומכל שכן כשרואה שכבר הוא סמוך לשבת שאז הוא מחויב לעסוק בכל כחו וכו'.

א. ובמ"ב כתב, בקצת מקומות נוהגין לצאת מבית הכנסת לעזרה ואומרים בואו ונצא וכו' [כנה"ג]. ואנו נוהגין שמהפכין לצד מערב כשאומרים בואי בשלום וכו', ונוהגין לעמוד אז ולעשות דוגמא כמו שמקבל פני אדם גדול, ע"כ. מה שמהפכין פניהם לצד מערב וכנ"ל, היינו להראות איזה מעשה כעין יציאה להקבלת השבת, והיינו לצד הפתח, ואינו ענין לצד מערב, דאטו השבת באה מהצד של שקיעת החמה.

ב. ועוד כתב: במס' ביצה ... אמר רבא לא ליתבי איניש אפומא דלחיא [לחי המתיר במבוי בשבת, רש"י] דלמא מגנדר ליה חפץ ואתי לאתויי, והא הני נשי דשקלן חצבייהו ואולן ויתבן אפומא דמבואה ולא אמרינן להו ולא מידי, אלא הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין וכו', ומסקינן דאף בדאורייתא אמרינן מוטב שיהיו שוגגין, דהא תוספת יום הכיפורים דאורייתא הוא ואכלי ושתו עד שחשכה ולא אמרינן להו ולא מידי [תוספת יו"כ, שצריך להתחיל מבעוד יום דאורייתא היא וכו', רש"י]. מבואר בגמ' דתוספת שבת חייל על האדם אף אם לא קיבל על עצמו תוספת שבת, והיינו בזמן הקצר ביותר המחויב לתוספת שבת, שהרי מבואר בגמ' דהנשים עוברות על שאוכלות בזמן תוספת יום הכיפורים ואפילו שלא קיבלו תוספת יו"כ [ולא על זה שלא קיבלו על עצמם תוספת יום הכיפורים]. ולפי"ז דרך משל אם שקיעת החמה היא בשעה שש, אזי לפחות כעשר דקות קודם לכן כבר אסור בעשיית מלאכה מדין תוספת שבת, ובערב יו"כ אסור באכילה ובמלאכה באותו הזמן, אף אם לא קיבל להדיא קבלת שבת או יו"כ [טז] וכן אין לו לעשות מלאכה או להתפלל מנחה בזמן הסמוך לשקיעת החמה דעל כרחו הוא שבת לגביו. ויש לעשות החשבון שיסיים את תפילת שמו"ע של מנחה לפני זמן זה ולא שיתחיל אז שמו"ע.

מרן המשגיח הגר"י לוונשטיין זיע"א שיום פטירתו חל השבת, (ח"י אדר) אמר בשיחות הכנה לימי הדין וז"ל: "תחילה עלינו לקבל ע"ע לקבל את השבת בזמן כראוי, ולא כפי שאנו נוהגים עתה שבעת שהנני הולך לקבלת שבת בשיבה הריני רואה ציבור גדול המתפללים תפילת מנחה. וכי ראוי הדבר לבני תורה להכנס לשבת באיחור? ובוודאי מחובתנו להקדים בכניסת השבת..." (אור יחזקאל, אלול עמוד ש"ג)

מרן הגרש"ז אוירבך זצוק"ל כפי שכתב תלמידו הגה"ג ר"י נויבירט זצוק"ל בספרו שמירת שבת כהלכתה פרק מ"ו.

המתפלל מנחה בציבור ישתדל שיתפללו בעוד מועד, דהיינו שאפשר שיהא לקבל את השבת לפחות זמן מועט לפני השקיעה, ואם הוא רואה שאין דבריו נשמעים, כלומר שהציבור עתיד לסיים תפילת מנחה בלחש, רק עם השקיעה או אפילו אחריה, מוטב שיתפלל ביחידות ויקבל את השבת לפני השקיעה, מאשר לבטל מצוות תוספת שבת, ועם זאת מותר לענות קדושה וכד' גם אחרי שקיבל את השבת. (ה')

ובהערה כ"ה כתב שכשיכול לסיים מנחה בלחש לפני השקיעה, יכול בעצמו לקבל שבת תיכף לאחר תפילת לחש באמירת מזמור שיר וכד'. והטעם שעדיף להתפלל ביחידות כתב בהערה כ"ו וז"ל שלפי רוב הפוסקים תוספת שבת דאורייתא, וגם משום תפילת מנחה עיין סי' רל"ג ס"ק י"ד דמוטב להתפלל בזמנה ביחידות מלהתפלל בציבור אחרי שקיעת החמה. ובהלכה ו' כתב: לעולם יזדרז אדם לבוא לביהכ"ס בעוד מועד כדי שיוכל לקבל את השבת לפני השקיעה.. הגיע זמן סמוך לשקיעה לא ימתנו אפי' לאדם גדול כדי שלא יבטלו מצות קבלת שבת לפני השקיעה, בנוסף לדין שלא להתפלל מנחה לאחר השקיעה. (בשם ערוך השולחן סי' רס"ג סעיף כ"ח ומשנ"ב רס"ג ס"ק ס"ד) ע"ש.

דברים מרבינו מרן פוסק הדור הגר"נ קרליץ שליט"א על תוספ"ש וגנרטור ועוד...

כתוב בתורה זכור את יום השבת לקדשו. ופירשו הנביאים דחייבים לכבד את השבת. ונתבאר בש"ס מס' שבת קי"ט רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבת, אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה [מתעטף בבגדים נאים, בואי כלה, הכי קרי ליה לשביתת שבת מתוך חביבות, רש"י], רבי ינאי לביש מאניה מעלי שבת ואמר בואי כלה בואי כלה, ע"כ. והיינו דצורת כבוד השבת שידמה בנפשו את השבת כאורח גדול וחשוב מאוד הבא אליו, וכמו שאמר ר' חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה, הרי שדימו השבת למלך הבא אלינו, וכמובן כאשר מלך בא לעיר צורת הכבוד הוא לצאת לקראתו, ולכן יש ענין וחשיבות לצאת לקראת השבת.

ברמב"ם כתב, (ל' ב') איזהו כבוד, זה שאמרו חכמים שמצוה על אדם לרחוץ פניו ידי ורגליו בחמין בערב שבת מפני כבוד השבת ומתעטף בציצית ויושב בכבוד ראש ומיחל להקבלת פני השבת כמו שהוא יוצא לקראת המלך. וחכמים הראשונים היו מקבצין תלמידיהן בערב שבת ומתעטפים ואומרים בואו ונצא לקראת שבת המלך. והיינו דהכבוד

סכנה וכיוצ"ב], שעל ידי זה הרי הוא דורש ומכריח את הפועלים להוסיף בהבערה ומלאכה עבירו, והרי הוא עובר בלפני עור, ואף חמור מזה, שהרי נעשה שותף במעשיהם. ואין מקום להסתמך על הצורך לייצר חשמל עבור חולים שיש בהם סכנה בבתיים ובבתי חולים, שהרי מוסיפים עוד חומרי בעירה עבור הבריאים, והמפעיל מכשירי חשמל מערב שבת לשבת מחייבם להוסיף במלאכות בעבורו. וכל הנ"ל מלבד בעיית השימוש בחשמל בשבת שאסור מטעם חילול ה' הנורא הנזכר לעיל, ואיסור מעשה שבת שכרוך בזה, ואף "המבשל לחולה אסור לבריא משום גזירה שמא ירבה לבריא", וכ"ש בנידון דידן שוודאי מרבים לבריא. ויה"ר שבזכות שמירת השבת כהלכתה, נזכה במהרה לגאולה שלמה.

ט. בדבר שעוני מים אלקטרוניים כתב מכתב: הנה לאחרונה רוצים להתקין בשעוני מים שבבתיים וכדומה, שיהא מחובר למכשיר אלקטרוני אשר ע"י פתיחת ברז המים יופעלו חיישנים אלקטרוניים אשר ימסרו מידע לדיסק של מחשב את כמות צריכת המים, [ועי"ז לא יצטרכו להעסיק עובדים לבא לרשום את צריכת המים, כי כל הנתונים יהיו במחשב של החברה המספקת מים]. אמנם על ידי זה יש חששות של חילול שבת בשעת השימוש במים בבית, אשר על כן באנו לבקש מכל הנוגעים שלא יחברו מכשיר הנ"ל לשעוני המים, וימצאו פתרונות אחרים שאין בהם חשש חילול שבת. ובזכות שמירת שבת כהלכתה נזכה להגאל גאולת עולם בביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן, שמואל הלוי ואזנר נסים קרליץ יוסף שלו אלישיב שלום כהן שמעון בעדני משה צדקה (חוט שני הל' מזהה)

י. שאלה: מי שאין לו מים בשבת קודש, אלא רק מים שנשאבו בשבת ע"י חשמל באיסור, מהו להשתמש בהם בשבת לנטילת ידיים לסעודות שבת. תשובה: מעשה שהיה בזמן החזון איש בבני ברק, שאז היה עובד מיוחד שהיה ממונה להכין ולמלאות מים ע"י מכונת שאיבה מערב שבת, לתוך מחסן של מים ובהם התשמשו התושבים בשבת, ותפסו את העובד הזה [שלא היה שומר תו"מ] שבמקום להכין את המים מערב שבת, הוא הפעיל את המכונה ששואבת מים בשבת, ובאו וסיפרו זאת לחזון איש, הלך מיד החזון איש בליל שבת לבית הכנסת הגדול בבני ברק והכריז ברבים שהמים השבת אינם כשרים ואסור להשתמש בהם, וגם אסור להשתמש בהם בנטילת ידיים לסעודות שבת, אלא כורך ידיו במפה ואוכל כמבואר בשו"ע או"ח סי' קס"ג סעיף א'.

יא. מחללי שבת לענין יין נסך ובישול ביו"ט נראה דמומר לעכו"ם או לחלל שבת מותר לו לבשל ביום טוב לעצמו, דאין הקנס שלא יהא לו היתר לבשל ביו"ט, אלא גזרו להרחיקו דעשאוהו כמו עכו"ם וזה לא שייך בדידיה. אמנם ודאי דאסור למחלל שבת לבשל ביום טוב למחלל שבת אחר, דלגבי אחר הרי הוא ישראל גמור. ומסתברא דה"ה לענין יין נסך דגזרו גם על מגע של מומר ביין, דאם המומר נגע בכוס יין מותר לו לשתותו, דלא שייך להרחיק האדם מן עצמו. אבל לאחרים אסור לשתותו אף למחללי שבת. ולכן מחלל שבת שבא לשאול אם מותר לו לקדש בשבת על היין [דהוא שומר קצת ממנהגי ומצות השבת] [ו], יש להורות לו שיקדש על היין, וישתה רק הוא ולא אחרים.

יב. מכוניות שנעצרות מחמת שעובר בכביש בשבת.

ההולך במדרכה ויורד אל הכביש כדי לחצות לעברו השני, וע"י זה נעצרים המכוניות בשבת, אסור כה"ג לעבור את הכביש. ואף בחו"ל שהנוסעים הם גויים, מפני דחשיב שאומר להם לעצור לצורכו וכאילו מכריח אותם לעצור, וכל זה הוי בכלל אמירה לעכו"ם שאסור. אמנם אדם כבד הליכה כגון זקן או חולה שהולך לאיטו, ושוטר תנועה גוי העמיד את המכוניות לצורך אדם זה כדי שיוכל לעבור את הכביש, נראה דמותר לו לחצות את הכביש, דלא חשיב שגוף הישראל נהנה מן המלאכה, אלא רק שהעכו"ם סילק את המניעה מלעבור בכביש. (כל החומר מספרי חוט שני) ניתן להצטרף ולקבל העלון כל שבוע במייל 0732951324@gmail.com בטלפון זה ניתן לשמוע שיחות בנושא. דרושות תרומות בכל סכום אפשר בנדרים פלוס עבור עלון תוספת שבת.

על גנרטור. עוד מההכנות לשבת קודש, היות שעדיין לא זכינו שיצור החשמל בארץ הקודש, נעשה באופן שאין בו חשש חילול שבת, יש לסדר חשמל ומים לכבוד שבת באופן שאין בהם שום חשש חילול שבת ר"ל, וידוע מש"כ מרן החזו"א בענין זה [ה]. ואף במקרה שתפקידו לשמור על המאכלים שלא יתקלקלו אין להשתמש בחשמל שמיצור ע"י חילול שבת דנהנה מחילול שבת [אם לא כאשר הוא לצורך פקוח נפש כגון תינוק וכדו'].

וגם בזמנינו שישנם מכונות ליצור חשמל שמופעלים ע"י מחשבים וכיו"ב אעפ"כ יש בזה חילול שבת וכידוע, ואיסור השימוש בחשמל בשבת ויו"ט במקומו עומד. ויה"ר שנזכה בקרוב שישונו בתשובה ויקבלו עליהם שמירת שבת כהלכתה וכל יצור החשמל יהיה ע"פ דין התורה"ק. מרן החזו"א זצוק"ל אמר שאפשר להשתמש בשעת הדחק בשבת במים שנמצאים בצינורות בבין השמשות של כניסת השבת, כיון שהמים הם עדיין מערב שבת.

ה. כששכנים מתלוננים שהגנרטור שמספק חשמל לבתי כנסיות ללא חשש חילול שבת מפריע להם ע"י הרעש או העשן וכדו', דבר זה שיש בו חילול ה' אינו מתיר הנאה מחילול שבת, ועדיף שישגרו כל בתי הכנסיות בעיר ויתפללו כל אחד בביתו מאשר ליהנות מחילול שבת.

ו. הוצאות לשימוש בחשמל ומים שאין בהם חשש חילול שבת, פשיטא דהוי בכלל "הוצאות שבת". אמר מרן החזו"א זצ"ל, שישנם מקומות שאוסרים להשתמש בחשמל המיוצר בשבת מפני מעשה שבת, אבל אני לא כתבתי שאסור משום כך, אלא האיסור הוא משום חילול ה', עכ"ל.

והוסיף רבינו שליט"א, דמסתמא שחילול ה' הוא יותר חמור ממעשה שבת. ואמר החזו"א: שהיה רוצה לא להשתמש בחשמל גם בימות החול מפני שמחללים שבת, אך אינו יכול להטריח על הציבור ועל בני ביתו.

ז. בבית רבינו לא משתמשים בחשמל גנרטור בשבת אף שמוחקן בשכונתו גנרטור, אלא משתמשים רק בנרות ובלוקסים. ושאלתי על זה, והשיב רבינו: הנה מצד הדין אין כל חשש להשתמש בגנרטור בשבת. אך מכיון שרבו בשבת השואלים מהמשתמשים בגנרטור, להתיר להם להדליק בשבת את הגנרטור ע"י גוי עקב הקילקולים שאירעו בו, ויש שמבקשים בערב שבת מחמת זה היתרים להשתמש בחשמל הרגיל המיוצר ע"י חילול שבת, באומרם שקשה להם להסתדר כראוי באור מועט וקלוש של נרות ולוקסים בלי האור של הגנרטור, ויש שאומרים שקשה להם בימות הקיץ הלוהטים בלי מיזוג אויר בשבת, על כן מן הראוי להראות דוגמא שאפשר ואפשר להסתדר כראוי גם בלי האור של הגנרטור, וגם אפשר להסתדר כראוי בלא המיזוג אויר, בלא שיחסר מחמת כן בעונג שבת ובכבוד שבת [א"כ במקום חולין], ואין לחפש היתרים דחוקים של איסור אמירה לעכו"ם או היתרים של השתמשות בחשמל שמיצור ע"י חילול שבת, א"כ באופנים המותרים ע"פ הדין. ת. ובמכתב כתב: הן ידוע בשער בת רבים דברי מרן החזו"א זללה"ה בחומר איסור ההנאה מחשמל המיוצר בחילול שבת, שבהנאתו מכך מראה שאינו חש לחילול שבת שלהם, ועוד נהנה ומשתמש מזה, והתבטא החזו"א: "היאך אדם מסוגל ליהנות ממעשה שבת שיהודים אחרים עושים".

אך לצערינו נשתנו פני הדברים וחומרתם, והוברר שגם אם אינו נהנה, עצם הפעלת מכשירי החשמל מערב שבת אסורה מדינא, היות ומאז שחברת חשמל עברה לשימוש בפחם, החשמל מיוצר באופן קבוע ומתמיד ברובו ע"י הבערת פחם, והדבר נעשה ע"י פועלים יהודים. וכן הוברר עפ"י מומחים שריבוי הבערת הפחם תלויה בכמות הצריכה של הצרכנים, נמצא שכל הפעלת מוצרי חשמל של הצרכנים אפילו הופעלו מערב שבת, גורמת במישרין לריבוי חילול שבת קודש בהרבה מלאכות המסתעפות מכך. על כן הננו לגלות דעתנו, אף שתקוותינו שחברת החשמל תתקן את הדבר, וייצור החשמל ייעשה ללא חילול שבת כדת וכדין עפ"י ההלכה ובפיקוח ראוי, ומי"מ לפי המצב כיום אין להפעיל מחשמל זה מכשירים מערב שבת לשבת, כגון תאורה, מקרר, מכשירי קירור וחימום וכד', [למעט חולים שיש בהם חשש

דברי רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגראי"ל שטינמן זצוק"ל בנושא שימוש חשמל בשבת.

בחור ישיבה אחד שאל את רבנו, שבבית הוריו משתמשים בחשמל בשבת מה מוטל עליו לעשות. ואמר לו שלאכול שם הוא יכול, כי אפשר להסתמך על אור הנרות, אבל ללמוד ילך ללמוד בבית כנסת לאור כשר, ולא מש.

כתב רבי אברהם הרט: הוה עובדא שהודיעו לפני שבת שבשבת הקרובה לא יפעל הגנרטור מפני תקוהיה. הל אקווריום עם דםיג, שלולא החמצן שנכנס לאקווריום ע"י חשמל הדגים ימותו, ושמעתי מאבי ר' משולם ששאל את מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א אם אפשר להשתמש בחשמל שנעשה באיסור ע"מ למנוע צער בע"ח. ומרן הסתפק בזה, ואמר שישאלו את רבנו רה"י. ואבי שאל את רה"י ואמר שלא להשתמש בחשמל, אף שע"י יכולים הדגים למתו. ועי' חזו"א (סל' י"ח סק"ד) שאסר שימוש בחשמל שנעשה באיסור אף לצורך צבע"ח (מראה דבר סט"ז) [והעיר שם הכותב דבאופן שכבר האקווריום מחובר לחשמל מימות החול, לכאורה משום צער בע"ח יכול בשב ואל תעשה לא לנתק את החשמל, דכיון דאינו עושה מעשה לחבר את החשמל, וגם אינו נהנה בעצמו הנאת הגוף מהחשמל, אינו מחויב להפריש את הדגים מלהשתמש בחשמל, כיון דהוא במקום צער בע"ח עי' סי' שכ"ה סי"ג. ואפשר שהוראת רבנו הנ"ל שלא להשתמש בחשמל אף שהדגים יכולים למות היינו בגוונא שצריך לעשות מעשה לחבר לחשמל, או אפשר דס"ל דבכל גוונא איכא חילול ד' במה שמשאיר את החשמל. א"ה: ושמענו שגם הוסיף רבנו שכנראה שביום אחד לא ימותו הדגים].

אמר רבנו שהמנורות שמאירים ברחוב בשבת שהם מחשמל שמיוצר ע"י חילול שבת, אין צריך להזהר שלא ליהנות מאור זה, כיון שבד"כ אפשר להסתדר גם בלי האור. אמנם אמר שלעת זקנות שאינן רואה כ"כ טוב ונעזר בתאורה של הרחוב נזהר ללכת עם אדם נוסף, ונעזר בו שלא להיתקל בדרכים, וכך לא צריך את התאורה.

כשבית הכנסת בבני ברק נקלע לחובות, ורצו להשאיר רק את התאורה על גנרטור ואת המזגנים ידליקו על חשמל, עלו לשאול את רבנו, והשיב להם שאם אין להם כסף לגנרטור למזגנים, שלא ידליקו אותם כלל (בשבמפי) ת הרה"ג ר' שלמה רביבו).

וכתב רבינו: כל דבר שעושים לכבוד השבת אין לתאר איזה זכות יש למי שעושה את זה, כדמצינו בשבת דף ל"ג ע"ב שיצא ר' שמעון בן יוחאי המערה אחרי ששהה שם כ"כ הרבה מינש, וכל דבר שראה מעניני עולם הזה הי' נשרמ, פ"מ כשראה א' רץ עם שני הדסים ושאל אותו למה רץ עם שנים, אמר לו אחד כנגד זכור וא' כנגד שמור, לכן אמר לבנו, ראה כמה חביבין מצות על ישראל

ונתיישב דעתייהו. א"כ כל שכן שחשוב מאוד כל העוסקים לסדר חשמל כשר לשבת, ויזכו לבנין וחתנין תלמידי חכמים. והקדן עדיין שמור לחיי עוה"ב. אור לי"ב טבת תשס"ו (קובץ אגרות, אגרת שנג).

וכשתושבי מודיעין עילית השתתפו בהקמת מערכת חשמל כשר לשבת כתב להם רבנו: זכות שמירת שבת כהלכתו, יגן על כל תושבי העיר בכל הברכות האמורות לעושי רצונו ית"ש. בתמוז תשמ"ה נכתב מכתב כשב ראש החותמים רבנו.

באנו בזה למען קדושת השבת ושמירתו, כאשר נמצאו כאלה אשר משתמשים בהמצאות שונות להריסת השבת... אם בטענת כח שני, או שני גרמות וכיו"ב, וכאילו לא הי' ידוע מעולם המצאה של כח שני או גרמא... ובעוד בדברי חז"ל מצאנו שגזרו וחזרו וגזרו להוסיף בשביתת תבשה, אף בדברים שאין בהם סרך מלאכה כלל, הנה באו כיום להרוס ולעקור הכל, ולאפשר עשיית כל המלאכות בתחבולות שונות, וכידוע הרבה רופפים נמצאים בדורינו, אשר שאיפתם לפתור בעיות ההלכה במקום לקיימם, והם קופצים על המציאה הזאת, אשר תחת להמנע מל"ט מלאכות בשבת הנה אפשר לעשותם, ולהיות ככל הגויים, אלא שבמקום לכתוב בעט ודיו פלונית צריך להשתמש בעט ודיו אחרים, וכן אפשר לדבר בטלפון ולנסוע ולחמם ולבשל וכו', אלא שצריך לזה כלים מיוחדים וכיו"ב, והנה תסתיים שמירת השבת ברכישת השכלולים הנדרשים ותו לא. אוי לנו שכך עלתה בימינו. ושמה תאמר הרי יש בזה תועלת למנוע חילול שבת דאורייתא במקום פיקו"נ, מי בקש זאת מידם, הרי אף בשאפשר ע"י שינוי איכא פלוגתא אם ראוי לשנות כדאיתא בשו"ע או"ח סי' שכ"ח סי"ב (ובמ"מ פ"ב מה"ש הי"א), ועי"ש במשנ"ב סקל"ז. ומה יתרון למנוע את המותר בשעה שזה הופך לפתחון פה לרופפים ולקלים למיניהם, להתיר את האיסור, ולעשות שבתן חול. על כן באנו בזה להודיע בשער בת רבים, כי התחבולות... אסורות, ואין בהם כדי להקל על שום מלאכה, וכל המשתמש בהם הר"ז מחלל את השבת, וגם יש בזה מעין חילול ה', בעשיית שביתת השבת פלסתר. ..

שעון שבת עם זיזים קטנים, אין להוציא או להכניס את הזיזים בשבת גם לפני שהגיע השעון לשם, ואין להקל בזה גם ביום טוב. אחד ששכח לכבות את האור במקרה לפני שבת, יכול לקרוא לקטן ולומר לו שיש עוגה וכדו' במקרה ויפתח הקטן את המקרה לצורך עצמו, שהרי קטן לצורך עצמו מתיר הרשב"א באיסור דרבנן, וכיון שאיננו אלא מתעסק לגבי האור ומתעסק בשבת איננו אלא מדרבנן – מותר, ואחר כך יוכל בעל הבית להמשיך ולהוציא מה שצריך. הנהגות ומעשים

סיפר רבנו שאמר לו החזו"א: המשתמש בחשמל המיוצר על ידי יהודים בשבת, דומה למי שיושב בליל שבת קודש ולומד גמרא

ותביא מים מהתרמוס [שהיו שם מים מוכנים מערב שבת, ולא ע"י חילול שבת] (צדיק כתמר יפרח עמ' ז).

שח נכד רבנו: אירע פעם שבשתי שבתות סמוכות ילדים הדליקו בטעות קודם ערבית של מוצ"ש את אור החשמל בחדר, ובשובו שלישי הנכד שישן שם הדליק בטעות עם הרגל את כפתור החשמל שהיה סמוך, וחשב רבנו שאני ישנתי שם והדלקתי בטעות כמה שבתות את החשמל, ואמר לאאמו"ר (ואח"כ אמר ג"כ לי) שמבקש שלא יישנו שם בליל שב"ק כי לא רוצה שעל ידו יעברו חילולי שבת [ולבסוף נתרצה, ע"י שהתחילו לשים כיסוי על כפתור הלמשח]. כשיש תאורה קטנה

יל"ע אם מהני להתיר שימוש בעלקטר"י המיוצר בשבת ע"י יהודים כשיש לו תאורה קטנה שאינה עשויה ע"י חילול שבת שיכול להשתמש לאורה, דאפשר שלפמ"כ החזו"א (סי' ל"ח סק"ד) שיש בזה גם איסור דחילול ה' א"כ לא מהני הא דיכול להשתמש גם בלא"ה, אבל אפשר דכל שאין לו צורך בתאורה זו אין כאן חילול ה' (אילת השחר שבת קכב, א).

נכרי שהדליק את הנר, משתמש לאורו ישראל. וזה ההיתר בחו"ל להשתמש בשבת בעלקטר"י שהגוים מייצרים, שאינם עושים עבור ישראל אלא עבור הרוב שהם גוים, אבל אין זה ברור, דלכאורה יש לדון דהרי יש שכונות שלמות של ישראל ומפעלים עוד מכונה גנרטור שמייצר עלקטר"י עבור אלו שדרים שם והם ישראלים ועושים עבורם. ובאמת שדבר זה קשה גם במתני' דמכשירין (פ"ב מ"ה) שאם רוב העיר גויים וגויי חיים מרחץ בשבת אמרי' דלדעת הגויים חממו ולא עבור הישראל, ולכא"ו הרי הגוי רוצה כסף ובלי ספק שדעתו בחימום על כל מי שירחץ שם וישלם לו ונמצא שחיממו גם עבור הישראל? וצ"ל שכך היתה התקנה מעיקרא שאם עושה עבור רוב גוים לא אסרוהו חכמים והכל הוא תקנ"ח וצ"ע (אילת השחבכק תבש ר).

במכתב של רבותינו מחודש כסליו תשע"ב נכתב: להסיר מכשול מבית ישראל הרינו בזה להודיע בשער בת רבים בדבר המכשירים עם מנגנונים חשמליים שיש בשימוש בהם הפעלה או הגברת עוצמת זרם או רישומים דיגיטליים וכדומה שהם אסורים בשבת, וצריך להזהר מלסמוך על המצאות של היתרים המבוססים על ספק פסיק רישיה או גרמא וכדומה בדימויים מפוקפקים עד מאוד, ובזכות שמירת שבת נזכה להגאל במהרה. בעל פה הוסיף רבנו: כל דבר הקשור לחשמל בשבת עלינו לראותו כנגיעה בזרם פתוח, וכל זמן שלא הוברר שהדבר מותר הרי הוא אסור.

ואכן בחודש ניסן תשע"ג התקיימה ישיבת 'המשך הזמן' בפתח תקוה. כשהתברר ביום שישי כי מד המים שם הוא מסוג הל"ג, הורו להם רבנו והגר"ח קניבסקי כי במצב זה אסור להם לשהות שם בשבת ומיד סודר הענין.

לאור גפרורים שיהודי מחלל שבת מצית לפניו בלי הרף גפרור אחרי גפרור (ראר הדור ח"ב עמ' פ).

בביתו לא השתמש רבנו בתאורת חשמל כלל, המקרה היה כבוי ולא מופעל בלמשח, שאסור משום מעשה שבת.

אפי' בחשמל שמיוצר ע"י גוים או גנרטור נמנע מלהשתמש, מפני שהחזו"א ובעל הקהלות יעקב סברו שאף שבדאי מותר להשתמש בחשמל המיוצר מעצמו (גנרטור), שאינו מחשמל שמיוצר ע"י יהודים בשבת, מ"מ סברו שראוי להמנע מכל שימוש בחשמל כדי להראות שאנו מוחים על שחברת החשמל עובדת ע"י יהודים בשבת. והיה רבנו מכתת רגליו בליל שב"ק ולומד רוב הלילה במקום שיש שם אור. ובשנים האחרונות היה משתמש בחשמל שמיוצר בלי חילול שבת, מיקל בדבר מפני ביטול תורה, שקשה היה לו לילך למקום אחר ללמוד, ועוד שבשנים האחרונות יש תפילות שבת בביתו וצריכים אור. וכן החמיר שלא להשתמש במים שבברז כיון שמופעל ע"י חשמל שמיוצר ע"י יהותבשב מיד, וכמו שהחמיר החזו"א.

לפני שנים רבות, כשהיה רבנו מגיע לירושלים לשבתות וחגים אצל בנו הגר"מ, היה מתפלל בבית הכנסת 'בית ישראל' שבשכונת עזרת תורה ששם הקפידו על חשמל בשבת, וגם לפני שהיה גנרטור היו משתמשים שם במצברים.

סיפר הרה"ג ר' יצחק לוינשטיין: בערב שבת סידרו שיהיה חשמל למנין של הנץ, אף שרבנו לא היה מרוצה כל כך. השעון זו ולא נדלק, ורבנו שמח מאד. נכנסתי ואמרתי למ': ומש מופת'. רבנו חיך וענה: כל החיים זה מופת! כל נשימה, כל רגע בחיים זה מופת! (תסקנ). פעם נשאר בטעות חיבור לחשמל הרגיל בבית רבנו [ולא הודיעו לו על כך]. אחרי הסעודה, כשנתיישב רבנו ללמוד כהרגלו, אירע מילתא דלא שכיחא כלל, שנרדם ארוכות ע"ג הסטנדר. וכשסיפרו דבר זה להגר"ח קניבסקי אמר שבדאי זו הסיבה שנרדם, כדי שלא ילמד לאור החשמל. [ושאלו את הגר"ח קניבסקי האם היו צריכים לספר לו על כך? אמר הגר"ח קניבסקי מכיון שהוא רוצה להחמיר בזה היו צריכים להודיע למ'] (ונחת תוהו).

פעם אחת בשבת שכחו להעביר את החשמל המיוצר בשבת ע"י יהודים למצב שמיוצר בגנרטור, והי' לרבנו צער מכך מכיון שנודע לו רק בבוקר, ואמר להוריד הסיר מהפלטה שמחממת בחשמל, ואכל את האוכל קר, וישב ליד תריסים פתוחים שנכנסו אור מבחוץ כדי שלא ליהנות מאור החשמל האסור, ובסוף היום הי' סיעתא דשמיא שהרה"ג ר"א כהן בא למבחן עם ילדי כיתתו ולא הוצרך להסתכל בספר. סיפר נכדו הרה"ג ר"א שטינמן שבאותה שבת הגיש לרבנו שתיה בסעודה שלישית, שאלו רבנו מהיכן המים האלו, אמר מהדוד החם אמר רבנו שפוך את זה מיד,

מים זכים

דורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת כי תשא

ומעתה להצד שנימא שכל האיסור למנות את ישראל, הוא רק מחמת חשש סכנה מעין הרע וכנ"ל, א"כ צ"ב טובא בזה, מדוע שאול המלך הי' צריך למנות אותם ע"י טלאים, והרי לספור יותר ממאתיים אלף טלאים זו טירחה מרובה מאוד מאוד.

ומדוע שאול המלך לא בירך אותם מלכתחילה, שלא יגרם שום עין הרע ע"י המניין שימנה אותם, וברכתו תגרש את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, - וכמו שהבאנו לעיל, שברכתו של החזו"א שהעין הרע לא תשלט בבני ברק, גירשה משם את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, וכנ"ל.

- ג -

והנה **ידועה מחלוקת הפוסקים**, האם מותר לעבור על איסורים, בכדי לרפאות חולה ע"י רפואות סגוליות, או"ד דבכדי לרפאות ברפואות סגוליות אין היתר לעבור על איסורים.

וידוע שנחלקו בדבר זה הפוסקים, האם מותר לכתוב בשבת קמיע, בכדי לרפאות חולה במקום פיקוח נפש, אם לאו, - [ע"י ב"ר ברכי יוסף] (או"ח סי' שא, ו), ובשו"ת 'אגרות משה' (ח"ח עמ' מא), ובשו"ת 'שבט הלוי' (ח"ה סי' נה), - והדברים ארוכים, ואכמ"ל בזה].

ומעתה יש לומר, דלדעת הנד דס"ל, דגם בכה"ג שהרפואה הסגולית בדוקה ומנוסה, מ"מ אין לעבור על איסורים בכדי לרפאות ברפואות סגוליות, כיון שמצוות התורה ניתנו לנו לקיימן רק בהתאם לכללי וחוקי הטבע, ולכן אין בכוחה של הרפואה הסגולית, להיחשב כשאר הרפואות הטבעיות, שקיי"ל בהן שבמקום פיקוח נפש דוחים לכל התורה, - הרי שלדעתם מבואר שפיר, מדוע שאול המלך הי' צריך למנות את ישראל ע"י הטלאים.

כיון שלהצד שמצוות התורה ניתנו לנו לקיימן רק בהתאם לכללי וחוקי הטבע, הרי יעלה שגם אם שאול המלך הי' מברך אותם מלכתחילה, שלא יגרם להם שום עין הרע ע"י המניין שימנה אותם, וברכתו הייתה מגרשת את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, - אך מ"מ האיסור למנות את ישראל הי' נשאר.

כיון שברכתו לגרש את המזיקים הרי הייתה נחשבת רק כדבר סגולי, וכיון שע"פ דיני התורה יש איסור למנותם מחמת חשש סכנה של עין הרע, לכן א"א להתחשב במה שיגרש את המזיקים ע"י דבר סגולי, ואכתי ישאר האיסור למנותם מחמת חשש עין הרע.

ומעתה להצד הזה י"ל, דגם בבני ברק יש איסור למנות את ישראל, וגם שם יוכלו למנות את מניין העשרה, רק ע"י אמירת הפסוק 'הושיעה את עמך וכדו'.

וידבר ה' אל משה לאמר: **כי תשא את ראש בני ישראל לפקדיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקד אתם ולא יהיה בהם נגף בפקד אתם: (ל, יא-יב).**

ופירש רש"י **כי תשא** - כשתחפוץ לקבל סכום מניינם לדעת כמה הם, אל תימנם לגולגולת, אלא יתנו כל אחד מחצית השקל, ותימנה את השקלים ותדע מניינם, - **ולא יהיה בהם נגף** - שהמניין שולט בו עין הרע והדבר בא עליהם.

והנה יעוי' בקיצור שו"ע (סי' טו, ג), שכתב לגבי מניין עשרה לתפילה בציבור וז"ל, 'צריכים לזהר שלא למנות את האנשים לגולגולות לידע אם יש מניין, כי אסור למנות את ישראל לגולגולות אפי' לדבר מצוה, דכתיב 'וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים' (פר"ח), ונוהגין למנותם באמירת הפסוק 'הושיעה את עמך' וגו' שיש בו עשרה תיבות' עכ"ל, - וע"ע במג"א (סי' קנו, ב).

והנה ידוע ומפורסם, שמרן הגר"ח קניבסקי שליט"א רגיל לומר בשם החזו"א זצ"ל, שבעיר התורה 'בני ברק' אין 'עין הרע'! - וע"ע בספר 'ארחות רבנו' (ח"ג עמ' קג), שמרן הגר"ח ק שליט"א ביאר בזה, שבבני ברק אין עין הרע, בגלל ברכתו של מרן החזו"א זצ"ל.

והובא שם עוד, שמרן שליט"א אומר לכל הבאים אליו להתברך בעניין 'עין הרע', שכבר בירך מרן החזו"א זצ"ל, שעין הרע לא תשלט בבני ברק, וגירש מכאן מרן את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע, עיי"ש.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה להצד שנימא (ע"פ דברי רש"י הנ"ל) שכל האיסור למנות את ישראל, הוא רק מחמת חשש סכנה מעין הרע (ויש לדון בזה, אך אכמ"ל), - א"כ יל"ע טובא, מה יהי' הדין בזה לגבי עיר התורה 'בני ברק', שהעין הרע לא שולטת שם.

דיש לדון האם כאשר יתאספו שם לתפילה בציבור, יהי' מותר למנות את הציבור בכדי לדעת אם יש שם מניין, - או"ד דגם בבני ברק איכא איסור למנות את ישראל, וגם שם יוכלו למנות את הציבור בפה, רק ע"י אמירת הפסוק 'הושיעה את עמך' וכדו'.

- ב -

והנה איתא בשמואל א' (טו, ד), **וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת הָעָם וַיִּפְקְדֵם בְּטָלָיִם מֵאֲתֵים אֶלֶף רִגְלִי וַעֲשָׂרַת אֲלָפִים אֶת אִישׁ יְהוּדָה**, - ופירש רש"י **וַיִּפְקְדֵם בְּטָלָיִם** - אמר לכל אחד ואחד, שיקח טלה מצאנו של מלך, ואח"כ מנה את הטלאים, לפי שאסור למנות את ישראל, שנאמר **בם לא יספר מרוב עכ"ל**, - וע"ע ביומא (כב:) שהגמ' למדה מהפסוק הנ"ל, שאסור למנות את ישראל אפי' לדבר מצוה, עיי"ש.

אמנם לדעת הנך דס"ל, דמותר לעבור איסורים בכדי לרפאות ברפאות סגוליות וכנ"ל, משום דס"ל דגם רפאות סגוליות נחשבות שפיר כ'רפאות', לגבי כל מצוות התורה, אי"כ לדעתם לכאוי י"ל, דה"ה נמי בכה"ג שהסכנה של עין הרע התבטלה ע"י ברכה 'סגולית', ששוב יתבטל גם האיסור למנות את ישראל, דהא למעשה כעת אין במצב זה שום חשש סכנה מעין הרע.

וא"כ להצד הזה יש מקום לדון, שבבני ברק יהי' מותר למנות את הציבור, בכדי לדעת אם יש שם מניין וכדו', - כיון שלאחר ברכתו של החזו"א, יש מקום לדון שבבני ברק התבטל האיסור למנות את ישראל, דהא למעשה כעת אין במצב זה שום חשש סכנה מעין הרע.

- ה -

אמנם לפי"ז שוב צ"ב טובא, מדוע שאול המלך הי' צריך לטרוח ולמנות אותם ע"י יותר ממאתיים אלף טלאים, ומדוע הוא לא בירך אותם מלכתחילה, שלא יגרם שום עין הרע ע"י המניין שימנה אותם, וברכתו הייתה מגרשת את כל המון המזיקים הבאים מעין הרע.

דהרי לכאוי לאחר שהי' מברכס שלא תשלוט בהם עין הרע, כבר לא הי' איסור למנותם, - כיון שלדעת הנך הפוסקים, הרי גם רפאות סגוליות נחשבות שפיר כ'רפאות', לגבי כל מצוות התורה.

וא"כ לכאוי ה"ה נמי, בכה"ג שהסכנה של עין הרע התבטלה ע"י ברכה 'סגולית', ששוב יתבטל גם האיסור למנות את ישראל, דהא למעשה כעת אין במצב זה שום חשש סכנה מעין הרע, וא"כ לפי"ז שוב צ"ב טובא, מדוע שאול המלך הי' צריך לטרוח ולמנות אותם, ע"י יותר ממאתיים אלף טלאים, וכנ"ל.

- ו -

והנראה לומר בזה, דהנה יש לחקור, לדעת הנך דס"ל, דמותר לעבור על איסורים בכדי לרפאות ברפאות סגוליות וכנ"ל, האם זהו משום דס"ל, **דגם הכוחות הסגוליים הינם כוחות שקיימים בתוך כוחות הטבע**, ולכן גם הרפאות הסגוליות נחשבות לעניין דיני התורה כשאר הרפאות הטבעיות.

או"ד דבאמת הכוחות הסגוליים אינם קיימים בתוך כוחות הטבע, אלא הם נחשבים ככוחות ניסיים שיוצאים מדרך הטבע, ורק מ"מ ס"ל להנך הפוסקים, שבהאי דינא שפיקוח נפש דוחה את כל התורה, לא אכפת לן אם דרך ההצלה היא בדרך טבעית, או שהיא בדרך סגולית, כיון דבמקום פיקוח נפש התורה התיירה לעבור באיסורים בכדי להציל נפש מיראאל, בכל דרכי ההצלה כולל בהצלה סגולית.

- ז -

והנה אי נמא כהצד הב' בחקירה הנ"ל, דבאמת הכוחות הסגוליים אינם קיימים בתוך כוחות הטבע, **אלא הם נחשבים ככוחות ניסיים שיוצאים מדרך הטבע**, אי"כ יש ליישב שפיר את מה שהקשינו לעיל, מדוע שאול המלך הי' צריך לטרוח ולמנות אותם ע"י יותר ממאתיים אלף טלאים, ומדוע הוא לא בירך אותם מלכתחילה, שלא יגרם שום עין הרע ע"י המניין שימנה אותם.

דמעתה י"ל דהנה קיי"ל דאין סומכין על הנס, ולכן י"ל דכיון דבעלמא יש סכנה למנות את ישראל משום דיש בזה עין הרע, אי"כ גם אם שאול היה מברכס שלא תשלוט בהם עין הרע, מ"מ אכתי הי' אסור לו למנותם, משום דלהנ"ל הברכה הסגולית לא נחשבת כדבר שבטבע, אלא היא נחשבת בגדר דבר 'ניסי', וכיון דאין סומכין על הנס, לכן גם אם הי' מברכס, מ"מ אכתי הי' אסור לו למנותם וכנ"ל.

ומעתה להצד הזה י"ל, דגם לדעת הנך דס"ל, דבעלמא מותר לעבור על איסורים בכדי לרפאות ברפאות סגוליות וכנ"ל, אך מ"מ בנידו"ד גם הם יודו, דגם לאחר ברכתו של החזו"א, מ"מ אכתי יש איסור למנות את ישראל גם בבני ברק, משום דקיי"ל דאין סומכין על הנס, וכנ"ל.

- ח -

ולמעשה יעוי' בספר 'שדה צופים' (ב"ב, בהקדמה), שהביא שהגר"א מן שליט"א שאל את מרן הגר"ח"ק שליט"א, דלפי דברי החזו"א דאין עין הרע שולט בבני ברק, אי"כ יהי' מותר לקרוא לעלות לתורה בבני ברק, אב ובנו בזה אחר זה, דכל הטעם דאין לעשות כן הוא מחשש עין הרע כמש"כ הרמ"א, ולהנ"ל הרי טעם זה התבטל בב"ב.

והשיב מרן שליט"א, **'כל מה שכתוב בשו"ע עלינו לקיים ואין לשנות'**, ועיי"ש עוד בזה, - **ולפי"ז ה"ה נמי בנידו"ד, די"ל דגם לאחר ברכתו של החזו"א, מ"מ אכתי יש איסור למנות את ישראל גם בבני ברק.**

- ט -

אמנם לכאוי יש להקשות בזה קושיא נפלאה וכדלהלן.

דהנה ידוע שמרן הגר"ח"ק שליט"א רגיל לומר, שהחזו"א בירך שבבני ברק לא יפלו פצצות, וע"ע במש"כ בספר 'מעשה איש' (ח"א עמ' קעג) וז"ל, **'בספר 'שיחות חיים' (עמ' עח) מובא: סיפר לי... שבשנת תש"ח שהיו הפצצות בא"י, וביום אחד הלך הנ"ל להתפלל מנחה בבית מדרשו של החזו"א, ולפני התפילה נשמעה 'אזעקה' ואז לא היו עדיין מקלטים, והיו נמלטים לפרדס... וגם מבית מדרשו רצו לברוח לפרדס, ואמר להם החזו"א: תישארו כאן לידי.'**

'לאחר כמה רגעים נשמעו מטוסים מעל שמי העיר, והמספר הנ"ל מעיד, ששמע איך שהחזו"א לוחש בשקט: 'איך אייס נישט בומבדירן בני ברק' (אני גוזר שלא להפציץ את בני ברק), ואכן הפצצות כולן נפלו על מגרשים ריקים מחוץ לעיר...'

וגם בזמן שנפלו טילים ר"ל באיזור גוש דן, מ"מ מרן שליט"א הורה, שאין שום צורך ללכת בב"ב למקלטים בעת שנשמעו האזעקות, וכידוע וכמפורסם דעתו של מרן שליט"א בזה.

- י -

וכששאלתי אותו בימי מלחמת 'צוק איתן', האם מי שנמצא ר"ל בעיר שמופגזת בטילים, ואין לו מקלט ללכת אליו (ויש במקומו סכנת נפשות), האם יהי' מותר לו ליסוע לב"ב בשבת? (משום ההבטחה של החזו"א), ומרן שליט"א היראה מעט, והשיב: מסתבר שכן!

ומעתה יש להקשות טובא, מדוע משום ברכתו של החזו"א, לא הי' צורך ללכת למקלטים בב"ב, והרי קיי"ל דאין סומכין על הנס, ולפי מה שביארנו לעיל, ברכת חכם אכתי מוגדרת כדבר 'ניסי' היוצא מדרך הטבע, וא"כ צ"ע טובא בזה, מאי שנא מהא דקיי"ל דאין סומכין על הנס.

ויש ליישב את זה, אך כבר אכמ"ל, ובעז"ה נרחיב בזה ב'קו מים זכים', במס' הטלפון המפורסם למטה, - ודו"ק ונפלא.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה

ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות

בקו 'מים זכים': 02-633-5850

[כיום ישנם כ-60 תלמידי חכמים שליט"א

המאזינים לתגובות שהתקבלו במערכת]

ניתן לתרום להוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קרבן צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת

המצינית: 'עלון מים זכים' - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - הארות והערות יתקבלו בברכה בזוא"ל: a0527155442@gmail.com

להנצחת שמות לע"נ ולרפ"ש וכדו' (50%), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)

הפרשה המחכימה

פירושים מבית 'הפרשה המחכימה' – אוצר מופלא של לקחים מעשיים ואקטואליים מהפרשה. פרשת כי תשא תשע"ט, גליון 71

בס"ד

שמירת שני חלקי המצוות

שאלה: מהו חסרון כאשר האדם מקיים רק את המצוות שבין אדם לחבירו ומזלזל במצוות שבין אדם למקום, או להיפך?

א. שמות לב, טו: "ושני לוחות העדות בידו, לוחות כתובים משיני עבריהם מזה ומזה הם כתובים". כיוצא בזה כתוב (דברים ה, יט) "ויכתבם על שני לוחות אבנים", ואמרו חז"ל (ירושלמי שקלים ו, א) "תניא, כיצד היו הלוחות כתובים, רבי חנינא בן גמליאל אומר, חמשה דברות על לוח זה וחמשה על הלוח השני, ככתוב 'ויכתבם על שני לוחות אבנים'". ועל פי זה כתב בשארית מנחם שאפשר לומר על דרך הרמז, שכן הדברות נחלקו לשני חלקים, בלוח אחד הם המצוות שבין אדם למקום, ובלוח השני הם המצוות שבין אדם לחבירו. ישנם הטועים לחשוב שהעיקר הוא בין אדם למקום ומזלזלים במצוות שבין אדם לחבירו, וישנם הטועים בהיפוך ותופשים לעיקר את הנימוסים והתהלוכות החברתיים ומקילים במצוות שבין אדם למקום. אלו ואלו טעות בידם, אלא יש לקיים שניהם". וזהו שאמר משה (דברים ט, טו-יז) "וארד מן ההר ושני לוחות הברית על שתי ידי", שידי תופסות ומחזיקות בשניהם כאחד. אך מכיון שחטאו בעגל (ככתוב שם בפסוק טז "ורא והנה חטאתם לה' אלוהיכם") עבודה זרה שהוא חטא שבין אדם למקום, בכל זאת "ואשליכם ואשברם" – את שניהם, גם את הלוח שבו המצוות שבין אדם לחבירו, כי זה בלא זה אי אפשר, עד כאן דבריו.

ובעצם חלוקת עשרת הדברות לשני לוחות, נאמרו כמה פירושים, הרמב"ן (שמות כ, יג) כתב כי הלוח הראשון הוא כנגד התורה שבכתב, והלוח השני הוא כנגד התורה שבעל פה (וראה עוד ברש"י שיר השירים ד, ה כיצד מקבילה כל דברה בלוח אחד כנגד הדברה שבלוח השני). **אמנם** השל"ה (מסכת שבעות תורה אור, נה) כתב כהיסוד הנזכר, שחמש הדברות הראשונות מכוונות בין אדם למקום (אנכי ה', לא יהיה, לא תשא, זכור את, כבד את), לעומתן מכוונות חמש האחרונות לעניינים שבין אדם לחבירו (לא תרצח, לא תנאף, לא תגנוב, לא תענה, לא תחמוד). ללמדנו שלמרות שהן עוסקות לכאורה בקשר שבין איש לרעהו, מקשרות הן בינינו לבין הקב"ה לא פחות מהמצוות שבין אדם למקום, וחשיבותן שווה. וכבר מבואר בחזון

איש (אמונה ובטחון ג, ה-ז) שהחושב שיש לו מצוות שבין אדם למקום בלא מצוות שבין אדם לחבירו, טועה הוא כי אין לו אף אחת מהן.

מובא (עץ החיים, תפילה ומידות אות עה, בסוף נפה"ח) בשם הגר"א מוילנא זצ"ל, ש'עיקר העמל של האדם, צריך להיות על עבירות שבין אדם לחבירו בכל הדקדוקים'. וביסוד ושורש העבודה (א, ח) כתב שאי אפשר לבוא אל תכלית העבודה העיקרית של נחת רוח לה' יתברך, אם לא תוקדם לה שתי מצוות עשה של "ואהבת לרעך כמוך" (ויקרא יט, יח), ו"בצדק תשפוט עמיתך" (שם פסוק טו). וכשנשאל החזון איש זצ"ל (מעשה איש ח"ב עמ' קסו) מהי דרגת השיא אליה יכול האדם להגיע בעולם הזה? השיב: לעבור את השבעים שנה של חייו מבלי לפגוע בבן אדם... והרה"ק רבי קלונימוס שפירא מפאסאצנא בעל חובת התלמידים הוריש לתלמידיו: דעו לכם, שהדבר הגדול ביותר בעולם הוא לעשות טוב למישהו! (ובדברים ח"ב טו, ד 'דאגה לאחרים' ביארנו בטעם הדבר).

וכן אמר הגה"צ רבי הירש פאלי זצ"ל, משגיח בשיבת חברון על מה שנהגו (שהובא בשבלי הלקט כ, מאירי ברכות לד: מהרי"ל תפילות כל השנה, ארחות חיים תפילה פג, בית יוסף ורמ"א או"ח קכה, ב של"ה ועוד) לקפוץ מעט בקדושה בעת אמירת 'קדוש קדוש קדוש': מותר לקפוץ קדוש! ופעמים צריך לקפוץ קדוש! ואף חובה לקפוץ קדוש! אך לעולם אסור שהקפיצה תעשה על ידי דריכה על רגלו של הזולת (ובדברים ח"א א, כב 'בגנות הדחיפות' הוספנו בזה מעשים מרבי ישראל מסלנט). והוסיף בשם אביו שאסור לחשוב ש"בין אדם לחבירו" הוא מושג שלא קשור ל"בין אדם למקום", ואם אדם חלש באחד מהם אין זה סותר לשני. אלא האמת שאין אפשרות להפריד ביניהם, כדרך שמצינו בלוחות הברית (כדברי השל"ה הנזכר). **וכבר** פירש המהרי"ל דיסקין זצ"ל למה שבר משה רבינו את שני הלוחות, והרי עובדי העגל כפרו לכאורה רק ב"אנכי ה'" שהוא מחלק של "בין אדם למקום" והיה לו לשבור רק לוח אחד. אלא מוכח שאין "בין אדם לחבירו" ללא "בין אדם למקום" (כמובא לעיל מהשארית מנחם). ובסלובדקה אמרו: כשם שאין 'בין אדם

לחבירו' ללא 'בין אדם למקום', כך אין 'בין אדם למקום' ללא 'בין אדם לחבירו' (עכ"ד המשגיח).

גם בזהר (ח"ג יב:) פירשו את מה שנאמר על יעקב שהיה "איש תם" (בראשית כה, כז), שהיה איש שלם למעלה ושלם למטה, שקיים מצוות ש'בין אדם לחבירו' וגם מצוות ש'בין אדם למקום', ומבואר שאדם לא נחשב שלם כל עוד שאינו מושלם בשני סוגי המצוות. **וכן** אמרו (מדרש אגדה, פסיקתא זוטרתי, וב"ר ל, ה) על נח, שהיה נח לשמים ונח לבריות. ובמראה הבזק (רב"ז קרויס, עמ' מה, רצה) ביאר שזהו שבא הכתוב לספר שבחו של נח בשני ענינים הללו באומרו (בראשית ו, ט) "נח איש צדיק תמים היה בדורותיו", כלומר שמעשיו בין אדם לחבירו היו בצדק במשפט בתום ובישר, וגם "את האלקים התהלך נח" שקיים גם מצוות שבין אדם למקום. וזהו שאמר המדרש הנזכר "נח לשמים ונח לבריות", שעשה נחת רוח ליוצרו ובוראו במצוות שבינו למקום, ועשה נחת רוח לבריות במצוות שבין אדם לחבירו, כי קיים שניהם כאחד. (וראה עוד בבראשית יג, יג 'מצוות שבין אדם לחבירו'.

ובספר לב טהור 'מאמר בין אדם לחבירו' הרחבנו עוד).

תשובה: חמצוות שבין אדם למקום ושבין אדם לחבירו קשורות זו בזו, ואין אפשרות לאדם לקיים אחת מהם בלבד.

חירות אמיתית

שאלה: מהי החירות האמיתית שישנא לאדם?

ב. שמות לב, טז: "והמכתב מכתב אלקים הוא זרות על הלוחות". שנינו על כך (אבות ו, ב. אבות דרבי נתן ב. כלה ח) "אמר רבי יהושע בן לוי, מה כוונת הכתוב 'חרות על הלוחות', אל תקרא 'חרות' אלא 'חרות', לפי שאין לך בן חורין אלא זה שעוסק בתורה". **ובתורה** תמימה (באות לב) ביאר על פי מה ששנינו (שם ג, ה) 'כל המקבל עליו עול תורה – מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ'. ובמדרש (שמו"ר פרק מא) אמרו 'מהו חירות? חירות מן המלכויות' – שעל ידי עול התורה נעשה בן חורין מעול ושעבוד המלכויות. ועוד יש לפרש חירות ממסי המלכויות, משום שלהלכה (שולחן ערוך יו"ד סימן רמז) תלמיד חכם שתורתו אומנותו פטור ממסים וארנוניות המלך, ובני העיר חייבין ליתן חלקו.

אמנם בפשטות אינו רק 'בן חורין' מדברים פיזיים וגשמיים של שעבוד מלכויות ותשלום מיסים בלבד, אלא הפירוש הוא שכל מהותו היא 'בן חורין'. השוטים חושבים שמי שלא מקיים מצוות הוא 'בן חורין' שכן הוא עושה כל העולה על רוחו, ואילו שומר תורה ומצוות הוא כבול שלא יכול לעשות מה שלבו חפץ. אבל כאן גילתה המשנה שהאמת היא להיפך – 'אין לך בן חורין

אלא מי שעוסק בתורה', מי שהתורה בראש מעייניו והיא המושלת עליו, הוא 'בן חורין' אמיתי, מלך על גופו ואיבריו, שולט עליהם בשליטה מליאה, מה שאין כן הפוחז העושה מה שעולה על רוחו, הגוף והחומריות שולטים עליו, ואינו בן חורין עליהם, אלא 'עבד' הוא לתאוותיו ורצונותיו ומשועבד אליהם ואינו יכול להיפטר מהם. (ולעיל בראשית מא, מב 'שליטה על האיברים' הרחבנו שזו הגבורה האמיתית המוטלת על האדם, לשלוט על כל אבריו שיתנהגו על פי התורה והמצוות. ובספר לב טהור 'גדלות האדם – שליטה על המעשים' הרחבנו עוד).

בנותן טעם יש לומר, שהקב"ה ברא את האדם בדוקא עם כח השתוקקות, צמאון ושאיפה לגדלות, וזהו בעבור הרוחניות, כדי שעל ידו יכיר את בוראו ויתקרב אליו יותר ויותר. וכמו שפירש רש"י (סנהדרין עז: ד"ה רוח) ש"נכרים שבעים ואינן צמאין ליוצרם, ואילו כנסת ישראל צמאה ותאיבה ליראת יוצרה ולקיים מצותיו", ולכן יהודי נקרא צמא וזו מהותו. וזהו "תורת ה' תמימה משיבת נפש" (תהלים יט, ח), לפי שהוא צמא כל הזמן, ומשמצא את מבוקשו כבר הוא 'בן חורין' והתורה משיבה את נפשו. **אבל אותם שאינם שומרים תורה ומצוות רחמנא ליצולן, יש להם תשוקה פנימית ואינם יודעים להיכן לנווטה, ולכן בכל העולם תמיד שומעים על היהודים, הם עושים הפגנות ואף פעם לא נחים. הרבה צעירים מבני עמנו מחפשים כל מיני אמונות טפלות בארצות נכר, וכל זה משום שאינם מוצאים סיפוק בעצמם, נפשם היהודית כמהה וצמאה, אבל הם לא יודעים למה היא שואפת. **וכן** אמר בעל ה'קהילות יעקב' (חיי עולם, פרק ה) שהקב"ה נתן את הגוף עם שאיפות, אבל בעקבות היצר הרע שמנסה להשכיח ממנו את האמת, ומנתב את השאיפות לדברים שליליים, 'אין אדם מת וחצי תאוותו בידו, יש לו מנה מבקש מאתים'. האדם תמיד צמא להיאחז באיזה דבר, אבל אינו מוצא בו סיפוק. לכן 'אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה', כי בשעה שהוא לומד תורה, מוצא הוא מרגוע לנפשו, ובכך נעשה 'בן חורין' שהשלים עם נשמתו וגופו, והגיע ליעדו, תכליתו ותפקידו עלי אדמות.**

תשובה: החירות האמיתית של האדם אינו במה שעושה כל שעולה על רוחו, כי אדרבה זהו 'עבד' חמשועבד לתאוותיו, אלא בן חורין הוא מי שעוסק בתורה ושולט על גופו ומתנהג על פי כללי התורה.

© כל הזכויות שמורות. להערות, תרומות והנצחות. ולהשיג את ספרי המחבר (שלום רב-שאלת שלום והארת פנים), הפרשה המחכימה (על התורה), המשנה המחכימה (פרקי אבות), תורת עשר המכות ועוד, בטלפון: 02-5864229 דוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM המעוניין לקבל את העלון כל שבוע במייל, ישלח למייל הנ"ל.

נא ונא לתרום ב'גדרים פלוס': קופות נוספות, שבט אחים רמות פולין, לתשלום עבור: עלון הפרשה המחכימה

לענין הלכה

הערות מעשיות בעניני בשר וחלב, העתקת דיסקים ושירים, ממונות

גליון 207

גליון זה מודפס לעורר לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה

עניני בשר וחלב

"לא תבשל גדי בחלב אמו ... כי על פי הדברים

האלה" - (פ' כי תשא)

ע' מדרש שוחר טוב (תהלים מזמור ח' ד"ה ה') שבזכות שמירת ה' בשר בחלב זכינו ללוחות שניות: וז"ל כשעלה משה לקבלה פעם שניה, אמרו מלאכי השרת ריבונו של עולם והלא אתמול עברו עליה, שכתבת בה לא יהיה לך אלהים אחרים (שמות כ ג), אמר להם הקב"ה בכל יום הייתם קטיגורין ביני לבין ישראל, לא אתם כשירדתם אצל אברהם אכלתם בשר בחלב, שנאמר ויקח חמאה וחלב ובן הבקר וגו' ויאכלו (בראשית יח ח), ותינוק שלהם כשהוא בא מבית רבו, ואמו נותנת לו פת ובשר וגבינה לאכול, והוא אומר לה, היום למדני רבי, לא תבשל גדי בחלב אמו (שמות לד כו), לא מצאו לו מענה, באותה שעה אמר הקב"ה למשה, כתב לך את הדברים האלה (פ' כי תשא - שמות ל"ד כז), עד שאין להם מענה ותשובה."

ע' בבאר היטב (או"ח סי' תצ"ד סוף ס"ק ח'), דמשום המדרש הנ"ל, נוהגים לאכול חלב ואחר כך בשר בחג השבועות, דלא כמו שעשו המלאכים אצל אברהם שאכלו בשר בחלב, שבעבור זה נתנה תורה לישראל.

מאכלים של בשר וחלב סמוכים זה לזה

ע' רמ"א יו"ד סי' צה ס' ו יד אברהם ריש ס' פח שאין להניח מאכלי בשר ליד מאכלי חלב (וע' בש"ך שם ס"ק כד שזה דוקא אם הכלים מגולים).

זהירות במקור: ולכן צריך לזהר מלהניח מאכלי חלב במקור סמוך למאכלי בשר פתוחים, וכן מה שמצוי שמניחים בדלת המקור כד עם שקית חלב שלא יהא במדף הסמוך מאכלי בשר באופן שעלולים להינתז ניצוצות זה לזה (ע' יד אברהם יו"ד סי' פח ס' א).

אכילת בשר בשולחן שיש עליו חלב

שולחן שאוכלים עליו בשר ויש אחרים שאוכלים עליו חלב, חייבים להניח היכר (ס' פט), (אם לא שאין מכירים אחד את השני).

זהירות באוכל על השולחן לבד

האוכל לבד בשר או חלב על שולחן שמונח בו גם המין האחר, הדין במקרה זה הוא עוד יותר חמור, שאסור שיהא על השולחן ממין השני, וי"א שלא מהני היכר וכן איתא בראב"ן חולין סי' רעא והפלאה (יו"ד פח ס' א) ומהר"ם שיק (שבת יג) וכן נקט בס' תורה לשמה ס' קז, הכף החיים (ס"ק ט"ז) וז"ל "ודוקא בבי בני אדם שרי ע"י היכר משום דאיכא תרתי - שינוי ודעות, אבל באדם א' אסור להעלות בשר עם גבינה בשולחן א' ולא שרי בהיכר כיון דליכא דעות".

מאידך ע' בחכמת אדם (כלל מ' סעי' י"א) דכתב שמהני היכר כשאדם לבדו, וז"ל "וכל שכן אם אוכל בפני עצמו או עם בני בית שצריך היכר" וכן הביא דבריו החפץ חיים (נדחי ישראל פרק ל"ג אות ד') "וכי"ש אם אוכל בפני עצמו או שאוכל עם ב"ב שצריך לזהר שלא יעמידו על שלחן אחד חלב ובשר בלי היכר". וכתב על זה בס' בדי השולחן (ס"ק י"ד, ציונים ס"ק ל"ב) "ולדינא שמא יש להחמיר בכל זה כשאין קשה לו אבל לעת הצורך יש להקל בזה". וכתב בס' הבית בכשרותו (סי' ב') שיעורי הגרי"א דינר שליט"א שנוהגים להקל שמהני היכר.

עניני בשר וחלב המתנה כשש שעות

באיזה דברים צריך להמתין כשש שעות בין בשר וחלב אכל מאכלים בתבשיל שנתבשלו בכלי בשרי שלא הודחה יפה נחלקו האחרונים האם צריך להמתין אחריו שש שעות.

לדעת הש"ך (יו"ד סי' פט ס"ק י"ט) אין צריך (הובא לשונו בהערה). וכן פסק החכ"א (כלל מ' סעי' י"ג) "שאין בו מנהג להחמיר". וכ"כ בקיצור שו"ע (סי' מ"ו סעי' י') וכן ע' דברי החפץ חיים (נדחי ישראל פרק ל"ג אות ה') "אך אם אין בשר ואין שומן בתבשיל רק שנתבשל בקדרה של בשר מותר לאכול אחריו גבינה אפילו לא הודחה הקדרה יפה". וכן ע' ערוך השולחן (פט סעי' י"ג).

אכן ע' בא"ר (סי' קע"ג ס"ק ד') דכתב דלא דק הש"ך בזה וכן בברכי יוסף (שיורי ברכה ס"ק ל"ג) החמיר בדבר.

זמן חיוב המתנה בקטנים

בענין הרחקה וזהירות בין בשר לחלב יש כבר מקורות קדומים ע' בפסיקתא רבתי (פיסקא כה פרי עשר תעשר), הו"ד בעיטור (שער ראשון, י"ג-ב') "לסוף ארבעים יום, התחילו המלאכים אומרים לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע לא כך אמרנו לך לא תתן את התורה להם, לפיכך כשביקש הקדוש ברוך הוא לכתוב אותם להם שנית, לא היו המלאכים מניחים אותו, אומר להם הקדוש ברוך הוא אתם הם שמקיימים את התורה, תינוק הגמול בישראל מקיימה יותר מכם, יוצא מבית הספר אם היה לו לאכול בשר וחלב, איפשר לו לאכול חלב עד שירחץ ידי מן הבשר, ואתם כשנשלחתם אצל אברהם הביא לפניכם בשר וחלב כאחת ואכלתם, שנאמר ויקח חמאה וחלב ובן הבקר אשר עשה ויתן לפניהם והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו".

בקטנים עד גיל ג' שנים יש להקל בלי להמתין כלל, והרוצה להחמיר יכול ליתן מים או שאר משקים לשתות בין אכילת בשר לחלב (ע' בשו"ת שבט הלוי ח"ד סי' פד דבקטני קטנים א"צ להמתין כלל (כדין חולה שאין בו סכנה שמותר בסעודה אחרת בלי שהייה ע' ארחות שבת פ' כ ס' קיג בענין קטן כחולה שאין בו סכנה), וכן ידוע בשם הגר"מ פיינשטיין זצ"ל (שיעורי הגרי"א דינר שליט"א הבית בכשרותו עמ' כ).

מגיל שלוש עד שש שנים ימתין שעה אחת. וכן במקום צורך יש לעשות כן עד גיל תשע שנים (בית בכשרותו שם וע' בחוט שני שבת ח"ד עמ' שט). לאחר מכן יש להוסיף ולחנכם להרחיק בין סעודה של סעודת קטן דהיינו אם רגיל להמתין שלוש, ארבע או חמש שעות אזי צריך להמתין את השעות שרגיל הקטן להמתין אותן והכל לפי המצב והצורך (חוט שני שם) וע' בארחות רבינו ח"ג עמ' עז דמגיל חינוך שהו שש שעות. ודעת הגר"ש וואזנר זצ"ל (קובץ מבית לוי ח"ט עמ' כ"ג הע' ט') "דהגדר בזה לא ברור, וע"כ יש לחנך בהדרגה, קודם להרחקת שעה ואח"כ יותר לפי המצב ולפי הצורך, עד שיחנכוהו להרחקת שש שעות כדין".

מ"מ קרוב לגיל בר מצוה יש לחנכם ולהרגילם להמתנת שש שעות (חוט שני שם) וע' לקט יושר בשם רבו בעל תרומת הדשן שעד בר מצוה המתינו רק שעה.

* וז"ל דהא דאשמועינן הכא דמותר לאכול גבינה אחר כך היינו אפילו נתבשל בקדרה שלא הודחה יפה דהוי קצת ממשות של איסור דבכה"ג אסור לאכלו עם גבינה כמבואר לשם ושרי הכא.

מותר לכתחילה (הגרבי"צ קוק שליט"א). [אכן יש אירועים שהבעלים מקפידים לא להקליט, והכל לפי הענין].

עוד עניני זהירות בעניני ממונות

מעשה שהיה בימים אחרונים שבחנות היה מבצע שהמשלם יותר ממאה ₪ מקבל הנחה שתי בקבוקי שמן בזול, ואחד עמד בתור לשלם וביקש אחד ממנו לקנות בשבילו את בקבוקי השמן כדי להרוויח המבצע. ושמענו מהגר"י קנר שליט"א שזה לא הגון לעשות כן כיון שבעל החנות עשה את המבצע כדי לגרום שיקנו יותר. [ובציור הנ"ל היה גם שאלה של "לא תחנם" לתת מתנה לנכרי (ולפעמים מותר מפני דרכי שלום וחשש איבה)].

כמו כן לאחרונה היה מבצע ברשת סופרמרקט גדול, שכל מי שקונה יותר מ20 ₪ מקבל החזר של 4 ₪, [שקנסו הסופרמרקט עקב תביעה משפטית, שיחזיר לרבים את הכסף] והיו אלו שהיה להם קנייה של 80 ₪ שרצו לנצל את המבצע, ולחלק את הקניה ל4 קניות נפרדות כדי לקבל המבצע, ושמענו מהגר"י קנר שליט"א שאין לעשות כן מכמה סיבות. (1) הרשת עקב התביעה כלפיהם חייבים לשלם לציבור, והם צריכים כתיקון לעשות צרכי רבים. וזה על דעת כן שהרבים משתמשים בחנות באופן הרגיל, ואפילו אם הם מסכימים, אסור לעשות כן שלמעשה הם לא עושים צרכי רבים באופן הרגיל כמו שכתוב בהלכה שצריכים לעשות. (2) זה לא כהוגן שהעובדים צריכים לעבוד יותר קשה, ועולה כסף להפעיל עוד פועלים (3) זה מפסיד את הציבור שצריכים לחכות בתור יותר זמן.

זהירות בעניני ממונות

כתב הגר"ר חיים אפרים זייציק זצ"ל (מעייני החיים – ח"ב פרשת וירא) אחז"ל ששאל רבי חנינא בן תרדיון את רבי יוסי בן קסמא "מה אני לעוה"ב א"ל כלום מעשה בא לידך, א"ל רבי מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים א"ל א"כ מחלקך יהא חלקי ומגורלך יהיה גורלי" וכתב ע"ז "אין לך נסיון גדול יותר מממון, כי כאשר יש פתיות והסתת יצה"ר למאד מאד, כאשר עינינו רואים שהרבה אנשים סובלים יסורים ומכות בזה וחרפה, ועומדים בקידוש השם, ובממון יצרים גובר, ובשביל דבר קל אין אלקים לגד עינו לגזול ולעשוק עמיתו, וכתב המסילת ישרים (פ"א) "רבים יתחסדו בענפים רבים מענפי החסידות, ובענין שנתת הבצע לא יכלו להגיע אל מחוז השלימות".

ע' משנה ברורה (הל' יו"כ ס' תרו ס"ק א) "ואם יש לחברו בידו ממון שיש לו תביעה עליהם, יודיענו אע"פ שחברו לא ידע מזה כלל, ועל כל פנים יסדר לפני הרב ומורה צדק הענין בשלמות ובאמת בלא שקר ולשאל האידך להתנהג. כללו של דבר, כל דבר שבממון לא יסמוך על הוראתו כי היצר הרע יש לו התרים הרבה (חיי אדם כלל קמז)".

כתב במסילת ישרים (ריש פ' יא) "אע"פ שבכל העבירות משתדל היצר הרע להחטות את האדם, כבר יש מהם שהטבע מחמדן יותר ובהן מראה לו יותר התרים, אשר על כן יצטרך בהן יותר חזק לנצח את יצרו ולהנקות מן החטא. וכן אמרו זכרונם לברכה (חגיגה יא) "גזל ועריות, נפשו של אדם מחמדתן ומתאוה להן. וכי כללו של דבר, כמו שחמדת ממון רבה, כן מכשלותיו רבים".

"ושמרו בני ישראל את השבת – לעשות את השבת"

ע' באור החיים (שמות לא, טו) בביאור הפסוק: "לעשות את השבת" כתב: "עוד ירצה שצריך לשמור את השבת לבל יהיה בו דבר חול בין ממנו בין מהזולת, ולא יאמר אדם די לי במה שנשמור עצמו מחללו ואם יתחלל מהזולת מה בכך, אלא צריך שיהיה שומר אותו לבל יתחלל כמו ששומר גנו ופרדסו". וכן ע' בבית הלוי (בראשית ב: ב).

ע' בס' 'דברי אגדה' (דברי מוסר שהשמיע הגר"ש אלישיב זצ"ל ונעתקו מכת"י) "אין די במה שהאדם מכבד את השבת בביתו ולעצמו. נאמר בתורה: "ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת" – שהאדם ישמור ויקיים בעצמו את השבת, אבל גם – "לעשות את השבת", שיראה שגם אחרים יקיימו את השבת.

להערות והארות, 0533-163-916 נא להשאיר הודעה

(מ. הרסקין סדר א' נר גבריאל)

ניתן לקבל הגליון במייל g089285647@gmail.com

לרפואת אליהו בן שפרה בתושח"י

לע"נ הרבנית הצדקנית רחל בת הרב יוסף גנס ע"ה

אכל מאכל חריף שחתך בסכין בשרי

החותך בסכין חלבי דבר חריף כגון שום, בצל, צנון, חריין, מלפפונים חמוצים, אפילו אין הסכין בן יומו נעשה הירק חלבי ואסור לאוכלו עם בשר (שו"ע ס' צו ס' א) ואם חתך ואין ששים נגד הסכין הכל נאסר לאכילה בבשר (רמ"א שם).

שאלה מצויה בהמתנת שש שעות: מי שאכל דבר חריף (כגון בצל) שקיבל בליעות של בשר, [כגון שנתבשל בקדירה בשרית, או שחתך בצל עם סכין בשרית], אין צריך להמתין אחריו שש שעות. בית מאיר (על ש"ך ס"ק י"ט), רע"א (על ש"ך שם), שו"ת שואל ומשיב (מהדורה ד' ח"ג ס' צ"א) שו"ת אגרות משה (יו"ד ח"ב ס' כ"ו) וביאר כיון שאין בה טעם גדול. וכן ע' קובץ מבית לוי (נענייני יו"ד עמ' ל"ד אות ז').

שיירי פת שהיה על שולחן שבת ביחד עם מאכלי בשר ויש חשש שנגעו בבשר יש לזהר לא לאוכלם יחד עם חלב (יש לשים לב לזה במקומות שמשתמשים בלחם של סעודת שבת למלוא מלכה, שאין לאכול הלחם עם חלב (ע' שו"ע יו"ד ס' פט ס' ד)).

בשר וחלב באותו שולחן – צירוף לזימון

ע' משנה ברורה (ס' קצו ס"ק ט) כשאחד אוכל חלב או גבינה והשנים בשר, מצטרפין, שהאוכל גבינה הרי יכול לאכול מלחמם אע"פ שהוא מלוכלך בבשר, אם יקנח פיו וידיחנה [ויש מנהג שהאוכל גבינה הוא המברך ברכת המזון ולא להיפך שהוא הגורם לזימון], (וע' בשער הציון שם דהיא שהאוכל בשר הוא כהן דיש עליו מצות 'וקדשתו' לכבדו שהוא יהיה המברך, מסתברא בודאי דאי אפשר לדחות משום מנהג זה), אבל אם אוכל גבינה קשה, אין מצטרפין, שהמנהג עכשיו שלא לאכול בשר אחר גבינה קשה על ידי קנח והדחה.

מעשה בבשר וחלב בצרפת

לאחרונה שאלו את הגר"י זילברשטיין שליט"א יהודי מצרפת שיש לו שכן גוי שיש לו קייטרינג מבוקש והוא מבשל בקביעות בשר עם חמאה (בשר וחלב דאורייתא), ואירע שמערכת החשמל קרסה והיהודי יודע לתקן, ומיד כשהחשמל ישוב לעבוד התנורים של הגוי נדלקים ומתבשל בשר וחלב, האם מותר לו כשמתכוון לתועלת עצמו להדליק את החשמל בביתו (של היהודי) ולא ניחא ליה כלל בבישול בשר וחלב. והביא משו"ת מנחת שלמה (קמא ס' ו בהג"ה) שצידד להתיר בבשר וחלב כמו בשבת (ודומה לנוהל דלת בשבת לשמור על חפציו אלא שממילא ניצוד צבי שבתוך הבית שלכו"ע שרי בכה"ג שלא ניחא ליה בצידת צבי (וכן ע' הערות הגר"ש אלישיב זצ"ל ביצה כד מדברי הרשב"א), ושאל את גיסו הגר"ח קניבסקי שליט"א והורה להחמיר שדוקא בשבת מלאכת מחשבת אסרה תורה מותר כשלא ניחא ליה משא"כ בשאר איסורים.

גדול פרישת בשר וחלב שנא' באזהרתם "כי עם קדוש

אתה לה' אלקיך" [א"ה כלל ל"א דין כ']. (פ' ראה יד, כא) עוד

בענין העתקת דיסקים שירים

דרך תיקון – לקנות דיסק מחנות

מי שעבר והעתיק לדעת השואל ומשיב [וכן נקטו כדבריו הגר"ש אלישיב זצ"ל הגר"מ פיינשטיין זצ"ל המנחת יצחק ועוד ראה בגליון הקודם] הדיסק עדיין אסור בשימוש. (והיו צריכים לשלם על זמן השתמשות בדיסק ללא רשות. אך כיון דבזמננו שאין שוק לשכירות דיסקים אין לזה ערך), הדרך הפשוטה לתקן את העבר היא לקנות את הדיסק מהחנות. ויש להדגיש שצריכים דוקא לקנות מהחנות ולא רק להעביר כסף לחנות עבור דיסק, (ובררנו שכדאי לרכוש דיסק ממשית לצאת מידי ספקות). [וכן בדרך כלל זה לא מספיק לקנות ישר מיצרן הדיסק, שמצוי שכבר מכר זכויותיו למפיץ]. ולפי מה שמצוי שקשה להגיע לחנות, ניתן לקנות את הדיסק בטלפון ולבקש מהם לשלוח את הדיסק בדואר.

לענין מעשה מי שהעתיק ניגונים בלי רשות, זה שאלה בידי ממונות ויעשה שאילת חכם האם צריך לשלם עבורם מדינא וכן כדי לצאת ידי שמים². [ובאנו רק לעורר לב המעיין].

להקליט ניגונים בחתונות

כל זה להעתיק דיסק שהשקיעו הרבה בטירחם וכספם למוכרו. אכן להקליט ניגונים מחתונות לתוך הגנן ללא מטרת מסחר

² שמענו על אחד שקיבל הוראה שעליו לקנות מהחנות דיסקים בשווי של 3000 ₪ עבור הדיסקים שהעתיק ושימש בהם, וכן עשה.

מוסר התורה ומעתיק השמועה

בדרכי הנהגותיו ומידותיו בקנייני התורה של מוסר התורה ומעתיק השמועה
מֶרֶן ראש הישיבה הגאון הגדול

רבי חיים שלמה ליבוביץ זצ"ל

במלאות ג' שנים מסילוקו לישיבה של מעלה – י"ח אדר א' תשע"ז

זכתה בית צוף באכסניה של תורה, בהוצאת תורתו של מוסר התורה ומעתיק השמועה, מֶרֶן הגאון רבי חיים שלמה ליבוביץ זצ"ל, עת שזכינו בהוצאת ספרו 'משנת רבי חיים שלמה' על מסכת שבת שהודפס לאלפים ללומדי ועמלי התורה, ונתקבל בעולם התורה בכלל ובעולם הישיבות בפרט בכל רחבי תבל לחם חוקם ביסודות ההבנה והעמקת העיון במסכתא דשבת, ובעזה"י יזכה עולם התורה בהמשך הוצאת תורתו על שאר המסכתות.

זכה מֶרֶן זצ"ל להיות חרוט וחקוק בלבה של כנסת ישראל בשרשרת מוסרי התורה ומעתיקי שמועתה מדור לדור וביום הזיכרון זכור ונזכור את מורשת מעיינות התורה אשר מסר והנחיל שמועת הדור שעבר.

זה היה רק אצל רבינו זצוק"ל, הוא היה יחיד בדורו של כל כולו תורה, בדור הקודם היה זה הסבא רבי ברוך בער, שהיה היחיד בדורו של כולו תורה ממש, ובדור שלנו היה זה ר' חיים שלמה היחיד בדורו של כולו תורה ממש, כולו תורה ממש הכונה שדבר חוץ מתורה לא מדבר אליו, אם זה תורה הוא שייך בדבר, ואם זה לא תורה הוא לא שייך לדבר כלל.

שקיעותו של רבינו בתורה היתה לדמות ולמופת, רבים רבים מלראות מראהו של רבינו, "כל כולו שקוע", היה להם לדמות של שקיעות בתורה.

ויש להביא מה שאביו הגדול מֶרֶן הגאון רבי יעקב משה זצוק"ל ראש ישיבת קמניץ סיפר בשיחה נדירה שמסר בשנת תשכ"א לירחון בית יעקב, ובה תיאר את אביו רבן ומאורן של ישראל מֶרֶן רבי ברוך בער זיע"א, שהעמל בתורה היה שיטה מרכזית בהשקפת עולמו ובתולדות חייו, זה לא היה עמל מעייף, אלא עמל מתוך התלהבות הנפש, אנחנו בני הבית ידענו יותר מבני הישיבה על התמדתו, נוכחנו יום יום כי לא רק את הדרך לישיבה אינו מכיר, אלא גם בין חדר לחדר שבבית אינו מבחין, ורק את הדרך לארון ספרים הוא יודע ... יש והיה ישן רק שעתיים – ביממה, ובעצמו אמר לי פעם אני אוכל עם הרמב"ם והולך לישון עם רמב"ם וקם עם רמב"ם ומה אני כבר יכול לחלוס? או תירוצו על הרמב"ם או קושיא עליו! גם רבינו היה מזכיר תמיד בשם זקנו שאחד מהעיקרים הוא שצריך להיות "ליגען אין לערנען" (להיות שקוע בלימוד).

חינוך כזה, בבחינת 'כזה ראה וקדש', קיבל רבינו מבית אביו שלא שינה מאומה מאביו רבי ברוך בער, עמל התורה בלי סוף, וחיים שכל כולם תורה, לחיות שאין דבר בעולם חוץ מתורה, אוכלים עם התורה וישנים עם התורה, ואין שום דבר אחר, סעודות שבת אצלו היה ראה אצלו כמו באמצע הסדר, ודי לספר את מה שהיה רבינו מספר, שכשהיה הולך עם אביו בדרך היה שואל אותו אביו אם הוא חושב בלימוד, וזה כבר כשהיה בגיל צעיר, ומרוב שקיעותו היה מופקע מעוה"ז, ועד כדי כך שלא ידע צורתא דזווי, וגם דברים פשוטים שכל ילד יודע, אצלו זה לא נכנס, וכדוגמא שהרבה מאד זמן לקח לו לתפוס איך

בעמדנו להעלות עלי גליון דרכי הנהגותיו ומידותיו בקנייני התורה של רבינו מֶרֶן ראש הישיבה זצ"ל, נקדים בזה כי לא אנו הראויים לעמוד להתחקות בדרכיו והנהגותיו, והרי צריך לעמוד בראש צורים בכדי שיהי' הראייה הנכונה, ואך במעט שבמעט בהשגותינו שעינינו ראו אצל רבינו בעמל העיון האמיתי ויגיעות ושקיעות בתורה נפרס לפנינו על גליון:

עמלות בתורה

עמל התורה של רבינו היה מסביב ליממה, עמילות תמידית ללא גבולות, לא היה אצל רבינו מושג של זמנים וסדרים, ומלבד זמני התפילות בשיבה וזמני השיעורים בהישיבה, לא היה הבדל בין לילה ליום, ולא היה ישן שינה רגילה של כמה שעות רצופות, היה שולחן ליד מיטתו מלא ספרים ושם היה לומד, וכשאפסו כוחותיו נשכב עם ספר ועוד היה מעיין בזה עד שנרדם, ושוב חוזר וקם וחוזר חלילה, בדרך כלל היה נרדם באמצע עיון בספר והספר נופל על פניו.

בני המשפחה יכלו לראות את רבינו בבוקר באותו מצב על הכסא ליד הגמ' בדיוק באותו המצב שהיה כמה שעות קודם בתחילת הלילה, במשך הלילה ראוהו בני ביתו הולך מידי פעם לעיין בספר וחוזר לעיונו ע"י מיטתו, מרוב עמילותו בתורה היה האוכל על השולחן המוכן מהבוקר נשאר כמו שהוא עד השעות הצהריים המאוחרות.

לפני שנים רבות שלא היה חשמל כשר לשבת קודש והשתמשו בליל שבת רק עם לוקסים שכבה אחרי כמה שעות בליל שבת, קבע רבינו עם ידידו הגאון רבי אברהם ארלנגר שליט"א מראשי ישיבת קול תורה חברותא בליל שבת שהיו הולכים שעות על גבי שעות, והעידו תלמידי חכמים רבים שהם זוכרים את המעמד הזה שנחרט בליבם לראות את רבינו עם החברותא מהלכים ברחובות חוצה, חזיון זה של רבינו היה להם לדוגמא כל חייהם לעמל בתורה, גם אנשים בני גילו סיפרו שמילדותו היה להם רבינו הדמות לעמל בתורה.

שקיעות בתורה

הגאון הגדול רבי יצחק שיינר שליט"א ראש ישיבת קמניץ אמר בהספידו את רבינו, גם אצל הגדולים האחרים ראינו ורואים שקיעות בתורה, אבל כל כולו תורה "כולו תורה ממש"

הולכים מביתו לישיבה, והיכן ממוקם כל דבר בבית, ומהיכן היציאה, וכו' וכו'.

עד היכן הדברים מגיעים, יש להביא מה שסיפרו כמה מתלמידי רבינו בישיבת פוניבז' שהיו מלווים את רבינו אחר השיעור לביתו, בתקופה הראשונה לבואו להישיבה שכרה הנהלת הישיבה בית סמוך להישיבה ברחוב אביי ורבא, [ואח"כ שהיה לו קשה הדרך להישיבה, העמידה הנהלת הישיבה בית עם גשר שהתחבר לתוך הישיבה], ומנהג המקום לרשום על הפחי האשפה של כל בנין ובנין המונחים בפאתי הבנינים שם הרחוב ומס' הבנין, והיה היום אחרי תקופה של כמה וכמה חודשים שרבינו גר שם, ליוונו את רבינו מהישיבה לביתו, ורבינו שם לב שרשום על הפח אביי ורבא, רבינו נעמד על מקומו חרד, ובזעזוע גדול אמר איך זה שכותבים דברים קדושים כאביי ורבא על

פחים "וואס טואט זאך דא שאל רבינו", והסברנו לרבינו את הענין שהרחוב שהראש ישיבה גר נקרא אביי ורבא, ואמר אזי, אזי, הרחוב הזה נקרא אביי ורבא, ובכל זאת עדיין לא הבין איך אפשר לכתוב אביי ורבא על פח אשפה.

כל ימיו רבינו לא התעניין בשום דבר חוץ מתורה, גם מעניני ציבור התרחק מאד וכמעט שלא הסכים להשתתף בכינוסים ציבוריים, לא שמענו מפורש מרבינו הסיבה לכך, וכנראה שלקח הנהגה זו מדרך זקנו מרן רבי ברוך בער זיע"א שג"כ נהג כך, ויש לנו ללמוד הנהגה זו ממה שרבינו בעצמו אמר בשיחה לבני הישיבה, והקדים בדברי הרמב"ן עה"ת (פי' ויחי) שהקשה, מדוע נענשו החשמונאים עונש כ"כ גדול שנעקרו כולם מן העולם, הלא היו חסידי עליון, ואלמלא הם נשתכחו התורה והמצוות מישראל, ותי' שכהנים היו ומתפקידם היה לשמור על עבודת הכהונה, וכנראה שע"י שנתעסקו בעוד דבר במלכות נחלשו בעבודת הכהונה, וכיון שהתפקיד שלהם היה לשמור על עבודת הכהונה, ואין מתפקידם ענין המלכות, הרי פגמו ומעלו בכך בעבודתם ונעקרו מן העולם, ואמר רבינו שהמוסר השכל שרואים, שמי שיש לו תפקיד מסוים, מה שמוסיף דברים אחרים ממה שמחויב לעשות, הרי הוא מחליש את התפקיד שמוטל עליו ופוגם ומועל בתפקידו, והוסיף רבינו שעל כן בני התורה, כל עיסוקם צריך להיות רק להיות בתורה, וח"ו מלהתעסק בדברים אחרים, שכל דבר אחר חוץ מלהיות דבוק בתורה, פוגם בתפקיד של בן תורה שצריך להיות עסוק בתורה, ויתכן דמזה בא הנהגתו של רבינו שמעבר למה שהיה מוכרח לעשות לא התעסק בכלום חוץ מתורה, דכל התעסקות נוספת ממה שאדם מחויב לעשות פוגם בתפקיד שלו.

רבינו היה מתנתק מכל מה שסביבו להיות שקוע בתלמודו, וכאילו אין כלל דבר מתרחש מסביבו, אלא כביכול נכנס הוא לעולם משלו, "הוא ותורתו", ושום דבר אחר לא קיים, בכל מקום שפגשו את רבינו בין בדרך או בחתונה או בשבע ברכות וכו' וכו', היו מוצאים את רבינו שקוע בלימודו, כביכול רבינו נמצא בבית מדרשו עם ספרי תלמודו

בידו.

כמו כן גם כשהיה טרוד מאד באיזה ענין אחר, היה משקיע עצמו בלימוד והיה מתנתק מכל מה שהטריד אותו מקודם בשקיעות מוחלטת כמו שאין שום דבר.

ונביא כאן סיפור נורא שיכול להראות מדרגת שקיעותו של רבינו, זה היה ידוע לבני הבית ולמקורבי רבינו דמחמת שקיעותו בתורה הוא לא מזהה אנשים העוברים לידו, ולפעמים היו בני הבית צריכים לומר לאנשים שעברו לידו לומר לו שלום ולא החזיר, דח"ו אין כאן שום כוונה, אלא הוא פשוט מונח בשקיעותו בתורה, ויהי הדבר לפלא, בשעה שישב שבעה על בתו ע"ה, ראו על רבינו שהוא מזהה כל אחד ואחד גם מרחוק וקורא להם חלקם בשמותם, עד שאחד מתלמידי רבינו גם הבחין בכך, ומיד אמר לבני הבית אתם לא רואים כאן דבר מפליא, עוד אין לכם התשובה מה יום מיומים, התשובה היא פשוטה בימי השבעה רבינו לא יכל רבינו להיות שקוע בלימודו, וממלא הוא חזר להיות בכמה ימים האלו כאחד האדם, שמכיר

רבי חיים שלמה בילדותו על ברכי אביו מרן הגרי"מ זצ"ל וסבו רשכבה"ג מרן רבי ברוך בער ליבוביץ זצ"ל

יגיעת התורה

"יגיעת ולא מצאת אל תאמין, לא יגיעת ומצאת אל תאמין, יגיעת ומצאת תאמין" רבינו היה מדבר רבות ע"ז שאין חשיבות לתורה בלא יגיעה, והיה מזכיר תמיד את המעשה הידוע על זקנו מרן רבי ברוך בער זיע"א, שפעם אחת הקשו לפניו קושיא ואמר תיכף תירוץ, ועדיין הצטער, ועמל עוד על הקושיא ואמר ממש את אותו תירוץ, ואז שמח, ושאלו אותו, למה בתחילה כשאמר את התירוץ עדיין הצטער, ועכשיו שאמר ממש את אותו תירוץ הוא שמח, והסביר, שמקודם התירוץ היה בלא יגיעה, וא"כ חשש למה שאמר חז"ל לא יגיעת ומצאת אל תאמין, ועכשיו שהתירוץ בא ע"י יגיעה, בטוח אני בזה דאמרו חז"ל יגיעת ומצאת תאמין.

וכך היה רבינו, שעל כל פרט ופרט מדבר קטן ועד גדול, יגע ביגיעה עצומה, ועל אף כשרונו הגדול שהיה יכול לבנות מגדלים ולפרקם ברגע כמימריה, לא כך היה סדר לימודו, אלא עמל ועמל ועמל, והיה הופך בכל פרט ופרט הרבה פעמים עד שהיו הדברים ברורים ומחוזרים, וכל דבר שהיה לומד גם אם היה זה אותו דף שעמל על כך מאות פעמים, היה לומד הכל מתוך עמלות על כל פרט ופרט כמו מחדש, והיה דבר זה פלא, דאף שלרבינו היה זיכרון נפלא שלא בנמצא, והיה זוכר כל דבר ודבר לפרטי פרטים, בכל זאת על אף שכל הדברים כבר היו פרוסים לפניו, היה מכין את השיעור ביגיעה עצומה, והיה בודק שוב ושוב הדברים כדי שיהיו יותר מובנים וברורים.

עמקות התורה

רבינו זצוק"ל כל דבר שהיה קורא גם כשקרא שורה של גמ', לא היה אצלו לקרוא בדרך פשוטה, אלא בכל דבר קרא בדרך העמקות, כי בכל דבר יש עומק, וכל מחלוקת ראשונים היה מחפש מה יסוד המחלוקת שלהם בעומק, ופעם כשהזכיר דבר של זקנו וכשהיה נראה שזה דבר מדאי פשוט, אמר מסתמא יש בזה עומק יותר, אבל עדיין לא הגעתי לזה, ובאמת בכל מחזור ומחזור בדברים שהי' חוזר הי' אומר שהוא חושב שעכשיו אני מבין יותר, והסביר את הדברים יותר

בהקמת המצבה על קבר זקנו מרן הגרי"ב ליבוביץ זצ"ל, נראה יבדל לחיים טובים המשגיח הגאון הצדיק רבי דן סגל שליט"א.

הרבה קושיות ששאלו אותו, מרוב עמקותו בתורה, פשוט לא הבין את הקושיות, כי במקום העמוק שהוא הבין את הדברים לא היה מקום לקושיא כלל, הרבה דימוי מילתא למילתא נדחו באותו רגע ששמעו ממנו את עומק הדברים, ומפני כך לקח לתלמידים חדשים וצעירים

זמן מה להבין את דבריו, עד שהבינו שההבנה של רבינו בסוגיות היא בהבנה עמוקה.

תלמידים מספרים שעד שהגיעו אליו לא ידעו מהו המושג האמיתי של "עומק התורה", ורק כשהגיעו אליו הבינו את המושג עומק התורה, שאותו סברא אפשר להבין בכמה פנים עמוק יותר ועמוק יותר, ועדיין עוד אפשר לרדת לעומק ההבנה יותר, וכמה שיותר התבגרו התלמידים אז הבינו את העמקות יותר ויותר, ואז איתגלי להם מילתא למפרע שעד היום הבנתם לא היתה שלימה, כי עוד לא היה בכח הבנתם לירד לעומקו של רבינו, וגם התלמידים שכבר היום מרביצי תורה וראשי ישיבות עדיין יודעים שיש להם עוד לעמול להבין עומקה של תורה.

דבר נוסף בעמקות תורתו של רבינו היתה, מה שהיה מספר שזקנו מרן רבי ברוך בער זיע"א היה אומר על עצמו, ברוך ה' את הא' הבנתי אבל עדיין לא הגעתי לת', ולכן כל דבר לא היה גומר, שכן היה שוב

מעמיק ושוב מעמיק, וכך היה אצל רבינו לעולם לא הרגיש שגמר כבר

את הדברים, ששוב אין כבר מה להרהר בזה עוד, אלא היה מעמיק ומרהר כל פעם מחדש, ולא רק בדבר שעדיין לא הבין, אלא גם בדבר שהבין וביסודות שהתעסק בהם רבות פעמים, העמיק ושוב העמיק ולא גמר להעמיק, וסיפר תלמיד אחד שפעם אחת פגש אותו באוטובוס והתיישב לידו, ורבינו אמר לו שעכשיו יש לו עוד דעדר ביסוד של זקנו על מעשה קיחה בקידושין, גם לאחר כ"כ הרבה פעמים שלמדו, וכך בכל סוגיא ובכל פרט היה מעמיק ומעמיק.

גדלות בתורה

רבינו היה מדבר רבות על הענין של גדלות בתורה, שבתורה אין הסתפקות אלא תמיד לחפש עוד ועוד מה אפשר עוד לקנות ועוד לעמול, והיה רגיל להזכיר מה שמע מאביו מרן הגרי"מ

זצוק"ל, שראש ישיבת חברון מרן רבי משה מרדכי אפשטיין זצוק"ל אמר פעם בשיחה, "האלף בית של בן ישיבה" הוא שצריך שיהיה לו שאיפה להיות גדול הדור, והוסיף שאחד שכל השאיפה שלו הוא רק להיות למדן ולא גדול הדור הוא כמו "בעל הבית", דנחזי מה ההבדל בין בעה"ב לבן ישיבה, ההבדל הוא "שבעה"ב הוא מסתפק", יש אחד שמסתפק בשיעור משניות, ויש אחד שמסתפק בדף היומי, ויש אחד שלומד שעה אחת, הצד השווה לכולם הם מסתפקים, לא כן בן ישיבה הוא לא מסתפק, אלא שואף ללמוד עד כמה שהוא יכול, ולכן אילו אם הוא כבר מסתפק שרוצה להיות רק למדן הוא כבר כמו בעה"ב,

כך גם היתה דרכו של רבינו, אם בכל ענייני העולם הזה היה חיי חיות במידת ההסתפקות ממש שבממש, מספיק היה להיכנס לדירת רבינו ולחזות שכל העולם הזה הוא רק

פרוזדור ללימוד תורה וקיום המצוות, אבל כשהגיע לתורה לא היה שום הסתפקות, לרבינו לא היה זמן של אכילה ולא זמן של שינה, סדר יומו ביום ובלילה הסתובב סביב התורה, תורה ותורה, עמילות בתורה, יגיעה בתורה ושקיעות בתורה, "חיים שכולו תורה" "כולו אומר תורה" "אף פעם לא הסתפק".

וראו להביא מה שהיה רבינו מזכיר בשם זקנו מרן רבי ברוך בער זיע"א, שלעתיד לבוא יתבעו מכאן"א לפי הייעוד שהיה צריך לעשות בעולם, ולא יוכל לתרץ את עצמו בזה שקבע עיתים בתורה וקיים מצוות, אלא יאמרו לו כלום נתנו לך כשרונות כאלו שאתה יכול לעלות על המדרגות ואתה אווז עם ערליכער ארבעטר, והביא בשם מרן הגר"י מסלנט זיע"א דכשיבוא למעלה יראו לו כמין תמונה מה היה יכול לצאת ממנו.

זיכרוננו המופלא

רבינו היה ידוע בזכרוננו המופלא, ותוך כדי הלימוד היה אומר, כך אבא הסביר לי כשהייתי ילד, והיה נזכר מדברים שנאמרו לפני שנים רבות, ומזכירם בתכלית הדיוק עם הלשון שנאמרו, ולא רק זכר את הדברים אלא חי את הדברים ממש כמו שעכשיו דיברו, וידוע בבית בריסק שאצל רבינו אפשר לברר את הנוסח המדויק של דברי מו"ר מרן הגר"י זיע"א.

כל נקודה קלה, או סברה דקה, היה זוכר את זה לאורך שנים

רבות, וכמה פעמים התבטא בשנים האחרונות, ש"עכשיו" הוא כבר מתחיל לשכוח וחבל שלא כתב, וזה היה חשש בעלמא, כיון שעד סוף ימיו לא שכח בתלמודו כלום.

הסגולה שרבינו זכר הכל, לא היה רק מכח זכרוננו שניחן בו, אלא בחינה אחרת היתה בה, וכמאמר הפסוק בתהלים "לעולם לא אשכח פקודיך כי בם חיייתני", זה היה הסוד שרבינו זכר הכל, התורה הי' אצלו החיות, "כי בם חיייתני" לא היה אצל רבינו מושגי חיים זולת חיות התורה, כל תג ותג בתורה היה אצלו עוד חיים, וזכה לכך להמעלה הנשגבה שלא אשכח פקודיך, "כי חיים לא שוכחים", וכי ראיתם שאחד שוכח לנשום? כך היה אצל רבינו התורה, זה היה החיים שלו ולא יכל לשכוח מכלום, "כלום ממש", ובאמת בדברים אחרים שלא נוגע לתורה לא היה לו אותו זכרון מופלא, ולא רק זה אלא אפי' את מספר הטלפון בביתו לא ידע, ואיך הולכים מכאן ולשם היה צריך לשאול, אבל בדברי תורה ובדברי אבותיו מזקנו

ורבותיו, היה זה דבר פלא בדור, שזכר כל דבר בדיוק, ולא רק את הדבר לבד, גם את צורת הדברים איך נאמרה ומתי נאמרה, עם כל ההבנה, הכל היה אגור במוחו בבהירות, כי זה היה ממש החיים שלו.

וכמו שמרגלא היה בפומיה מזקנו מרן רבי ברוך בער זיע"א, שהעולם אומר שצריך לחיות על פי התורה, וממילא צריך גם ללמוד תורה שהיא בכלל מצוות התורה, אבל אנחנו אומרים בתפילה "כי הם חיינו" שהתורה היא עצמה החיים.

ועל אף זכרוננו המופלא, היה מקיים רבינו מה שאמרו חז"ל, "למד לשונך לומר איני יודע", על כל דבר שהיו שואלים אותו היה אומר בתחילה איני יודע, עד שהיו לו חצים אותו מאד, ואז היו מקבלים מושגים חדשים בפירוש 'לדעת' ולא לדעת, דהיינו ש'לדעת' הפירוש שהדבר מונח אצלו גם מתוך השינה, ומה שפחות מזה זה כבר נקרא 'לא לדעת', ואי אפשר לענות על זה מיד.

עם רבן של ישראל מרן ראש הישיבה הגר"מ שך זצ"ל

עם עמוד ההוראה מרן הגר"ש אלישיב זצ"ל

כתבם על לוח לבך

והאמת על רבינו ניתן לומר שידיעת התורה אצלו לא היה רק ענין של זיכרון בעלמא אלא הרבה יותר מכך, דזכור מה שרבינו היה מביא על מה דאיתא בגמ' בקידושין ד' ל' ע"א "כתבם על

לוח לבך", דמו"ר מרן הגרי"ז זיע"א אמר בזה, שכתוב בזה דלא מספיק ידיעת התורה, אלא התורה צריכה להיות חקוקה בלב, והגדיר מהו נקרא שהתורה חקוקה בלב, שאינו רק ידיעה בעלמא אלא הוא להרגיש את מה שכתוב בתורה, לדוגמא כמו כששואלים ילד קטן מה עכשיו והוא אומר שעכשיו הוא יום, הרי אינו אומר שזה יום מחמת שזכור שאמו אמרה לו פעם דבמצב כזה הוא יום, אלא הוא מרגיש שעכשיו הוא יום, כן הוא בתורה צריך שיהיה כתבם על לוח ליבך, שירגיש את מה שכתוב בתורה.

עם רבן של ישראל מרן שר התורה הגר"ח קנייבסקי שליט"א

וכך ראו והרגישו אצל רבינו בחוש שכל חלק מחלקי התורה, אין זה אצלו סתם ידיעה בעלמא, אלא הוא חקוק בלבו ומרגיש וחי כל דבר בכל הרמ"ח ושס"ה שלו, כי רבינו כתבם על לוח לבו.

מעתיק השמועה

הצד השווה בדברי הספדס של כל גדולי ישראל על רבינו היה, שרבינו זכה להיות מחוליית השרשרת של מוסרי ומעתיקי התורה מדור לדור, וכפי שהספידו רבן של ישראל, מרן ראש הישיבה הגאון רבי גרשון אדלשטיין שליט"א, כי רבינו המשיך את שלשלת העברת התורה מה שנמסר לרבי ברוך בער מרבי חיים ולרבי חיים מהבית הלוי וכו', עד מרנא הגאון מוילנא זיע"א.

הגאון הגדול רבי משה שפירא זצוק"ל אמר על רבינו, והזכיר מה שכתוב (בתיקוני זוהר) שבכל דור ודור יש את הניצוץ של משה רבינו שממשיך את מסירת התורה מדור לדור, ורבינו היה המשה רבינו של דורנו בהמשך מסירת התורה.

נתבונן במידה של מעתיק השמועה, בגמ' (סוכה כ"ח ובב"ב קל"ד) איתא, ת"ר שמונים תלמידים היו לו להלל הזקן, שלשים מהן ראויים שתשרה עליהן שכינה כמשה רבינו, ושלשים מהן ראויים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון, עשרים בינונים, גדול שכולן יונתן בן עוזיאל, קטן שכולן רבן יוחנן בן זכאי,

ובכל זאת על ר"י בן זכאי הקטן שכולם עליו המשנה אומרת (אבות פ"ב מ"ח) בשלשלת הקבלה, רבן יוחנן בן זכאי קבל מהלל ושמואל, ומה עם שאר התלמידים הגדולים שכולן, והתשובה

הוא, כי על ר"י בן זכאי נאמר, שמעולם לא אמר דבר שלא שמע מפי רבו, וזה המידה של מעתיק השמועה,

כך גם היה דרכו של רבינו זצוק"ל, בכל שנות הרבצת תורתו לא אמר דבר שלא שמע מרבו, ולימד את תלמידיו לומר רק דבר שישודותו מוצקים ומבוססים על דרך אבני רבותינו ז"ע,

כל סברה וחיידוש, מדד בעמלות מחשבתו ובפלס הבנתו, בשייכותו לדברי רבותינו מצוקי עולם הראשונים והאחרונים זיע"א, דבר שהי' נראה נולד חדש "זר יחשב לו", וכמו דא"י בירושלמי בפסחים ר' זעירה בשם ר"א כל תורה שאין לה בית אב אינו תורה, וזה המידה של מעתיק השמועה.

הרביה הגדול

רבינו לא היה עוד ראש ישיבה, רבינו היה רביה, ומה נאה לספר את מה שהיה הוא מספר תמיד, מה שסיפר זקנו מרן רבי ברוך בער זיע"א לאחר שהיה בישיבת וואלוז'ין אצל רבו מרן רבי חיים זיע"א במשך תקופה, וחזר לעיר מולדתו הלוקס, ושאלו אותו כמה מחבריו הלמדנים למה אתה צריך רביה, הרי אפשר ללמוד מהספרים הקצוה"ח והנתיבות וכו', וענה להם רבי ברוך בער, "אין הכא נמי, מה לומר אני יכול ללמוד מדבריהם, אבל מה לא לומר אני צריך ללמוד מרביה..."

וכך היה רבינו, ראשית למדו ממנו את עצם הדבר שלא כל דבר אומרים, וכמה אחריות צריך כדי לומר סברא, "כי סברא בתורה זו לא הפקר", וצריך אחריות ופחד כשאומרים סברא בתורה שיהיה מדויק בתכלית האמת, (וכך היה אומר מרן בעל האבן האזל על רבי ברוך בער, וכי מה ראינו ברבי ברוך בער יותר מהאחרים, שאמירת סברא אין זה שדה הפקר אלא צריך לעמול הרבה), ובכל שאלה ששאלו אותו היה מתון מאד לשמוע לשקול ולהחליט מה ניתן לענות, והרבה פעמים בשעה ששאלו אותו אמר איני יודע, ורק אח"כ או לאחר כמה ימים היה עונה את התשובה.

ולאחר שלמדו ממנו עם איזה אחריות נוגשים ללימוד, היה אפשר ללמוד ממנו מה לומר, וגם מה לא לומר, איזה קושיא שואלים, ואיזה קושיא עונים, איזה חלק בסוגיא צריך להתעכב ואיזה לא, מה צריך להבין ומה לא צריך להבין, מה צריך להסביר מה לא צריך להסביר, מהו עיקר ומהו טפל.

אצל רבינו היה אפשר לברר על דברים שצריך עליהם מסורת, מה אמרו ע"ז, ולא רק אם אמרו ע"ז, אלא מה הוא אומר שצריך לומר ע"ז, וידעו שככה באמת צריך לומר, גדולי התלמידי חכמים בירושלים מקדם כשהיו נוגשים אליו ואומרים לו סברא בכל מקום שהוא, היו אומרים שלפי מראה פניו בשעת אמירת הסברא כבר ידעו כמה הסברא היא נכונה, וכשהיה אומר שהסברא נכונה, לא היה צריך עוד הסכמה בדבר, כולם הרגישו אצלו שהוא זה שיודע מה היא סברא, האם ניתן לומר אותה, ואף שבגלוי לא אמר אף פעם לאף אחד שזה לא נכון, וביותר היה מראה כמו שנהנה מכל סברא, אבל מי שהכירו מקרוב ידע להבחין אצלו ממה הוא נהנה יותר וממה הוא נהנה פחות וממה בכלל לא נהנה.

ויתירה מכך, היה דבר פלא, שגם בדור יתום שכזה, זכה רבינו שתלמידיו ידעו, שבכל מילה של רבינו בשיעור יש לזה משמעות מרובה, ואפשר לבנות החידוש והסברא עפ"י כל מילה שרבינו

אמר, כל משפט לא נאמר סתם, ולפעמים היה צריך מחשבה מרובה לתפוס את הסיבה למשפט זה, והיה דבר ברור ששום משפט לא נאמר סתם, וזכה רבינו שתלמידיו מסוגלים עד היום הזה, לעמול במשפט של רבינו שוב ושוב, הפוך בה והפוך בה דכולא בה, להבין מתוכה עמקות הסוגיא, וכן ידעו שמה שרבינו לא אמר וכמו מאיזה שאלה שהוא שאל ולא תירץ כמו שהפשוט שיש לתרץ, דבהכרח שהתירוץ הפשוט לא נכון, ואף שבמושכל ראשון היה נראה זה תירוץ נכון, אבל לאחר שדיברו אתו על הענין שוב ושוב הבינו את העמקות בדבר והסיבה למה לא תירץ כן,

ולפעמים למה לא הקשה כן.

רבינו לא ירד לבחורים להסביר להם את הדברים כפי הבנתם, אלא להיפך העלה את הבחורים אליו, היה אומר את השיעורים בעומק כפי שקיבל, ונתן לבחורים שהם יתעמקו ויבינו, וגם כששאלו אותו לא הרבה להסביר, אלא

עם רבן של ישראל מרן ראש הישיבה הגרי"ג אדלשטיין שליט"א

הבנתינו בזה, ולא היה דעתו נוחה שמסתכלים במיני ספרים שמפרשים הסוגיא, כיון שזה פוגע בעמלות התורה, וכל או"א צריך לעמול ולהבין לבד, ורק אחר העמל בסוגיא היה דעתו שראוי להסתכל גם בספרי גדולי ראשי הישיבות מה דעתם בסוגיא.

תורת אמת בפיה

רבינו היה דוגמא ומופת לביקוש האמת, אצל רבינו לא היה אצלו מושג שאם זה חידושו צריך לחזק ולאמת, ואם יש קושיא ע"ז צריך לתרץ שלא יסתר החידוש, אלא להיפך התכלית כל ביקוש וחידוש היה רק ביקוש האמת, כל השיעור וכל ההכנה לזה לא היה כדי להגיד את חידושו, אלא להגיד את האמת בסוגיא לפי עמקות תורתו, ולכן גם כל דבר שהיה אומר והיו מוצאים בספרי רבותינו, היה שמח שמחה גדולה בזה, ולא להיפך, ופעם באמירת שיעור, אמר איזה חשבון בסוגיא, והראו לו שהדבר כתוב ברא"ש על המקום, וכ"כ היה שמח בזה, באומרו כי מה שייד יותר טוב מזה שהרא"ש בעצמו אומר.

גם רבינו כשהיה לו דבר אמת לומר לא הפסיק לחזור על זה, כי דבר אמת היה חביב עליו מאד, והיה הדבר לימוד גדול לתלמידים עת כשעלו בימי החג לרגל לביתו, שהיה מסוגל לחזור על דבר אמת אפי' קטן עשרות ומאות פעמים לכל מי שהגיע, מרוב אהבתו לדבר תורה שהיה מוכח אמתו.

וממילא לא היה אצלו כלל מושג של בושה לומר איני יודע וכדומה, וכאשר ידוע על גדולי ראשי ישיבות כשבחורים שאלו אותם באמצע השיעור וחשבו שהאמת אתם היו חוזרים בהם בשעת מעשה, כמדומה שאצל רבינו היה בחינה אחרת בדברים, לא היה איזה התגברות וגדלות לומר טעיתי, אלא להיפך כל השיעור וכל הענין מסביבו היה רק לידע את האמת, ופשוט שאם הבחור צודק הרי הוא צודק, ולא רק בשעת השיעור אלא אם היה לו חשש לאחר אמירת השיעור שטעה באיזה דבר לא היה רגוע מזה, ופעם העיר לו בחור בשיעור על דבריו, ובשעת השיעור דחה את דבריו, אבל לאחר שחזר הביתה חשב שוב על הדברים, והחליט שלא, הבחור צודק, ולא היה לו מנוח, וחיכה כבר כל הלילה למחרת בבוקר שיגיע לישיבה ויגיד שהבחור צודק.

מסירת תורתו של בעל

ה"ברכת שמואל":

כפי שידוע רבינו מסר בכל שנותיו את כל כוחותיו ללמוד וללמד את תורת זקנו בעל ה"ברכת שמואל".

רש"י על התורה על הפסוק ויהי ככלות משה, "בצלאל ואהליאב וכל חכם לב עשו את המשכן, ותלאו הכתוב במשה, לפי שמסר נפשו עליו לראות תבנית כל דבר ודבר כמו שהראהו בהר להורות לעושי המלאכה, ולא טעה בתבנית אחת". כמה מסר נפשו רבינו זצוק"ל לראות כל דבר ודבר כמו שלמדוהו אותו מבית אביו, להורות אלפיו תלמידיו, ולא טעה בתבנית אחת.

את רוב ספריו של הברכת שמואל לימד אותו אביו, ודברים שאביו לא לימד אותו, לא היה בדרך כלל מסכים לומר בשיעור, שאלו אותו פעם האם צריך לדקדק בדברי הברכת שמואל, וסיפר כשלמד פעם עם אביו בספר ברכת שמואל, וקרא קצת במרוצה, שאל אותו אביו איך אתה יכול לקרוא כ"כ במרוצה דברים שהסבא במשך חמישים שנה עבד לסדר אותם והגיה אותם פעם אחר פעם.

המיוחד ביותר בשיעוריו של רבינו היה, שהוא אף ידע את כל המשא ומתן והיהולך ילד' שהיה לזקנו בעל ה"ברכת שמואל" עד שהוא הגיע לאותה מסקנה תכליתית בסוגיא, הוא ידע היטב מה היה הסלקא דעתך שלו ואיך הוכרחה המסקנא, וגם אלו נפקא מיניה נבעו מכך, ומה חפץ היה להרוויח ולתרץ, וזו הייתה השלימות המיוחדת בתורת זקנו מתוך המסורת שהיה לו על כל תג ותג.

אדרבה נתן לבחורים להבין שהדברים הם כמו שהם, ועליהם מוטל להתאמץ ולהבין יותר ויותר, וכך התחנכו הבחורים שלא הגיעו לסוף ההבנה שאפשר להגיע, שעדיין אפשר להגיע ליותר ויותר, ויש להם עוד מה להוסיף ולעמול ולהעמיק.

בדורנו שהמושג תלמידים בדרך הלימוד של רבם כמעט ונעלמה, עמד רבינו ראש הישיבה זצוק"ל בשנות הרבצת תורתו, וגידל והעמיד דור תלמידים שנקשרו בעבותם לרבינו בכל דרך לימודו, וחלקם כבר מרביצי תורה גדולים, תלמידים שגם אחרי עשרות שנים מאז שלמדו אצל רבינו, דמותו של רבינו עמד ועומד לעיניהם תמיד, והיו מגיעים אצל רבינו תדיר כדי שירה להם שמועה,

כל שיעור ושיעור, היו בעבור התלמידים לחם עמלם, לעיין בם ולמצוא בה אור התורה את הסברא ואת החידוש, והיו ששים בדברי תורת רבם כמוצא שלל רב.

ניתן לומר על רבינו מעין מה שאמר ר' אליעזר בשעת פטירתו לתלמידיו "הרבה תורה למדתי הרבה תורה לימדתי" "הרבה תורה למדתי מרבותי ולא החסרתי אפי' ככלב המלקק מן הים", "הרבה תורה לימדתי ולא חסרוני תלמידי אלא כמכחול בשפופרת", רבינו זצ"ל היה מלא וגדוש בכל מקום בתורה, הרבה שמועות מאבותיו ורבותיו, הרבה מדיליה, שבכל מקום שהיו שואלים אותו היה נוסף איזה הבנה חדשה איזה עומק חדש, ובעוה"ר נטרפה השעה ולא הספיקו תלמידיו ללקק ממנו כי אם כמכחול בשפופרת.

דרך הלימוד

אין ספק שהמיוחדות ברבינו היה "דרך הלימוד", שהיא היא הדרך המסורה מרבותינו מדור דור, ובודאי שאין אנו הרואים לבחון כי קטנים אנו מלהבין ולהשיג במסורת דרך לימוד התורה, ולכן נתפוס כמה ענינים שגם בראות עינינו הובחנה דרכה.

דרך רבינו, שלא כמו בדרך שנוהגים ללמוד היום שמרבים לעשות מחלוקת מכל דבר שרק אפשר לעשות מחלוקת, אצל רבינו היה להיפך התכלית, אם לא כתוב מפורש ומשמע שיש מחלוקת אז מהיכתי תיתי לעשות מחלוקת, ולא היתה אפשרות כזאת כלל, ואדרבה היה טורח ועמל ליישב ולהתאים את הדברים, ולאחר שהיה מעמיק בדבריהם והיה מיישב את הדברים, הדברים היו מאירים ויוצאים מחוורים כשמלה שאין כאן סתירה כלל.

רבינו היה גם רגיל לבחון כל חידוש בנפק"מ, וכמו שזקנו בספר ברכת שמואל ג"כ כמעט בכל חידוש כותב נפק"מ כדי לחדד עומק הדברים.

רבינו בכוחו הגדול היה מבאר את הדברים עם הגדרה עמוקה שהיתה כוללת הכל ולא היה לו צורך להכנס לפרטי פרטים, וממילא הרבה קשיים המתעוררים בדרך כלל לא היו מתחילים.

בענין לימוד האיטי, לא היתה נחה דעת רבינו כלל מזה, והיה מספר שכשאביו היה מתחיל ללמוד עמו מסכת היה מתחיל ללמוד אותו בדף ד' ואח"כ היה חוזר לתחילת המסכת, מכיון שהדרך הוא שבתחילת המסכת אהובים להתעכב, ממילא עדיף לא להתחיל בהתחלה. וכמו כן היה לומד עם אביו מסכתות שלימות, והיה מזכיר הרבה פעמים שפעם בערב פסח גמר כל יבמות עם אביו, ועשה ע"ז סיום.

אולם אף שכך היתה דעתו, מ"מ כשהמציאות הייתה שבני הישיבה למדו לאט, הוצרך בע"כ גם רבינו להתעכב כמה שאפשר, אבל לא היה דעתו נחה מזה.

רבינו היה נוהג מתחילה להבין כל סוגיא (הראשונים והאחרונים) מעצמו, באומרו שצריך לנסות מה אנו מעצמינו

מיוחדים, וכפי שידוע שגם שזקנו היה משתמש עם ביטויים מיוחדים בשיעור, וכן מכל רבותיו היה חוזר בדיוק על המילים וגם מתי זה נאמר ולמה זה נאמר.

כאילו בעל שמועה עומד כנגדו

כשרבינו היה אומר השיעורים ומדבריו של זקנו, לא רק שלפניו היה בעל שמועה עומד כנגדו, אלא גם נתן לשומעים לחוש זאת שבעל השמועה עומד כנגדם, והדברים הם דברים שלו, ובין כשהיה מספר הסיפורים עליו ועל שאר גדולי ישראל, היה נותן את התחושה כמו שנמצאים שם, והיה אומר שרבי ברוך בער צריך לומר גם עם הלב...

רבינו נתייחד גם, שלא רק מסר את תורת זקנו במקום שזקנו חידש, אלא קיים מה שאמר ר' אליעזר בסוכה דף כ"ו ע"ב, 'לא אמר דבר שלא שמע מרבי', וכבר ביארו בזה שאין הכוונה שר' אליעזר לא חידש כלום, אלא כל דבר שר' אליעזר אמר היה מיוסד על דברי רבותיו.

וכמו כן אצל רבינו כל סברא שהיה אומר היה מחפש לזה מקור מדברי זקנו, והיה אומר כך הבנתי מהסבא, וכך נראה לי מהספר של הסבא, ולא רק במקומות שיש חידושי תורה של זקנו, אלא בכל מקום היה לומד מדברי זקנו במקום אחר איך צריך לומר ומה צריך להקשות, ואם רק היה שייך לקשר לדברי זקנו בכל מקום שהוא היה מקשר, וכמו שהזכיר פעם בשיעורו, "אין דבר של הסבא שהוא שלא במקומו, כל דבר שלו הוא במקומו", כלומר מכל דבר של הסבא אפשר ללמוד ואין נפק"מ באיזה סוגיא.

הכנת השיעור

עבודת הכנה לשיעורים של רבינו, היתה עבודה גדולה מאד, עבודתו היתה מזכירה את המסופר על ראשי הישיבות שבדורות עברו איך שהכינו שיעור, ובעצם עבודתו הראה לתלמידיו מריצי התורה, מה אמות המידה והאחריות הנצרכת כדי לגשת לשיעור.

וכך הייתה הכנתו לשיעורים, התחיל כבר בבין הזמנים את המסכת של הזמן הבא, והיה טרוד מזה מאוד, אף שכבר מסר על מסכת זו שיעורים פעמים רבות, וגם היה אפשר לדבר אתו על הנושאים בעומקם גם כמה שנים קודם לכן, אבל מ"מ הוא הכין כמו בהתחלה, התחיל ללמוד את הגמ', את הראשונים, ואת האחרונים, כגון הפלאה, פני יהושע, בית יעקב ותורת גיטין, קטעים ארוכים ושלמים, מתוך ספריו הישנים שהאותיות שם היו קטנות מאוד והיה מתאמץ לקוראם, ואף במקומות שהם מאריכים מאד, היה לומד סימנים שלמים של אבני מילואים, וגם במקומות שלא נראה שם חידושים גדולים ועמוקים, היה דן בדבריהם, וכשהיתה לו איזה קושיא, או דחייה על סברתם, הגישה שלו היתה, אני זה שלא מבין את הדברים, והיה מבקש ממי שלמד עמו או שדיבר עמו באותו זמן, ממש בתחנונים, תנסה אתה להסתכל אני לא מבין, אולי אתה תבין.

מחמת האחריות הגדולה שהרגיש במסירת שיעור, וידע מה המשמעות של מסירת שיעור, כמה מדויק בתכלית האמת צריך הוא להיות, ויש גם צורה מה מוסרים בשיעור ואיך מוסרים את השיעור. לא יאומן כי יסופר, כמות השעות שהיה רבינו מקדיש להכנת שיעוריו, לילות כימים היה יושב ורוכז על ספריו, לפני "כל" שיעור, ולא משנה אם זה היה שיעור יומי או שיעור כללי או חבורה, וגם בזמנים שמסר חמש שיעורים בשבוע, היה אותו הדבר, ולא ישן כל הלילה כדי להכין את השיעור, וזה ארע לא פעם ולא פעמים, לא היה ברור אצלו עד הרגעים האחרונים האם יאמר את השיעור או לא, שאינו יודע

ופעם אמר רבינו בענין תורת זקנו, שבראייה פשוטה מתוך עמקות תורת רבינו יש נטייה לחשוב שהם דברים קשיים, אבל בראייה נכונה צריך להבין כי דברי זקנו שנתחדשו בעמל כה רב, הרי גם הלימוד בזה צריך להיות בעמלות רבה, "כעמילות בחידושה כך העמילות בהבנתה" וללמוד ברכ"ש בלא עמילות "סיי נישט גילערנט", (זה לא ללמוד), והוסיף רבינו אם בן תורה רוצה סימן בכדי לדעת אחר שעמל בברכ"ש, אם למד נכון את דבריו, הסימן הוא שנהיה לו היסודות והסברות קלים להבנה, אבל אם יצא לו שזה יסודות וסברות קשים להבנה אז זהו בהכרח סימן שלא הבין את הברכ"ש, כי זקני רבי ברוך בער לא אהב לומר דברים קשים להבנה, וכל יגיעתו ועמלותו היה לייסד ולהסביר הדברים להיות קלים להבנה, וכידוע תלמידיו רבי ברוך בער ששמעו את השיעורים מספרים שאחרי השיעור מי שהבין היה יוצא מואר באור בהיר בסוגיא.

לצד הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל

בעולם הישיבות הקשו לעיתים על דברי הברכת שמואל מדברי הראשונים, ומחשבו

הסוגיא וכדומה, אבל לאחר שמיעת דבריו של הברכת שמואל מפי רבינו הקושיות היו נופלות מיד, שכל הקושיות היו מחמת אי הבנתם של דברי הברכת שמואל, ועם העומק והביאור המיוחד שהוסיף רבינו בדבריו, היה ממילא נופלים הקושיות שאין זה דומה לשם, ולא קשה כלל, וחלק מהקושיות היה רבינו מזכיר במפורש והיה מתרץ אותם, וגם הקושיות שלא הזכיר היו ממילא נופלות, כל מי שהיה שומע מרבינו את דברי הברכת שמואל, היה מבין דברים אחרים ממה שהיה נראה מעיון קל בספר, אם ביסודות הידועים כגון 'מעשה קיחה', שכל מי ששמע את היסוד מרבינו היה נשמע לו הדברים באופן לגמרי, ועי"ז הדברים נעשו ברורים ומחוררים ומובנים.

ואין לטעות שכיון שקיבל רבינו את הדברים במסורת מדויקת, הרי לא היה צריך לעמול על דבריו של הברכת שמואל, כי לא יתואר כמה עמל היה משקיע רבינו להבין את דבריו יותר ויותר, וכמו שהיה מזכיר הרבה בשיעוריו על ברכת שמואל שהיה אומר, כמה עמלתי על זה, כל הלילה עמלתי להבין את דבריו.

סיפר הגאון רבי משה מרדכי חדש זצוק"ל ראש ישיבת אור אלחנן בהספדו על רבינו, שפעם הגיע אליו לדבר על איזה ברכת שמואל, ואמר לרבינו: שהוא עמל בזה ולא מגיע להבנה, אמר לו רבינו: 'ככה צריך להיות, צריך לעמול על ברכת שמואל ולנסות להבין...'

רבינו בשיעוריו בעיקר מסר את תורת זקנו ואביו, והיה נצמד היטב למילותיו וסברותיו של זקנו והעביר מסורת תורתו בדיוק מופלא ממש, וכשהיו שואלים את רבינו למה הוא לא אומר יותר דברים חידושים משלו, השיב, שבמקום שיש חידושי זקנו הדבר הראשון המוטל הוא להבין את דברי זקנו.

עם מרן ראש הישיבה הגרמ"י ליפקוביץ זצ"ל

ואע"פ שיסודות השיעורים במשך כל השנים היו אותם יסודות מושתתים על תורתו של זקנו, אעפ"כ היה תמיד אומר "אין בית המדרש בלא חידוש" וכל שיעור היה מחדש איזה דבר, ואמר בשם אביו: 'אין ביהמ"ד בלא חידוש, ואם אין חידוש אז בהכרח אין ביהמ"ד', ולכן אם לא יכין ויגיד אותו דבר אין זה ביהמ"ד, ולכן עמל עוד הפעם ותמיד היה אומר דברים חדשים ותוספת חדשים של עומק.

חייב אדם לדבר בלשון רבו

רבינו לא רק שהעתיק את שמועת רבותיו כצורתן, אלא גם

היה משתמש בלשונות של זקנו רבינו בעל הברכת שמואל, הרבה פעמים היה אומר שהוא אומר במילים של הסבא בדיוק, וגם אם לא באותם מילים היה משתמש באותו מטבע לשון. [וגם כל הנוסח והשפה של רבינו בכללות בשיעור היה עם ביטויים

אם הדברים מספיק ברורים כדי לומר אותם, כמוכן לפי דרגתו ושאיפותיו בדקדוק גדול.

והדבר העיקרי שהיה עוסק במשך כל ימות השבוע, היה אך ורק בסוגיות שהיה צריך להכין עליהם שיעור, והדבר מפליא יותר שהרי לא מדובר בשיעורים שהתחדשו לו מעכשיו, הרי אותם שיעורים היה אומר כבר במחזוריים הקודמים, וכמה שבועות קודם היה אפשר לדבר עמו על זה כמו שלמד זאת עכשיו, ואעפ"כ לפני אמירת שיעור היה מכין כמו שאומר עכשיו בפעם הראשונה.

וגם לאחר שהחליט שאומר שיעור עדיין היה לפעמים מתחרט, כי אין זה מספיק ברור לפי רצונו, והיה מבקש שיבטלו את השיעור, וכל זה לאחר עשרות של שעות של הכנה לשיעור.

ואחרי שהכל נראה מוכן ומזומן לאמירת השיעור, כשהיה הולך מביתו למסור השיעור בשיבת קמניץ, היה נעצר באמצע הדרך כדי להכנס לבית הכנסת, והיה נעמד מול הארון הקודש ונשא תפילה חרישית להצלחו במסירת שיעורו לאמיתתה של תורה.

רבותינו האחרונים

כל מי שפותח בכל עמוד שהוא את ספר ברכת שמואל, רואה דבר שלא רואים בשאר הספרים, הכבוד לדברי האחרונים שניכרת מכל שורה, להעמיק בדבריהם בכבוד הגדול ביותר, וזה בשני דברים, גם בדבר שנראה תמוה, תמיד יכתוב "נראה ביאור דבריו הקדושים", או גם בדבר שנראה מובן, "ונראה להסביר עומק דבריו", שנדע שאין כוונתם רק לפשוטם של דברים, כי אם לעומק יותר ויותר.

והיה רבינו מספר שפעם כשהגיע רבי איסר זלמן מלצר לקמניץ כיבדו רבי ברוך בער לומר שיעור, ואמר את השיעור בענין היזק ראייה, ורבי ברוך בער בתוך כדי השיעור הסביר את דבריו וחזר על דבריו, וכשירד ר' איסר זלמן מאמירת השיעור, אמר לא ידעתי שאני יכול לומר כ"כ טוב.

וכך בדרכו נהג גם רבינו, שאחד מהדברים שלימד רבינו בכל שיעור ובכל חבורה, היה הכבוד הגדול לדברי רבותינו האחרונים, והיה מביא מה שהגר"ח אמר שהסיבה שלא כתב הרבה על נשים נזיקין, כי מה יכתוב שלא כדברי בעל הקצוה"ח, והרי ודאי צודק הקצוה"ח.

וכמה דוגמאות קטנות, כשהביא פעם חתם סופר בשיעור, והאריך להסביר דבריו, ואמר את ההערות שיש להעיר, הוסיף ואמר: "בחתם סופר צריך לעמול להבין את דבריו". ופעם בשיעור הביא פשט של האור שמח בגמ' בנדרים דף ד' ע"ב, ובתוך כדי הדברים אמר שאף שהפשט שלו הוא כנגד כל הראשונים, אבל "זה אור שמח", וכן פעם הביא חידוש גדול מספר בית מאיר, ואמר שעל אף שמסבירא הוא מאד תמוה, מ"מ יש לעמול הרבה להבין את דבריו, והוסיף בפרט שזקנו אמר שהבית מאיר הוא אחרון עמקן.

וכשהיה לומד והיה מסתפק בשאלה, לאחר שהדבר היה מוכח מדברי האחרונים לצד אחד, נפל והוכרע הספק.

וכן כשיש מהלך של האחרונים או רבותינו בסוגיא, לא רק שלא חיפש להקשות על המהלך כנהוג היום, אלא גם כשיש קושיא ניסה בכל כוחו ליישב אותם, וללכת ע"פ דרכם, וכשהיה המהלך של האחרונים טוב ומרווח, לא חיפש כלל לומר מהלך אחר.

לרבינו היתה בקיאות גדולה בספרי האחרונים, היה מדפדף בספרי האחרונים כבקי ורגיל, והיה נראה שבקי בהם בצורת הדף. והיה רבינו לומד כל אחרון בעומק גדול, ולאחר שהיה אומר

היו רואים בעליל למה נתכוון האחרון המדובר, ולימד אותנו רבינו שבמקום להקשות על האחרונים, אפשר לנסות ולהבין את דבריהם יותר וממילא נופלים הרבה קושיות, ופעם אמר בשם זקנו שזכה הגרע"א שלכל אחד יש טעם כשלומדים אותו, יש בעה"ב פשוט איך שלומד רע"א, ויש איך שלומד גדול לומד רע"א...

ולא רק לגדולי הדורות הקודמים, אלא אף לרבותינו בדור שלפניו, אם לרבי אלחנן וסרמן, ולא מיבעיא לספרו בקובץ הערות שכתב בעצמו, שהיה ממש ירא מלחלוק על סברתו, אלא גם על הספר קובץ שיעורים שלא הוא כתב, היה דן בזה, וכמה שמחה היתה לו כשהיה מוצא דבר שחידש באחד מרבותינו האחרונים, ולא כנהוג שאם מוצאים דבר שכבר אמרו יש צער, שהרי א"כ לא חידש כלום, אבל אצלו היה להיפך, אדרבה כ"כ שמח שזה נמצא כבר באחד מרבותינו האחרונים שהרי א"כ הרי זה אמת.

דבר בולט מאוד בשיעוריו היה שכל פעם שהזכיר שמו של אחד מאחרונים או מרבותינו ראשי הישיבות היה אומר זכר צדיק לברכה, והיה מדגיש זאת, ולפעמים כשהיה שוכח והיה ממשיך עוד כמה מילים היה חוזר שוב ואומר זכר צדיק לברכה, וניכרים הדברים שגם זה מבית תלמודו של זקנו, כמו שרואים בכמה מקומות בספר ברכת שמואל, ויש לציין שעל הפסוק במשלי פרק י' פסוק ז', זכר צדיק לברכה, איתא בילקוט זכר צדיק לברכה, א"ר יצחק כל מי שמזכיר הצדיק ואינו מברכו עובר בעשה שנאמר זכר צדיק לברכה.

מסירותו לתלמידים

"ושנתתם לבניך אלו התלמידים, מכאן שהתלמידים קרויים בנים" והיה אומר רבינו, שאצל זקנו לא היה זה רק דרש, אלא התלמידים היו בנים כפשוטו.

מרגלא בפומיה דרבינו בשם זקנו, "שמה שזכה להיות רבי", הוא מחמת שלא דחה שום תלמיד".

רבינו היה מסור בכל כוחותיו לבו ונפשו לתלמידים, שעות על גבי שעות היו התלמידים יושבים בביתו מהשעות המוקדמות של הבוקר ועד השעות הקטנות של הלילה, והיה מסביר לבחורים פעם אחר פעם, וחוזר ומסביר שוב ושוב, וכבפעם הראשונה כך בפעם האחרונה עם אותה סבלנות ומתיקות, ומוסיף עוד מילת הסבר עד שהבחור היה מבין, ולפעמים מיד שהיה יוצא בחור הראשון היה מגיע עוד בחור עם אותה השאלה, והיה חוזר שוב ושוב כמו בהתחלה עם אותו החידוש, ולא היה ניכר עליו שזה הפעם העשירית או יותר שחוזר על אותם דברים.

הנוף הקבוע בישיבה היה לראות את רבינו מתחיל לצאת מתפילת שחרית לכיוון ביתו, ומיד היו ניגשים בחורים והיה עוצר לדבר עמם, וכך עוד פסיעה ועוד פסיעה עוד מדרגה, והיתה הדרך לוקחת לו זמן רב מחמת כן, והיה יכול להגיע לביתו רק שעתים שלש לאחר סיום תפילת שחרית, כל זאת עוד לפני שטעם כלום היוס, וכן גם כשהיה חוזר בצהריים לאחר אמירת השיעור ותפילת מנחה היתה דרכו לוקחת זמן רב, והיה חוזר מותש שממש היה נופל על הכסא כשהיה חוזר לביתו, ובין בחום ובין בקור לא היה דבר שהיה עוצר אותו לכך.

ולעולם לא דחה ואמר שהוא ממהר ואין לו אפשרות, וגם כשבאמת היה ממהר, היה צריך מלווה לדחות את הבחורים, ובאופן שהיו מחכים לו כבר לקחתו, היה מתנצל כמה וכמה פעמים לבחורים שהוא חייב ומוכרח ללכת.

ולא רק מבחינת הזמן והכוחות, אלא גם מבחינת ההרגשה שנתן לבחורים, שכל בן ישיבה היה אצלו מוכבד והיה מדבר אתו ביראת כבוד, וכל בחור שדיבר עמו היתה לו ההרגשה שהוא הוסיף לרבינו בהבנה.

החברותא הגאון רבי אברהם ארלנגר שליט"א מראשי ישיבת קול תורה עמד בהספדו, על האהבת תורה אמיתית שהיה לרבינו שהיה נהנה מתורה של אחרים, כמו מתורה שלו, מפני שכל כולו היה אהבת תורה, ואם זה תורה של הקב"ה, א"כ אין זה משנה אם זה שלו או של חברו, וסיפר שאפי' שלרבינו היה בכל דבר ודבר מהלך מזקנו, וכך הורגל ללמוד, מ"מ אהב לשמוע מהלכים מאחרים, והיה נהנה לשמוע עוד דרכים, וכל מה שהיה נראה לו שהוא לאמיתיה של תורה היה מסכים והיה אומר כן לאחרים, וגם בשיעוריו היה מזכיר מזה.

כמה מתיקות היתה כשהוא קרא את הגמ' בשיעור או בחברותא, געגועים עזים יש לתלמידים לכל סברא שהיה אומר בשיעור או סתם כשהיה מדבר בלימוד, או כשהיה מספר מעשה, תמיד היה חיכו ממתקים וכולו מחמדים, בכל חידוש והבנה חדשה.

מעמד השיעור היה מעמד של 'שמחים כנתינתם מסיני', כי רבינו היה כל כולו חיות ושמחה בכל סברא שאמר, וכשהיה שמח מסברא היה השמחה פורצת, ומי שנכנס לביתו לאחר שהתחדדה או התחדשה סברא טובה, היה רואה אותו שמח מסברא טובה, וכל דבר שהיה אומר בשיעור היה כ"כ במתיקות. בני הבית היו יודעים ומתעצבנים מרבינו שהיום היה בחור שאמר סברא טובה, והיה כל כולו התפעלות ממה שבחור יכול לומר סברא טובה, והיה רוצה לדעת מה שמו, וכך היו מכירים את השמות של הבחורים בבית, וידוע שרבינו לא הכיר כל כך את שמות הבחורים, ואת שמותם קרא עפ"י סברתם, זה הבחור שאמר לי סברא זו, וזה הבחור שאמר לי סברא זו, שמות התלמידים קרא אותם עפ"י סברותיהם בתורה.

עדות נאמנה על רבינו מתקופת היותו אברך צעיר בשנים, שפעם אחת ראה אותו בסוכתם הקטנה שברחוב בר גיורא, שהוא הסתובב מסביב לגמרא שהיתה על השולחן ורקד מרוב אושר ושמחה על הבנה חדשה. כל אחד שרצה לשמח את רבינו, היה יודע שזה רק ע"י זה שיאמר לרבינו סברא נכונה, או יראה לו ידיעה חדשה, יזכה לראות בשמחת פניו כששמע דבר תורה שנהנה. וכן כל מי ששמע אותו פעם אומר ברכת התורה כשעלה לתורה, הרגיש בחוש את עומק קשרי נפשו בשעשועי התורה. ולפני כל פעם שהיה יוצא מחוץ לעיר היה נוהג לנשק את הספרים, כמנהג שראה אצל קנו, ומרגש היה לראות איך היה מנשק ספר ואח"כ עוד ספר ועוד ספר ולא היה גומר עד שכבר היה צריך ללכת. בשמחת תורה כל מי שראה אותו הרגיש קצת מהי שמחה של תורה, היה רוקד במשך הרבה זמן יותר מכפי כוחותיו והיו פניו כולם אומרות שמחה בשמחתה של תורה.

גם באמצע הלימוד היה מפסיק כשהיה עובר הכנסת ספר תורה מתחת לביתו, ואמר שכך אמר לי אאמו"ר שצריך להפסיק באמצע, והיה יורד באמצע גם כשלא היה לבוש בלבוש שהיה יוצא עמו תמיד, והיו עיניו בורקות משמחה כשהיה רואה את ספר התורה. כשהיו מלוים אותו לשיעור, והיה המלוה מחזיק ספר לצורך השיעור, היה רוצה שהוא יצא ראשון שהרי הוא מחזיק את הספר, וכמדומה שאמר שכך היה נוהג גם זקנו.

זכה רבינו זצ"ל שתורתו מהווה אבן דרך ונכסי צאן ברזל ללומדי ועמלי התורה בכל קצווי תבל להבין על דרך האמת והמסורה, והתשוקה והביקוש העצום לתורת רבינו רבה. תפקידנו מלבד לימוד תורתו הוא ללמוד מדמותו הגדול שהאיר והנחיל לנו בכל דרכי החיים, בראש ובראשונה בדרכי הלימוד, בעומק עיונה והבנתה ללא שיעור, באהבתה ובשמחתה של תורה, בטוהר המידות וביראת ה' שהלכה לפניו, ובעיקר בהתמסרות להרבצת תורה לתלמידיו והמשך מסירת התורה מדור לדור.

את גודל הכבוד והערכה שחש רבינו לכל בן ישיבה ניתן ללמוד מכך שכאשר פתח רבינו בדברי חיזוק לבני הישיבה, אמר: שקשה לו מאד לדבר לפני בני הישיבה, מפני שצריך לדבר אליהם בכבוד הראוי, ואינו יודע אם הוא עושה כן, והביא שזקנו כשהיה דורש לפני בני הישיבה היה מדבר ביראת כבוד גדולה והיה פותח בכך שהוא מדבר לפני מבקשי ה'.

עם הגר"י סולוביצ'יק שליט"א, ראש ישיבת בריסק

רבינו לא היה מעולם אומר לתלמיד שדבריו אינם נכונים, ולא היה מעיר מעולם אף לא בעדינות לתלמיד שאינו מבין וכדו', אלא היה משרגל את השאלה ומשנה אותה לכיוון אחר, ומנסה לומר לתלמיד לבטח התכוונת לומר כך וכך, לא היה בחור שיצא ממנו בהרגשה לא טובה, תמיד נתן לבחור את ההרגשה שהוא שאל טוב, וגם כשבחור היה אומר שטויות ממש, היה אומר לו: 'אולי אתה שאלת כך, אולי כך'.

ובנוסף לכך והעולה על כולנה, הוא מה שבחור היה שואל אותו שאלה, לא היה עונה לו את התשובה ומסתפק בזה, אלא היה מנסה לרדת לדעתו לבדוק מה התכוון לשאול, והיה נכנס אתו לסוגיא שוב, והיה מחשב אתו את הסוגיא, עד שהיה ברור לו מה הבחור שאל, עם כל הסבלנות, וגם כשהיה במרומי שנותיו, בשנים שקשה לאדם לשמוע כלל דעה אחרת, לאחר שכל הסוגיא בנויה אצלו לתלפיות על כל דקדוקיה ופרטותיה, היה מסוגל לשמוע איך הבחור למד את הסוגיא, עם כל המהלך שלו, ולחשב אתו כל סברא.

רבינו חלק כבוד לכל מי שהיה לידו, קטן כגדול, פשוט כלא פשוט, הכבוד של בן ישיבה, הכבוד של כל בן אדם בכלל, כל מי שהיה לידו הרגיש שרבינו מכבד אותו, הסבלנות האין סופית שהיה לרבינו, איך אפשר להבין בכלל את הדבר הזה כשמתחילים לדבר על רבינו, שהכל אצלו, כל החשבונות של הסוגיא ולא רק הסברות של הרעק"א אלא גם כל החשבונות הכל מחושב מהתחלה לכל פרטיו, ומגיע בחור לדבר אתו, באיזה סבלנות הוא התחיל לחשוב אתו מהתחלת הסוגיא לברר את הפרטים והחשבונות לפי רוחו של כל אחד ואחד, מה שאברך בגיל שלוש אין לו כח לעשות, רבינו בגיל שמונים ומעלה ישב עם כל מי שישב שם ושמע את כל החשבונות, חישב אתו ביחד כל גמרא וגמרא כל שאלה ושאלה מה צריך להיות פה, הקשיב לכל מי שדיבר אתו בכזה התעניינות, בכזה סבלנות ובכזה אהבה.

עם מה שהיה רבינו מלא וגדוש בכל מקום, ובכישורו הגדול היה יכול לענות לשאלות שהיו שואלים אותו כלאחר יד, בכמה וכמה אופנים, ובתוך כדי לימודו היה זורק צורות של חידושים, אבל כשהיו שואלים אותו לא היה רבינו מעולם נבהל להשיב, אלא על כל שאלה היה מתון ומסיק, היה חושב ודן בשאלה משך זמן עד שהיה משיב עליה.

מתיקות ושמחת התורה

"הנחמדים מזהב ומפז רב, מתוקים מדבש ונופת צופים" "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שאהב רבינו את התורה בזה יבוא לו". אהבת רבינו לתורה נתייחדה שכל דבר תורה אמיתי, קטן או גדול, היה מחשיבה מחבקה ומנשקה, היה חוזר עשרות פעמים על דבר תורה אחד שוב ושוב מתוך שמחה אהבה ומתיקות שאין כמוה, בפעם המאה כמו הפעם הראשונה. וכמו שהזכירו תלמידים בימי השבעה, כמה פעמים שמענו ממנו את הפשט של ר' חיים בסוגיא של דברים שבלב!! דוגמא אחת מיני אלף על דברים שהיה חוזר ע"ז עשרות פעמים, עם אותה מתיקות, מהתחלה עד הסוף כל מהלך הדברים כמו שעכשיו התגלה פשט זה. וכמה פעמים שמענו ממנו בימי חג ומועד את מה שאמר הגרי"ז על מה שאומרים בתפילה כמו שרצית ואמרת לברכני!! ואידך זיל גמור...

מסירת התורה בטהרה

דברי נהי וקינה אחר מיטתו של מרן ראש הישיבה הגר"ש ליבוביץ זצ"ל

שנשא בנו הגאון רבי יעקב משה ליבוביץ שליט"א

מראש ישיבת 'באר התורה'

שלוקט דברי תורה. והביאור בזה - דבאמת הקב"ה בא ללקט את התורה, אלא שלפעמים ישנו ת"יח שהוא עצמו חפצא של תורה, שכל גופו וחיותו אינו רק תורה ותורה, וממילא לוקטו הקב"ה מצד שבא ללקט את הדברי תורה.

אמנם בילקוט מדרש תהלים רואים עוד ענין, כתוב בילקוט - דודי ירד לגנו לערוגות הבושם ללקוט שושנים, משל למלך שנכנס למדינה ובאו בני המדינה לעטרו בעטרה של זהב מקובעת באבנים טובות ומרגליות, יצאו ואמרו להם אין המלך מבקש של זהב, אין המלך מבקש של אבנים טובות ומרגליות, אלא עטרה של שושנים.

צריך להבין את דברי המדרש, מדוע אין המלך רוצה את העטרה של זהב ושל אבנים טובות אלא עטרה של שושנים, והרי עטרה של זהב יותר חשוב מעטרה של כמה שושנים.

אבל נראה שהמדרש בא לומר דבר עמוק - זהב אין לו יופי עצמי, שהרי אם לוקחים מתכת של זהב אין לו כלל יופי, וכן אבנים טובות כל היופי שלהם הוא שעושים מזהב תכשיט יפה ובו משבצים את האבנים טובות, ואז מקבלים הזהב ואבנים טובות את היופי שבזהב.

אומר המדרש - המלך בא לומר להם אני לא מעוניין ביופי חיצוני, אני רוצה את היופי האמיתי האורגנילי, וזהו השושנה שיש לה יופי עצמי. וביותר מסביב לשושנה יש רק קוצים, וכל היופי הוא אינו מה שמסביב החיצוניות אלא היא עצמה.

ישנם אנשים שהם תלמידי חכמים מפורסמים, שהם בגדר עטרה של זהב ועטרה של אבנים טובות ומרגליות, שיש להם הרבה פרסום וחיצוניות שמקיפה אותם, אבל הקב"ה מבקש עטרה של שושנים, הוא מבקש את היופי הטבעי ואת היופי הפנימי של השושנים, ישנה טהרה מיוחדת יופי ונועם מיוחד ואצילות מיוחדת בעטרה של שושנים.

אבא היה מיוחד ביופי של שושנה, אבא ברח מכל גינוני כבוד שיש, את הכל הוא היה עושה בהסתר ממש, ובכל זאת היתה שושנה זו מאירה ביופיה הטבעי. הקב"ה ירד לגנו ללקוט שושנה, וכנראה לא היתה שושנה יפה כמו אבא שהיה ממש שושנה, אבא היה כולו פנימיות, שהיופי הפנימי הוא היה היופי שלו ללא כל חיצוניות.

הגמרא במועד קטן (דף כ"ה) אומרת, כי נח נפשיה דרבי זירא, פתח עליה ההוא ספדנא, ארץ שנער הרה וילדה, ארץ צבי גידלה שעשועיה, אוי נא לה אמרת רקת כי אבדה כלי חמדתה. ופירש רש"י, ארץ שנער זו בבל, שרבי זירא נולד בבבל, ארץ צבי זו ארץ ישראל, שרבי זירא עלה לארץ ישראל ללמוד תורה, אוי נא לה אמרת רקת זו טבריה, ששם הרביץ תורה באחרונה, ושם היה מושבו ותלמודו של רבי זירא.

ובמשך חכמה (סוף פרי יוחי) מקשה, מדוע רק רקת אומרת לשון אוי נא לה שזהו ביטוי חזק שמאוד מר לה, ולשאר המקומות לא אומרים כן, והרי רבי זירא היה גם בשנער וארץ צבי. ותירץ שבמקום ששם לימד תורה ביני עמודי, שם ראו יותר את המעלות שלו, ולכן שם גם ראו יותר את החורבן והחיסרון כשנסתלק רבי זירא.

אבא כשהיה מגיע לישיבה הקי' והיה אומר את השיעור המיוחד, אותו שיעור שכל בני הישיבה היו נמשכים אחריו בצורה נפלאה, אותו שיעור שלא רק בישיבה היו נמשכים אחריו אלא גם בשאר ישיבות כשהיו לומדים את הסוגיא היו משתוקקים לשמוע מה אמר אבא בסוגיא, ולא רק בארץ ישראל אלא גם בחו"ל, בכל מקום של כינוס בני תורה היו ממש שוקדים על הסוגיא עם תורתו של אבא, ובאמת על אף שהיו מתפעלים מהחידושי תורה שהיו ממש תורת אמת, מ"מ אבא מרוב צניעותו לא היה מראה כלל איך נבנה השיעור המיוחד, אבל אנחנו שהיינו בבית ראינו איך נבנה השיעור, באיזה עמילות שאי אפשר לתאר כלל, ביגיעה של יום ולילה כפשוטו ממש, אצל אבא לא היה מושג של שעון כלל, איננו זוכרים שעה מסוימת

בלילה שהיה אבא נוהג לישון, הכל התנהל סביב לסוגיות, מתי שהיה נגמר ליבון סוגיא אבא היה הולך לישון, זה היה יכול להיות באשמורת הבוקר והיה יכול להיות בצהריים, סדר היום התנהל רק מסביב לסוגיות. אמא תחי' היתה יכולה להניח לפניו המגש של האוכל בבוקר ועד הצהריים היה נשאר, הזמן היחיד שהיה נוגע לו השעון היה רק זמן השיעור, וגם בעת שהיה הולך לישון היה בדרך כלל קם כמה פעמים בלילה ורץ לארון הספרים לעיין בספר מסוים.

המדרש בשיר השירים אומר, דודי ירד לגנו לערוגות הבושם ללקוט שושנים, לגנו אלו בתי מדרשות, ללקוט שושנים אלו הצדיקים, אמנם ברש"י בשיר השירים מבאר ללקט שושנים שומע ומקשיב נדברים בתורתו. ולכאורה הדברים סותרים, דבמדרש מבואר שהקב"ה לוקט הצדיקים, וברש"י מבואר

לומדי התורה בכל מקומות התורה נמשכו אחרי דברי תורתו של אבא, מהיכן הגיע אותו כח מיוחד של משיכה לחידושי תורתו, מובא בילקוט שמעוני על הפסוק במשלי כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה, גדולה החכמה וגדולה ממנה הדעת והתבונה שנאמר כי ה' יתן חכמה, אבל מי שהוא אוהב ביותר מפיו דעת ותבונה, א"ר יצחק משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו בן ובא מבית הספר, מצא תמחוי לפני אביו נטל אביו חתיכה ונתן לו, מה עשה בנו אמר לו איני מבקש אלא מזה שבתוך פיו, מתוך שהיה מחבבו נתן לו מתוך פיו, כך דעת ותבונה זה התורה שנתן הקב"ה לישראל שנאמר ויתן אל משה ככלותו. דברי המדרש צריכים ביאור מה המשמעות של מתוך שהיה מחבבו היה נותן לו מפיו.

עם רבן של ישראל מרן ראש הישיבה בעל 'אילת השחר' זצ"ל

רבי ירוחם זצ"ל מבאר את דברי המדרש, שיש שני אופנים של קבלת תורה, יש אופן שהקב"ה נותן תורה לאדם, אבל יש אופן גבוה יותר, הקב"ה נותן תורה מפיו ממש. יש מי שרוצה שיהיה לו חלק בתורה, והא מבקש ותן חלקינו בתורתך, דהיינו שיהיה לו חלק בתורה, ואז הקב"ה נותן לו חלק בתורה, וזהו דרגא כי ה' יתן חכמה. אבל יש מי שרוצה את התורה של הקב"ה, יש אדם שרוצה יותר מזה, הוא מבקש ותן חלקינו בתורתך, הוא רוצה חלק בתורת ה', הדגש הוא על תורתך ולא על ותן חלקינו, ואז הוא מגיע לדרגא אחרת של דעת ותבונה.

ההגדרה של רוצה לקבל מפיו ולא לקבל חתיכה, הוא דמי שמרגיש שאין התורה שלו אלא של הקב"ה, וכל ענינו רק לעמוד על האמת, לא משנה לו כלל האם זה תורה שהוא חידש או שמוסר מה ששמע מאחרים, כיון שכל מהות התורה שלו היא מפיו של הקב"ה, הוא לא מרגיש שהתורה שלו, אלא אדרבה הוא רק רוצה מפיו של הקב"ה, וכמו הבן שרוצה דוקא מפיו של אביו ולא לקבל חתיכה ולאכול.

ויש בזה עוד בחינה, שאם אדם מקבל חתיכה מאביו, הרי הוא יכול להרגיש שהוא אוכל משל עצמו, משא"כ כשהוא אוכל מהצלחת של אביו הרי כל הרגשתו שאין לו מצד עצמו ואדרבה מקבל מאביו, וכמו"כ מי שלומד כיון שהוא רוצה באמת לזכות לתורת ה' לאמיתתה, הרי כל חפצו רק לכווין לאמיתתה של תורה, והוא אינו רוצה רק לקבל תורה, אלא כל רצונו הוא רק לקבל מהקב"ה מפיו, שהיא התורה האמיתית, ואדם כזה הרי אין לו כלל נפק"מ אם מלמד תורה שחידש בעצמו או תורה ששמע מאחרים, וזהו רק מי שזוכה שלומד תורה בלי נגיעות ורדיפת הכבוד אלא רק ביראת שמים ובטהרת הגוף והנפש.

אצל אבא ראו כולם שמה שהוא חיפש זה רק מפיו דעת ותבונה, ולא היה משנה לו מי אמר את החידוש, אלא רק האם החידוש אמת, הורגלנו בבית לשמוע ממנו הרבה פעמים שהיום הגיע בחור צעיר ואמר חידוש נפלא, וכל היום היה חוזר ואומר בהתפעלות על מה שאמר הבחור, ואע"פ שמי שאמר את החידוש היה בחור צעיר, מ"מ אין זה משנה כי העיקר הוא המפיו דעת ותבונה.

אבא היה רגיל לומר כל הזמן, הסבא אומר כך ואומר כך, והרבה פעמים היינו שואלים אותו והרי זה חידוש שלך ולא של הסבא, והוא היה עונה אבל אני חושב שאפשר להכניס את זה בדברי הסבא, כי העיקר היה אצלו זה המפיו דעת ותבונה, לא שהוא אמר את החידוש, אלא שזה חידוש אמיתי, ואם אפשר לומר שהסבא התכוין לזה הרי אדרבא זה יותר מעולה.

וזהו הסוד במה שנמשכו כ"כ אחרי חידושי תורתו, כי מי שמבקש לתורה של מפיו, הרי הוא זוכה לדרגא יותר גבוהה של דעת ותבונה. וזהו גם הסוד של יגיעתו ועמילתו העצומה יומם ולילה בתורה, שרק מי שמרגיש שזה תורתו של הקב"ה, הרי בתורתו יהגה יומם ולילה.

היינו בבית החולים, והרופא אמר לנו שאבא כנראה בלי הכרה, שאלנו אותו מדוע אתה חושב כך וענה כי הוא לא מגיב לנו כלל, אמרנו לרופא שאנחנו נבדוק את הדבר, ניגשנו לאבא ושאלנו אותו האם הוא רוצה שנביא לו את הספר של הסבא ברכת שמואל על הסוגיא של גר קטן להכין את השיעור, ומיד אבא פקח את עיניו וכל המדדים קפצו, והרופא עמד והשתומם ושאל מה זה, אמרנו לו אצל אבא כל חיותו ומהות חייו גם כשהיה בריא הוא התורה, ולכן היה לנו פשוט שאם הוא בהכרה הוא מיד יגיב כשנשוחח איתו על התורה, כי כל מהותו היתה המפיו דעת ותבונה.

הגמ' בסוטה (דף מ"ט ע"א) אומרת - משמת רבי עקיבא בטל כבוד תורה, וכן משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה, ומשמע במשנה שהם שני ענינים, שאצל כל אחד כשמת בטל המושג כבוד תורה.

ובביאור הדבר אומר רש"י, שאצל רבי עקיבא בטל כבוד תורה, שהיה נותן לבו לדרוש כל קוץ וקוץ של כל אות וכ"ש תיבות יתירות ואותיות יתירות, וזהו כבוד תורה גדול שאין בה דבר לבטלה.

אצל רבן גמליאל מבואר בגמרא במגילה (דף כ"א ע"א) שמשמת רבן גמליאל ירד חולי לעולם והיו למידין תורה מיושב, וזהו דתן משמת רבן גמליאל בטל כבוד תורה, עד שמת רבן גמליאל היו לומדים את התורה מעומד, היה מכבדים את התורה בלימודה שהיו לומדים מעומד, משמת רבן גמליאל התבטל אותו כבוד התורה והניו לומדים מיושב.

מבואר בזה שיש שני סוגים של כבוד תורה, יש כבוד התורה שרואים את חשיבותה של התורה שהיא עמוקה מני ארץ ורחבה מני ים, ואת זה ראו אצל רבי עקיבא, שאותו מילה שכולם ראו בו מילה ותו לא היה רבי עקיבא מראה שיש בו תילי תילים של הלכות על אותו קוץ של אות עצמה של אותה המילה שראו כולם. ומצד שני יש כבוד התורה שרואים את קדושת התורה, ואת זה ראו אצל רבן גמליאל שהיו לומדים את התורה בטהרתה.

אצל אבא ראו את שני הענינים יחד, מצד אחד היו רואים את הגדולות של התורה, אבא לא היה מחדש חידושי תורה, אלא שאת אותו רשב"א שכולם כבר למדו ודשו בו, הרי כששמעו את אבא ראו את דברי הרשב"א באור אחר, בעמקות אחרת, בהבנה אחרת, וזהו ממש כבוד התורה, וכמו אצל רבי עקיבא שהראה שבאותו מילה יש הסתכלות אחרת, באותו מילה יש ראייה אחרת, וכמו שכתב רש"י שזהו כבוד התורה שאין בה דבר של בטלה.

ומצד שני ראו כבוד התורה שראו איך ההסתכלות על התורה, באיזה קדושה, באיזה יראת שמים, שכל יגיעתו היתה רק להבין את התורה לאמיתתה, ולא הלך אחרי הברק של הסברא, אלא עמל ויגע להגיע לעומק הבנת הסברא לאמיתתה של תורה ממש, להשיג את המפיו דעת ותבונה.

אצל אבא ראו את הכבוד התורה של קדושת התורה, לפני כל שיעור שהיה אומר בישיבת קאמניץ היה בדרכו לשיעור נכנס לבית הכנסת וניגש לארון הקודש ונושא תפילה שיזכה להעביר את מסירת התורה לאמיתתה.

אצל אבא ראו את תורתו של רבי ברוך בער, ראו את אותה תורה שעוברת במסורת התורה. אין מושג לומר סתם סברא, אלא גם סברא צריכה מסורת, וכמו שרבי ברוך בער היה אומר שגם הסברא אינה סברת הלב, אלא גם לומר סברא צריך בזה מסורת, ואי אפשר סתם לומר סברא אפי' כשהיא נראית סברא מיוחדת.

אבא היה המשך של מסירת התורה, מסורת התורה נמשכת עד היום בלא שום שינוי, ברבינו יונה בתחילת פירושו לאבות כתב, שמסורת התורה ממשיכה עד היום, וכתב שם - וגם הדור ההוא מסורה לגאונים והיתה הקבלה מגאון לגאון רב מפי רב עד היום הזה, ומבואר שמסירת התורה ממשיכה עד היום מרב לרב. במסירת התורה יש דינים מיוחדים של המשך מסירת התורה, הרמב"ם בהקדמתו ליד החזקה כתב, בכל דור ודור ראש ב"ד או נביא שהיה באותו הדור כותב לעצמו זכרון השמועות ששמע מרבותיו והוא מלמד בע"פ

לרבים. ומבואר שיש חילוק בין מה שהוא כותבה לבין מה שמלמד לרבים בע"פ. יש צורה ודרך כיצד מתקיים אותו מסירת התורה.

וברש"י בשבת כתב בביאור דברי הגמ' שם - מצאתי במגילת סתרים, פי' דהסתירה מפני שלא ניתנה להכתב, וכששומע דברי יחיד חדשים שאינן נשנים בביהמ"ד וכותבין אותן שלא ישתכח ומסתירין את המגילה. ומבואר בדבריו דאיכא חילוק בין ללמוד התורה לעצמו דשרי מתוך הכתב, ללמד לרבים דלא שרי אלא בע"פ. וביאור דבריו, דההלכה דדברים שבכתב א"א רשאי לאומרם בע"פ ודברים שבע"פ א"א רשאי לאומרם בכתב נאמרה רק לענין מסירת התורה, דדין מסירת התורה בעי כמו שהתורה נתקבלה, ומכיון שהתורה נתקבלה בע"פ אף מסירתה בעי שתהא בע"פ, משא"כ לגבי לשונות לעצמו שהוא לימוד בעלמא ולא מסירת התורה מותר בכל אופן. לכן מי שכתב מגילה מותר לשנות לעצמו מתוכה, אבל לשנות לאחרים הרי"ז בכלל מסירת התורה, והתורה צריכה להמסר בדרך שהתקבלה.

מסירת התורה צריכה שתהיה כולה בתכלית השלמות, באותו אופן של קבלת התורה, וכמו שרואים בגמרא במגילה, ת"ר מימות משה ועד ר"ג לא היו למדין תורה אלא מעומד כו', כתוב אחד אומר ואשב בהר וכתוב אחד אומר ואנכי עמדתי

בהר, אמר רב עומד ולומד יושב ושונה כו'. והגמרא בעירובין אומרת - תניא, כיצד סדר משנה, משה למד מפי הגבורה, נכנס אחרן שנה לו משה פירקו, נסתלק אחרן וישב לשמאל משה וכו', אלעזר ישב לימין משה ואיתמר כו', אלמא בימי משה גופא היו למידין מיושב. ומבואר בגמרא דכשלמד אחרן ממה שיש לו בעמידה, כי הלימוד של אחרון היה קבלת התורה וצריך להיות כצורת קבלת התורה, אבל לאחר שכבר קיבלה ממה שיש לו בשנותה בישיבה כיון שהוא בכלל לימוד התורה ולא בכלל מסירת התורה.

אבא היה מוסר התורה בכל מהותו, כל מהותו היתה מסירת התורה העמוקה של רבי ברוך בער, מסירת התורה של רבותיו הגדולים, כל מסירת התורה שלו היתה המשך באותה צורה של יראת השם טהורה, של אימה ויראה.

הגמרא במסכת מועד קטן (דף כ"ה ע"ב) אומרת, רוכב ערבות שש ושמח בבא אליו נפש נקי וצדיק, וכבר תמיהו רבים מדברי הילקוט שמעוני פרשת וילך, שכתוב שם שמים וארץ בוכים ואומרים אבד חסיד מן הארץ, והנצי"ב מקשה כעין זה מהפסוק בקהלת עת לבכות ועת לשחוק עת ספוד ועת רקוד, דמשמע דלגבי ספוד ורקוד הם באותה שעה ממש, ולא כמו לבכות ולשחוק שהם שני זמנים.

אבל נראה שהביאור בזה, דודאי כשמגיע נפש נקי וצדיק אצל הקדוש ברוך הוא הוא שש ושמח, אבל מצד שני כבר כתב רבי חיים מוולאז'ין שכל רגע ורגע שאדם עוסק בתורה נבראים שמים חדשים, ונמצא שבאותו זמן שהקב"ה שמח על נפש נקי וצדיק אז שמים בוכים, שהרי היו יכולים להיבראות הרבה שמים חדשים.

אצל אבא אין ספק שעכשיו בשמים הקב"ה שש ושמח שמגיע כזה נפש נקי וצדיק, אבל מצד שני שמים בוכים, כמה שמים חדשים היו יכולים להיברא מכאלו חידושי תורה של אמיתתה של תורה. אמא תחי' סיפרה שממש עכשיו לפני שאבא שנפל, הוא אמר לה שהוא שהכין שיעור מיוחד, והיה הדבר פלא, אבא לא היה מתבטא בכזה צורה, ואדרבה היה מבטל את שיעוריו, כשהיו אומרים לו שהיה היום שיעור מיוחד הוא היה עושה תנועת ביטול, והיה הדבר פלא שאומר שהכין שיעור מיוחד. אבל כנראה שאת השיעור הזה הכין אבא לישיבה של מעלה, אבא הכין את השיעור לומר כשמגיע עכשיו לשם, וזהו יושב ערבות שש ושמח כשמגיע כזה נפש נקי וכו' שיעור מיוחד של אל אמיתתה של תורה, אבל מצד שני שמים בוכים כמה שמים היו יכולים להיבראות.

הסבתא היתה מספרת לנו, שכשאבא נכנס לחידר, אז נכנסו לחידר בגיל חמש, והסבא רבי ברוך בער נטלו על ידיו עטוף בטלית כל הדרך לחידר, והסבא רבי יעקב משה זצ"ל ביקש ממנו כמה פעמים שיתן לו להחזיקו מכיון שהוא היה גדול והיה קשה לרבי ברוך בער, אך רבי ברוך בער סירב ואמר כי אותו הכניס סבו רבי נחום לחידר, ולפני פטירתו התגאה סבו שהוא זה שהכניס את ברוך בער לחידר, ולכן גם אני רוצה להתגאות שאני הכנסתי את חיים שלימה שלי לחידר.

אבא, הרי אין ספק שעכשיו הסבא הגדול רבי ברוך בער מלווה אותך לישיבה של מעלה, וכמו שמבואר בגמ' (דף ק"א ע"ב) אלא אמר רבא, כי שכיבנא ר' אושעיא נפיק לוותי דתריצנא מתני' כוותיה. ומה הוא אומר עכשיו - אני זה שהכנסתי את רבי חיים שלמה בטלית לחידר, ועכשיו אני מלווה אותו עם טלית לישיבה של מעלה לומר את השיעור המיוחד.

"אבל יחיד עשי לך"

רשמים וזיכרונות ממרן ראש הישיבה הגר"ש ליבוביץ זצ"ל
שנשא אחד מבני המשפחה, במלאות השנה להסתלקותו

עם כל תקופותיה וזמניה בלי האדם הזה, כאן כבר נכנס כח ההרגל, ההרגל של חסרון האדם שמת, ואז המת יכול להשתכח מן הלב.

ברור, שמציאות זו שהמת משתכח מן הלב לאחר י"ב חודש, אינה מציאות ולא גזירה שצריך להשלים איתה. ולשון הגמ' מדוקדק "אין המת משתכח מן הלב אלא לאחר שנים עשר חודש", ומשמע שמכאן ואילך יכול להשתכח אבל אין זה חייב להשתכח. [ולשון גזירה איתא רק ברש"י בוישב "שעל המת נגזרה גזירה שתשתכח מן הלב ולא על החי", וצ"ע מקורו, ולכא' גם הוא כוונתו רק שיש גזירה שיכול להשתכח].

דמותו הגדולה של רבנו חקוקה בזכרוננו, ובודאי לא נאמר כאן שכחה. אך אי-אפשר לנו לסמוך על זה, זה מאד תלוי בנו האם נזכור אותו או לא.

אף שלגבי צער הפרידה בלבד יש מקום למציאות זו של שכחה כדי להחליש את הצער, וכמבואר בפסחים (נד, ב') וברש"י שם לגבי המת שסירח – "שאם לא כן הקרובים היו מצניעין אותו, ורואין את צערן תמיד לפניהם", וכפיה"נ גם בשכחת המת נאמר טעם זה. אבל כשמדובר בפטירה של אדם גדול כל כך, שחי איתנו, שלימדנו עומקה ורחבה של תורה, שלימדנו דביקות בתורה מהי, עלינו לראות בכל דרך אפשרית איך נוכל למלט את עצמנו מהשכחה הזאת.

ומה העצה על זה. אם אדם רוצה בכל מאודו לזכור את המת לעולם, הוא לא יצליח, כי כך טבע העולם שהמת משתכח מן הלב, יש על זה עצה אחת להעמיד מול עינינו את הדמות הגדולה הזאת, את הדברים שהיא לימדה אותנו בהיותה כאן בעולם, ורק דרך זה אפשר לזכור. וזהו הסיבה שאנו רואים אצל גדולי ישראל ותלמידיהם, שהזכר שלהם נשאר בכל חיותו, הזכר שלהם חי ורענן אצל תלמידיהם. כי באמת זהו עצם האדם, הרוחניות שלו והתורה שלו, "אין עושים נפשות לצדיקים דבריהם הם זכרונם".

בודאי עיקר העיקרים מה שלימד רבנו ראש הישיבה זצ"ל לכל מי שבא במחיצתו הוא דביקות בתורה מהי, הרי היה תפוס כל היום והלילה בעומקה של סברה, עשרות, אולי מאות פעמים זכינו לראות בעינינו איך שנכנסים לתוך הבית, משפחה עם ילדים קטנים, וקול רעש גדול, והוא יושב על הספה ועיניו פקוחות ולא שם לב שמישהו נכנס, וכדי לומר לו שלום היה צריך לצעוק בתוך האוזן

יראתי לעמוד ולדבר ולהספיד את רבינו הגדול ראש הישיבה זצ"ל, כדי להספיד אותו צריך את העומק שלו, את הרוממות שלו, ובעיקר את הדבקות שלו בתורה, אבל איך אנחנו יכולים להספיד. אבל אנו עדיין מצווים ועומדים לקיים מצות הספד ויעזרנו ה' שלא ניכשל בדברנו.

חלפה שנה שלימה וההרגשה היא – מלבד הכאב הפרטי על עטרת ראשנו שנפלה, שכל אחד מצאצאיו היה בראש מעייניו בצורה מופלאה שקשה לתאר, איך אדם שראשו מגיע השמימה וכל המחשבות שלו תפוסות בהויות דאביי ורבא, עד בלתי יכולת לנתק עצמו מעומק הסוגיות, איך הוא יכול יחד עם זה גם להתעניין ולדאוג ולהתרגש על כל פרט ופרט בחיי כל אחד מצאצאיו, על כל הצלחה או אי-הצלחה של נכדה בת ארבע. זכור אזכור כי פעם הוצרכתי

להיכנס לביתו לדבר באיזה ענין, וראיתי שהפרעתי אותו מעומק עיונו, ולפני צאתי התנצלתי על זה שהוצרכתי להפריעו, כששמע את זה הוא מחה בי ואמר: זה נקרא להפריע? "הרי זה חלקנו מכל עמלנו"! קשה לתאר באיזה רגש ובאיזה אמת נאמרו הדברים, הדברים היו כל כך מוחשיים, כל כך ניכרים דברי אמת כי הם יוצאים מעומק לבו ונפשו. שנים רבות אחר כך היו תגובתו ודבריו הקדושים האלו מאירים ומשפיעים עלינו איך ועד כמה אנחנו מחוייבים להתמסר לתפקידנו בגידול וחינוך הילדים אשר חנן ה'. ואכן ראינו כל השנים את מסירותו עבור כל אחד ואחד מהצאצאים, כמה תפילות שפך על כל דבר קטן וגדול, ממש בלי גבול. – עכשיו שאיבדנו כל זאת, מה יהא עלינו.

אבל ההרגשה במשך השנה שעברה עלינו בחסרונו היא שהתורה עצמה מתאבלת וחוגרת

שק כפשוטו, "תורה תורה חגרי שק"! כל מי ששמע אותו מבאר גמרא, עוד לפני הקושיות הביאורים העמוקים והחידושים, מי ששמע רק איך הוא חזר על הסוגיא, על הגמ' והראשונים, באיזה עומק באיזה בהירות, ובאיזה גישמאק. כשרק נזכרים בזה אפשר לשמוע את התורה עצמה שנמצאת כאן בארץ מיללת וזועקת: אבל יחיד עשי לך על תופשי משוטייך ופורשי מכמרייך!

מבואר בגמ' בברכות (נח, ב') ש"ב חודש זה זמן של שכחה. וכידוע בפוסקים שלומדים מכאן לדינא שזהו זמן שכחה, ולכן בשנה מעוברת יש מדקדקים לכיין שוב בקריאת פרשת זכור על מחיית עמלק, כידיע מהחתם סופר. וביאור הדבר, ששנה שלימה היא מעגל שלם, עולם בפני עצמו, כל שנה מחדש אדם מקבל את חייו בראש השנה, כמבואר במהרש"א שם, וכשעוברת שנה שלימה

כדי להעיר אותו. זה הרי דברים שכל אחד ראה. מאז שאני זוכר אותו לא היה אצלו מושג של שינה בכלל, רק שכיבה עם ספר או על יד הספר, וכל חצי שעה קם לעיין בעוד ספר, וכך עובר הלילה הקצר, וכן היום שאחריו, הסדר היחידי שהיה ביום היה השיעור, כל השאר היה או לפני השיעור או אחרי השיעור. זהו בודאי עיקר צוואתו למשפחתו ולתלמידיו.

ואכן היה מנותק מכל ענייני העולם לגמרי וכדאיתא בע"ז (נ,א) על רבי מנחם ברבי סימאי שנקרא בן של קדושים משום דאפילו בצורתא דזווא לא מיסתכל. וכך ראינו אצלו שלא ידע כלום מכל ענייני העולם, וגם מה שידע יצא מיד מראשו שהיה תפוס בהיות דאביי ורבא.

בצורתא דזווא לא מיסתכל – זכור לכולנו במשך כל השנים הרבות שהיה משתמש בתחבורה הציבורית, ולפני צאתו היתה הרבנית מכינה עבורו שקית עם כסף מדויק לשלם על הנסיעה, כי לא היה מסוגל לשלם בעצמו.

ואספר עוד עובדה אחת לא ידועה ששמעתי מעד ראיין שנכח במקום. כי פעם אחת נכנס רבינו זצ"ל אל בעל ישבט הלוי הגר"ש וואזנר זצ"ל להתייעץ עמו באיזה ענין, והגר"ש התפעל מאד מצורתו הקדושה, ובסוף השיחה שאלו בלשון הזה: "כמה ימי שני חיך?", רבינו זצ"ל שמע את השאלה ונבוכ מאד ולא ידע מה להשיב, עד שהפנה ראשו לרעייתו הרבנית וביקש ממנה שתיחלץ לעזרתו ותאמר לו מה גילו... כי באמת שום דבר מענייני העולם לא תפס מקום בראשו.

אבל בכל זאת אני רוצה להתמקד דוקא בחלק נוסף באישיותו הנפלאה, שבודאי גם היא באה מכח קדושת התורה שדבק בה בכל כוחו.

אחד התכונות הבולטות בתכונותיו הנפלאות של ראש הישיבה זצ"ל היה השמחת חיים התמידית. תמיד היה עם חיוך על הפנים, עוד לפני שהיה מתחיל לדבר היה כבר מחייך ופניו מאירות כחמה. גם במצבים הקשים והנוראים שפקדוהו בשנותיו האחרונות היו פניו מאירות בשמחה פנימית וטבעית, וכמעט שלא נראה עצב על פניו. ויש להתבונן מהיכן נבעה שמחה זו.

כתיב בתהלים (יט,ט) "פיקודי ה' ישרים משמחי לב". התורה מביאה שמחה ללב האדם. והוא ז"ל הרי היה שקוע ומושקע בתוך עמל התורה בכל רגעיו ממש כמו שראינו בעינינו, וזה עצמו מביא שמחה לאדם.

אבל יותר מזה כתוב כאן, "פקודי ה' ישרים", "ישרות" מביאה שמחה כדכתיב בתהילים (צז,א) "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה". אדם ישר הוא תמיד שמח.

שלמה המלך אמר בקהלת (ז,כט) "אשר עשה האלהים את האדם ישר והמה בקשו חשבונות רבים". כל העצבות שיש בעולם שמקיפה רוב בני האדם אם לפרקים אם בתמידות, עצבות זו באה על האדם רק מחמת עקמומיות האדם, מגיע לי כסף, מגיע לי כבוד וכו' וכו' לכן האדם עצב כשרואה שרצונותיו ומשאלותיו לא מתמלאים. אבל כשהאדם נשאר בישרותו הטבעית, ואינו חושב שמישהו חייב לו משהו אז נשארת אצלו הישרות הטבעית והשמחה הפנימית.

וכן כתב המלבי"ם על פסוק זה "הצדיק הוא הכובש יצרו, והישר לב טבעו נוטה אל הטוב והוא ישמח כי אין לו מלחמה פנימית".

כפי הנראה שלכן אנו רואים בדרך כלל את הילדים הקטנים שמחים תמיד מפני שהם עדיין לא קלקלו את הישרות הטבעית שלם. ולכן גם היה הוא רבינו זצ"ל תמיד שמח, הוא אף פעם לא סבר שמגיע לו משהו, שחייבים לו משהו, לכן היה תמיד שמח.

שמעתי בשם אברך אחד שהזמינו לסנדקאות בשעה מסוימת, רבינו זצ"ל אחר בעשר דקות שלא כדרכו, כשנכנס למקום הברית שאל לתומו: האם הברית כבר היתה? לא היה לו צד שחייבים לחכות לו, גם אם כבודו בסנדקאות, אבל מהיכי תיתי שיחכו לו. זהו דוגמא לאדם שחושב שאין חייבים לו כלום.

ויסוד הדברים הוא כשדבקים באילנא דחיי בלי שום שיוורים, חיים חיי נצח ומכירים ויודעים מה חובת האדם בעולמו, וממילא חיים עם הידיעה שנמצאים כאן כדי לעבוד את השי"ת, לא בשביל כבוד ולא בשביל דברים אחרים מענייני העולם, וממילא כל הדברים האחרים לא תופסים מקום.

אם נלמד ממנו ונשתדל גם אנו לפי ערכנו לחזור לישרות הטבעית שבה ברא אותנו הבו"ע גם אנחנו נוכל להיות שמחים ומאושרים כל ימי חיינו.

"התם קאימנא", הוא נמצא כאן איתנו, בבחינה מסוימת אנחנו נפרדים עכשיו עוד פעם מדמותו המאירה של ראש הישיבה זצ"ל. ומה אנחנו יכולים לומר לו: אבינו, רבינו, קשה עלינו פרידתך! קשה עלינו הגזירה של המת שישתכח מן הלב, אנחנו לא רוצים לשכוח את הדמות הזו, אנחנו רוצים לזכור, אנחנו רוצים שהילדים והדורות הבאים יזכרו את צורת האדם הזאת שנאבדה מאיתנו בעוונותנו, אנחנו רוצים לזכור את הדביקות הזו בתורה את הישרות במידות ותהלוכות החיים.

ואם נקח לעצמנו מדרכיו הגדולים נזכה שהוא יהיה תמיד נגד עינינו עד ליום שנזכה לקיום הנבואה של "הקיצו ורננו שוכני עפר".

הידעת?

האם מותר
לכהנים
לטוס לאומן?

האם מותר לכהן
לבקר חולה
בבית חולים?

לאיזה בתי חולים
הכניסה לכהנים
תמיד אסורה?

הכיתוב על היין
"כשר לדעת הבית"
יוסף" האם מדויק
ובאיזה יקבים?

התקנת מצלמות
במקומות ציבוריים
האם ניתן להתנגד?

האם יש חשש
עבודה זרה
בפאות זמנינו?

מה דין בחור
ספרדי בשייבה
אשכנזית לעניין
חשש בישול עכו"ם?

מה הם סדרי
הקדימה
בסל התרופות?

דיין שאתה מקדש
עליו כמה אחוזי
יין יש בו?

האם מותר
להשתמש
בסליסר בשבת?

גיל חמש באגד
הפטור משלום,
לפי תאריך עברי או לועזי?

האם יש חשש
בישול עכו"ם
בסושי?

האם מותר לכהן
לתרום כליה,
וכל פרטי דיני תרומת
כליה בהלכה

כמה מצוות ואיזה
מקיים התורם
כליה להבירו?

דיין שאתה מקדש
איזה חרקים וזחלים
נטחנים יחד עם העגבים ביקב?

האם מותר להחזיר
חפץ לאחר קנייתו
מכח חוק להגנת הצרכן?

עונות הבית של
אוסם האם חייב
בהפרשת חלה?

אוכל שעולה בטיש
האם נחשב עולה
על שולחן מלכים?

תשובות לשאלות אלה ועוד נושאים רבים ומגוונים תמצאו במאסף התורני "בית הלל" גליונות נ"א-נ"ב שהופיע בימים

אלו עם תשובות מגדולי ישראל מרנן ורבנן שליט"א, וגנוזות הרואים אור לראשונה מתורת רבותינו זיע"א.

להזמנות והצטרפות כמנוי בטל' 058-3271101 בדוא"ל 5323569@gamil.com

יומא טבא לרבנן - הופיע ויצא לאור עולם

ספר נפש אליהו מאמרי פורים

ואיהשי"ת הוא יהיה הראשון בסדרת נפש אליהו על התורה ועל המועדים, אסופת כל המאמרים שנכתבו ונאמרו ע"י רבינו הגדול **רבי ישראל אליהו וינטרוב** זצוקללה"ה בעל ה"נפש אלוהי". הדברים נאמרו 'בסוד ישרים' ועדה לחברים מקשיבים, בעומק סוגיותיה של תורה ושרשם, ועניני מצוות וחובות הלבבות, בדברים היורדים חדרי לבב במוסר ואש קודש להלהיב הלבבות לדבקות בתורה לאהבה וליראה את שמו הגדול.

ראשונה יצאו מאמרי פורים, והם דרכי מחיית עמלק היא מלחמת מצוה בהיצר הרע הסורר השונא הגדול המפתה ומרגיז, ראשית גויים עמלק, בזוי בן בזוי, ירך הנחש הקדמוני, והלקח שצריך ללמוד מנס פורים לכל השנה.

ובו מתבאר כל היסודות במקורי ענינא דפורים, תקופת מעשה פורים והשפעתו על בנין הבית השני, וענין הנס המלוכש בתוך הטבע, הבנת עומק הנס וגודל הישועה, עומקו של יום הפורים בין כל המועדים, וריבוי המשתה והשמחה שבו, השתייה והביסום ומעלת סעודת פורים, וענין המתנות לאביונים שנעשה דומה לשכינה, ועוד תן לחכם ויחכם מזה להתפשט לכל ענפיהם ביאורי מקראות במגילת אסתר, וכל שאר פרפראות על נס פורים והשגחת השי"ת על עמו ישראל בזמן הגלות.

[כולל דברי האריז"ל בסוגיא דפורים, וביאורי אגדות להגר"א ז"ל על מסכת מגילה]

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ובשבוע הקרוב בבתי הכנסת הידועים

לבירור בטל 035786718

נ.ב. כמו כן אפשר להשיג עוד מספרי רבינו ה"נפש אליהו" ביאור יראת חיים על נפש החיים, מאמרים בקדושת שבת הנקרא 'רזא דשבת', וספר 'עיני ישראל' מאמרים בעבודת השי"ת ועל המועדים, וש"ס.

וכן שיעורים בזה"כ, אמו הקדמות ושיעורים, שיעוריו על הקדו"ש לבעל הלש"ו (ניתן להשיג גם ב-ם), ושיעורים על דברי האריז"ל (במב"ש ואוצ"ה) ועל דברי הגר"א ז"ל בספד"צ.

לחיות את יציאת מצרים! לנשום את יסודות האמונה!

מאוצרו המופלא של מגיד המישורים
הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

להורים ולמחנכים | מורים ומורות | צעירים ומבוגרים

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

ניתן להשיג את הספרים בבית משפחת טורק
רח' ר' עקיבא 6 | ברכפלד | 08-9742475

טלפון להזמנות:
050-4172546

ספר ו'3/א/כ בצוף

דברי יצחק
על המעדים
מאת הר"ר **יצחק מורסיה** זצ"ל
ירושלים

לשון הים
קובץ חידות
מאת הגאון רבי **אייזיק אזבד** זצ"ל
ניו-יארק

שו"ת שלמות חיים
לרבי יוסף חיים זונפלד
ירל ע"י **קרן רא"ם**

חלקת בצלאל
שיעורי סוגיות על פרשיות התורה
מאת הר"ר **בצלאל בלידשטיין** שליט"א
בני ברק

שמן למאור
כתבי הלכה, פורפראות
מאת הר"ר **אברהם לידר** זצ"ל

מסכת סופרים
ירל ע"י **קרן רא"ם**

שיעורי רבנו יהושע העשיל
כתובות
מאת ראש ישיבת יד אהרן
הגאון הגדול רבי **יהושע אייכנשטיין** שליט"א

חלקת עמהם
חנוכה
מאת הר"ר **דוד הרשקוביץ** שליט"א
ניו-יארק

שבות יצחק
בידורים בהלכות רפואה
מאת הגאון רבי **יצחק דודי** שליט"א
ירושלים

אילן המשפט
על הלכות שכנים
מאת הר"ר **אריה לייב יודלביץ** שליט"א
ביתר עילית

אודה י-ה
שיחות ומאמרים
מאת הגאון רבי **יהודה זרביב** שליט"א
בני ברק

מאוצר המהרש"א
על התורה והמעדים
בראשית, שמות, מגילת אסתר
ירל ע"י **קרן רא"ם**

אהל יצחק אייזיק
חידושים וביאורים על מסכת חולין
מאת כולל **אהל אור**
מאנסי

עינות מים
מסכת חולין, עבודה זרה
מאת כולל ברכת שלמה
רוויערדייל

ספר היצירה
המיוחס לאברהם אבינו
מאת הגאון רבי **עזרא שרם** שליט"א
ירושלים

עמודי הוד
פסחים
מאת הגאון רבי **עמיהוד קליין** שליט"א
ירושלים